

**TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU:
DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı**

Pelin Suzan İŞİKOĞLU

Danışman: Doç. Dr. Hacer Simay KARAALP

Eylül 2013

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı öğrencisi Pelin Suzan IŞIKOĞLU tarafından Doç. Dr. H. Simay KARAALP yönetiminde hazırlanan "Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu: Denizli İli Örneği" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 30.09.2013 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç.Dr.Handan KUMAŞ

Jüri-Danışman

Doç.Dr.Hacer Simay KARAALP

Jüri

Yrd.Doç.Dr.Atalay ÇAĞLAR

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
15/11/2013... tarih ve21/20..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Turhan KAÇAR

Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Pelin Suzan IşIKOĞLU

ÖNSÖZ

İşsizlik sorunu, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak farklılık göstermekle beraber önemini sürdürmektedir. Son yıllarda tüm dünyada enformasyon ve iletişim çağının değişen teknolojik ve ekonomik yapıları içerisinde küreselleşme süreci ile birlikte yaygınlaşan işsizlik, özellikle 15-24 yaş arasındaki genç nüfusu etkilemekte ve genç işsizliği önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye, nüfusu genç olan bir ülke olarak genç işsizliği sorununun etkilerini daha ağır bir şekilde yaşamaktadır. Bu anlamda çalışmada öncelikle Türkiye’de genç işsizliği olgusu ele alınmış ve daha sonra Türkiye ekonomisinin lokomotif kentlerinden biri olan ve özellikle dış piyasaya yönelik sanayi üretimi ile ortaya çıkan Denizli ilinde genç işsizliğinin nedenlerini araştırmaya yönelik bir alan araştırması yapılmıştır. Bu çalışma, gerek 15-24 yaş aralığında bulunan genç işsizlere gerekse de işverenlere uygulanan anket çalışması ile bu alanda yapılan ilk çalışmalardan birisi olması açısından önem taşımaktadır.

Bu süreçte bizlere rehberlik ederek yol gösterecek danışmanlara ihtiyacımızın olması büyük önem taşımaktadır. Nitekim büyük öğretmen Mevlana, "Yola rehbersiz çıkan, iki günlük yolu yüz yılda alır" diyor. Bu çalışmanın hazırlanmasında bilgi ve tecrübesiyle bana rehberlik eden değerli tez danışmanım Doç. Dr. Hacer Simay KARAALP’e; her konuda danışma imkanı bulduğum, deneyimi ve özverili katkılarından dolayı değerli hocam Doç. Dr. Nesrin DEMİR’e; yüksek lisans eğitimim boyunca değerli bilgileri ve engin deneyimlerinden yararlandığım değerli bölüm hocalarıma; çalışmalarım sırasında ihtiyacım olan kaynakların temininde ve karşılaştığım zorluklarda içten yardımlarıyla bana destek olan Dr. Barbaros KON ve Psk. Besim OGELMAN’a; kendisini tanıdığım ilk günden beri her zaman yanımda olan, özellikle bu uzun ve yorucu süreçte bana destek olan çok değerli arkadaşım Süleyman YEŞİL’e ve son olarak bugünlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim çok değerli aileme yürekten ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU: DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ

Işkoğlu, Pelin Suzan
Yüksek Lisans Tezi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Hacer Simay KARAALP

Eylül 2013, 211 Sayfa

Günümüzde genç işsizliği sorununun sadece gelişmekte olan ülkelerin değil gelişmiş ülkelerin de en önemli sorunu olduğu ve bu anlamda küresel bir boyut kazandığı bilinmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu genç nüfus potansiyeli ile avantajlı bir durumda olduğu ancak şu an hala açık bulunan demografik fırsat penceresinden yeterince yararlanamadığı bilinmektedir.

Çalışmada öncelikle Türkiye'deki genç işsizliği sorunu ele alınmış ve esas olarak Denizli ilindeki 15-24 yaş grubu genç işsizlerin işsiz kalma nedenlerini araştırmaya yönelik İŞKUR'a kayıtlı 144 genç işsize ve 147 işverene uygulanan anketler sonucunda elde edilen veriler SPSS for Windows paket programı ile analiz edilmiştir. Alan araştırmasından elde edilen bulgulara göre; genç işsizler açısından ücretlerin düşük olması buna karşın iş yükünün fazla olması, işverenlerin iş tecrübesine önem vermesi ve kendilerinin yeterli tecrübeye sahip olmaması işsizlik nedeni olarak gösterilmiştir. İşverenler açısından gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları, ücret beklentilerinin yüksek olması, okullarda verilen eğitimin iş piyasasının gereklerini karşılayamaması ve istihdamı teşvik politikalarının yetersiz olması ön plana çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, Genç İşsizliği, Denizli

ABSTRACT**YOUTH UNEMPLOYMENT PROBLEM IN TURKEY:
THE CASE OF DENİZLİ**

Işıkoğlu, Pelin Suzan

Post Graduate Thesis, Labor Economics and Industrial Relations

Advisor: Assoc.Prof.Dr.Hacer Simay KARAALP

September 2013, 211 Pages

Today, it is widely known that the problem of youth employment is not only a problem of the developing countries; it is also a core problem of the developed countries thus taking on a dimension on the global scale. It is acknowledged that Turkey enjoys a favorable position due to its young population. However it fails to benefit the demographic window of opportunity, which is still open.

In this study, first of all, the unemployment problem in Turkey was dealt with and the data, acquired by the results of the surveys, aiming to study the reasons of the unemployment of young people amongst the age group of 15-24 years in Denizli province and are directed to 144 young and unemployment people as well as to 147 employers that are registered to ISKUR, is analyzed by SPSS for Windows package programme. According to the research results, by youths the reasons of unemployment are indicated as low wages in spite of high workloads, employers place emphasis on work experience and their inadequate experience on jobs. On the other hand, for employers youths lack of work experience, high salary expectations, education system does not meet the requirements of the labor market and insufficient employment incentive policies came to the fore.

Keywords: Unemployment, Youth Unemployment, Denizli

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM İŞSİZLİK, GENÇ İŞSİZLİK KAVRAMLARI VE İŞSİZLİKLE MÜCADELE PROGRAMLARI

1.1. İşsizliğin Kavramsal Çerçevesi.....	6
1.1.1. İşsizliğin Tanımı ve Türleri.....	6
1.1.2. İşsizlik Olgusunun Teorik Temelleri.....	10
1.1.2.1. Klasik İktisat Teorisi.....	11
1.1.2.2. Neo-Klasik İktisat Teorisi.....	13
1.1.2.3. Keynesyen İktisat Teorisi.....	14
1.1.2.4. Monetarist (Parasalıcı) İktisat Teorisi.....	16
1.1.2.5. Yapısalcı İktisat Teorisi.....	17
1.1.3. İşsizliğin Yapısı ve Boyutları.....	18
1.1.3.1. Gelişmiş Ülkelerde İşsizlik.....	19
1.1.3.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde İşsizlik.....	20
1.2. Genç İşsizliğin Kavramsal Çerçevesi ve Kapsamı.....	21
1.2.1. Genç İşsizliği Olgusu.....	21
1.2.2. Genç İşsizliğin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	22
1.2.3. Genç İşsizliğin Nedenleri.....	23
1.2.4. Genç İşsizliğin Sonuçları.....	27
1.2.4.1. Ekonomik Sonuçlar.....	27
1.2.4.2. Sosyal Sonuçlar.....	28
1.2.4.3. Psikolojik Sonuçlar.....	29
1.3. İşsizlik ve Genç İşsizliği İle Mücadelede Uygulanan İşgücü Piyasası Politikaları.....	30
1.3.1. Pasif İşgücü Piyasası Politikaları.....	30
1.3.1.1. İşsizlik Sigortası.....	30
1.3.1.2. İşsizlik Yardımı.....	31
1.3.2. Aktif İşgücü Piyasası Politikaları.....	32
1.3.2.1. Mesleki Eğitim Programları.....	33
1.3.2.2. İş Arama Yardımları ve Genel İstihdam Hizmetleri.....	35
1.3.2.3. İstihdam Arttırıcı Sübvansiyonlar.....	37
1.3.2.4. Doğrudan Kamu Sektöründe İstihdam Programları.....	38
1.3.2.5. Kendi İşini Kuranlara Yardım Programları.....	38
1.3.2.6. Engellilere Yönelik Programlar.....	39
1.3.2.7. Kadınlara Yönelik Programlar.....	40

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASINDA İŞSİZLİK, GENÇ İSTİHDAMI,
GENÇ İŞSİZLİĞİ VE NEDENLERİ

2.1. Türkiye'de İşgücü Piyasasının Genel Durumu.....	41
2.2. Türkiye İşgücü Piyasasında İşsizlik.....	43
2.2.1. Türkiye'de İşsizliğin Boyutları.....	43
2.2.2. Türkiye'de İşsizliğin Özellikleri.....	46
2.2.2.1. Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre İşsizlik.....	46
2.2.2.2. Eğitim Durumuna Göre İşsizlik.....	48
2.2.2.3. İş Arama Süresine Göre İşsizlik.....	50
2.2.2.4. Aradıkları İşin Türüne Göre İşsizlik.....	51
2.2.3. Türkiye'de İşsizliğin Nedenleri.....	53
2.3. Türkiye İşgücü Piyasasında Genç İstihdamı.....	54
2.3.1. Genç Nüfus, Genç İşgücü ve Gençlerin İşgücüne Katılımı.....	54
2.3.2. Genç İstihdamının Yapısı.....	60
2.3.2.1. Eğitim Durumuna Göre İstihdamdaki Gençler.....	60
2.3.2.2. İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdamdaki Gençler.....	62
2.3.2.3. İşteki Durumuna Göre İstihdamdaki Gençler.....	64
2.3.2.4. İşyeri Büyüklüğüne Göre İstihdamdaki Gençler.....	65
2.3.2.5. Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılığa Göre İstihdamdaki Gençler.....	66
2.4. Türkiye İşgücü Piyasasında Genç İşsizliğin Boyutları ve Özellikleri.....	68
2.4.1. Türkiye'de Genç İşsizliğin Bölgelere Göre Dağılımı.....	68
2.4.2. Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Genç İşsizler.....	71
2.4.3. Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizler.....	73
2.4.4. İş Arama Süresine Göre Genç İşsizler.....	75
2.4.5. Aradıkları İşin Türüne Göre Genç İşsizler.....	76
2.5. Türkiye'de Genç İşsizliğin Nedenleri.....	78
2.5.1. Nüfus Yapısından Kaynaklanan Nedenler.....	80
2.5.2. Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenler.....	84
2.5.3. İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenler.....	86
2.5.4. Gençlerin Çalışma Eğilimleri ve İşverenlerin Bakış Açılarından Kaynaklanan Nedenler.....	89
2.6. AB ve Türkiye İşgücü Piyasasında Genç İstihdamı ve İşsizliği.....	90
2.6.1. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç Nüfus, Genç İşgücü ve Gençlerin İşgücüne Katılımı.....	90
2.6.2. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç İstihdamının Yapısı.....	100
2.6.3. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç İşsizliğinin Boyutu ve Özellikleri.....	105
2.7. Türkiye'de Genç İşsizlik Sorununa Yönelik Çözüm Önerileri.....	113

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DENİZLİ İLİ İŞGÜCÜ PİYASASINDA GENÇ İŞSİZLİK SORUNU
VE
UYGULAMASI

3.1. Denizli İlinin Demografik Yapısı.....	118
3.2. Denizli İlinin Genel Ekonomik Yapısı ve İşgücü Piyasası.....	124
3.2.1. Denizli İlinin Genel Ekonomik Yapısı.....	124
3.2.2. TR32 Bölgesi İşgücü ve İstihdam Yapısı.....	127
3.3. Denizli'de İşsizliğin ve Genç İşsizliğin Görünümü.....	135
3.4. Denizli Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nde Yapılan Bir Alan Araştırması.....	140
3.4.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı, Yöntemi ve Sınırlılıkları.....	140
3.4.2. Temel Araştırma Bulguları.....	143
3.4.2.1. Genç İşsizlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	143
3.4.2.1.1. Genç İşsizlere İlişkin Sosyo-Demografik Özellikler.....	143
3.4.2.1.2. Genç İşsizlerin İşsizlik Sorununun Nedenlerine İlişkin Görüşleri.....	150
3.4.2.1.3. Genç İşsizlerin Çalışma Hayatı İle İlgili Görüşleri.....	160
3.4.2.1.4. Genç İşsizlerin Aktif İstihdam Politikalarından Yararlanma Durumları.....	165
3.4.2.1.5. Genç İşsizlerin İşsizlik Sorununun Çözümüne Yönelik Öneri ve Görüşleri.....	166
3.4.2.2. İşverenlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	167
3.4.2.2.1. İşverenlere İlişkin Sosyo-Demografik Özellikler.....	167
3.4.2.2.2. İşverenlerin Genç İşsizlik Sorununun Nedenlerine İlişkin Görüşleri.....	168
3.4.2.2.3. İşletmeye Özgü Özellikler.....	176
3.4.2.2.4. İşverenlerin Aktif İstihdam Politikalarından Yararlanma Durumları.....	180
3.4.2.2.5. İşverenlerin Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Öneri ve Görüşleri.....	181
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	183
KAYNAKLAR.....	188
EKLER.....	198
ÖZGEÇMİŞ.....	211

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1. Türkiye'deki Genç ve Yetişkin İşsizlik Oranları.....	69
Şekil 2. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı İşsizlerin İşgücü Durumu, (15+ Yaş).....	137
Şekil 3. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı Genç İşsizlerin İşgücü Durumu.....	138
Şekil 4. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı İşsizlerin Eğitim Durumu, (15+ Yaş).....	139
Şekil 5. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı Genç İşsizlerin Eğitim Durumu.....	140
Şekil 6. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı (%).....	144
Şekil 7. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı (%).....	144
Şekil 8. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı (%).....	147
Şekil 9. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin İş Arama Sürelerine Göre Dağılımı (%).....	149
Şekil 10. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Çalışma Yaşamındaki Konumlarına Göre Dağılımı (%).....	149
Şekil 11. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin İş Arama Kanallarına Göre Dağılımı (%).....	150
Şekil 12. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşsizlik Sorununun Nüfus ve Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenleri (%).....	151
Şekil 13. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşsizlik Sorununun İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenleri (%).....	153
Şekil 14. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşsizlik Sorununun İşverenlerden Kaynaklanan Nedenleri (%).....	155
Şekil 15. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşsizlik Sorununun Kişisel Nedenleri (%).....	158
Şekil 16. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Çalışmayı Tercih Ettikleri Sektörlere Göre Dağılımı (%).....	160
Şekil 17. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşe Alınmada Etkili Olan Kriterlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı (%).....	161
Şekil 18. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Çalışma Hayatından Beklentilerine İlişkin Dağılımları (%).....	162
Şekil 19. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Ücret Beklentilerine Göre Dağılımı (%).....	162
Şekil 20. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı (%).....	168
Şekil 21. Araştırma Kapsamındaki İşverenlere Göre Genç İşsizliği Sorununun Nüfus ve Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenleri (%).....	169
Şekil 22. Araştırma Kapsamındaki İşverenlere Göre Genç İşsizliği Sorununun İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenleri (%).....	171

Şekil 23. Araştırma Kapsamındaki İşverenlere Göre Genç İşsizliği Sorununun Gençlerden Kaynaklanan Nedenleri (%).....	173
Şekil 24. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Personel Alımlarında Başvurdukları Yollara Göre Dağılımı (%).....	176
Şekil 25. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin İşe Alımlarda En Çok Tercih Ettikleri Yaş Aralıklarının Dağılımı (%).....	178
Şekil 26. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin İşe Alımlarda En Çok Tercih Ettikleri Mezunların Dağılımı (%).....	179
Şekil 27. Araştırma Kapsamındaki İşverenlere Göre İşe Alımlarda Etkili Olan Kriterlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı (%).....	179

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. Genç İşsizliğinin Nedenleri.....	26
Tablo 2. Türkiye'de Mevsim Etkilerinden Arındırılmış Temel İşgücü Göstergeleri.....	42
Tablo 3. Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları, (Türkiye/Kent/Kır).....	45
Tablo 4. Türkiye'de Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşsizlik (Bin kişi), (15+ Yaş).....	47
Tablo 5. Türkiye'de Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranları, (15+ Yaş).....	49
Tablo 6. Türkiye'de İş Arama Süresine Göre İşsizlik (Bin kişi), (15+Yaş).....	51
Tablo 7. Türkiye'de Aradıkları İşin Türüne Göre İşsizlik (Bin kişi), (15+ Yaş).....	52
Tablo 8. Türkiye'de Genç Nüfusun Cinsiyete Göre İşgücü Durumu.....	55
Tablo 9. Türkiye'de Genç Nüfusun Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranı.....	57
Tablo 10. Türkiye'de İşgücüne Dahil Olmama Nedenlerine Göre İşgücüne Dahil Olmayan Genç Nüfus, (Bin kişi).....	59
Tablo 11. Türkiye'de Eğitim Durumuna Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus (Bin kişi).....	61
Tablo 12. Türkiye'de İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus, (Bin kişi).....	63
Tablo 13. Türkiye'de İşteki Duruma Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus (Bin kişi).....	64
Tablo 14. Türkiye'de İşyeri Büyüklüğüne Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus, (Bin kişi).....	65
Tablo 15. Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılığa Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus, (Bin kişi).....	67
Tablo 16. Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları, (Kent/Kır).....	68
Tablo 17. Türkiye'de Bölgelere Göre Genç İşsizlik Oranları.....	70
Tablo 18. Türkiye'de Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Genç İşsizlik (Bin kişi),	72
Tablo 19. Türkiye'de Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Oranları,	74
Tablo 20. Türkiye'de İş Arama Süresine Göre Genç İşsizlik (Bin kişi),	75
Tablo 21. Türkiye'de Aradıkları İşin Türüne Göre Genç İşsizlik (Bin kişi),	77
Tablo 22. Türkiye'de Genç Nüfusun Cinsiyete Göre İşsizlik, Tarım dışı İşsizlik ve İstihdam Oranları.....	79
Tablo 23. Türkiye'de Demografik Fırsat Penceresi/Nüfus Oranları	82
Tablo 24. İŞKUR İşe Yerleştirme Çalışmalarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, (2012).....	87
Tablo 25. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Toplam Nüfus (Bin kişi).....	91

Tablo 26. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranları.....	95
Tablo 27. AB Ülkeleri ve Türkiye'de 65 Yaş ve Üstü Grubun Toplam Nüfus İçindeki Oranları	96
Tablo 28. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç Nüfusun İşgücüne Katılma Oranları	98
Tablo 29. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç Nüfusun İstihdam Oranları.....	101
Tablo 30. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç Nüfusun Cinsiyete Göre İstihdam Oranları	103
Tablo 31. AB Ülkeleri ve Türkiye'de İşsizlik Oranları, (15+ Yaş).....	107
Tablo 32. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç İşsizlik Oranları.....	109
Tablo 33. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları	111
Tablo 34. Denizli İl ve İlçe Merkezi ile Belde ve Köylerin Nüfus Yapısı, (2012).....	119
Tablo 35. Denizli İlinde Yaş Aralıklarına Göre Nüfusun Yapısı (Bin kişi).....	120
Tablo 36. Denizli İlinin Göç Yapısı ve Net Göç Hızı.....	121
Tablo 37. Denizli İlinin Aldığı ve Verdiği Göçün Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (Bin kişi), (2012).....	122
Tablo 38. Denizli İlinde Eğitim Durumuna Göre Nüfusun Yapısı (Bin kişi).....	123
Tablo 39. TR32 İllerinin GSYİH'ya Katkısı, (2001).....	124
Tablo 40. Denizli İli GSYİH'nın İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı, (2001).....	125
Tablo 41. Cari Fiyatlarla TR32 Bölgesinde Yaratılan Gayri Safi Katma Değerin (GSKD) Sektörel Dağılımı.....	126
Tablo 42. TR32 Bölgesinin Cinsiyete Göre İşgücü Durumu (%), (15+ Yaş).....	127
Tablo 43. TR32 Bölgesinin Geniş Yaş Grubuna Göre İşgücü Durumu (%)	128
Tablo 44. TR32 Bölgesi Sektörlere Göre İstihdam Edilenler (Bin kişi), (15+ Yaş).....	130
Tablo 45. TR32 Bölgesi Sektörlere Göre İstihdam Edilenler (Bin kişi), (15-24 Yaş).....	131
Tablo 46. TR32 Bölgesinde İşgücüne Dahil Olmama Nedenlerine Göre İşgücüne Dahil Olmayan Genç Nüfus.....	132
Tablo 47. Denizli İli Sektörel Bazda İşyeri ve Çalışan Sayıları.....	133
Tablo 48. Denizli İlinin İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Yapısı	134
Tablo 49. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı İşsizler ve Genç İşsizler (%).....	135
Tablo 50. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	143
Tablo 51. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Medeni Hallerine Göre Dağılımı.....	145

Tablo 52. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Sahip Oldukları Çocuk ve Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişi Sayılarına Göre Dağılımı.....	146
Tablo 53. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Cinsiyete Göre Meslek Sahip Olma Durumları.....	148
Tablo 54. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Cinsiyete Göre Daha Önce Herhangi Bir İşte Çalışma Durumları.....	148
Tablo 55. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Sorununun Nüfus ve Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenleri.....	152
Tablo 56. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Sorununun İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenleri.....	154
Tablo 57. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Sorununun İşverenden Kaynaklanan Nedenleri.....	157
Tablo 58. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Sorununun Kişisel Nedenleri.....	159
Tablo 59. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Cinsiyete Göre Ücret Beklentileri.....	163
Tablo 60. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre Ücret Beklentileri.....	164
Tablo 61. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Aktif İstihdam Politikalarından Yararlanma Durumlarına Göre Dağılımları.....	165
Tablo 62. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	167
Tablo 63. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Sektörlerine Göre Genç İşsizliği Sorununun Nüfus ve Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenleri.....	170
Tablo 64. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Sektörlerine Göre Genç İşsizliği Sorununun İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenleri.....	172
Tablo 65. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Sektörlerine Göre Genç İşsizliği Sorununun Gençlerden Kaynaklanan Nedenleri.....	175
Tablo 66. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Sektörlerine Göre Personel Alımlarında Başvurdukları Yollar.....	177
Tablo 67. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Aktif İstihdam Politikalarından Yararlanma Durumlarına Göre Dağılımları.....	180

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AR-GE	Araştırma-Geliştirme
Bkz.	Bakınız
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DÇİİM	Denizli Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EUROSTAT	European Community Statistical Office (Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi)
GSKD	Gayri Safi Katma Değer
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HİA	Hanehalkı İşgücü Anketi
ILO	International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
İBBS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KOBİ	Küçük ve Orta Boy İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LIFO	Last In First Out (Son giren ilk çıkar)
MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu
NAIRU	Nonaccelerating Inflation Rate of Unemployment (Enflasyonu hızlandıran işsizlik oranı)
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı)
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vd.	ve diğerleri

GİRİŞ

İşsizlik, özellikle 1980’li yıllardan itibaren ülkelerin gündemini meşgul eden, ekonomik ve sosyal yaşamın hemen her alanında derin etkiler bırakan tüm dünya ekonomilerinin temel sorunu haline gelmiştir. Küreselleşmeyle birlikte 1980’li yıllardan itibaren uygulanan ekonomi politikaları, özelleştirmeler, sendikaların etkinliğini kaybetmesi ve çok uluslu şirketlerin ucuz işgücü arayışında olması tüm dünyada işsizliği ön plana çıkarmıştır. Bilgi ve iletişim çağının hâkim olduğu, teknolojinin hızla ilerlediği küreselleşme sürecinde kadınların çalışma hayatına katılması, yaşam standartlarının yükselmesi, hızlı şehirleşme, artan sanayileşme gibi faktörler işgücüne katılımı arttırmaktadır. Buna karşın, artan işgücü ile orantılı olarak yeterli istihdamın sağlanamaması işsizlik sorununu ortaya çıkarmıştır.

İşsizliğin ortaya çıkma nedenleri ülkelerin gelişmişlik düzeylerine ve sosyo-ekonomik yapılarına göre farklılıklar göstermektedir. Ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri, ekonomik yapıları, nüfusu ve demografik özellikleri, emek piyasalarının işleyişi, toplumsal ve kültürel farklılıklar işsizlik sorununun da ortaya çıkış sebeplerini ve dolayısıyla çözüm önerilerini farklılaştırmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde işsizlik daha çok talep yetersizliği, ekonomik dalgalanmalar ve istikrarsızlıklardan kaynaklanırken, gelişmekte olan ülkelerde ise özellikle düşük gelir düzeyine bağlı olarak sermaye yetersizliği, emek arzı ile sermaye arasındaki dengenin kurulamamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerde işsizlik yapısal ve kalıcı bir özellik göstermektedir.

Ülkelerin karşılaşmış olduğu en önemli ekonomik ve toplumsal problemlerden biri olan işsizlik sorunu toplumsal ve bireysel yönden de birçok olumsuzluklar yaratmaktadır. Bu anlamda gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin işsizlikle mücadelede uygulamış olduğu pasif ve aktif işgücü piyasası olarak iki temel politika bulunmaktadır. Pasif işgücü piyasası politikaları işsizliği önlemede daha pasif yöntemler uygulayan, işsiz kalan bireylere gelir güvencesi sağlamayı ve işsizliğin meydana getirdiği sorunları önlemeyi hedef alan, işsizlik yardımı ve işsizlik sigortasını kapsayan politikalarlardır. Aktif işgücü piyasası politikalarının ise işsizliği azaltmak, işgücü piyasasının düzgün bir şekilde işlemlerini sağlamak, işgücüne olan talebi artırmak, işsizlere iş imkânı sağlamak ve çalışanların da verimliliklerini artırmak gibi çeşitli hedefleri bulunmaktadır. Bu kapsamda mesleki eğitim programları, iş arama

yardımları ve genel istihdam hizmetleri, istihdam arttırıcı sübvansiyonlar, kendi işini kuracaklara yapılan yardımlar gibi politikalar uygulanmaktadır.

Günümüzde ekonomik gelişme ve sosyal kalkınma düzeyinin önemli bir göstergesi olan işsizlik oranı ve istihdam konusu gelişmekte olan ülkeler arasında genç bir nüfusa sahip olan Türkiye'de de ön plana çıkan ve ivedilikle çözüm bekleyen konulardan biridir. Bugün Türkiye'nin en önemli sosyo-ekonomik sorunu olan işsizlik olgusu, ekonomik ve sosyal yapıdaki dengesizlikler ve uygulanmakta olan makro-ekonomik politikalar nedeniyle her geçen gün daha da yoğun bir şekilde yaşanmaktadır.

Türkiye'de işsizliğin nedenleri genel olarak artan işgücü arzına karşılık yeterli talebin yaratılamaması, değişen Türkiye ekonomisinin yeni iş olanakları yaratmada yetersiz kalması, yüksek enflasyon, sermaye-yatırım yetersizliği, kayıt dışı istihdamın kontrol altına alınamaması, hızlı nüfus artışı, bölgeler arası gelişmişlik farklılıkları, göç, çarpık kentleşme, eğitim sistemindeki yetersizlikler, yüksek istihdam vergileri gibi faktörler gösterilmektedir. Aynı zamanda ekonominin kırılgan yapısı ve sık aralıklarla yaşanan ekonomik krizler Türkiye'de işsizliği arttıran faktörler arasında yer almaktadır.

Türkiye genelinde çeşitli yaş grupları içerisinde işsizlik oranları arasında genç işsizliğin oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) İşgücü istatistiklerine göre; Türkiye'de 2012 yılında genel işsizlik oranı %9,2 iken genç işsizlik oranı %17,5 ile genel işsizliğin bir hayli üzerinde seyretmektedir. Genç işsizliğinin yetişkin işsizliğinden yüksek olması Türkiye'de olduğu gibi birçok ülke için önemli bir işgücü piyasası özelliği olmaktadır. Türkiye'de artan nüfusa oranla yeterli ölçüde istihdam olanakları yaratılamaması genelde işsizlik olgusunu beslerken özelde de çalışma hayatının başında olan gençleri daha çok etkilemektedir.

Günümüzde Türkiye sahip olduğu genç nüfus potansiyeli ile dünyadaki birçok gelişmiş ülkeye oranla daha avantajlı konumdadır. Fakat nasıl ki genel olarak nüfusun fazla olması genel işsizlik sorununun oluşumunda etkili olabiliyorsa, genç nüfusun fazlalığı da bu nüfusu en verimli şekilde kullanacak uygun politikaların oluşturulamaması ve yeterli istihdam alanlarının yaratılmaması durumunda genç işsizliğinin oluşumunda etkili olmaktadır. TÜİK Nüfus Projeksiyonlarına göre; 2040 yılına gelindiğinde toplam nüfusun 98 milyon civarında olacağı ve Türkiye'de demografik geçiş sürecinde nüfus artış hızı yavaşlarken çalışma çağındaki nüfusun artmaya devam etmesi olarak tanımlanan demografik fırsat penceresinin 2040 yılında kapanacağı tahmin edilmektedir. Yaşlı nüfusun 2040 yılında toplam nüfusun %14,6'sına, 2050 yılında ise %18,4'üne ulaşacağı yönündeki tahminler Türkiye'nin

genç ülke imajını yaşlı ülke konumuna bırakacağını göstermektedir. Bu anlamda Türkiye'de demografik geçiş sürecinin büyük ölçüde tamamlanmış olması ve genç nüfusun fazla oluşunun getirdiği demografik fırsat penceresinin gerekli önlemler alınmadığı sürece tehdit unsuru oluşturacağı söylenebilir. Ayrıca tarımdaki çözülmenin devam etmesinin doğurduğu kırsal alandan kentsel alana göç ile birlikte göç edenlerin çok büyük bir kısmını gençlerin oluşturması üzerine bu kesimin işsizlik sürecine ya da kayıt dışı istihdama yönelmek zorunda kalmaları da bir diğer sorun olarak görülmektedir.

Yukarıda sayılan işsizliğe neden olan faktörlere ek olarak Türkiye'de genç işsizliğinin nedenleri arasında; 15-24 yaş grubunu kapsayan gençlerin işgücü piyasasına ilk kez giriyor olmaları ve dolayısıyla bu yaş grubunun geneli itibariyle yeterli iş tecrübesine sahip olmamalarından kaynaklı olarak işverenlerce tercih edilmemeleri, iş piyasasının talepleri ile eğitim sisteminin işgücü arzına sağlamış olduğu nitelik arasında büyük oranda bir eşgüdümsüzlük yaşanması, artan genç nüfusa yeteri kadar istihdam olanağının yaratılamaması gibi birçok faktör yer almaktadır.

Bir ülkenin kalkınmasında en güçlü dinamik olarak görülen gençler arasında yaygınlaşan işsizlik sorununa neden olan faktörlerin tespit edilmesi ve sorunun çözümüne yönelik politikaların bir an evvel etkinliğinin artırılması ve yeni çözüm önerilerinin geliştirilmesinin gerekliliği yalnızca ekonomik değil aynı zamanda gerek bireysel gerekse toplumsal olumsuzlukların giderilmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Çalışmanın amacı; küresel bir sorun olarak görülen ve Türkiye'de ciddi boyutlarda yaşanan genç işsizliği sorununun nedenleri ve boyutlarının Türkiye ekonomisinin lokomotif kentlerinden biri olan ve özellikle dış piyasaya yönelik sanayi üretimi ile ön plana çıkan Denizli ili örneğinde incelemek ve tespit edilen sorunların çözümüne yönelik uygulanabilir öneriler sunmaktır. Araştırmanın evrenini Denizli Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'ne (İŞKUR) kayıtlı 15-24 yaş aralığındaki genç işsizler ve işverenler; örneklemini ise 144 genç işsiz ve 147 işveren oluşturmaktadır. Çalışmada öncelikle literatür taraması yapılmış ve bu alandaki akademik araştırmalara yer verilmiştir. Daha sonra yapılacak alan araştırması için gençlerin ve işverenlerin genç işsizliğine karşı bakış açıları belirlenerek bir anket formu hazırlanmış ve anket çalışması yapılarak veriler toplanmıştır. Son olarak ise, genç işsiz ve işverene ait toplanan veriler SPSS for Windows paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar değerlendirilerek yorumlanmıştır. Söz konusu çalışmanın ulusal literatüre Denizli

ölçeğinde genç işsizliğinin nedenleri konusunda önemli katkısının olacağı, başta Ege bölgesi olmak üzere bu alanda yapılacak diğer çalışmalara ışık tutacağı ve karşılaştırma olanağı sunacağı ümit edilmektedir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Buna göre birinci bölümde, küresel bir sorun olan işsizlik ve genç işsizliği kavramı ele alınmış ve teorik bir alt yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede ilk olarak işsizlik kavramı, teorik temelleri, yapısı ve boyutları değerlendirilmiştir. İkinci olarak ise genç işsizliği kavramının ortaya çıkışı ve gelişimi, nedenleri, ekonomik, sosyal ve psikolojik bağlamda sonuçları ve son olarak işsizlik ve genç işsizliği ile mücadele politikalarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise öncelikle Türkiye işgücü piyasasının genel durumu, işsizlik ve genç işsizliği sorununun nedenleri, boyutları ve özelliklerine yer verilmiştir. Bu amaçla, TÜİK'in yayımlamış olduğu Hanehalkı İşgücü Anketleri (HİA) veritabanından elde edilen veriler ışığında işgücü piyasasında gençlerin işgücüne katılım ve işteki durumuna, eğitim durumuna, işgücüne dahil olmama nedenlerine ve sosyal güvenlik kurumuna (SGK) kayıtlılığa göre istihdam yapıları hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra Türkiye'de genç işsizliği sorununun öneminin ve büyüklüğünün anlaşılabilmesi için Türkiye'nin aday ülke konumunda olduğu Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler ile karşılaştırmalı bir yapı içerisinde değerlendirilerek AB ülkeleri ile Türkiye'de toplam nüfus ve genç nüfusun özelliklerine ikinci olarak da genç işsizliğinin boyutu ve özelliklerine yer verilmiştir. Bu çerçevede AB'nin resmi istatistik kurumu olan Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi (EUROSTAT) ile TÜİK'in düzenli olarak güncelleyerek yayımladığı verilerden faydalanılmıştır. İkinci bölümün son kısmında ise Türkiye'de ciddi boyutlara ulaşan genç işsizliği sorununun çözümüne ilişkin öneriler sunulmuştur.

Üçüncü ve son bölümde, Denizli ili işgücü piyasasında genç işsizliği sorunu ve uygulama çalışmasına yer verilmiştir. Bu çerçevede TÜİK'in yayımladığı veriler doğrultusunda öncelikli olarak Denizli ilinin nüfus yapısı, nüfusun yaş ve eğitim yapısı, ilin aldığı ve verdiği göç yapısı ve net göç hızı gibi demografik özellikleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. İkinci olarak Denizli ilinin Türkiye ekonomisi içindeki yeri ve TR32 (Denizli-Aydın-Muğla) bölgesi kapsamında istihdam ve işgücü yapıları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler TÜİK'in il bazında yayımladığı veriler ile Denizli Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü'nden talep edilen veriler doğrultusunda gerçekleşmiştir. Daha sonra tezin ana konusunu oluşturan genç işsizliği sorununun Denizli ilindeki nedenleri tartışılmıştır. Bu bölümde TÜİK'in yayımladığı verilerin yanı sıra İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'nden talep edilen veriler yardımıyla işsizlik ve genç

işsizliğine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Çalışma, İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne kayıtlı genç işsizlere ve işverenlere uygulanan genç işsizliğinin nedenlerini araştırmaya yönelik anket çalışmasıyla elde edilen verilerin SPSS for Windows paket programı ile analiz edilmesi ve elde edilen sonuçlara göre genel değerlendirme ve önerilerin yapılmasıyla son bulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK, GENÇ İŞSİZLİK KAVRAMLARI VE İŞSİZLİKLE MÜCADELE PROGRAMLARI

1.1 İşsizliğin Kavramsal Çerçevesi

Çalışmanın ilk bölümünde temel olarak işsizlik ve genç işsizlik kavramları incelenecektir. Bu anlamda öncelikle, kavramsal ve teorik açıdan işsizlik kavramı açıklanmaya çalışılacak ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde işsizlik olgusu ele alınarak, işsizliğin ortaya çıkma nedenleri incelenecektir. Daha sonra genç işsizlik kavramı ve kapsamı, genç işsizliğin ortaya çıkışı, genç işsizliğin nedenleri ve yarattığı sonuçlar açıklanacaktır. Son olarak, işsizlik ve genç işsizlikle mücadele bağlamında istihdamı arttırmaya yönelik politikalar üzerinde durulacaktır.

1.1.1 İşsizliğin Tanımı ve Türleri

İşsizlik, ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarına göre farklılık gösterse de tüm toplumların en önemli sorunlarının başında gelmiştir. Sanayi devrimiyle birlikte tüm ülkelerde farklı boyutlarda da olsa görülmeye başlanan işsizlik, 1980'lere kadar asıl olarak gelişmekte olan ülkelerin sorunu iken 1980'lerle birlikte neo-liberal politikaların uygulanmaya başlanmasının da etkisiyle gelişmiş ülkelerin de sorunları arasına girmiştir (Özdemir vd., 2006: 67-68). Özellikle 1980'lerden sonra teknolojinin gelişmesi, küreselleşmenin hız kazanması dolayısıyla uluslararası ticaretin ulusal piyasaları sarsması ve artan işgücünün karşısında yeterli istihdamın yaratılamaması işsizliğin küresel bir sorun haline geldiğini göstermektedir.

Bilgi ve iletişim çağının hâkim olduğu, teknolojinin hızla ilerlediği küreselleşme sürecinde kadınların çalışma hayatına katılması, yaşam standartlarının yükselmesi, hızlı şehirleşme, sanayileşme gibi faktörler işgücüne katılımı arttırmaktadır. İşgücüne katılımın artmasıyla orantılı olarak yeterli istihdamın sağlanamaması işsizliği ortaya çıkarmıştır (Zaim, 1997: 132; Güney, 2009: 136).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'ne göre işsiz; "Referans döneminde belli bir yaşın üzerindeki işi olmayan (ücretli olarak istihdam edilmeyen veya serbest meslek sahibi olmayan), çalışmaya hazır durumda olan (referans dönemi içinde ücretli olarak istihdam edilmeye veya serbest meslek sahibi olarak çalışmaya elverişli olan) ve iş arayan (referans döneminde ücretli olarak istihdam edilmek veya serbest meslek sahibi olarak çalışmak için belirli girişimlerde bulunan) tüm kişileri" kapsamaktadır. Bu

girişimler bir kamu veya özel istihdam bürosuna kaydolmak, bir işverene başvurmak, piyasada çeşitli firmalara ve işyerlerine başvurmak, gazete ve reklam iş ilanlarına başvuru yapmak, arkadaş veya akrabalarından yardım istemek, arsa, bina, makine veya ekipman arayarak kendi işini kurmak, mali kaynak aramak, izin ve ruhsat vb. başvurular yapmaktır. ILO, <http://laborsta.ilo.org/...>, (15.06.2012).

TÜİK tarafından yapılan tanıma göre; referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kar karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfus olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenler de işsiz nüfus kapsamına dâhildirler. Kişinin çalışmaya engel bir durumu varsa (sakat, yaşlı vb.) ve bundan dolayı çalışmıyorsa veya çalışmak için herhangi bir engeli bulunmadığı halde kendi isteği ile çalışmak istemiyorsa işsiz olarak değerlendirilmemektedir. TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/...>, (15.06.2012).

İşsizlik ile ilgili literatürde değişik sınıflandırmalar yer almaktadır. Genel olarak işsizlik türleri açık ve gizli işsizlik olarak iki ana gruba; açık işsizlik türleri ise yapısal işsizlik, arızı (friksiyonel) işsizlik, doğal işsizlik, iradi ve gayri iradi işsizlik, teknolojik işsizlik, konjonktürel (devrevi) işsizlik ve mevsimsel işsizlik olarak 7 gruba ayrılmaktadır.

Açık İşsizlik: İstatistiklere yansıyan, çalışma isteği ve gücünde olmasına rağmen geçerli ücret düzeyinde iş arayıp bulamayan bireylerin karşılaştıkları işsizlik olarak tanımlanmaktadır (Ayvaz, 1990: 19; Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 33; Işığışık, 2011: 69).

a. Yapısal İşsizlik: Ülkelerin ekonomik, sosyal, kültürel yapılarındaki değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan ve yapısal olarak artan işgücüne karşılık istihdam yaratılamamasından doğan yaygın ve sürekli bir niteliğe sahip işsizlik türü olarak tanımlanmaktadır (Zaim, 1997: 188-189; Güney, 2009: 137-138).

Emek arz ve talebi, açık işler ile açık işsizler arasındaki uyumsuzluk, ekonomide yaşanan sürekli bir durgunluk, teknolojik gelişme ve emek ikamesi yapısal işsizliğin nedenleri arasındadır. Emegın yerine makinenin tercih edildiği günümüz dünyasında kullanılan ileri teknoloji, hizmet sektörünün gelişmesi gibi nedenlerle işlerin ve talep edilen işgücünün niteliği artmaktadır. Emegın makineye ikamesi sonucunda tarımda

makineleşmenin ortaya çıkması, fabrika üretimi malların daha çok tercih edilmesi (örneğin, el tezgâhlarında üretilen halıların yerini fabrika üretimi halıların alması) emeğe olan talebi azaltmakta ve bu alanlarda çalışan bireylerin işsiz kalmasına dolayısıyla yapısal işsizliğe neden olmaktadır (Güney, 2009: 138).

Tarımdan sanayiye, sanayiden hizmet sektörüne geçilmesi ile ortaya çıkan yapısal işsizlik özellikle gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkmakta ancak gelişmiş ülkelerde de teknolojik gelişmeyle paralel olarak gerekli işgücünün sağlanamaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Yapısal işsizlik gelişmiş ülkelerde teknolojik değişime bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Teknolojinin gelişmesi nitelikli işgücüne olan talebi arttırmakta ve dolayısıyla işgücü fazlasına yol açmaktadır yanı sıra yeni teknolojilerin kullanılmaya başlanması yeni istihdam alanlarında çalışacak nitelikli işgücünün yetersizliği yapısal işsizliğe neden olmaktadır (Şahin, 2010: 9).

b. Arızı (Frikسیونel) İşsizlik: Çalışanların iş veya işyeri değiştirmeleri, emek piyasasındaki bilgi yetersizliği gibi nedenlerle ortaya çıkan ve tam istihdamın gerçekleşmesi halinde bile görülebilen işsizlik olarak tanımlanmaktadır (Buluttekin, 2008: 79). Emek piyasasındaki bilgi yetersizliği, emek mobilitesi, organizasyon sorunları friksiyonel işsizliğin düzeyini belirlemede rol oynamaktadır (Eyüboğlu, 2003: 15-16). Arızı işsizlik emek piyasasına ilk defa girenler veya mevcut işini değiştirmek isteyenlerin olması ve bunun zaman alması nedeniyle ortaya çıkan doğal bir işsizlik türü olarak bilinmektedir. Emek arz ve talebinin dengede olduğu sağlıklı ekonomilerde de görülebilmekte ve bu işsizlik türünün sifıra indirgenmesi mümkün görülmemektedir (Ataman, 2003: 34).

c. Doğal İşsizlik: Konjonktürel nedenlerle işsiz kalanlar dışında, mevcut işini değiştirmek isteyenleri, ücret, önerilen bölge vb. nedenlerle işi kabul etmeyip işsiz kalanları, mevsimlik çalışma nedeniyle işsiz kalanları, iş bulma imkanı sınırlı olanları (sosyal dışlanma; yaşlılık, cinsiyet ayrımı vs.) kapsayan bir işsizlik türü olarak tanımlanmaktadır. Doğal işsizlik, friksiyonel ve yapısal işsizliğin toplamından oluşmaktadır. Doğal işsizlik oranı, enflasyon oranında yükselmeye neden olmadan sürdürülebilir en düşük işsizlik oranı, tam istihdam işsizlik oranı ya da cari milli gelirin tam istihdam milli gelir düzeyinde olduğu işsizlik oranı olarak ifade edilmektedir (Aydın, 2012: 122). Ayrıca enflasyonun yükselmeyeceği bir işsizlik oranı olarak bilinen doğal işsizlik oranı, Monetarist (Parasalıcı) iktisatçıların kimi savunucularına göre enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı (NAIRU) olarak da ifade edilmektedir (Nickell and Layard, 1997: 11).

d. İradi ve Gayri İradi İşsizlik: Cari ücret düzeyinde ve mevcut çalışma koşullarında bireylerin bilerek ve isteyerek çalışmayı kabul etmemesi sonucu oluşan işsizlik iradi işsizlik, cari ücret düzeyinde ve mevcut çalışma koşullarında çalışmaya razı olduğu halde iş bulamaması sonucu oluşan işsizlik ise gayri iradi işsizlik olarak tanımlanmaktadır. İradi işsizlikte istihdam piyasasında mevcut iş bulunmasına rağmen iş işsiz tarafından kabul edilmemekte, gayri iradi işsizlikte ise, iradi işsizliğin tersine istihdam piyasasında herhangi bir sebepten dolayı iş bulamaması nedeniyle birey işsiz kalmaktadır (Karabulut, 2007: 9; Gökalp, 2012: 30).

e. Teknolojik İşsizlik: Teknolojinin gelişmesi, üretimde makinelerin kullanımının tercih edilmesi, emeğin ikamesi ve dolayısıyla emek talebinin azalması sonucunda ortaya çıkan işsizlik olarak tanımlanmaktadır (Tatar, 2006: 10). Teknolojinin gelişmesiyle birlikte üretimde daha az insan gücüne ihtiyaç duyulması veya yeni üretim tekniklerinin kullanılması teknolojik işsizliği doğurmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerde kullanılan ileri teknoloji ile birlikte makineleşmenin artması bazı sektörlerde çalışanları işsiz bırakmaktadır. Bu durum işgücünde de önemli değişmelere neden olmaktadır.

Bazı iktisatçılar yapısal ve teknolojik işsizliği birlikte ele almaktadır. Teknolojinin gelişmesi üretimde emeğin makineyle ikame edilmesine neden olabildiği gibi yeni istihdam olanakları da yaratmaktadır. Teknolojik gelişme uzun vadede yapısal işsizliğin çözümünde önemli bir faktör iken kısa vadede tarım gibi bazı sektörlerde işgücüne olan ihtiyacı azalttığı için işsizliği arttırabilmektedir.

f. Konjonktürel (Devrevi) İşsizlik: Milli gelirdeki istikrarsız yükseliş ve azalışlar sonucu oluşan iktisadi dalgalanmaların oluşturduğu işsizlik türüdür (Seymen, 2004: 80). Üretim düzeyine paralel olarak konjonktürün* genişleme safhasında istihdam düzeyi artmakta dolayısıyla işsizlik azalmakta, daralma aşamasında ise üretim hacmi ve istihdam daraldığı için işsizlik ortaya çıkmaktadır. Bu durum konjonktürel işsizlik olarak tanımlanmaktadır. Konjonktürel işsizlik, toplam talep yetersizliği ve ekonomideki talep değişimleri sonucu oluşan dalgalanmalar nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Toplam talebin azalmasına bağlı olarak üretimde ve yatırımlarda gerileme yaşanması işsizliğe neden olmaktadır (Özdemir vd., 2006: 71). Konjonktürel işsizlik, yapısal işsizlikten daha kısa süreli geçici işsizlikten ise daha uzun sürelidir ve

*Bir ekonominin belirli bir anda durumunu açıklayan değişkenlerin bütününe konjonktür denilmektedir. Bu bütünün oluşturduğu toplam faaliyet hacminde yaşanan, ekonomik faaliyetlerin tümünde görülen genişleme ve daralmalar şeklinde oluşan değişimler konjonktür dalgalanmaları olarak tanımlanmaktadır (Firat, 2012: 406).

gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi gelişmiş ülkelerde de görülebilmektedir (Erdoğan ve Biçerli, 2004: 208).

g. Mevsimsel İşsizlik: Mevsimsel değişimlere bağlı olarak bazı ekonomik faaliyetlerdeki durgunluk dolayısıyla üretim ve talepte yaşanan aksamalar neticesinde emeğe olan talebin azalması ile ortaya çıkmaktadır (Yavaş, 2010: 14). İklim koşullarına bağlı olarak bazı mevsimlerde çalışma imkânının olmamasından dolayı özellikle tarıma dayalı ekonomilerde görülen bir işsizlik türüdür. Geçici ve yaygın bir özelliğe sahip olan mevsimsel işsizlik özellikle gelişmekte olan ülkelerde tarım sektöründe görülen bir sorun olarak bilinmesine karşın gelişmiş ülkelerde de turizm ve gıda sektörleri gibi sezonluk veya dönemlik çalışılan sektörlerde de görülmektedir. Türkiye'de özellikle tarım ve inşaat sektörlerinde çalışma koşullarından dolayı mevsimlik işsizlik Aralık-Şubat aylarında en üst seviyede seyrederken, Temmuz-Ağustos aylarında en alt seviyede görülmektedir (Zaim, 1997: 139).

Gizli İşsizlik: Çalışan kişi üretimden çekildiği halde üretimde herhangi bir daralma olmuyorsa istatistiklere yansımayan bir işsizlik söz konusu olmaktadır ve bu durum gizli işsizlik olarak ifade edilmektedir. Gizli işsizlik bireylerin çalışmadığı halde işsiz görünmemeleri ve üretimden çekilmelerine rağmen toplam çıktının aynı kalması halinde gerçekleşmektedir (Boztepe, 2007: 22). İş bulma ümidini yitirip iş aramayı bırakan kimseler de gizli işsizlik kapsamında değerlendirilmektedir. Özellikle kendi hesabına çalışan ücretsiz aile işçiliğinde, tarımda ve kamu sektöründe yaygın olarak görülen gizli işsizliğin açık işsizlikten farkı kişinin teknik olarak işsiz olmamasıdır (Güney, 2009: 137).

1.1.2 İşsizlik Olgusunun Teorik Temelleri

İşsizlik olgusunun özellikle Sanayi Devrimi sonrasında iktisadi düşünürler tarafından ele alındığı, konuyu ele alan her teorisyenin işsizliğe kendi ekonomik bakış açısından baktığı ve bu nedenle işsizliğe karşı farklı yaklaşımların ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu bağlamda işsizlik olgusu sırasıyla Klasik, Neo-Klasik, Keynesyen, Monetarist ve Yapısalcı yaklaşıma göre ele alınacaktır.

1.1.2.1 Klasik İktisat Teorisi

Modern iktisat bilimine dayanak oluşturan klasik iktisat teorisi arz ağırlıklı bir teoridir. Devlet müdahalesine karşı oldukları için devletin piyasaya herhangi bir şekilde müdahale etmesine izin vermemişler ve devletin görevlerinin çok sınırlı olduğunu ve bu sınırlı alanda mal ve hizmet üretip harcamalarının da bu çerçevede sınırlı kalacağını belirtmişlerdir (Eker vd., 1994: 22).

Klasik iktisatçıların maliye politikası olarak küçük denk bütçeden yana oldukları bilinmektedir. Klasik iktisatçılara göre, bütçe açığı kadar bütçe fazlası da olumsuz karşılanmaktadır. Çünkü bütçe fazlası özel tasarrufların daraltılması pahasına sağlanmaktadır. Bu durumun ise toplam yatırım hacmini azaltarak ekonominin uzun dönemli gelişmesini olumsuz anlamda etkileyeceğini savunmaktadırlar (Orhan, 1989: 64). Klasik iktisatçılar bireyin ve dolayısıyla emeğin iktisadi faaliyetlerin merkezinde yer aldığı yeni bir ekonomik düzeni benimsemişlerdir (Tekelioğlu, 1993: 60). Klasik iktisatçılar iktisat politikası aracı olarak para politikasına önem vermişler ve ekonomik istikrarsızlık baş gösterdiğinde mali politikalar yerine banka rezervlerinin azaltılması, açık piyasa işlemleri gibi para politikalarını tercih etmişlerdir. Klasiklere göre aslında mali araçlar para politikasının bir aracı olup devlet harcamalarını arttırmak aynı zamanda para arzını arttırmak anlamına gelmektedir. Onlara göre tam rekabet, ücret esnekliği ve faiz esnekliği varsayımları gerçekleştiği takdirde ekonomi daima ve kendiliğinden tam istihdama ulaşacak, üretilen her mal satılacak stok artışı ve üretim yetersizliği gibi dengesizliklerle karşılaşılmayacak ve dolayısıyla fiyatlar genel seviyesi istikrarını koruyacaktır. Bir diğer ifadeyle klasiklere göre, ekonomi piyasada bir görünmeyen el tarafından düzene girecek ve ekonomiyi istenen yönde geliştirecektir.

1776'da Adam Smith'in ünlü "Ulusların Zenginliği" kitabının yayınlanması modern iktisat kuramının başlangıcını, klasik liberalizm veya klasik iktisat ekolünün doğuşunu temsil eder (Seyidoğlu, 2007: 23). İktisat biliminin ve klasik iktisadın kurucusu olarak bilinen Adam Smith başta olmak üzere David Ricardo, Jean Baptiste Say, John Stuart Mill, Jeremy Bentham, Thomas Malthus gibi filozoflar klasik iktisadın diğer temsilcileri arasında yer almaktadır.

Klasik iktisadın önemli temsilcilerinden David Ricardo'nun klasik iktisada en önemli katkısı mukayeseli üstünlükler teorisidir. Bu teoriye göre, serbest ticaret ilkeleri çerçevesinde her ulus kendine en uygun malların üretiminde uzmanlaşacaktır. O dönemde serbest ticaret bir ülkenin kendi üretemediği malları ithal etmesi halinde yararlı olacağı düşüncesine dayanmaktadır. Ricardo, mutlak üstünlük diye bilinen bu

görüş yerine "Mukayeseli Üstünlük" kavramını getirmiş ve ülkeler arası uzmanlaşma ve ticareti bu yönde açıklamıştır. Böylelikle dış ticaretin tüm taraflar için yararlı olabileceğini savunmuştur (Güngör, 1998: 7).

Bir diğer ünlü klasik iktisatçı olan Thomas Robert Malthus'un klasik iktisadi düşüncede daha çok nüfus teorisi ile öne çıktığı bilinmektedir. Malthus, nüfus ile ilgili görüşlerini 1798 yılında yayınlanan "Nüfus Prensibi Üzerine Bir Deneme" adlı çalışmasında ortaya koymuştur. Malthus'a göre, nüfus artışı toplumun gelişmesini devamlı olarak engellemekte ve altın çağa ulaşmayı imkansız kılmaktadır. Dolayısıyla nüfus üzerinde sıkı ve devamlı bir kontrol uygulanması gerektiğini savunmaktadır (Savaş, 1997: 344-345).

Jean B. Say'in üzerinde en çok durulan ve klasik teorinin temel taşlarından birisi Say Kanunu veya Mahreçler Kanunu olarak adlandırılan görüşüdür (Işığışık, 2011: 54). Klasik iktisatçıların işsizlik ile ilgili görüşleri 19. yüzyılın başlarında Jean Baptiste Say tarafından ileri sürülen Say kanununa yani Mahreçler (piyasa) kanununa dayanmaktadır (Uyar, 2005: 11). Bu kanun her arz kendi talebini yaratır ile ifade edilmektedir. Yani piyasaya çıkan bir malın kendi üretim değerine eşit bir talebinin olduğunu açıklamaktadır. Bu yasaya göre, piyasadaki her mal satılacak ve talep yetersizliğinden oluşan bir işsizlik olmayacaktır şayet işgücünde arz ve talep fazlası gibi bir dengesizlik yaşanırsa ücretlerin aşağı ve yukarı hareketi ile bu dengesizliğin ortadan kalkacağı ileri sürülmektedir. Buna göre emek veya mal piyasalarında ücret ve fiyatların tam esnek olduğunu dolayısıyla arz-talep dengesi sonucu işsizliğin önlendiğini ileri sürmektedirler (Kayacan, 2011: 56).

Klasik iktisatçılar devletin ve sendikaların piyasaya yapacakları her türlü müdahalenin ücret ve fiyatların tam esnekliğini bozacağını ancak böyle bir müdahale olmaması halinde ekonominin dengeye ulaşacağını yani tam istihdam durumunun gerçekleşeceğini ileri sürmektedirler (Lordoğlu ve Özkaplan, 2005: 403). Piyasaya herhangi bir müdahale yapılmadığı sürece piyasadaki ücret ve fiyatların esnekliğinden dolayı piyasanın kendiliğinden dengeye geleceği varsayımında bulunmaktadır. Herhangi bir devlet müdahalesi olduğu takdirde piyasanın dengesinin bozulacağı ve bozulan dengenin de işsizliği ortaya çıkaracağını savunmaktadırlar.

Klasik iktisat teorisine göre ekonomide çalışmak isteyen tüm işgücünün istihdamı sağlanmakta ancak bu teori tam istihdam durumunda bile işsiz kalan işgücünün işsizliğini piyasa kaynaklı olmayıp bireylerin kendi tercihleri sonucunda oluşan iradi işsizlik ile açıklamaktadır (Gürsel ve Ulusoy, 1999: 88).

1.1.2.2 Neo-Klasik İktisat Teorisi

19. yüzyıl ortalarına gelinceye kadar klasik teori çeşitli eleştirilere karşın egemen iktisadi düşünce olarak varlığını sürdürmeyi başarabilmiştir. Ancak bu tarihlerden sonra klasik teoriye bazı eleştiriler getirilmiştir. Bu eleştiriler daha çok uygulamada ortaya çıkan fakat teoride öngörülen görüşlerden farklı sonuçlarla ortaya konmuştur. Örneğin, 1850 ve 1860'lı yılların gerek nüfusun hızla arttığı gerekse tarım üretiminde önemli ölçüde iyileşmelerin yaşandığı ve aynı zamanda hızlı nüfus artışı ile birlikte işçi sınıfının yaşam standartlarının yükseldiği bir dönem olması Malthus'un nüfus teorisine olan güveni sarsmıştır. Bu dönemde klasik teoriye çok sayıda eleştiri getirildiği bilinmektedir. Ancak bunlardan hiçbirisi Alfred Marshall'inki gibi olmamıştır. Çünkü diğer iktisatçıların eleştirileri kişisel ve kısmi olmaktan ileri gidemezken Marshall (1842-1924) Neo-Klasik iktisadi kurmuştur. Marshall iktisadın, refahın maddi gereksinmelerine ulaşmak ve onları kullanmak ile ilgili bazı bireysel ve toplumsal hareketleri incelediğini ve insan davranışları ilmi olduğunu savunmuştur. Marshall'ın üzerinde önemle durduğu bir diğer konu ise zaman faktörü olmuştur. Marshall'a göre, ekonomik olayların analizinde yaşanan güçlük zamandan kaynaklanmaktadır ve iktisat ilmine en büyük katkılarından birini ekonomik analize zaman boyutunu getirerek kazandırmıştır (Güngör, 1998: 7).

Neo-Klasik iktisat çeşitli katkılarla Keynesyen iktisat teorisine kadar devam etmiştir. Neo-Klasik iktisadın en belirgin özelliği malın son biriminin ortaya çıkardığı fayda olan marjinal fayda üzerinde durmalarıdır (Tekelioğlu, 1993: 135). Klasik iktisadi düşüncede sosyal refahın sağlanmasında piyasa ekonomisinin tek başına yeterli olacağı ve devletin ekonomiye müdahalesine gerek olmadığı görüşü hakim iken Neo-Klasikler ise klasiklerden farklı olarak devletin ekonomiye müdahalesinin gerekli olduğunu ancak bunun sınırlı olması gerektiği görüşünü savunmuşlardır (Kar ve Ağır, 2003: 3).

Neo-Klasikler işsizlik olgusunu ise klasik iktisat anlayışı çerçevesinde ele almışlar ve işsizliğin geçici ve iradi bir özellik taşıdığını savunmuşlardır (Bulutay, 1995: 22; Gerrad, 1995: 447-449; Fisunoğlu ve Tan, 2009: 42; Yavaş, 2010: 7). Bu iktisatçılara göre, ücretlerin düşmesi işgücüne olan talebi arttırmakta ve denge düzeyine ulaştıkça işgücü fazlasının da yok olacağı varsayılmaktadır. Bunun yanı sıra denge ücret düzeyinin üstündeki bir ücretle çalışmak istemeyen veya iş bulamayan bir bireyin iradi işsizlik ile karşılaşacağını ileri sürülmektedirler. Neo-Klasik iktisatçılar işsizliğin azalmasını işgücü arzının fazla olduğu bir durumda reel ücret seviyelerinin azalması

sonucu işgücüne olan talebin artması ve emek piyasasının denge seviyesine yaklaşması ile açıklamaktadırlar (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 24).

1.1.2.3 Keynesyen İktisat Teorisi

1929 Büyük Dünya Bunalımının ortaya çıkardığı sorunların klasik iktisat teorisine göre çözüme ulaşamaması alternatif bir iktisat politikası olarak Keynesyen iktisat teorisini gündeme getirmiştir (Fisunoğlu ve Tan, 2009: 33). 20. yüzyılın iki dünya savaşı arasında kalan dönemi hem Avrupa hem de Amerika için bir buhran dönemi olmuştur. 1921'de İngiltere'de başlayan kriz, 1930'lu yıllardan itibaren bütün dünyayı sarsmış ve işsizlik ile karşı karşıya kalan piyasa ekonomilerinin önü tıkanmıştır. Neo-Klasik teori ile ilgili çeşitli fikir akımları tartışılırken 1930'lu yıllarda Keynesyen Devrimi adı altında tartışmalar yeni bir boyut kazanmıştır. İngiliz iktisatçı John Maynard Keynes'in 1936 yılında yayınladığı "İstihdam, Para ve Faizin Genel Teorisi" adlı kitabı iktisatçıların dikkatini Neo-Klasik iktisadın dışında kalan makro ekonomiye ağırlık veren bir yöne çevirmiştir (Işığışık, 2011: 57). Makro teoriye duyulan ilgi 1920'li yıllarda başlamış olup Keynes bu akımın devamı olarak ortaya çıkmıştır. 1929 yılında yaşanan Büyük Dünya Bunalımının etkisiyle ABD, İngiltere ve Batı Avrupa ülkelerinde yaygın ve devamlı bir işsizlik ortaya çıkmıştır (Çolak, 2011: 27). Bu durum ekonominin kendi kendine düzeleceğini öne süren görüşlere güveni zedelemiştir. Bu dönemde klasik İktisat teorisyenlerinin görüşlerinin özellikle John M. Keynes tarafından eleştirildiği ve karşı çıkıldığı bilinmektedir. Keynes, Klasiklerin savunduğu her arz kendi talebini yaratır görüşünün yanlış olduğunu, ücret ve fiyatların tam esnek olması halinde dahi işsizliğin ortaya çıkabileceğini savunmaktadır. Bu nedenle klasik iktisatçılardan farklı olarak gayri iradi işsizlikten söz etmektedirler (Savaş, 1997: 742; Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 22; Yavaş, 2010: 8).

Keynesyen iktisat teorisinin varsayımları aşağıdaki gibidir:

Keynesyen iktisatçılar, işgücü arz ve talebi ile mal ve hizmet arz ve talebi arasında bir ilişki bulunması nedeniyle piyasada fiyat ve ücret dengesi sağlansa bile (tam ve esnek olması) işsizliğin ortaya çıkabileceğini çünkü mal piyasasında yaşanan herhangi bir dengesizliğin doğrudan işgücü piyasasına yansıtacağını ileri sürmektedirler.

Klasik iktisatçıların savunduğu nominal ücretlerin aşağıya ve yukarıya doğru kayabilmesi Keynes'e göre mümkün görülmemektedir. Para aldatmacası (money illusion) nedeniyle fiyatlardan bağımsız olarak çalışan işçilerin nominal yüksek ücreti

tercih etmeleri ve dolayısıyla fiyatlarda düşme olsa bile ücretlerin azalmasının kabul edilmeyeceğini ileri sürmektedirler (Lordoğlu ve Özkaplan, 2005: 405).

Keynesyen iktisat, ekonomik yaşamda meydana gelebilecek enflasyon, deflasyon, işsizlik gibi sorunların toplam talep ayarlamaları ile giderilebileceğini savunmaktadır.

Keynesyen iktisat, özel sektörün dengesiz olduğunu ve bu dengesizlik durumunun devletin ekonomiye müdahalesi ile düzelebileceğini savunmaktadır. Keynesyen iktisada göre, para ve maliye politikalarıyla toplam talebin bileşimini ve miktarını değiştirmek suretiyle ekonomideki dengelerin istenen yönde gerçekleşmesi sağlanacaktır.

Keynes'e göre kısa dönemde istihdam düzeyi üretim hacmi tarafından belirlenmektedir. Üretim hacmi de efektif talebe bağlı olmaktadır. Yani istihdam teorisinin hareket noktasını efektif talep oluşturmaktadır. Keynes efektif talebi toplam talebin toplam arz ile kesiştiği noktadaki değeri olarak tanımlamaktadır (Fisunoğlu ve Tan, 2009: 36).

Keynes, makro dengenin toplam arz ile toplam dengenin veya toplam tasarruflarla toplam yatırımların eşitlendiği noktada sağlandığını belirtmektedir. Bu denge sağlanamadığında ortaya çıkan enflasyonist ve deflasyonist açık sonucu oluşan istikrarsızlıklar ise devletin efektif talebi yönlendirmesi ile giderilmelidir.

Klasik iktisatçılar piyasaya herhangi bir müdahale yapılmaksızın dengenin sağlanacağını savunurken Keynesyen iktisatçılar bunun aksine müdahaleci bir yaklaşımı benimseyerek kamu harcamalarının ve yatırımların artırılması ve parasal tedbirlerin alınması ile işsizliğin giderilebileceğini savunmaktadır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 22).

Keynes'in önerileri 1960'lı yılların sonlarına kadar ekonomik istikrarsızlıklara çözüm getirmiştir. Ancak devletin ekonomik hayata her gün yeni yeni konularda müdahale etmesi ve bu müdahaleler için gerekli masrafları devlet bütçesine yüklemesi, hem bütçe açıklarına hem de açıkların artan oranda çoğalmasına neden olmuştur. Bütçe açıklarının bir sonucu olarak hızla artan devlet borçları, yükselen faiz hadleri, artan enflasyon, dış ticaret açıkları gibi birçok ekonomik istikrarsızlıklar yaşanmıştır (Tekelioğlu, 1993: 212). Keynesyen iktisadın 1970'li yılların sorunlarına çözüm getirememesi üzerine Monetarist iktisat teorisi ortaya çıkmıştır.

1.1.2.4 Monetarist (Parasalıcı) İktisat Teorisi

Monetarist (Parasalıcı) iktisatçılar, modern miktar teorisini makro ekonomik politikalarında temel olarak ele almakta ve para stokundaki değişmelere önem vermektedirler. Bu iktisatçılar iktisat politikası aracı olarak para politikasının etkinliğine inandıkları için bu adla anılmaktadırlar. Monetarist iktisatçıların savundukları görüşe Monetarizm denilmekte olup bu terim ilk defa 1968'de Karl Brunner tarafından kullanılmıştır (Orhan, 1989: 74; Yay, 2001: 2).

Monetarizm 1976 yılı Nobel ekonomi ödülü alan Amerikalı iktisatçı Milton Friedman tarafından geliştirilmiştir. Friedman tarafından aynı yılda yayınlanan "Paranın Miktar Teorisi Üzerine Çalışmalar" adlı kitabında monetarizmin temel ilkelerini ortaya koymuştur. Monetarist iktisatçılara göre, ekonomideki bir çok istikrarsızlıklar parasal kökenli olduğu için bu sorunların çözümlenmesinde para politikası diğer politikalardan üstün tutulmuştur (Aktan, 1990: 212). Enflasyonu parasal bir olay olarak gören Monetaristler, para arzındaki artışın milli gelirdeki artışı aşan kısmının doğrudan fiyatlar genel seviyesini yükselttiği görüşündedirler. Monetaristler klasik ekonomiye dayanmakla birlikte klasik miktar teorisinin yetersiz olduğu ve ekonominin daima tam istihdam düzeyinde olamayacağı konularında klasiklerden ayrılmaktadırlar. Monetarist iktisatçılar ekonominin daima tam istihdam düzeyinde olamayacağını çünkü bireylerin daha iyi bir iş arama veya işsizlik yardımından yararlanmaları neticesinde belirli bir dönem işsiz kalabileceklerini dolayısıyla ekonomide her an bir doğal işsizlik olabileceğini savunmaktadırlar (Aktan, 2000: 3).

Monetaristlerin işsizliği önlemeyi amaçlayan politikalardan ziyade yüksek oranlı enflasyonu önlemenin yaratacağı yüksek işsizliği üstlenmeye daha fazla eğilim gösterdikleri bilinmektedir (Gökalp, 2012: 44). Friedman, 1968 yılında uzun vadede işsizlik oranının enflasyon oranından ayrışacağı ve çok uzun dönemde de tamamen bağımsız olacağını, hükümetlerin bu gerçeği hesaba katmaması halinde işsizlik oranını düşürmek amacıyla genişletici politikaların uygulanması sonucunda uzun dönemde işsizlik oranının aynı kalacağı enflasyon oranının ise sürekli artış eğiliminde olacağını ifade etmektedir (Ünsal, 2007: 36). Friedman'a göre serbest piyasa mekanizmasının kısa dönemde eksik istihdama neden olabileceği uzun dönemde ise tam istihdam durumunun gerçekleşebileceği ileri sürülmektedir. Kısa dönemde beklenen fiyat ile gerçekleşen fiyat düzeyinin farklı olduğu ve bunun için hükümetlerin genişletici politikalar uygulayarak kısa dönemde işsizlik oranını düşürebileceklerini ortaya atmaktadır. Ancak beklenen fiyat düzeyinin gerçekleşen fiyat düzeyine eşit olduğu uzun

dönemde ise uygulanan genişletici politikaların işsizlik oranı üzerinde bir etkiye sahip olmayacağı görüşünü savunmaktadır (Öcal, 2005: 21).

1.1.2.5 Yapısalci İktisat Teorisi

Yapısalci iktisat teorisi, Latin Amerika kökenli iktisatçıların 1950'li yıllarda Latin Amerika ülkelerinin karşılaştığı dar boğazların Monetarist iktisadın öngörülerinden farklı bir şekilde giderilebileceği düşüncesinden doğmuştur. Bu yaklaşımı benimseyen iktisatçılardan önde gelen bazıları C. Furdato, A. O. Hirshman, A. Lewis, G. Mandel, R. Prebisch, P. N. Rosenstein-Rodau, D. Seers, H. W. Singer, M. P. Todaro olarak bilinmektedir (Görgün, 1991: 63). Bu iktisatçılar az gelişmiş ülkelerin gelişmiş ülkelere çok ve farklı yapısal sorunları olduğunu, monetarizmin enflasyon için ortaya koyduğu önerilerin az gelişmiş ülkeler için çözüm olamayacağını savunmuşlar ve monetarizme bir tepki olarak doğmuşlardır. Bu görüşe göre, enflasyonun kaynağı yapısal bozukluklar ve dar boğazlar olup, bunlar giderilmedikçe enflasyon da çözümlenmeyecektir. Yapısalci yaklaşıma göre, az gelişmiş ülkelerde enflasyona dolayısıyla istikrarsızlıklara yol açan sorunları besleyen ve kronikleştiren unsurlar; tarımda arz esnekliği, dış ticaret dengesizliği, parasal ve mali dengenin sağlanması ve ekonomik kurumların yetersizliği olarak belirlenmiştir (Güngör, 1998: 31).

Yapısalci iktisatçılar işsizliğin efektif talep yetersizliğinden kaynaklandığını ileri süren teoriyi yetersiz bulmakta ve bunun yerine gelişmekte olan ülkelerin rasyonel olmayan ekonomik faaliyetlerinden ileri geldiğini savunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin oluşumunda sermaye birikiminin yetersizliği, iç tasarruf oranlarının düşüklüğü, hızlı nüfus artışı gibi yapısal nedenlerin etkili olduğunu belirtmektedirler (Gökalp, 2012: 45).

Yapısalci yaklaşımın doğal işsizlik teorisini kabul ettiği ve buna göre fiyatlar artarken üretimin azaldığı bir ortama girilmesi yani stagflasyon yaşanmasında faiz oranlarındaki değişmelerin önemli bir rolünün olduğunu savunmaktadırlar (Tatar, 2006: 6). Faiz oranlarındaki yükselmenin maliyetlerin artmasına ve yatırımların azalmasına yol açacağı ve bu durumun da ekonomik büyüme hızının düşmesine ve ekonominin stagflasyona girmesine neden olacağını ifade etmektedirler. Yatırımların azalması ve büyüme hızının düşmesine bağlı olarak istihdamın olumsuz yönde etkileneceği ve işsizliğin ortaya çıkacağını savunmaktadırlar (Dinler, 2003: 306).

Yapısalcı okula bağlı iktisatçıların işsizliğin çözümündeki önerileri iki aşamalı açıklanabilir. İlk aşamada geleneksel Keynesyen para ve maliye politikaları uygulanarak işsizliğin aşağı çekilmesidir. Ancak bu politikalar ile azalan işsizlik oranı, enflasyonun artış eğilimini hızlandırmaktadır. İkinci aşamada ise, Yapısalcı politikaların işgücünün formasyonunu geliştirmeye, akışkanlığı yükseltmeye ve bölgesel farklılıkları gidermeye yönelik çabaları bulunmaktadır. Bu çabalar, işgücünün niteliğini yükseltip daha nitelikli olan emek unsurunun iş bulma ve çalışma olanaklarını genişletecektir. Öte yandan, bölgesel kalkınma, istihdam olanaklarının yükselmesi yine işsizliği azaltıcı bir politika olarak görülmektedir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2005: 407).

1.1.3 İşsizliğin Yapısı ve Boyutları

İşsizlik olgusu, küreselleşme ile birlikte hız kazanan ekonomik ve sosyal bir sorundur. Küreselleşme sürecinde teknolojik gelişmeler, yoğun rekabet ortamı ve ekonomik değişimler işgücünün istihdam edilebilme olanaklarını kısıtlamakta ve işsizlik giderek büyümektedir. İstihdam yaratamama sadece gelişmekte olan ülkelerde değil gelişmiş ülkelerde de önemli bir sorun olarak görülmektedir. Hemen hemen tüm dünya ülkelerinde istihdam olanaklarının yetersiz olması, düşük nitelikli işgücünün fazlalığı, yapısal sorunları ortaya çıkarmakta ve işsizliği arttırmaktadır. Bu durum işsizliğin küresel bir sorun haline gelmesine neden olmaktadır. Genel olarak işsizliğin nedenleri hızlı nüfus artışı, kentleşme, yetersiz gelir, yeterli yatırımların yapılmaması ya da yatırımların teknolojiye yapılarak mevcut işleri makinelerin yapması, istihdam olanaklarının yeterli düzeyde arttırılamaması gibi faktörlere bağlanmaktadır (Bulut, 2011: 9). Bununla birlikte, işsizliğin ortaya çıkma nedenleri ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Ülkelerin ekonomik yapısı, nüfusu, demografik özellikleri, emek piyasalarının yapısı, toplumsal ve kültürel özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar kısaca gelişmişlik düzeylerinin farklı olması işsizlik faktörünün de ortaya çıkış sebeplerini farklılaştırmaktadır. Özellikle son dönemde yaşanan 2008 küresel finansal krizinin sonuçları gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde küresel bir işsizlik sorunu olarak ortaya çıkmıştır. Küresel mali krizin patlak vermesinden sonraki beşinci yılda da küresel büyüme daralmış ve işsizlik oranı tekrar artmaya başlayarak 2012 yılında 197 milyon kişi işsiz kalmıştır (ILO, 2013a: 10).

2012 ve 2013 yılında küresel toparlanmanın zayıflaması gençlerde de işsizliğin derinleşmesine neden olmuş ve bazı gençlerde uygun iş arama süresi daha da uzun hale gelmiştir. Genç işsizliğinin iz bırakan etkileri özellikle gelişmiş ekonomilerde ve AB'de, Orta Doğu'da ve Kuzey Afrika'da yaşanmıştır. Bu bölgelerde genç işsizlik oranları

2008'den beri artış göstermektedir. 2008-2012 yılları arasında gelişmiş ülkelerde ve AB'de genç işsizliği %24,5 oranına yükselmiş olup, 2012 yılında on yılın en yüksek rakamı olan %18,1'e ulaşmıştır. ILO'nun projeksiyonlarına göre, işsizlik oranı bu bölgelerde 2016 yılından önce %17'nin altına düşmeyecektir (ILO, 2013b: 1-2).

1.1.3.1 Gelişmiş Ülkelerde İşsizlik

1929 Büyük Dünya Bunalımına kadar işsizlik bir sorun olarak görülmemiştir. Nitekim bu dönemin iktisat anlayışına (Klasik iktisat) göre, ekonomi tam istihdam halinde olup iradi işsizlik dışında bir işsizlik söz konusu değildir. 1929'lara gelindiğinde ise ABD'de başlayıp tüm dünyaya yayılan ekonomik gerileme, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin artmasına, üretim ve milli gelirden ise gerilemeye yol açmıştır. Böyle bir gelişme ekonominin kendi kendini düzenleyebileceğini savunan teoriye olan güveni sarsmış ve II. Dünya Savaşı sonrası Keynesyen politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Altın çağ olarak adlandırılan bu dönemde işsizlik bir süreliğine durdurulmuş ve istihdamda olumlu gelişmeler yaşanmıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde ise, petrol bunalımından kaynaklanan durgunluk nedeniyle işsizlik tekrar gündemde yer almış ve küreselleşerek tüm dünyanın en önemli sorunu haline gelmiştir. 1973 yılında yaşanan ilk petrol krizinde petrol fiyatlarının yükselmesi sonucu işsizlik oranları tüm dünyada artmıştır (Işığışık, 2011: 113). 1979 yılındaki ikinci petrol krizinde yaşanan petrol fiyatlarındaki artışın ardından ise 1980'li yılların başında işsizlik oranlarındaki artış daha ciddi boyutlara ulaşmıştır (Özsağır, 2000: 286; Şahin, 2007: 546). Özetle, gelişmiş ülkelerde ilk büyük boyutlu işsizlik ekonomi politikalarında önemli değişikliklere yol açan 1929 ekonomik krizinden sonra yaşanmış ve 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizlerinin etkisiyle işsizlik küresel bir sorun haline gelmiştir. Gelişmiş ülkelerde işsizlik genel olarak talep yetersizliği, ekonomik dalgalanma ve istikrarsızlıklar, üretim fazlalığına bağlı olarak emek talebindeki değişimlerden kaynaklanmaktadır (Bulut, 2011: 9).

İşsizlik günümüzde de gelişmiş pek çok ülke ekonomisini etkilemektedir. Son yaşanan 2008 finansal krizinin etkileri küresel boyutta bir işsizlik sorununa neden olmuştur. Krizin merkez üstü olan gelişmiş ülkelerde yüksek işsizlik oranları, gelişmekte olan ülkelerin işgücü piyasalarına da yayılmıştır. 2012 yılındaki küresel işsizlikteki 4 milyonluk artışın dörtte biri gelişmiş ülkelerde gerçekleşirken geri kalanı Doğu Asya, Güney Asya ve Sahra-altı Afrika ülkelerinde gerçekleşmiştir (ILO, 2013a: 9). Gerek AB ülkelerinde gerekse ABD'de işsizlik temel ekonomik sorunların başında gelmektedir. 2009 yılında geçmişten günümüze sosyo-ekonomik açıdan dünyanın

gelişmiş ülkeleri arasında yer alan Fransa (%10), İtalya (%8,3), İngiltere (%7,7), Almanya (%7,6) gibi ülkelerde işsizlik rakamları krizin etkisiyle artış göstermiştir. Bir diğer gelişmiş ülke İspanya'da ise 2009 yılında işsizlik oranı %19,2'ye ulaşmıştır. Bu bağlamda, günümüzde işsizlik sorunu sadece gelişmekte olan ülkeleri değil gelişmiş ülkeleri de kapsamına alarak küresel bir sorun haline gelmiştir.

1.1.3.2 Gelişmekte Olan Ülkelerde İşsizlik

Gelişmekte olan ülkelerin sahip olduğu ekonomik, sosyal ve genel olarak yüksek nüfus özellikleri işsizlikle mücadele için daha öncelikli bir konu olarak ele almalarını gerektirmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin tarım ağırlıklı ekonomiden sanayiye geçiş, ulusal gelirlerini arttırmak gibi amaçlarının olduğu ve bu doğrultuda işsizlikle mücadelelerinde gelişmiş ülkelere nazaran daha çok zorlandıkları bilinmektedir (Koray, 2005: 221-223). Gelişmiş ülkelerdeki işsizlik daha çok genel bir talep yetersizliğinin sonucu iken, gelişmekte olan ülkelerdeki işsizlik üretim donanımı ve kapasitenin yetersizliği ve yüksek nüfus artış hızı nedeni ile yapısal ve kalıcı bir nitelik taşımaktadır (Ayvaz, 1990: 16) Bu yapısal işsizliğe mevsimlik işsizlik, teknolojik işsizlik ve konjontürel işsizlik ivme kazandırmaktadır (Hesapçıoğlu, 1986: 164).

Gelişmekte olan ülkelerde tarım ağırlıklı ekonomiden sanayi ve hizmet sektörüne geçişte; tarımdaki işgücü göçü tarım dışındaki istihdamı arttırmakta ancak istihdam artışının yatırımlara bağlı olması dolayısıyla artan nüfus ölçüsünde yeterli istihdamın sağlanamaması işsizlik sorununu yaratmaktadır (TÜSİAD, 2004: 16). Gelişmekte olan ülkelerin tarımsal ağırlıklı yapılarını korumaları ve bir yandan günümüzde modern tarım tekniklerinin hızla kullanılmaya başlanması kentleşme ve kentleşmeye özgü sorunları beraberinde getirmektedir. Kırdan kente göç ile birlikte işgücünün küçük bir kısmı modern sektörlerde düzenli bir işte çalışırken geri kalan işgücünün büyük bir kısmı ise işsiz kalmakta veya düzensiz, geçici ve güvensiz işlerde çalışmakta dolayısıyla bu durum gelişmekte olan ülkelerin önemli bir sorunu haline gelmektedir (Ekin, 2000: 173-174). Ayrıca üretimde insan gücüne duyulan ihtiyacın azalması emeğin daha az talep edilmesine neden olmakta ve kullanılan ileri teknoloji nitelikli işgücüne olan talebi arttırmaktadır. Bu yapısal değişime ayak uyduramayan işgücü de işsiz kalmakta ya da daha farklı işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır.

1.2 Genç İşsizliğin Kavramsal Çerçevesi ve Kapsamı

Çalışmanın önceki bölümlerinde, küresel bir sorun olan işsizlik olgusuna ilişkin genel bir çerçeve çizildikten sonra, dünyada işsizliğin yapısı ve boyutları gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın esas konusu olan genç işsizliği olgusunun daha net anlaşılabilmesi için yukarıda bahsedilen genel işsizlik bilgileri bu anlamda önem taşımaktadır. Çalışmanın bu kısmında genç işsizliğinin kavramsal çerçevesi, dünyada genç işsizliğinin boyutları, genç işsizliğinin ekonomik, sosyal ve psikolojik sonuçları ve son olarak işsizlik ve genç işsizliği ile mücadelede uygulanan işgücü piyasası politikaları hakkında değerlendirmelere yer verilecektir.

1.2.1 Genç İşsizliği Olgusu

Genç kavramı, çerçevesi kesin olarak çizilmiş veya sınırları net olarak belirlenmiş bir kavram değildir. Kavram sosyolojik, psikolojik, kültürel, hukuki vb. koşullara göre ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Yaş faktörü ile ele alındığında genç nüfusun yaş aralığının alt sınırının genellikle zorunlu eğitimin sona erme yaşı olduğu, üst yaş sınırının ise özellikle sanayileşmiş ülkelerde değişiklik gösterdiği görülmektedir (Gündoğan, 1999: 65). Örneğin; İngiltere’de genç istihdamı politikaları 16-18 yaş aralığındaki gençleri hedef alırken, İtalya’nın kuzeyinde 14-29 yaş arası ve Güney İtalya’da ise 14-32 yaş arasındakileri kapsamaktadır (O’Higgins, 1997: 1).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20.11.1989 yılında kabul edilen ve 1990 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre 15 yaşından küçükler çocuktur. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’ne (UNESCO) göre, genç kavramı "Genç, öğrenim yapan, hayatını kazanmak için çalışmayan, kendine ait konutu bulunmayan kişidir. Gençlik bir toplumun en dinamik, en akışkan, en hareketli kesimidir" biçiminde tanımlanmıştır.

Türkiye’de ise Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan kalkınma planlarında ise 1990-1994 yıllarını kapsayan 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı’na kadar 14-24, 12-22, 12-24 yaş aralıklarında seyreden genç nüfus söz konusu plan döneminden itibaren 15-24 yaş grubu olarak belirlenmiştir. Ayrıca, 4857 Sayılı İş Yasası’nın 71. maddesinde "15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır...." düzenlemesi bulunmaktadır. Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, bireyin genç olarak tanımlanabilmesi için en az 15 yaş sınırında olması gerekmektedir.

Genç işçinin tanımlanmasında 06.06.1973 yılında kabul edilen ILO'nun temel sözleşmelerinden biri olan 138 Sayılı "En Az Yaş Sözleşmesi" yol gösterici olmakta ve ilgili sözleşmeye göre 15-24 yaş arası bireyler genç işçi olarak değerlendirilmektedir.

Ata'ya göre (2007: 113) genç işsiz; "*15-24 yaşları arasında bulunan, referans döneminde bir saatten fazla çalışmamış, fakat çalışmaya hazır olan ve aktif olarak iş arayan kişi olarak*" tanımlanabilir.

1.2.2 Genç İşsizliğin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Avrupa'da işsizlik sorunu ilk olarak 19. yüzyıl başında gerçekleşen Sanayi Devrimiyle birlikte ortaya çıkmış ancak asıl etkisi 1929 Büyük Dünya Bunalımı ile tüm dünyada ciddi olarak hissedilmiştir. Genel olarak işsizliğin etkisi, II. Dünya Savaşından 1960'lı yılların sonuna kadar dünya gündeminde daha az yer alırken, 1970'li yıllardan itibaren tekrar önemli bir sorun olarak gündeme gelmiştir. Bununla birlikte, dünyada genç işsizliği sorununun ortaya çıkışı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. 1973 ve 1979 yıllarında petrol krizlerinin yaşanması ve dünya ekonomisinde Bretton Woods* sisteminin çökmesi Avrupa ülkelerinde işsizlik oranlarının artmasına neden olmuştur (Michau, 2009: 14). Özellikle Avrupa'daki artan işsizlik oranı içerisinde gençlerin önemli bir paya sahip olması diğer önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

1960'lı yıllarda İngiltere, İsveç, Fransa ve İtalya'da; 1970'li yılların sonlarında ise Almanya ve Japonya'da genç işsizliğinde bir artış yaşanmıştır. 1970 yılında en yüksek genç işsizlik oranları Almanya ve Fransa'da gözlemlenmiştir. Bu ülkelerde 1960'lı yıllara göre bu dönemde toplam işsizlik oranları artmıştır. ABD ve Kanada'da genç işsizliği daha çok II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ortaya çıkmış ve 1970 yılındaki toplam işsizlik oranları 1960 yılına göre azalma gösterse de genç işsizlik oranları artmaya devam etmiştir. 1960-1979 yılları arasında Japonya dışında tüm ülkelerde genç işsizlik oranları artmıştır (Sorrentino, 1981: 1-5).

1974 ve 1975 yıllarında yaşanan resesyon ise, yüksek istihdam oranlarına ulaşabilen İsveç dışında, tüm ülkelerde işsizlik oranlarında büyük artışlara neden olmuştur. 1975 yılında, genç işsizlik oranı ABD'de %16,1'e İtalya'da %12,9'a, Kanada'da ise %12'ye yükselmiştir. Japonya'da da genç işsizlik oranında bir artış

*1944 yılında düzenlenen Bretton Woods konferanslarında 2. Dünya Savaşından en güçlü ülke olarak çıkmış olan ABD'nin görüşleri doğrultusunda, uluslararası para sisteminin, ABD dolarına ve onun aracılığı ile altına bağlı ayarlanabilir sabit kur sistemi olmasına karar verilmiştir. IMF ve Dünya Bankası kurulmuş, bu kuruluşların fonksiyonları da ABD'nin görüşleri doğrultusunda belirlenmiş ve böylece Bretton Woods sistemi ortaya çıkmıştır (Özkan, 2010: 4).

yaşanmasına karşın, Japonya %3,1 oranındaki genç işsizlik oranı ile bu dönemdeki en düşük genç işsizlik oranına sahip ülke olmuştur (Bilir, 2011: 72).

ILO tarafından hazırlanan “Gençler İçin Küresel İstihdam Eğilimleri” 2012 raporuna göre, son 21 yılda küresel genç işsizlik oranı 1991 yılında %11,7 iken 1992 yılında azalış göstererek %11’e düşmüş ancak 1992 yılından sonra sürekli artış göstermiştir. Bu artış 2002 yılına kadar devam etmiş ve bu dönemden sonra tekrar düşüş eğilimi göstermiştir ancak 2007 yılında %11,6 seviyesinde olan genç işsizlik oranı 2009 yılında yaşanan ekonomik krizin etkisiyle tekrar artış eğilimine girmiş ve 2012 yılında % 12,7’ye yükselmiştir (ILO, 2012: 14). TÜİK İşgücü istatistiklerine göre; Türkiye’de ise genç işsizlik oranlarında özellikle kriz dönemlerinde ciddi artışlar gerçekleşmiştir (2009 yılında %25,3). Ayrıca Türkiye’de yıllar itibariyle genç işsizlik oranları genel işsizlik oranlarının üzerinde gerçekleşmiştir. Buna göre 2012 yılında genç işsizlik oranı %17,5 ile %9,2 olan toplam işsizlik oranının oldukça üzerinde seyretmektedir.

Günümüzde genç işsizliği sorunu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde var olan önemli bir sosyal sorun olarak görülmektedir. Gençlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması, hedeflerine uygun kariyer fırsatı elde etmek istemeleri onlara piyasada yetenekleri, özellikleri doğrultusunda işlerin yaratılmasını gerektirmektedir. Bu durumun gerçekleşmemesi gençlerin işsiz kalmalarına, iş aramada cesaretlerinin kırılmasına veya eksik istihdam koşullarında çalıştırılmalarına neden olmaktadır. Dolayısıyla hem ülke ekonomisi, hem bireyin kendisi, hem de ailesi bundan zarar görmektedir. Özellikle ilk kez çalışma hayatına girecek gençlerin umut ettiği koşulları bulamaması zamanla asgari düzeyde ücretle ve elverişsiz çalışma koşullarında bir işe razı olmalarına veya işsiz kalmalarına neden olmaktadır.

1.2.3 Genç İşsizliğin Nedenleri

15-24 yaş aralığında çalışma istek ve gücünde olup uygun bir iş bulamayan kişi genç işsiz olarak değerlendirilmektedir. Genç işsizliği oluşumu, nedenleri, sonuçları itibariyle ülkeden ülkeye farklılık gösterse de gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ekonomilerde ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Genç işsizliğinin ortaya çıkmasında küreselleşme, bilgi ve iletişim çağının getirdiği değişimler, işgücü piyasasının kendi iç dinamiklerinin yarattığı sorunlar önemli rol oynamaktadır (Karabıyık, 2009: 300).

Gelişmekte olan ülkelerde hızlı nüfus artışı, genç işgücünün yüksek olması, buna karşılık istihdam olanaklarının yetersiz oluşu gençleri erken yaşlarda emek piyasalarına girmeye teşvik etmekte gençlerin uzun süreli, uygun bir işte istihdamının

sağlanamaması gelişmekte olan ekonomilerde işsizlik, eksik istihdam, kayıt dışı sektörde çalışma gibi sorunlara neden olmaktadır.

Gençlerin işsiz kalmasında ülkelerin genel yapısal özellikleri, demografik yapıları, işgücü piyasalarının temel sorunları, etnik köken ve ayrımcılık gibi birçok faktörün etkili olduğu bilinmektedir (Şahin, 2010: 58).

II. Dünya Savaşından sonra çoğu ülkede doğum oranlarının hızla artması, birçok ülkede nüfus artış hızı ile ilgili politikaların uygulanması ve bu durumun genç işgücü arzının, genç işgücü talebinden daha fazla ortaya çıkmasına neden olmuştur (Gündoğan, 1999: 70).

Yapılan araştırmalar genç nüfusun büyüklüğü ile işsizlik arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu konuda Korenman ve Neumark 15 OECD üyesi ülkede nüfus büyüklüğü ile işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu iki olgu arasında doğru orantılı olarak %0,5'lik bir elastikiyet bulmuşlardır. Buna göre, genç nüfusun nispi olarak %10 artış göstermesi, genç işsizliğinde %5 nispi artışa sebep olmakta ve oran olarak ise %1 artış ortaya çıkmaktadır (Korenman and Neumark, 1997: 31). Genç işsizliğine neden olan demografik faktörlerden bir tanesi de cinsiyet faktörüdür. Genç kadınların iş bulma konusunda genç erkeklere kıyasla daha dezavantajlı konumda oldukları bilinmektedir (Ecevit, 2010: 6). Bu durum işverenlerin genç kadınları işe alırken annelik rolü, doğum, ataerkil yapının gerekleri, kadınların işgücünden erken ayrılması gibi önyargıların etkisiyle davranmaları ile açıklanabilmektedir. Dolayısıyla genç kadınların genç erkeklere göre işsizliğinin yüksek olmasının önemli bir nedeni olarak görülmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede gençler etnik kökenleri dolayısıyla ayrımcılıkla karşılaşmakta bu da genç işsizliğinde önemli bir etken olarak görülmektedir (Freeman, 1979: 8). Birçok ülkede gençlerin etnik kökenleri nedeniyle birtakım engellerle karşılaştıkları bilinmektedir (Morris, 2006: 13). Özellikle ABD ve Avrupa'da gençler etnik kökenleri nedeniyle işsiz kalmaktadır. 1995 yılı itibariyle ABD'de siyah ve beyaz gençler arasındaki işsizlik oranının farklılık göstermesi bunu örnekler niteliktedir. Bu dönemde işsizliğin siyah gençler arasında %35,7 iken beyaz gençler arasında %15,7 olduğu bilinmektedir (O'Higgins, 1997: 44).

Toplam talep yetersizliği ve ekonomik krizler gençlerin işsiz kalmalarında etkili olan makro boyuttaki nedenler arasında yer almaktadır. Toplam talebin düşmesi, ekonomide durgunluğun yaşanması işsizliği beslemekte ve istihdamı olumsuz yönde etkilemektedir (Blanchflower and Freeman, 1998: 5). Toplam talepteki daralma

istihdam olanaklarını ve işgücüne olan talebi daraltmaktadır. Dolayısıyla bundan hem yetişkin işgücü hem de genç işgücü olumsuz yönde etkilenmektedir. Talep daralması, işsizlik ve ekonomik yapının bozulması krizi tetikleyen unsurlar haline gelmektedir. Ekonomik krizin olduğu dönemlerde talebin daralması sonucu bireylerin harcamalarında azalma görülmekte ve bu durum işletmelerin üretimini olumsuz yönde etkilemektedir. İşletmeler gerekirse üretimi durdurmakta bu da istihdamın daralmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla kriz dönemlerinde talebin daralması genelde işsizliği özelde de genç işsizliği arttırmaktadır.

Literatüre göre işgücü piyasasındaki katılıklar* da gençlerin istihdamında bir engel oluşturmaktadır. Buna göre, Caroleo ve Pastore yaptıkları çalışmalarda Avrupa'nın katı işgücü piyasası politikalarının genç işsizliğini tetiklediği gençlerin iş tecrübesi edinmesi için geçici işlerin bulundurulmasını ve daha esnek işgücü politikalarının uygulanmasının sorunun çözümünde etkili olacağını savunmaktadırlar (Caroleo and Pastore, 2007: 39-40).

İşgücü politikalarının esnekleştirilmesi; piyasada geçici işlerin varlığı hem gençlerin iş tecrübesi kazanarak kendilerine uygun işi seçmeleri için bir basamak, hem de işverenlerin bu bireyleri deneme fırsatını yakalamaları açısından fayda sağlayacak bir uygulama olarak görülmektedir.

Düşük ücret düzeyi, ücret esnekliği, iş güvencesinin katı uygulamalardan uzak oluşu ve zayıf sosyal koruma olanakları ABD'deki esnek işgücü piyasası politikaları arasında yer almaktadır (Breen, 2005: 126). ABD'nin esnek işgücü piyasası politikalarını uygulaması katı işgücü politikalarını uygulayan Avrupa ülkelerine göre gerek genel işsizlik gerekse de genç işsizliği oranlarındaki düşüştür belli olmaktadır. Son yıllara kadar katı işgücü piyasası politikalarını uygulayan AB ülkelerinin işsizlik sorununun çözümlenememesi karşısında mevcut işgücü piyasası politikalarını değiştirerek güvenceli esneklik adı altında daha esnek işgücü piyasası politikalarını benimsedikleri bilinmektedir (Şahin, 2010: 64). Genç işsizliğinin yüksek olmasının nedenleri Freeman (1979) tarafından hazırlanan Tablo 1'de gösterilmektedir.

*Kıdem tazminatı yükü, ağır istihdam vergileri, yarı merkezi ya da yarı ademi merkezi toplu pazarlık düzeni, vasıf uyumsuzluğu, iş arama ve bulma sisteminin yetersizliği işgücü piyasasında görülen katılıklar (sertlikler) olarak ifade edilmektedir. TÜSİAD, 2004.

Tablo 1. Genç İşsizliğinin Nedenleri

Genç İşsizliğinin Yüksek Olmasının Nedeni	Talep Yanı	Arz Yanı
Mevcut İşler	Ekonomik koşullar nedeniyle gençler için bir iş kıtlığı söz konusudur.	Düşük düzeyli birçok boş iş bulunmaktadır.
Ücret	Asgari ücret ve diğer katılıklar, düşük düzeyli işlerin sayısını azaltmaktadır.	Gençlerin gerçekçi olmayan ücret talepleri bulunmaktadır.
Hareketlilik	Kısa dönemli geçici işler, yüksek işsizlik oranlarının temelini oluşturmaktadır.	Genç işçiler yüksek bir hareketliliğe sahiptir.
Davranışlar	Gençler geleceği olan bir iş istemektedirler. İşveren ayrımcılığı, genç işçi talebini azaltmaktadır.	Cari ücret seviyesinde, gençler, boş zamanı tercih etmektedirler ve gençlerin iş ahlakı yönünden eksiklikleri bulunmaktadır.
Nitelikler	Nitelikler çalışarak kazanılmaktadır.	Gençlerde eğitim ve tecrübe eksikliği bulunmaktadır.
Genç Nüfustaki Hızlı Artış	İşgücü piyasası, gençler için her yaz olduğu gibi, yeni işler yaratmaktadır.	Genç İşsizliğinin nedeni kısmen, genç nüfustaki büyük artıştır.
Alternatif "iş"ler	Gençler, yasa dışı faaliyetlerden yüksek gelir elde etmektedirler.	

Kaynak: Freeman, 1979: 7.

Todaro ve Samanta'ya (2008) göre, istihdamı koruma mevzuatları, genç işsizliğin temel nedeni olarak görülmektedir. Ayrıca, organizasyonel ve geleneksel değişkenlerin de genç işsizliği etkileyebileceği ileri sürülmektedir.

Gomez – Salvador ve Leiner-Killenger'e (2008) göre, genç işsizliğini ortaya çıkaran faktörler, genç işçileri işe almak konusunda işverenlerin cesaretini kıran istihdamı koruma mevzuatlarının sıkı olması ve asgari ücret düzeyinin yüksek olması olarak bilinmektedir. Aksine, genç nüfustaki bir azalma, toplam istihdamda hizmetler sektörünün payının artması ve aktif işgücü piyasası politikaları genç işsizlik oranını azaltma eğilimindedir. Aynı zamanda eğitime katılımın artması ile işgücüne katılımında bir azalma yaşanmaktadır bu durum da genç işsizliğini azaltan bir etken olarak görülmektedir.

Beşeri sermaye modeline göre, genç işsizliğinin yüksek olmasının nedeni genç yaşlarda daha fazla beşeri yatırım yapılması gerektiği ve bu yatırımın gençleri istihdam

etmede ağır maliyetler taşınması olarak görülmektedir. İş arama modeline göre ise, işgücü piyasasındaki fırsatlar hakkında fazla bir bilgi sahibi olmayan gençlerin piyasa araştırması yapmalarının gerekli ve maliyetli bir faaliyet olmasıdır (Ellwood, 1982: 349).

Clark ve Summers (1978) ise, genç işsizliğinin nedenine ilişkin iki görüş ileri sürmektedir. Bu görüşlerden ilki olan dönüşüm modeline göre, genç işsizliği gençler için işlerin yetersiz olması değil, gençlerin istihdama giriş-çıkışlarının çok sık olmasından ileri gelmektedir. Özellikle 15-19 yaş arasındaki gençler için, bir işte uzun süre çalışmak istememe durumu söz konusu olduğundan işsizlik ortaya çıkmaktadır. İkinci görüşe göre ise, asıl sorun işlerin yetersiz ve kıt olmasından kaynaklanmaktadır.

1.2.4 Genç İşsizliğin Sonuçları

15-64 yaş arası çalışma çağı olarak kabul edilmekte ve kişinin 15 ve daha yukarı yaşlarda işgücüne katılımıyla bu dönemde karşılaştığı sorunlar kişinin tüm hayatını etkileyebilmektedir. Çalışma hayatının ilk dönemlerinde işsizlik sorunuyla karşılaşan gençlerin verimliliği düşmekte ve işsiz kaldığı süreyle bağıntılı olarak yaşadığı sıkıntılı dönemler gençlerde kalıcı izler bırakabilmektedir. İşsizliğin sonucunda ekonomik güvencenin kaybedilmesi; kişinin maddi ve manevi doyumdan yoksun kalmasına, hayat standartlarının düşmesine ve işsiz kalan bireylerin birtakım fiziksel ve ruhsal sağlık problemleri yaşamasına neden olmaktadır (Yılmaz vd., 2004: 168). Bununla birlikte işsizliğin ekonomik ve sosyal maliyeti uzun dönem işsizlik, cesaretin kırılması, gençler için düşük kaliteli işlerin artarak devam etmesi ve ekonomilerin büyüme potansiyellerini zayıflatmaktadır (ILO, 2013b: 1). Bu anlamda işsizlik ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlara yol açmaktadır.

1.2.4.1 Ekonomik Sonuçlar

Çalışmak, öncelikle bireyin gelir güvencesi olması açısından önem taşımaktadır ve buna bağlı olarak işsizlik ise bireyin gelir kaybına uğramasına, işsiz kalan bireylerin hem kendisinin hem de ailesinin gelir yokluğu çekmesine neden olmaktadır. Bu anlamda, yaşamını sürdürebilecek bir gelirden yoksun olan genç birey, kendisinin ve ailesinin gereksinimlerini karşılamada işlevsiz hale gelmektedir (Buluttekin, 2008: 157). Gençlerin işsiz kalması bu anlamda mikro etkiler gösterirken ülke ekonomisi açısından da makro etkiler taşımaktadır. Gençlerin çalışabilecekleri bir işinin olmaması sadece işsiz açısından bir sorun olmamakta aynı zamanda bu durum ekonominin kaynaklarını tam olarak kullanamamasına ve ülkenin refah düzeyinin de yükselmemesine neden olmaktadır (Güney, 2009: 152). Gençler bir ülke ekonomisinin en dinamik kesimini

oluşturmaktadır dolayısıyla çalışma çağındaki bu bireylerin işsiz kalması ülke ekonomilerinde bir üretim kaybına ve üretim hacminin düşmesine neden olmaktadır.

Gençlere istihdam olanaklarının yaratılamaması sonucu işsiz kalan kişiler işsizlik sigortasına başvurmakta ve işsizlik oranındaki artışa bağlı olarak başvuruların da artması devlete ekstra bir yük olmaktadır. Aynı zamanda devletin vergilerden elde ettiği gelirin de işsizliğe bağlı olarak azalması kamu maliyesini olumsuz anlamda etkilemektedir. Nüfusun hızla artması ve kırdan kente göç ile birlikte kentlerde yığılan işgücünü karşılayabilecek yeterli istihdam olanaklarının olmaması, formel sektörde iş bulamayanların enformel sektörlere kaymalarına neden olmaktadır (Tokol, 2005: 115). İşsizliğin aynı zamanda ücretlerin düşmesine yol açması bireylerin eksilen gelirinin ikamesini başka işlerde daha fazla sürelerde çalışarak tamamlamasına neden olmaktadır. Genç işsizliğin yüksek olduğu, işsizlik sigortasının bulunmadığı ya da güçlü olmadığı ülkelerde işsiz kalan kişiler kayıt dışı istihdama yönelmekte ve düşük ücretlerle, iş güvencesinden yoksun işlerde çalışma eğilimi göstermektedir (Güloğlu, 2005: 10-12; Şahin, 2010: 75).

Yapılan araştırmalarda da, genç işsizliğin bireyler üzerinde uzun dönemli etkileri olduğu bulunmuştur. Örneğin, ABD’de yapılan bir çalışmada, 22 yaşındaki bir birey için 6 aylık bir işsizlik için 23 yaşındaki ücretini %8, 30-31 yaşlarındaki ücretini ise %2-3 oranında düşüreceği sonucuna ulaşılmıştır (Mroz and Savage, 2006: 2). ABD’de yapılan bir başka çalışmaya göre, genç işsizliğin yıllık kazançlarda erkeklerde %9, kızlarda ise %12,5’lik bir kayba neden olduğu savunulmuştur (Kletzer and Fairlie, 2003: 682). İngiltere’de yapılan bir çalışmada, genç işsizliğin önemli bir ücret cezalandırmasına neden olduğu ileri sürülmüştür (Gregg and Tominey, 2005: 487). Bir başka çalışmada ise, genç işsizliğin gelecek dönemlerdeki istihdam olanakları ve ücretlerinde bir düşmeye yol açarak bireyler üzerinde kalıcı izler bıraktığı ileri sürülmektedir (Arulampalam, 2000: 1).

1.2.4.2 Sosyal Sonuçlar

Çalışmak, bireyler için önemli bir sosyal faaliyet iken bu olgudan yoksun kalan bireyler sosyal hayatlarında da olumsuzluklarla karşılaşmaktadırlar. İşsiz kalan genç, çalışma hayatına girerek edineceği sosyal kimlik, statü, insanlarla olan iletişimi gibi tüm sosyalleşme faaliyetlerinden uzak kalmakta ve kendini toplumdan soyutlamaktadır (Güney, 2009: 152). İşsiz kalan kişi kendisine içinde bulunduğu durumu hatırlatacağı düşüncesiyle özellikle eski sosyal çevrelerinden uzaklaşmakta bunun yerine kendileriyle aynı sorunu yaşayan yeni bir çevre edinmektedir. Bunun yanında işsiz kalan gençlerin

kendine daha uygun iş imkânı bulabilmek için farklı bir ülkeye göç ettiği durumlara da rastlanılmaktadır. Bu da göç veren ülke açısından bir değer kaybı olarak görülmektedir (Savcı, 2007: 96). Toplumsal anlamda meydana gelen tüm bu asosyalleşme eğilimleri sosyal dışlanmayı* da beraberinde getirmektedir (Kieselbach, 2003: 70-74).

Yapılan araştırmalar işsizlik sorununun gençlerin suça eğilimini arttırdığını göstermektedir. Örneğin, İngiltere’de yapılan bir analizde genç işsizlik ile hırsızlık, sahtekârlık ve toplam suç oranları arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Carmichael and Ward, 2001: 113). Bir diğer araştırmaya göre ise, genç işsizliğindeki bir artışın hırsızlık ve uyuşturucu kullanımında bir artışa neden olduğu ortaya çıkmıştır (Fougere vd., 2006: 19).

1.2.4.3 Psikolojik Sonuçlar

İşsizliğin gençler üzerinde yarattığı etkilerden bir başkası da psikolojik tahribata uğramalarıdır. İşsiz kalan gençlerin bu süre zarfında güven duygusunu ve kontrol mekanizmasını kaybetmesi, mesleki anlamda edindiği bilgileri de kullanamaması üzerine yetenekleri de körelmektedir. Bu durum bireylerin cesaretini kırmakta, motivasyonunu zayıflatmakta ve daha pasif biri olmasına neden olmaktadır. İşsiz kalan bireylerin motivasyonunu kaybetmesi, yeni iş arama sürecinde başarısını etkileyecek önemli bir faktör olarak görülmektedir ve kişinin iş bulmasında zorluk çekmesine ve yeni iş aramaktan vazgeçmesine neden olabilmektedir. Genel olarak işsizlikle karşılaşan gençlerde görülebilecek psikolojik etkiler; öncelikle sağlığının eskiye oranla bozulması, çaresizlik psikolojisine kapılmaları, geleceğe yönelik planlarında umutsuzluk hali, kaygı ve endişelerin artması, iş aramayı bırakıp atalet haline düşmesi, hayattan zevk almama, yalnızlık gibi daha pek çok olumsuzluklar olarak ifade edilmektedir (Güler, 2005: 377).

Yapılan araştırmalar işsiz kalan bireylerin alkol, uyuşturucu kullanımı, suç işleme, intihar ve boşanma eğilimlerinin daha fazla olduğunu ve uzun süren işsizlik dönemlerinde işsizliğin kişilerde beslenme bozuklukları, vücut direncinin zayıflaması, kalp hastalıkları, tansiyon, mide ve bağırsak rahatsızlıkları gibi somatik sorunlara neden olduğunu göstermektedir. Ayrıca işsizliğin bireylerin stres düzeyini arttırdığı, ağır depresyon, umutsuzluk, içine kapanma, savunma mekanizmasını kaybetmesi,

*Bireyin temel gereksinmelerini karşılayamamasıyla başlayan ve giderek toplumla olan bağlarının zayıflayarak kopmasına kadar giden dinamik bir süreci ifade eden sosyal dışlanma olgusu belirli kesimlerin toplumsal bütünü ve sermaye birikim sürecinin dışında kalması üzerine odaklanmaktadır. Genel bir ifadeyle, belirli birey veya grupların sosyal katılım anlamında tamamen veya kısmen içinde yaşadıkları toplumun dışında kalmaları olarak tanımlanabilmektedir (Sapancalı, 2005: 53).

özsaygının yitirilmesi gibi birtakım psişik rahatsızlıklara da yol açtığı bilinmektedir (Bulut, 2011: 25).

1.3 İşsizlik ve Genç İşsizliği İle Mücadelede Uygulanan İşgücü Piyasası

Politikaları

İşsizlikle mücadelede uygulanan pasif ve aktif olmak üzere iki temel politika bulunmaktadır. Pasif işgücü piyasası politikaları; işsizlere gelir desteği sağlamayı ve böylece işsizliği tazmin etmeyi, aktif işgücü piyasası politikaları ise; doğrudan iş yaratma, eğitim, işgücü piyasasında işgücü arz ve talebini eşleştirme vb. önlemlerle işsizlikle mücadele etmeyi ve istihdamı arttırmayı amaçlamaktadır.

1.3.1 Pasif İşgücü Piyasası Politikaları

Pasif işgücü piyasası politikaları işsiz kalan bireylere gelir güvencesi sağlamayı ve işsizliğin meydana getirdiği sorunları önlemeyi hedef alan politikalar olarak tanımlanmaktadır. Bu politikalar, ilk olarak gelişmiş Batı ülkelerinde gündeme gelmiş ve dolayısıyla aktif işgücü piyasası politikalarına göre daha erken ve yaygın bir uygulama alanına sahiptir. Ayrıca bu ülkelerde pasif işgücü piyasası politikalarına yapılan harcamanın daha fazla olduğu bilinmektedir. Söz konusu politikalar *işsizlik yardımı* ve *işsizlik sigortası* olarak ikiye ayrılmaktadır.

1.3.1.1 İşsizlik Sigortası

İşsizlik sigortası kişinin işsizlik halinde kaybolan gelirini telafi edebileceği, çalıştığı süre boyunca düzenli prim ödemesi şartıyla çalışanı güvence altına almaya yönelik bir uygulama olmaktadır (Yiğit, 2005: 76; Yıldırım, 2006: 21).

Dünyada işsizlik sigortasının uygulanmasında genel olarak üç yöntem kullanıldığı gözlenmektedir. Bunlar tüm bedelin işveren ya da devlet tarafından ödendiği tekli finansman yöntemi (Brezilya, Estonya, Avustralya'da sadece devlet; Moldova, Arnavutluk gibi ülkelerde sadece işveren tarafından ödenen yöntem), işçi ve işverenin birlikte ödediği ikili finansman yöntemi (Yunanistan, Macaristan, Fransa gibi ülkeler), son olarak tüm bedeli işçi, işveren ve devletin birlikte ödediği (Türkiye de dâhil olmak üzere Belçika, Almanya, İngiltere, Romanya gibi ülkeler) üçlü finansman yöntemi bulunmaktadır (Zengin, 2000: 23).

İşsizlik sigortasının işsiz olan bireylere ne kadar süre ile verileceği ülkeden ülkeye değişmektedir. Bu süre bazı ülkelerde 3 yıla kadar uzarken bazı ülkelerde ise 6 ay ile 1 yıl arasında değişmektedir (Andaç, 2010: 65). 1980 sonrası dönemde bazı gelişmiş ülkelerde ise bu durum kişinin çalışırken ödediği prim süresine bağlı olarak ödeneğin süre ve miktarında azalmanın meydana geldiği bilinmektedir. Ayrıca bazı ülkelerde

işsizlik sigortası ile ilgilenen kurum, kişilere uygun iş imkânları da sağlayabilmektedir kişi şayet bu iş teklifini reddederse yasalarla belirlenen bir süre içerisinde bu ödeneği kesilebilmekte veya ödeneğin doğrudan kesilmeyip askıya alındığı gözlenmektedir. Bu süre Almanya'da 12 ile 48 gün, Belçika'da 4 ile 13 hafta arasında değişmektedir. İşsizlik sigortası ödeneğinin işsive ne kadar süre ile verileceği konusu ülkeden ülkeye farklılık göstermekle beraber bu sürenin genel olarak altı ay ile bir yıl arasında değiştiği veya üç yıla kadar uzayabildiği durumlara rastlanmaktadır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 89; Şahin, 2010: 29; Işığışık, 2011: 175).

İşsizlik sigortası gelişmiş ülkelerde yoğun bir şekilde uygulanmaktadır. Türkiye'de ise işsizlik sigortası 25.08.1999 tarihinde 4447 sayılı yasa ile kabul edilmiş ve 01.06.2000 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır (Yiğit, 2005: 76). 4447 sayılı yasa gereğince, Türkiye'de primler %1 oranında işçi, %2 oranında işveren ve %1 oranında ise devlet tarafından ödenmektedir (Güzel vd., 2010: 231).

1.3.1.2 İşsizlik Yardımı

İşsizlik yardımı, finansmanının tamamen devlete ait olması ile işsizlik sigortasından ayrılmaktadır. İşsizlik yardımları genellikle sosyal devlet ilkesini benimsemiş güçlü ekonomilerde daha sağlıklı bir şekilde uygulanabilmektedir. İşsizlere asgari bir gelir güvencesi sağlayan işsizlik yardımı, genel olarak ihtiyaç sahibi olduğunu belgeleyen ve işsizlik sigortasından faydalanamayan her işsive verilebilmektedir (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 89).

İşsizlik yardımı uygulayan bazı ülke örnekleri incelendiğinde; Fransa'da işsizlik yardımlarından işsiz olup da işsizlik sigortası yardımlarından yararlanamayanlar ile yararlanma süresini doldurmuş ve muhtaç durumda olanlar yararlanmaktadır. İşsiz olan bireylerin yaşına ve çalışma süresine bağlı olarak ödeme miktarı değişmekte ve bu yardım 6 ay süre ile verilmektedir. 55 yaşın üzerinde olan ve iş aramadan muaf tutulan bireylere ise 1 yıl verilmektedir. Ancak işsizlik yardımı alan kişi, emeklilik yardımı almaya başladığında veya 65 yaşına geldiğinde bu yardım kesilmektedir. Almanya'da işsizlik yardımlarında herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Çocuk sahibi olan işsiz bireyin en son ücretinin %57'si oranında, çocuk sahibi olmayan bireyin ise en son ücretinin %53'ü oranında yardım yapılmaktadır. İngiltere'de işsizlik yardımları işsizlik sigortasından yararlanma süresini dolduran işsizlere ve yardıma ihtiyacı olanlara verilmektedir (Andaç, 2010: 187-189-191). İsveç'te ise, emek piyasasına yeni girenler üç aylık bekleme süresinin ardından işsizlik yardımından yararlanabilmektedirler.

Özellikle emekliliği yaklaşmış bireylere, işsizlik sigortası ödeneklerinin bittiği tarihten itibaren verilmektedir (Zengin, 2000: 26).

OECD ülkeleri genelinde işsizlik yardımı işsizlik sigortasından yararlanılmadığı veya yararlanma hakkı kaybedildiği durumunda devreye girmektedir. Türkiye'nin işsizlik yardımı uygulamaları OECD ülkelerine benzer doğrudan işsizlik yardımı adı altında uygulanmamaktadır. Türkiye'deki işsizlik yardımı kapsamındaki uygulamalar önceden SGK bünyesindeki Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmeğeken günümüzde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Belediyeler ayni ve nakdi yardımlar yapmaktadır. İŞKUR tarafından da bu konuda çeşitli programlar uygulanmaktadır (Kılıç, 2012, <http://www.dunya.com/...>).

1.3.2 Aktif İşgücü Piyasası Politikaları

1960'lı yıllardan itibaren bilinen aktif işgücü piyasası politikalarının özellikle 1980'li yıllardan itibaren ön plana çıktığı ve önem kazandığı bilinmektedir. Bu durumun oluşmasında neoliberal politikaların hâkim olduğu 1980 sonrası dönemde işsizliğin yüksek oranlara ulaşmasının yarattığı ekonomik ve sosyal sorunların sonucunda emek piyasasına müdahale edilmesinin gerekliliği olduğu düşünülmektedir (Işığçok ve Emirgil, 2009: 218). Bu politikaların hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde işsizlikle baş etmede önemli bir rol oynadığı ileri sürülmektedir.

Aktif işgücü piyasası politikaları birçok amaca hizmet etmekle birlikte öncelikli amacı ekonomik olup bu politikalar ile işsizlerin en kısa sürede istihdama dönmesini sağlamak, işsizliği azaltmak ve kamu tarafından finanse edilen gelir desteği ödemelerinin süresini azaltmak amaçlanmaktadır (Fretwell, 2005: 81). İşsizliği azaltmak ve istihdamı artırmak için sürdürülebilir ve yüksek bir ekonomik büyüme oranının sağlanması gerekmektedir. Ancak ekonomik büyüme tek başına mevcut işsizlere ve işgücü piyasasına yeni giren gençlere iyi işlerin sağlanmasında yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle ekonomik büyümeyle birlikte başta istihdamın ekonomik politikaların merkezine konulması olmak üzere insan kaynaklarına yatırım yapılması ve aktif işgücü piyasası politikalarının etkin olarak uygulanması gerekmektedir (Çetinkaya, 2008: 46). Diğer taraftan hızla gelişen teknoloji, bilgi ekonomisi, küreselleşme ve artan uluslararası rekabet özellikle işgücü piyasalarını ve çalışma yaşamını etkilemektedir. İşgücü piyasasında eğitilmiş, becerili genç işgücüne gereksinimin artması ve dolayısıyla işgücünün sadece tek bir alanda eğitimi artık yeterli olmamakta, bunun yerine değişen işgücü piyasasının gereklerine kısa sürede uyum sağlayabilecek niteliklere sahip genç

işgücünün yaşam boyu eğitimi öngörülmektedir (İŞKUR, 2007: 24). Bu süreç genel işsizlik ve genel işsizliğin bir parçası olarak genç işsizliği ile mücadelede aktif işgücü piyasası politikalarının önemini arttırmaktadır. Genç işsizliğinin genel işsizlik oranlarından daha yüksek olması ve son yıllarda artan genç işsizliği ile birlikte gençlere yönelik aktif işgücü piyasası politikaları önemli bir politika aracı olmuş ve aktif işgücü piyasası politikalarının ana hedef gruplarından biri özellikle genç işsizler olarak belirlenmiştir.

1.3.2.1 Mesleki Eğitim Programları

Mesleki eğitim programları, bireylerin işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu beceri ve yetkinliklerle donatılmasını amaçlayan bir mesleki eğitim biçimi olarak tanımlanmaktadır (Tissot, 2004: 160). Bu programlar uzun süredir işsiz olan ve mesleki vasfı bulunmayan bireylere mesleki eğitim vermeyi amaçlamaktadır. Bunun yanında bir mesleğe sahip olup ileride işsizlikle karşılaşabilecek bireylerin mesleki vasıflarının geliştirilmesini veya yeni bir mesleğin öğretilmesini sağlayan yeniden mesleki eğitim adı altında programlar da bulunmaktadır (Kapar, 2006: 351).

Mesleki eğitim programlarındaki amaç doğrultusunda gelişim gösteren çalışanlara yeni nitelikler kazandırmak gibi faaliyetleri olan işyerinde ya da işbaşı eğitim programları da bulunmaktadır. Diğer programlara göre daha az kamusal mali destek gerektirmesi ve daha fazla istihdam imkânı sağlaması ile bilinmektedir. Mesleki eğitim programları hem işsiz kalan bireyin mesleki becerilerini arttırmasını sağlamakta hem de yapısal işsizlikle mücadelede önemli bir rol oynamaktadır.

Kamu istihdam hizmetleri altında uygulanan mesleki eğitim programları, aktif işgücü piyasası politikalarının en önemli kolunu oluşturmaktadır. Bu programlar bireylerin (işgücü piyasasında yer alan gençler ve diğer dezavantajlı grup, uzun süreli işsizler) işletmeler içerisinde istihdam edilebilirliklerini doğrudan artırıcı etkiye sahip bir eğitim modeli olarak özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaygın olarak uygulanmaktadır (Tuy vd., 2001: 84-85). Son yıllarda, mesleki eğitimin kamu hizmeti olmasının yanında gerek finansman gerekse de hizmetin ulaştırılması amacıyla yönelik olarak bu konuda özel sektör ile işbirliğinin gerekliliği de ortaya konmuştur (Descy and Tessaring, 2002: 18). Türkiye'de mesleki eğitim programları, yaygın eğitim kategorisinde yer alarak kamu kurumlarından özel sektöre, üniversitelerden sivil toplum kuruluşlarına kadar geniş bir alanda faaliyet imkanı bulmaktadır (World Bank, 2006: 98). Aktif işgücü piyasası politikaları arasında yer alan mesleki eğitim programları Türkiye'de İŞKUR tarafından yürütülmektedir. Nitekim aktif işgücü piyasası politikaları

çerçevesinde İŞKUR bünyesinde, 2007 yılı itibariyle beş farklı işgücü mesleki eğitim hizmeti verilmektedir. Bu hizmetler sırasıyla; istihdam garantili işgücü yetiştirme kursları, kendi işini kurmak isteyenlere yönelik meslek edindirme kursları, özürllülere yönelik mesleki eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri, hükümlülerin mesleki eğitimine yönelik çalışmalar ve işsizlik sigortası kapsamında işsizlere verilen eğitimler şeklindedir.

Mesleki eğitim, özellikle Avrupa Birliği ülkeleri tarafından yaşam boyu öğrenme, istihdam, uzun dönemli rekabet ve sosyal uyum hedefleri çerçevesinde ele alınan stratejik öneme sahip bir politika olarak değerlendirilmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde mesleki eğitim programları devletin yanı sıra firmaların da etkin rol oynadığı ikili bir yapıda oluşarak, işgücü piyasası içerisindeki dezavantajlı gruplara (gençler, kadınlar vs.) yönelik olarak, firmaların ve işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu beceri ve yetkinlikleri kazandırarak istihdam edilebilirliklerini arttırmaktadır.

Genç nüfusun işsizlik oranının düşük olduğu ülkelerden biri olan Almanya'da ise etkin bir çıraklık sistemi ve yaygın bir mesleki eğitim uygulanmaktadır. Yapılan bir çalışmaya göre, çıraklık eğitimini tamamlayanların %78'i aynı firmada işe başlamıştır. Yine yapılan bir çalışmaya göre, çıraklık eğitimine katılanların meslek okulu ve üniversite mezunlarından daha hızlı iş bulabildikleri ve işsizlik oranlarının daha düşük olduğu hesaplanmıştır (Winkelmann, 1996: 671). Ayrıca Almanya'da 2003 yılında gençler arasında işsizlikle mücadele programı yapılmış, ortalama 75.600 genç bu programa dahil olmuştur. Bu program sayesinde gençler bir işyerine yerleştirilmekte ve istihdama katılmış olarak kendilerine mesleki nitelik kazandırılmaktadır (ÇSGB, 2004: 25).

Danimarka'da ise 1994 yılında başlayan genel işgücü piyasası reformu kapsamında Nisan 1996'dan itibaren gençlere eğitim ve istihdam sağlamaya yönelik özel bir program uygulanmaya başlanmıştır. Bu program başlangıçta 25 yaşın altındaki işsizlik sigortasından yararlanmayan ve zorunlu eğitimini tamamlayan genç işsizleri kapsarken, 1999'dan itibaren bütün gençler kapsama alınmıştır. Bu program düşük eğitimli genç işsizlerin istihdam olanaklarını güçlendirmek ve bu gençlerin eğitim alma isteklerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Programa göre, 6 aydan fazla süre işsiz kalan gençler hem işsizlik yardımı adı altında bir gelir elde etmekte hem de 18 ay süreyle mesleki eğitim almaktadırlar. Bu programda genç işsizler eğitim alma ve bir iş bulma konusunda teşvik edilmektedir (Jensen vd., 2003: 301).

Dezavantajlı grup içerisinde yer alan ve işgücü piyasasının önemli dinamiğini oluşturan gençlere yönelik mesleki eğitim programlarının en önemli örneği ise Latin Amerika ülkelerinde uygulanan Jovenes programlarıdır. İlk olarak Şili'de uygulanmış olan Joven programı, genç işsizlere yönelik başarılı bir mesleki eğitim programı olarak görülmektedir (Kapar, 2006: 355). Joven programı, 1990'larda Şili'de başlatılmış, oradaki pozitif sonuçlar neticesinde benzer programlar Arjantin, Kolombiya, Peru ve Uruguay'da uygulanmıştır. Bu programlar aileleri düşük gelirli, eğitim düzeyleri düşük olan ve herhangi bir alanda tecrübe sahibi olmayan gençleri hedeflemiştir. Genellikle programlar, eğitim, iş deneyimi, okuryazarlık ve iş arama asistanlığını içeren çeşitli hizmetlerden oluşmuştur. Eğitim bileşeni, işgücü piyasasında talep edilen belirli işlerde yarı vasıf düzeyi elde etmek için katılımcılara yardım etmeyi amaçlamaktadır. İş deneyimi bileşeni ise, özellikle o amaç için çalıştırılan firmada yerine getirilmektedir. Firma bu konuda özel bir öğretme rolü üstlenmekte ancak programdan sonra gençleri istihdam etmek için ya da eğitimin karşılığını ödemeleri için zorlamamaktadır. Eğitim ve iş deneyimi normal olarak yaklaşık 6 ay sürmekte ve eğitimin üçte ikisi işte deneyim kazanmak için geçirilmektedir. Bu programların planlanması, gözetimi, kontrolü ve finansmanı devlet tarafından üstlenilmektedir. Kamu ofisleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından uygulama gerçekleştirilmekte ve özel sektör ise iş deneyimi için yer sağlamaktadır (Çetinkaya, 2008: 52). Gençlere yönelik uygulanan programlar için diğer ülke örnekleri incelendiğinde, ilk olarak ABD'de 1994-2000 yılları arasında uygulanan Job Corps programı dikkat çekmektedir (Betam, 2010: 32). Bu program ortalama 8 ay süre ile 16-24 yaş aralığındaki çoğu lise diplomasına sahip olmayan gençlere mesleki eğitim, akademik eğitim ve diğer hizmetleri sunmayı hedeflemektedir (Betcherman vd., 2004: 84).

1.3.2.2 İş Arama Yardımları ve Genel İstihdam Hizmetleri

İş arama yardımları ve genel istihdam hizmetleri, genel olarak işsizlerin ve genç işsizlerin en kısa sürede işe yerleştirilmelerini sağlamak ve işçi-işveren buluşmalarını gerçekleştirmek amacıyla uygulanmaktadır. Aynı zamanda işsizlere hangi işlerde çalışabileceği konusunda danışmanlık yapmakta ve niteliklerine uygun işe yerleşmelerinde yol göstermektedir (Varçın, 2004: 24). Bu konuda özellikle gençlere işgücü piyasasına girmeden önce ve girdikten sonra yapılan rehberlik ve danışmanlık hizmetleri genç istihdamı için önem taşımaktadır. Birçok ülkede gençlerin işgücü piyasasında doğru seçimler yapmak için gereken bilgi düzeyine sahip olmamaları nedeniyle aktif işgücü piyasası politikaları uygulamalarına, gençlerin var olan iş

seçeneklerinin farkına varmalarını sağlayacak olan rehberlik ve danışmanlık hizmetleri dahil edilmeye başlanmıştır. Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, genellikle gelişmiş ülkelerde yerine getirilmektedir (O'Higgins, 2004: 33). Örneğin, Hollanda'da her genç işsiz işsiz kaldığı ilk 6 ay içinde rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmektedir. Almanya'da ise 25 yaş altı gençler için mesleki olanak ve beklentilerini dikkate alarak kariyer danışmanlığı hizmeti sunulmaktadır. Gençler ayrıca çalışma gruplarına katılmakta ve yüz yüze mülakat teknikleri hakkında eğitilmektedirler (Kluve, 2007: 86).

Türkiye'de ise bu konuda İŞKUR'un öngördüğü ve uyguladığı aktif işgücü piyasası politikalarından biri olan iş ve meslek danışmanlık hizmetleri bulunmaktadır. İş ve meslek danışmanlığı, bireylerin özellikleri ile mesleklerin ve işin gerektirdiği nitelik ve şartları karşılaştırarak, bireyin isteğine ve durumuna en uygun iş ve mesleği seçmesi, seçtiği meslek ile ilgili eğitim olanaklarından yararlanması, işe yerleştirilmesi, iş uyumunun sağlanması ile ilgili sorunların çözümüne sistemli olarak yardım edilmesine yönelik hizmetlerdir. Bu amaçla İŞKUR bu hizmetleri vermek üzere isteyenlere bireysel ve grup görüşmeleri ve işyeri ziyaretleri yapmaktadır. Bu hizmetlerden, meslek seçme aşamasında olanlar, meslek eğitimine başlayacak olan gençler yani ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri, ilk kez çalışma hayatına atılacak olanlar, uzun süreli işsizler ile işsizlik sigortası ödeneği alan işsizler, mesleki becerilerini geliştirmek isteyenler ve meslek değiştirmek isteyen gençler ile yetişkinler yararlanmaktadır. İş ve meslek seçimi ile ilgili İŞKUR'a başvuran gençler bu konuda bilinçlendirilmekte, mevcut meslek ve eğitim olanakları hakkında bilgi edinmektedirler.

Kamu istihdam büroları, istihdam hizmetleri sunarken hizmet vermiş olduğu bireylerden toplamış olduğu bilgiler ışığında uygun aktif işgücü piyasası politikalarının da tespit edilmesini sağlamış olmaktadır. İşsizlik sigortasının uygulandığı ülkelerde işsizlik yardımından faydalanan bireylerin tamamının kamu istihdam bürolarına kayıtlı olması ve bu büroların bireylerin işgücü piyasasındaki hareketliliklerini gözlemeleme imkanına sahip olması, bürolara işgücü piyasasını kontrol etme ve yönlendirme şansı vermektedir. Bu gözlemler ve kontroller sayesinde kamu istihdam büroları, işsizlik yardımı alan ya da genel olarak işgücü piyasalarında istihdam edilmeyi bekleyen bireylerin daha kısa sürede istihdamını sağlamak için uygun aktif politikaları tespit etme imkanı bulmaktadır (Varçın, 2004: 25). Kamu istihdam büroları dışında ayrıca işe yerleştirme faaliyetlerinin uygulamasına esneklik getirilerek özel istihdam bürolarının da bu alanda faaliyet göstermesine izin verilmiştir (Çetinkaya, 2008: 133).

1.3.2.3 İstihdam Arttırıcı Sübvansiyonlar

Aktif işgücü piyasası politikalarının en önemlilerinden bir tanesi de istihdam arttırıcı sübvansiyonlardır. Bu politikanın temel amacı, çeşitli destekler ile istihdamın arttırılmasıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde işverenlere işçileri istihdam ettikleri için sosyal sigorta prim sübvansiyonları, ücret sübvansiyonları, vergi indirimi gibi sübvansiyonlar sunulmaktadır. Bu durum işgücü maliyetini düşürmekle birlikte istihdamı arttırmaktadır (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 92-93). Özellikle uzun süreli işsizlerin, genç işsizlerin ya da işsizlik oranının nispeten yüksek olduğu yerlerde işsiz kalanların istihdamını finansal önlemlerle desteklemek ve bu grupların işgücü piyasaları ile olan bağlarını güçlendirmek amacıyla uygulamaya konulan bu programların temel niteliği program kapsamında yer alan işsizleri istihdam ettikleri için işverenlere finansal destek sağlanmasıdır. Böylelikle işverenlerin programa katılan işsizleri istihdam etmeleri teşvik edilmiş olmaktadır (Erhel, 1996: 283; Kapar, 2006: 358).

İstihdam arttırıcı sübvansiyonlar ile ilgili ülke uygulamaları incelendiğinde, ücret ve istihdam sübvansiyonlarına OECD ülkelerinde çok az kaynak ayrıldığı ortaya çıkmıştır. Çoğu ülkede bu harcamaların payı aktif işgücü piyasası politikaları harcamaları içinde %10'dan daha az olup, İngiltere ve ABD'de ihmal edilebilir düzeyde gerçekleşmektedir (Dar and Tzannatos, 1999: 28). Ancak İngiltere'de New Deal programı 1998 yılından itibaren ülkenin tümünde uygulanmaya başlanan gençlere yönelik başarılı istihdam uygulamalarının önemli bir örneği olan başarılı sübvansiyon programlarını içermektedir (Betam, 2010: 37). Bu program 6 ay ve daha uzun süredir işsiz olan ve iş arama ödeneği alan 18-24 yaş aralığındaki genç işsizlere iş bulmayı ve genç işsizlerin istihdam edilebilirliğini arttırmayı amaçlamaktadır. Fransa'da 2002 yılında hazırlanan *İşte Gençlik Sözleşmesi* adlı program, düşük nitelikli gençleri işe yerleştiren işletmelere devlet yardımıyla birlikte vergi indirimleri getirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle düşük nitelikli genç işsizleri özel sektörde istihdam eden işverenler iki yıllık bir süre için istihdam ettikleri gencin sosyal güvenlik harcamalarından, üçüncü yıl ise istihdam etkileri her bir nitelikli gencin sosyal güvenlik harcamalarının %50'sinden muaf tutulmaktadır. Hollanda ve İtalya'da *Yeniden Uyum Programları* kapsamında bulunan işsizleri istihdam eden işverenler bu işsizlerin sosyal güvenlik katkısından muaf olurlar (Erhel, 1996: 284; OECD, 1997: 20; Kapar, 2006: 359). Yunanistan ise genç işsizlere yönelik uyguladığı sübvansiyon programı ile 30 yaşına kadar olan 7800 genç işsizi işe alan firmalara 21 aya kadar çeşitli sübvansiyonlar ile desteklemeyi amaçlamaktadır. İşverenler, ilgili genci sübvansiyonların sona ermesini takiben en az 3 ay daha

çalıştırmakla yükümlüdürler. Macaristan'da ise 2005 yılında yapılan yasal bir değişiklikle, 25 yaşın altında daha önce çalışmamış olup işgücü piyasasına yeni giren gençleri istihdam eden işverenler iki yıl için vergi indirimini almaktadır (Çetinkaya, 2008: 56-57).

1.3.2.4 Doğrudan Kamu Sektöründe İstihdam Programları

Doğrudan kamu sektöründe istihdam programları, bireylere çalışma deneyimi kazandırmak, çalışmanın gerektirdiği disiplin ve işleyişe adapte olmalarını sağlamak ve işin gerektirdiği nitelikleri kazanmalarını sağlayarak istihdam edilebilirliklerini arttırmak gibi birtakım hedefleri içermektedir (Betam, 2010: 29).

Literatüre göre kamuda işsizlere doğrudan istihdam imkânı sağlayan programlar geçici istihdam hizmetleri, hedeflenmiş kamu istihdam programları ve zorunlu çalışma programları olmak üzere 3 grupta incelenmektedir (Şahin, 2010: 38).

Geçici istihdam hizmetleri; özellikle işsizliğin yüksek olduğu ekonomik kriz dönemlerinde işsizlerin iş hayatından kopmalarına, maddi sıkıntıya düşmelerine engel olmak amacıyla geçici işlerde istihdam edilmesini sağlamak amacıyla uygulanmaktadır.

Hedeflenmiş kamu istihdam programları; ekonomideki genel durumun iyi olması durumunda bile bazı işsizlerin kolay bir şekilde iş bulamayacağı gerçeğinden hareketle oluşturulmuş ve iş bulmalarının ve işe yerleştirilmelerinin zor olduğu düşünülen bu bireylerin istihdamını sağlamaya yönelik olarak uygulanmaktadır (Çetinkaya, 2008. 53).

Zorunlu çalışma programları ise, işsizlere iş imkânı sunarak iş hayatına geri dönmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda bu programlar işsizlik sigortası almanın rahatlığına kavuşup bu yardımı suiistimal edenlerin önüne geçmek amacıyla düzenlenmektedir. Bununla birlikte, özel sektördeki işlerin yetersizliği nedeniyle işsizlere kamuda iş imkânının sağlanması ve işsizlik yardımı almak için programlara katılım zorunluluğunun olması işsizlerin işe olan ihtiyacını ve çalışma kararlılığını tespit etmektedir (Karabulut, 2007: 55).

1.3.2.5 Kendi İşini Kurarlara Yardım Programları

Kendi işini kurarlara yapılan yardım programları, bireylerin işsiz kalmalarını önlemek, kendi hesabına çalışmanın yaygınlaştırılması, girişimciliğin teşvik edilmesi ve yaratılan işlerin yeni istihdam olanakları sağlaması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca işsizlerin kalitesiz ve düşük ücretli işlerden kaçınmaları için de bir alternatif oluşturmaktadır (Biçerli, 2005: 6-7). Kendi işini kuracaklara yapılan yardımlar bir tür istihdam sübvansiyonu olarak da değerlendirilmektedir. Bu sübvansiyon kendi hesabına çalışacak girişimcileri kapsamakta ancak bu işlerde çalıştırılmak üzere olan işçilerin de

istihdamını sağlayarak dolaylı olarak da ücretli istihdamı arttırmada etkin bir rol oynamaktadır.

Bu alanda örnek olarak gösterilebilecek ülke uygulamaları incelendiğinde, Jamaika'da 1985 yılında uygulamaya konulan ve genç işsizlere iş kurmayı amaçlayan Dayanışma Programı adı altında bir uygulamadan söz edilebilir. Bu program bir iş planı sunma ve eğitim sonrası gerekli sermayenin temini için kredi vermeyi içermektedir. Programda genç işsizlere bir iş kurmaları ve ilk işletme maliyetleri için ihtiyaç duyacakları sermayeyi temin etmeleri için kredi verilmektedir. Bununla beraber kredi almadan önce genç işsizlerden iş kurma ve küçük bir iş çalıştırma üzerine iki haftalık yoğun bir eğitim programına katılmaları istenmektedir. Eğitim sonrasında, genç işsizlerin bir iş planı geliştirerek girişim kredisine başvurmaları gerekmektedir (O'Higgins, 2001: 133). Belçika'da da genç işsizler kendi hesabına çalışmalarını için teşvik edilmektedir. Genç işsizler iki yılı aşan bir süre danışmanlık almakta ve bu süre zarfında ödenek almakta, bir işe başlamak isterlerse de faizsiz kredi için başvurabilmektedirler.

1.3.2.6 Engellilere Yönelik Programlar

Engellilere yönelik programlar, engellilerin sosyal hayata katılımının artırılması, toplumla ilişki halinde olmaları, işgücü piyasalarına katılımının sağlanması ve bağımsızlıklarını kazanmaları için rehabilitasyon, mesleki eğitim, işe dönük kurslar gibi hizmetlerin verilmesini ve gereken desteğin sağlanmasını öngörmektedir. Son yıllarda bu programların uygulama alanı incelendiğinde, mesleki ve rehabilitasyon destekleri sağlayan programların yanında, engellilere iş başında mesleki eğitimin verildiği görülmektedir. İş başında eğitim, engellilerin bir yandan mesleki vasıflarını öte yandan da istihdam edilebilirliklerini artırmaktadır (ILO, 1998: 193; Kapar, 2006: 356). Bu eğitim sonucunda işverenler ile engelliler birbirlerini tanıma imkanı bulmakta ve çoğu zaman işverenlerin engelliler hakkında sahip oldukları ön yargılar da yok olmaktadır. Bu nedenle engelli işgücüne katılımının ve engelli istihdamının artırılması büyük önem taşımaktadır (Betam, 2010: 12). Bu olumlu özelliklerinin yanında, programları uygulama aşamasında önemli sorunların da yaşandığı bilinmektedir. Bunlar arasında en önde geleni, engellilerin sahip oldukları farklı özelliklerin, rehabilitasyon ve mesleki eğitim hizmetlerini vermeyi güçleştirmesi olarak ifade edilmektedir (Kapar, 2006: 356; Şahin, 2010: 42).

1.3.2.7 Kadınlara Yönelik Programlar

Kadınların çalışma hayatında yer alması sürdürülebilir ekonomik büyüme ve bütün bölgelerde dengeli bir sosyal kalkınma açısından önem taşımaktadır. Kadınların işgücüne katılımının artması yoksulluğun azalması, haneye giren gelirin yükselmesi ve yaşam standartlarının artması anlamına gelmektedir (Ecevit, 2010: 2).

Kadınlara yönelik aktif işgücü piyasası politikaları oluşturulmasında, birçok ülkede kadınların işgücüne katılımının ve istihdam oranlarının beklenen düzeyde gerçekleşmemesi ve işgücü piyasasında dezavantajlı gruplar arasında yer almaları etkili olmaktadır. Ülkeden ülkeye farklı özellikler göstermekle birlikte kadınların işgücüne katılımını engelleyen faktörler arasında; geleneksel aile yapısı, kadın işgücüne talebin sınırlı olması, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ideoloji, toplumsal değer yargıları, kadınların çalışma kararını kendisinin almasından ziyade evdeki erkeğin (eş veya baba) izni ile gerçekleşmesi, eğitimsizlik ve eğitimde eşitsizlik, çocuk ve yaşlı bakımı gibi ailevi sorumluluklar yer almaktadır (Dedeoğlu, 2000: 161; Uşen ve Delen, 2011: 156-160). Dolayısıyla kadın işgücünün emek piyasalarına daha fazla entegre olmaları için kadınlara yönelik alınan aktif önlemler arasında; çocuk ve yaşlı bakım hizmetlerinin geliştirilmesi, cinsiyetler arası ücret farklılığını da içerecek şekilde özellikle ücret ve vergilerde kadınların istihdama katılımındaki finansal engellerin kaldırılması, meslek edinmelerinin kolaylaştırılması ve mesleki eğitim almaları, esnek çalışma ve kısmi zamanlı çalışma uygulamaları gibi teşvik edicilerin geliştirilmesi, kadın girişimciliğinin desteklenmesi yer almaktadır (Özer ve Biçerli, 2004: 81-82; Uşen, 2007: 80). Ayrıca kadın girişimciğinin desteklenmesi, kadın istihdamının artırılmasına yönelik "Kadın İstihdamının Desteklenmesi Hibe Programı" oluşturulmuştur. Bu program 2010 ve 2012 yılları arasında kadınların işgücüne katılım ve istihdam edilebilirliklerini arttırmak, yerel düzeyde İŞKUR'un etkinliğini arttırmak amacıyla uygulamaya konulan 21 aylık bir dönemi kapsamaktadır. Bu program kapsamında toplam 35.600 kadına girişimcilik, çocuk ve yaşlı bakım hizmeti, istihdam garantili kurslar ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi amaçlanmıştır (Betam, 2010: 42).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASINDA İŞSİZLİK, GENÇ İSTİHDAMI, GENÇ İŞSİZLİĞİ VE NEDENLERİ

2.1 Türkiye'de İşgücü Piyasasının Genel Durumu

Özellikle son yıllarda öncelikli sorun olarak Türkiye ekonomisini etkileyen yüksek işsizlik oranları uzun vadede Türkiye'nin ekonomik büyüme performansı üzerinde etkili bir faktördür. İşsizlik genelde toplumun tamamını etkileyen ekonomik ve sosyal bir sorun olmakla birlikte, en çok 15-24 yaş arasındaki gençleri etkilemektedir. Türkiye'de özellikle gençlere istihdam yaratma önemli bir sorundur. Gençler işgücü piyasasında yetişkinlere göre daha fazla güçlüklerle karşılaşmaktadır (Kaynak, 2007: 67; İzgi ve Arslan, 2008: 4). Bu bağlamda, Türkiye'de işgücü piyasasının özellikleri, genel işsizliğinde olduğu gibi genç işsizliğini de etkilemektedir. Bu nedenle bu bölümde öncelikle Türkiye işgücü piyasasının karakteristik özelliklerine yer verilmesi uygun görülmektedir.

Türkiye işgücü piyasasının genel özellikleri arasında son yıllarda düşme eğilimine karşın yüksek nüfus artışı, işsizlik oranlarının özellikle eksik istihdamla birlikte değerlendirildiğinde yüksek oranlarda seyretmesi, tarım sektörünün istihdam içindeki yüksek payı, kayıt dışı ve eksik istihdamın varlığı, tarım ve tarım dışı sektörler arasındaki verimlilik farkları, çalışan yoksulluğu (özellikle tarım sektöründe), kentlerde özellikle kadınlar arasında işgücüne katılım oranının düşük olması, kırdan kente göç ve göç edenlerin kentsel işgücü piyasalarının gereksinim duyduğu eğitim ve nitelikten yoksun olması, işgücü piyasası ve eğitim sistemi arasında yaşanan uyumsuzluk (eğitim sisteminin işgücü piyasasının talebini karşılayamaması), Türkiye'nin yüksek ekonomik büyümeye karşın istihdam yaratmadaki zayıf performansı, yaşlı nüfus bağımlılık oranındaki yükseklik, sosyal güvenlik alanındaki sorunlar olarak sayılabilmektedir (Ercan, 2007: 14; Bilir, 2011: 123; Ay, 2012: 323). Türkiye'de mevsim etkilerinden arındırılmış temel işgücü göstergeleri Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Türkiye'de Mevsim Etkilerinden Arındırılmış Temel İşgücü Göstergeleri

Yıllar	İşgücü* (000)	İstihdam† (000)	İşsiz (000)	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
2011 Ocak	26267	23493	2 774	49,5	44,3	10,6
	26454	23779	2 675	49,8	44,7	10,1
	26579	23917	2 661	49,9	44,9	10,0
	26635	23 976	2 659	49,9	44,9	10,0
	26638	23 916	2 722	49,8	44,8	10,2
	26806	24 081	2 725	50,1	45,0	10,2
	26754	24 084	2 670	49,9	44,9	10,0
	26782	24 206	2 576	49,8	45,0	9,6
	26772	24 292	2 480	49,7	45,1	9,3
	26816	24 304	2 512	49,7	45,1	9,4
	26907	24 419	2 488	49,8	45,2	9,2
	26775	24 290	2 485	49,5	44,9	9,3
2012 Ocak	26899	24472	2 427	49,6	45,1	9,0
	26776	24319	2 457	49,3	44,7	9,2
	26913	24442	2 471	49,4	44,9	9,2
	27109	24653	2 456	49,7	45,2	9,1
	27235	24781	2 454	49,9	45,4	9,0
	27179	24761	2 419	49,7	45,3	8,9
	27250	24765	2 485	49,8	45,2	9,1
	27356	24839	2 517	49,9	45,3	9,2
	27652	25040	2 612	50,3	45,6	9,4
	27799	25201	2 598	50,5	45,8	9,3
	27950	25311	2 639	50,7	46,0	9,4
	28020	25360	2 660	50,8	46,0	9,5

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

[http://www.tuik.gov.tr/...](http://www.tuik.gov.tr/) , (10.06.2013).

* İşgücü, istihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsamaktadır. İşgücüne katılma oranı ise, işgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır.

† İstihdam, iş başında olanlar (yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişiler), ve iş başında olmayanlar grubuna (iş ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına ve işverenler) dahil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfustur. İstihdam oranı ise, istihdamın kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır. TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Analitik Çerçeve, Kapsam, Tanımlar ve Sınıflamalar

Tablo 2'den 2012 yılı Aralık döneminde mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam edilenlerin sayısında 2011 yılına göre 1.070 bin kişilik, işsiz sayısında ise 175 kişilik artış olduğu gözlenmektedir. 2012 yılında mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı ise 1,3 puanlık artış ile %50,8'e, istihdam oranı 1,1 puanlık artış ile %46'a ve işsizlik oranı 0,2 puanlık artış ile %9,5 seviyesine ulaşmıştır.

2.2 Türkiye İşgücü Piyasasında İşsizlik

İşsizlik olgusu, sadece gelişmekte olan ülkelerde değil gelişmiş ülkelerde de görülen ekonomik ve sosyal bir sorundur. Ülkelerin teknolojik yönden gelişmesi ve büyümesi üretim sistemlerini değiştirmekte ve işgücü bu yeniliklere ayak uydurmakta zorlanmaktadır. Ayrıca nüfusun hızla artması karşısında artan işgücüne istihdam imkânları yaratmak bir diğer sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bir ekonomide geçerli ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkese iş temin edilmesi ekonomik düzenin düzgün çalıştığını göstermekte iken bu bireylerin çalışmak istemeleri halinde iş bulamamaları uygulanan ekonomi politikalarından kaynaklanmaktadır (Güney, 2009: 135). Küreselleşmeyle birlikte, özellikle 1980'lerden itibaren uygulanan ekonomi politikaları, özelleştirmeler, sendikaların etkinliğini kaybetmesi, çok uluslu şirketlerin ucuz işgücü arayışında olması tüm dünyada işsizlik sorununun ön plana çıkmasına neden olmuştur. Türkiye de bu gelişmelerden etkilenmiş ve özellikle 1980'lerden sonra işsizlik sorununa maruz kalmıştır.

2.2.1 Türkiye'de İşsizliğin Boyutları

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Türkiye'de sanayi işletmeleri ve çalışan sayısı oldukça sınırlı olup, çalışanların büyük bir bölümü tarım sektöründe istihdam edilmiştir (Bulutay, 1995: 235). Türkiye ekonomisinde tarım ağırlıklı ekonomik yapının varlığı 1940'lı yıllarda da devam etmiş ve tarım sektörünün istihdamdaki payı 1924 yılında %89,6'dan, 1944 yılında %86,5'e düşmüş, sanayinin payı ise %4,6'dan %8,3'e yükselmiş, hizmetler sektöründe ise istihdamın payı %5 civarında seyretmiştir (Özdemir vd., 2006: 103). İkinci Dünya Savaşı sonrasında liberal bir ekonomi politikasının benimsenmesi, özel sektörün teşviki, dış kaynaklardan kredi alımının gerçekleşmesi, dış ticaretin liberalleştirilmesi gibi politikalar ağırlık kazanmıştır. Ancak 1954 yılından itibaren dış ticarete ve tarımda tıkanmaların yaşanması sonucu tarıma ve dış ticarete dayalı sanayileşme politikalarının yerini sanayileşmeye öncelik veren korumacı, ithal ikamesine yönelik politikalar almıştır. 1955 yılında tarım sektörünün istihdamdaki payı %77,4 iken 1960 yılında %74,9'a düşmüş; sanayi sektörünün payı %6,6'dan %7,5'e ve hizmetler sektörünün payı ise %16,1'den %17,5'e yükselmiştir. Dolayısıyla 1960'lı

yıllara doğru gidildikçe, tarım sektörünün istihdamdaki payı azalırken sanayi ve hizmetler sektörünün payı ise artmıştır (Tokol, 2005: 27-30).

Türkiye'de 1960'lı yılların ilk yarısına kadar genellikle %2-4 civarında olan işsizlik oranları bu dönemden itibaren artmaya başlamış ve 1978 yılında %10,1'e kadar yükselmiştir. Bu yıllarda işsizliğin yükselmesine neden olan faktörler olarak, enflasyon oranlarındaki artış, dış ticaret açığının büyümesi, petrol fiyatlarındaki artış ve ithal ikameci sanayileşme politikalarında yaşanan tıkanıklıkların etkili olduğu ileri sürülmektedir (Özdemir vd., 2006: 104). 24 Ocak kararları* ile başlayan 1980 sonrası dönemde ise ithal ikameci sanayileşme stratejisi terk edilerek ihracata dayalı büyüme modeli benimsenmiştir. 1990'lı yılların başından itibaren yapay büyüyen bir ekonomi haline gelen ülke ekonomisi, yüksek enflasyon oranları, yüksek işsizlik oranları, dış borç bulmakta zorlanan, dış ticaret açığı sürekli olarak büyüyen bir ekonomi olarak çeşitli sorunlar yaşamıştır (Bekiroğlu, 2010: 190). 1990'lı yıllardan sonra ise Türkiye'nin yaşadığı ekonomik ve finansal krizler işsizlik oranını önemli oranda etkilemiştir. Ayrıca bu krizler sosyo-ekonomik kalkınma ve yoksulluk gibi sürdürülebilir kalkınmada önemli olan konuları da olumsuz anlamda etkilemiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012: 13). Bunların arasında 1994, 1999-2001 ve 2008 krizleri sayılabilir. Kriz dönemlerinde konjonktürdeki dalgalanmalar ve piyasaların yapısal özelliklerinden dolayı işe alımlar yavaşlamış ve işten çıkarmalar da artmıştır. Özellikle istihdam ve işsizlik rakamlarında olumsuz etki yaratan bu krizler kayıt dışı ekonomideki artışlara da neden olmuştur. 1994 ve 2001 krizleri kayıt dışı istihdamı uyarılmış, 2001 krizinden sonra ise toplam talepte daralmalar yaşanması ve istihdam yaratmayan bir ekonomik büyüme süreci ile birlikte özellikle tarım dışı alanlarda işsizlik oranları ve kayıt dışılık artmıştır (Bakkalcı ve Işıkoğlu, 2011: 19). 2008 küresel ABD krizinde ise durum daha da ağırlaşmıştır. Bu dönemde Türkiye ekonomisinde tarihi işsizlik seviyelerine ulaşılmıştır (Taşkın ve Üstünkaya, 2010: 19). Tablo 3'de Türkiye'de kent ve kırsal ayrımı dikkate alınarak son dokuz yıla ilişkin cinsiyete göre işsizlik oranları gösterilmektedir.

* Ekonominin 1970'li yıllarda ciddi bir üretim darboğazına girmesi sonucu verimlilik ve karların düşmesi, sanayinin içine girdiği verimlilik krizine ek olarak gelişmiş ülkelerdeki kriz sonucu uluslararası Keynesçi politikaların sonuna gelmesi ve dış kredilerin azalması, petrol fiyatlarındaki gözlenen hızlı artışlar ve borçlanmada karşılaşılan sorunlar Türkiye'de ithal ikameci sanayileşme stratejisinin krize girmesine neden olmuştur. Dolayısıyla Türkiye ekonomisi 1970'li yılların sonunda derin bir krizle karşı karşıya kalmış ve Türkiye'nin bu krizi aşmak için 1980 yılından itibaren ekonominin yeniden yapılanmasına yönelik olarak dışa açık, serbest ticaret ilkelerine dayalı politikaların uygulanması amacıyla 24 Ocak İstikrar kararlarını almıştır (Eşiyok, 2004: 1-96).

Tablo 3. Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları, (Türkiye/Kent/Kır)

Yıllar	TÜRKİYE			KENT			KIR		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2004	11,0	10,8	10,8	17,9	12,5	13,6	3,0	6,8	5,5
2005	11,2	10,5	10,6	17,0	11,6	12,8	3,6	7,7	6,3
2006	11,1	9,9	10,2	16,4	11,0	12,2	3,9	7,4	6,2
2007	11,0	10,0	10,3	16,1	10,8	12,0	3,8	8,3	6,8
2008	11,6	10,7	11,0	16,6	11,6	12,8	4,3	8,7	7,2
2009	14,3	13,9	14,0	20,4	15,3	16,6	5,3	10,7	8,9
2010	13,0	11,4	11,9	18,7	12,6	14,2	4,6	8,7	7,3
2011	11,3	9,2	9,8	16,5	10,2	11,9	3,6	7,0	5,8
2012	10,8	8,5	9,2	15,5	9,4	11,1	3,5	6,5	5,5

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...>, (11.06.2013)

Tablo 3’de özellikle 2009 krizinin etkisiyle işsizlik oranlarının belirgin bir şekilde arttığı görülmektedir. Buna göre, 2004 yılında %10,8 olan işsizlik oranı 2009 yılında %14’e yükselmiştir. Kent ve kır ayrımı dikkate alınarak incelendiğinde ise, aynı durum söz konusu olmaktadır. Buna göre, 2004 yılında kentte işsizlik oranının %13,6’dan 2009 yılında %16,6’ya; kırsal kesimde ise işsizlik oranının %5,5’den 2009 yılında %8,9’a ulaştığı görülmektedir. Bu durum ekonomik krize bağlı olarak ekonominin dar boğaza girmesi ve ekonomide küçülmenin yaşanması sonucu işsizlik rakamlarının olumsuz yönde etkilenmesi ile açıklanabilir. Burada dikkat çeken konu en yüksek işsizlik oranlarının kentlerde görülmesidir.

Türkiye’de işsizlik kentsel nitelikte olup kentlerde işsizlik kırsal alanlara göre daha yüksektir. Türkiye’nin ekonomik yapısının ağırlıklı olarak sanayi ve hizmet sektörlerine yönelik gelişimi devam etmektedir. Böylece kırsal kesimdeki işgücü fazlasının, kente doğru göç etmesi kentte işsizlik oranının önemli bir nedeni olarak gösterilmektedir. Dolayısıyla tüm gelişmekte olan ülkeler gibi Türkiye’de de emek yoğun üretim tekniklerinden, sermaye yoğun üretim tekniklerine geçilmeye başlanması, tarıma yönelik sübvansiyonların azaltılması, doğrudan gelir desteği uygulamaları, bazı tarımsal ürünlerin ekim alanlarının kısıtlanması, artan tarım ürünleri ithalatı ve üretim maliyetlerinde artışın ortaya çıkardığı tarımda çözülme gibi nedenlerle kente göçen işgücünün yeterli vasfi taşımamasından dolayı hemen iş bulamamakta ve kent işsizliği artmaktadır.

İşsizlik oranları cinsiyete göre incelendiğinde ise, kırsal kesimdeki işsizlik dışında kadınlarda işsizlik oranlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında Türkiye'de toplam işsizlik oranı %9,2, erkeklerin işsizlik oranı %8,5 iken kadınlarda bu oran %10,8 ile hem toplam işsizliğin hem de erkek işsizliğinin oldukça üzerinde seyretmektedir. Kentte ise 2012 yılında erkeklerde işsizlik oranı %9,4 iken kadınlarda %15,5 ile daha yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Ancak kırsal kesimde işsizlik oranları incelendiğinde yıllar itibariyle erkeklerin daha fazla işsizlik sorunuyla karşılaştığı görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında kırsal kesimdeki kadınların işsizlik oranı %3,5 iken erkeklerde bu oran %6,5 ile daha yüksektir. Buradan hareketle Türkiye'de kentlerde işsizlikten daha çok kadınların, kırsal kesimde ise daha çok erkeklerin etkilendiği söylenebilir.

2.2.2 Türkiye'de İşsizliğin Özellikleri

Türkiye'de işsizlik, daha çok hızlı nüfus artışı, genç nüfus oranının yüksekliği gibi demografik unsurlarla ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte iç göç ve kentleşme sonucu ortaya çıkan eğitim ve bölgesel dengesizlik eğilimleri de işsizliği arttırmaktadır. Türkiye gibi geçiş sürecini yaşayan bir ekonomide, piyasa ekonomisi mantığının rekabet kavramı ile desteklenememesi, özel sektör yatırım seviyesinin yetersizliği, ekonomik büyümenin yeni istihdam alanları yaratamaması gibi nedenler işsizliğin yapısal bir sorun olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Bozdağlıoğlu, 2008: 50; Aydemir, 2013: 18).

2.2.2.1 Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre İşsizlik

Türkiye'de yaş gruplarına göre işsizlik oranlarında en yüksek işsizlik oranı 15-24 yaş grubu gençlerde gözlenmektedir. Bu yaş grubu arasında ise 20-24 yaş grubundaki gençler daha fazla işsizlik sorunu ile karşılaşmaktadır. Bu durumun oluşmasında Türkiye'nin genç bir nüfusa sahip olması büyük oranda etkili olmaktadır (Gündoğan, 2001: 112-113). Cinsiyetlerine göre incelendiğinde ise en yüksek işsizlik 20-24 yaş grubu kadınlarda görülmektedir. Bu göstergeler emek piyasası politikalarının nereye odaklanması gerektiği, gençlerin işgücü piyasasına girişinin kolaylaştırılmasına yönelik politikalar üretilmesi gibi konular bakımından büyük önem taşımaktadır (Demircan, 2012: 16). Tablo 4'de 2004-2012 yılları arasında 15 yaş ve üzeri (15+) geniş yaş grubuna ve cinsiyete göre işsizlik durumları gösterilmektedir.

Tablo 4. Türkiye'de Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İşsizlik (Bin kişi),
(15+ Yaş)

Yıllar	15-19	20-24	25-34	35-54	55+
KADIN					
2004	88	227	205	100	3
2005	90	214	223	113	3
2006	93	208	231	121	4
2007	93	208	227	128	5
2008	94	220	256	159	6
2009	115	265	359	234	7
2010	95	263	347	246	7
2011	80	247	321	229	9
2012	71	230	345	226	11
ERKEK					
2004	199	406	596	511	50
2005	209	369	577	538	53
2006	192	339	552	530	58
2007	232	339	556	532	58
2008	236	348	618	603	73
2009	286	460	825	820	100
2010	219	385	664	719	101
2011	179	326	547	588	89
2012	163	311	513	563	85
TOPLAM					
2004	287	633	801	611	53
2005	299	582	800	651	55
2006	284	547	783	652	62
2007	325	547	783	660	62
2008	330	567	874	762	79
2009	401	725	1.184	1.054	107
2010	313	648	1.012	966	108
2011	258	574	868	816	98
2012	234	541	858	789	96

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...> , (11.06.2013).

Tablo 4'e göre, 15-24 yaş grubunun 2010 yılında işsizler içindeki payı %31,5 iken 2011 yılında bu oranın %31,8'e yükseldiği görülmektedir. Ayrıca, 2011 yılında 15-19 yaş grubunda işsizlik oranı %9,8 iken 20-24 yaş grubunda %21,9 ile, 2012 yılında ise 15-19 yaş grubunda işsizlik oranı %9,2 iken 20-24 yaş grubundaki gençlerde bu oran %21,4 ile daha yüksektir. Bu rakamlar işsizler içinde gençlerin işsizliğinin oldukça yüksek seyrettiğini ve genç yaş aralıkları olarak değerlendirildiğinde ise 20-24 yaş grubunda işsizliğin daha yüksek oranlarda gerçekleştiğini göstermektedir. Tablo 4,

cinsiyet durumlarına göre incelendiğinde, 2012 yılında 15-24 yaş grubu genç erkeklerde işsizlik %28,9 iken 15-24 yaş grubu genç kadınlarda bu oran %34 ile hem toplam işsizliğin hem de erkek işsizliğinin oldukça üzerinde seyretmektedir.

2.2.2.2 Eğitim Durumuna Göre İşsizlik

İşsizlik oranlarının incelenmesinde bireylerin eğitim durumları önem taşımaktadır. Türkiye’de eğitim durumuna göre işsizlik oranları TÜİK tarafından yapılan sınıflandırmaya göre; okuma yazma bilmeyen, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, ilkokul, ortaokul veya dengi meslek okul, genel lise, lise dengi meslek okul, yüksekokul veya fakülte ve ilköğretim olarak 8 grupta incelenmiştir. Buna göre, Tablo 5 Türkiye’de eğitim durumuna göre işsizlik oranlarını göstermektedir.

Tablo 5'e göre, genel olarak en yüksek işsizlik oranları ilköğretim mezunlarında iken, en düşük işsizlik oranları ise okuma yazma bilmeyenlerde görülmektedir. 2012 yılında ilköğretim mezunlarının işsizlik oranı %14 iken okuma yazma bilmeyenlerin işsizlik oranı %3,9 olarak gerçekleşmiştir. En yüksek işsizlik oranları %14 ile ilköğretim mezunlarında olmakla birlikte sırayı %11,8 ile genel lise, %10,1 ile yüksekokul veya fakülte ve lise dengi meslek okul mezunları takip etmektedir. Buna göre, 2012 yılında genel lise mezunu olanların işsizlik oranı %11,8, lise dengi meslek okulu mezunları ile yüksekokul ve fakülte mezunlarının işsizlik oranı ise %10,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5. Türkiye'de Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranları, (15+ Yaş)

Yıllar	Cinsiyet	Okuma- Yazma Bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul veya Dengi Meslek Okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksek okul veya fakülte
2004	Kadın	1.7	2.9	6.2	10.2	16.9	22.9	26.6	17.0
	Erkek	8.9	9.6	9.9	14.8	11.9	12.3	13.0	9.8
	Toplam	4.3	7.5	9.1	13.3	12.6	14.7	16.0	12.2
2005	Kadın	2.3	4.3	7.3	11.7	15.6	23.2	23.9	14.1
	Erkek	10.1	12.6	9.9	15.6	11.6	11.1	11.0	7.9
	Toplam	4.9	9.7	9.3	14.5	12.2	13.9	13.6	10.0
2006	Kadın	1.6	4.6	7.6	13.9	16.2	23.0	20.9	13.0
	Erkek	11.0	12.0	9.5	15.6	10.4	11.1	9.4	7.7
	Toplam	4.8	9.3	9.1	15.2	11.2	14.0	11.8	9.6
2007	Kadın	1.7	4.3	6.5	14.0	14.7	22.1	20.9	13.9
	Erkek	12.4	14.3	9.4	17.8	9.6	11.0	9.7	7.4
	Toplam	5.2	10.6	8.7	16.8	10.2	13.9	12.0	9.7
2008	Kadın	2.5	5.9	7.5	14.2	17.6	20.6	20.6	14.3
	Erkek	14.1	16.0	10.0	19.0	10.0	11.8	9.2	8.1
	Toplam	6.3	12.1	9.4	17.7	10.9	14.1	11.7	10.3
2009	Kadın	3.0	9.1	9.4	18.3	20.0	26.3	25.9	16.3
	Erkek	17.6	19.2	13.0	23.6	13.2	15.1	12.7	9.6
	Toplam	8.0	15.3	12.2	22.2	14.0	18.0	15.6	12.1
2010	Kadın	2.4	6.8	8.6	16.7	18.9	24.9	22.5	15.9
	Erkek	13.7	16.3	10.5	18.9	10.4	12.6	10.5	8.0
	Toplam	6.0	12.5	10.0	18.3	11.5	15.9	13.2	11.0
2011	Kadın	2.0	6.5	6.9	13.6	15.6	21.3	20.0	15.2
	Erkek	10.7	13.5	8.1	14.6	8.6	9.5	8.4	7.6
	Toplam	4.6	10.7	7.8	14.3	9.5	12.6	11.0	10.4
2012	Kadın	1.4	5.2	6.4	13.2	15.4	19.0	19.4	14.7
	Erkek	9.9	13.1	7.2	14.3	7.9	9.2	7.5	7.2
	Toplam	3.9	10.0	7.0	14.0	9.0	11.8	10.1	10.1

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...>, (11.06.2013).

Tablo 5, cinsiyete göre incelendiğinde ise 2004-2012 yılları arasında kadınlarda lise mezunları arasında, erkeklerde ise ilköğretim mezunları arasında işsizlik oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca okuma yazma bilmeyen erkeklerde işsizlik oranı kadınlara göre daha yüksektir. 2012 yılında en yüksek işsizlik oranı kadınlarda %19 ile lise mezunları iken, erkeklerde en yüksek işsizlik oranı ise %14,3 ile ilköğretim

mezunlarındadır. Eğitim düzeyi düşük kadınlarda işsizlik oranının düşük olmasının nedeni düşük eğitime sahip kadınların çoğunun tarım sektöründe ücretsiz aile işçisi olarak çalışmasıdır (Betam, 2010: 4).

2.2.2.3 İş Arama Süresine Göre İşsizlik

Türkiye'de işsizliğin özelliklerini ortaya koyabilmek için işsiz kalınan sürenin incelenmesi önemlidir. İşsizlik süresi ile ilgili olarak literatürde kısa ve uzun süreli işsizlik ayrımları kullanılmaktadır. Uzun süreli işsiz kavramı, bir yıl ve daha uzun süredir işsiz olanlar için kullanılmaktadır (TÜSİAD, 2004: 157-158). Uzun süreli işsizliğin süreklilik kazanması, işsizlikle mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Toplam işsizler içinde uzun süreli işsizlerin payının artması ve işsiz kalınan sürelerin uzaması, bu bireylerin işgücü niteliklerinin azalmasına neden olmakta ve iş bulmalarını zorlaştırmaktadır. Tablo 6, Türkiye'de iş arama süresine göre işsizlerin dağılımını göstermektedir.

Tablo 6'ya göre, 2004-2012 yılları arasında işsizlerin önemli bir bölümünün 1 yıldan daha az süre ile işsiz kaldıkları görülmektedir. Buna göre 2012 yılında 1 yıldan daha az süre ile iş arayanların oranı %73,9 olarak gerçekleşmiştir. Ancak yıllar itibariyle düşme kaydetse de uzun süreli işsizlik azımsanmayacak orandadır. Ayrıca uzun süreli işsizlik kapsamında en fazla oran 1 yıldan daha fazla ve 2 yıldan daha az süre ile iş arayanlarda gerçekleşmiştir.

Tablo 6. Türkiye'de İş Arama Süresine Göre İşsizlik (Bin kişi), (15+ Yaş)

Yıllar	1-2 ay	3-5 ay	6-8 ay	9-11 ay	1 yıl ve daha fazla 2 yıldan az	2 yıl ve daha fazla 3 yıldan az	3 yıl ve daha fazla	İş bulmuş başlamak için bekleyen	Toplam
2004	490	515	312	106	456	256	206	42	2.385
2005	513	520	289	90	429	261	241	46	2.388
2006	562	533	272	82	414	216	192	57	2.328
2007	658	578	274	99	402	170	139	57	2.377
2008	777	688	308	98	410	167	118	45	2.611
2009	957	929	502	175	538	199	135	37	3.471
2010	906	724	375	142	533	208	124	35	3.046
2011	862	611	315	108	428	168	91	31	2.615
2012	826	646	291	99	401	147	71	36	2.518

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı, <http://www.tuik.gov.tr/...> , (11.06.2013).

2.2.2.4 Aradıkları İşin Türüne Göre İşsizlik

İşsizlerin hangi tür işlerde çalışmak istedikleri işsizlik olgusunun değerlendirilmesinde önem taşımaktadır. Bu anlamda TÜİK tarafından yapılan sınıflandırma neticesinde aradıkları işlerin türüne göre işsizlerin durumu tam zamanlı, yarı zamanlı, tam zamanlı veya yarı zamanlı, iş bulmuş başlamak için bekliyor ve kendi işini kurmak istiyor şeklinde 5 grupta incelenmiştir. Tablo 7, 2004-2012 yılları arasında aradıkları işin türüne göre işsizlerin dağılımını göstermektedir.

Tablo 7'ye göre, aradıkları işin türüne göre işsizlerin daha çok tam zamanlı işleri tercih ettikleri söylenebilir. Buna göre, 2012 yılında işsizlerin %84,4'ünün tam zamanlı, %9,6'sının ise tam zamanlı veya yarı zamanlı olarak iş aradıkları görülmektedir. Aynı dönemde kendi işini kurmak isteyenlerin %3 ve iş bulmuş başlamak için bekleyenlerin ise %1,4 ile en düşük oranda olduğu görülmektedir. Tablo 7, cinsiyete göre incelendiğinde ise gerek kadınların gerekse de erkeklerin büyük bir çoğunluğunun tam zamanlı iş aradıkları ancak tam zamanlı iş arayan erkeklerin oranının kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında tam zamanlı iş arayan kadınların oranı %35,7 iken erkeklerin oranı ise %64,3 ile daha fazladır.

Tablo 7. Türkiye'de Aradıkları İşin Türüne Göre İşsizlik (Bin kişi), (15+ Yaş)

Yıllar	Cinsiyet	Tam zamanlı	Yarı zamanlı	Tam zamanlı veya yarı zamanlı	İş bulmuş başlamak için bekliyor	Kendi işini kurmak istiyor
2004	Kadın	486	10	102	12	13
	Erkek	1.319	5	340	29	69
	Toplam	1.805	15	442	41	83
2005	Kadın	515	12	91	15	10
	Erkek	1.355	13	293	27	57
	Toplam	1.870	25	383	43	67
2006	Kadın	551	10	73	16	8
	Erkek	1.312	9	262	38	50
	Toplam	1.863	18	335	54	58
2007	Kadın	567	10	64	15	6
	Erkek	1.333	8	285	42	48
	Toplam	1.899	18	349	57	54
2008	Kadın	633	12	69	14	8
	Erkek	1.549	10	239	32	47
	Toplam	2.182	22	308	45	55
2009	Kadın	850	16	85	9	20
	Erkek	2.084	19	273	28	88
	Toplam	2.933	35	357	37	108
2010	Kadın	850	16	61	14	18
	Erkek	1.800	16	172	21	79
	Toplam	2.651	32	233	35	97
2011	Kadın	772	19	62	10	22
	Erkek	1.471	16	148	21	74
	Toplam	2.243	35	210	31	96
2012	Kadın	761	23	69	11	18
	Erkek	1.364	15	173	24	59
	Toplam	2.126	38	242	36	77

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Tabanı, [http://www.tuik.gov.tr/...](http://www.tuik.gov.tr/) , (11.06.2013).

2.2.3 Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri

Günümüzde birçok ülkede istihdamın yapısı ve işsizliğin boyutu ülkenin ekonomik gelişme ve sosyal kalkınma düzeyinin önemli bir göstergesi olmaktadır. Bir ülkenin sahip olduğu işgücünün durumu ve niteliği ekonomik gelişmişlik düzeyinin temel göstergelerinden biri olmaktadır. Ülkeler sahip oldukları insan kaynaklarını etkin bir şekilde üretime dahil edemedikleri takdirde bunun önemli sosyal ve ekonomik maliyetlerini yüklenmeleri gerekecektir. Bu nedenle işsizlik ekonomik problemlerin temelini oluşturmaktadır.

Bugün Türkiye’nin en önemli sosyal ve ekonomik sorunlarından birini işsizlik oluşturmaktadır. Türkiye ekonomik ve sosyal yapısındaki dengesizlikler, uygulanmakta olan makroekonomik politikalar ve istihdam yaratmayan büyüme süreci nedeniyle her geçen gün daha da ağırlaşan istihdam ve işsizlik sorunu yaşamaktadır (Bilgin, 2003: 142). Türkiye’de işsizliğin nedenleri ekonomik, demografik ve işgücü piyasasının özelliklerinden kaynaklanan temel nedenler olmak üzere birbirleriyle iç içe geçmiş çok boyutlu bir yapı arz etmektedir.

Bu kapsamda Türkiye’de işsizlik sorununun ekonomik nedenleri arasında; sermaye-yatırım yetersizliği, yüksek enflasyon, ekonominin istikrarsız bir seyir izlemesi, son dönemdeki güçlü ekonomik büyümenin istihdam artışı yaratamamış olması, yaşanan ekonomik krizler ve ekonomik istikrarsızlıklar, özellikle son yıllarda 2008 finansal krizinin küresel bir işsizlik krizine dönüşmesi, uluslararası piyasalarda rekabet etme kaygısının ücretlere yansımaları sayılabilmektedir. Türkiye’de işgücü maliyetlerinin yüksek olması, yüksek istihdam vergileri, bununla ilişkili olarak Türkiye ekonomisinin yapısal dönüşü sonucunda emek yoğun üretimden sanayi yoğun üretime geçilmesi sayılabilir.

Türkiye’de gerek ekonomik gerekse toplumsal ve işgücü piyasasının niteliğinden kaynaklanan bir diğer işsizlik nedeni ise Türkiye’de bölgeler arası gelişmişlik farklarının bulunması ve kırdan kente göç ile birlikte tarım kesiminde istihdam edilenlerin doğrudan hizmetler kesimine geçiş sürecinde, hizmet sektörüne uygun bir biçimde geliştirilememesi kalıcı hale gelen bir yapısal işsizliği ortaya çıkarmaktadır (Bozdağlıoğlu, 2008: 57). Kırdan kente yoğun göç eğitimsiz kent nüfusunun artmasına dolayısıyla kentsel alanda ihtiyaç duyulan eğitimli ve nitelikli insan kaynağına ulaşmada sıkıntı yaratmaktadır. Yıllar itibariyle tarım sektörünün milli gelir içindeki azalan payına karşın yüksek oranda istihdam sağlıyor olması, tarım sektöründeki gizli

işsizlik ve kayıt dışılığın Türkiye'de önemli bir yapısal sorun teşkil ettiğini göstermektedir.

Demografik olarak ise, Türkiye'de hızla artan nüfusa istihdam olanakları yaratamamaktan kaynaklanan bir işsizlik sorunu yaşanmaktadır. Bir diğer ifadeyle, Türkiye'de işsizlik ekonomik kalkınma süreci içerisinde hızlı nüfus artışı ve kentleşmenin beslediği işgücü arz ve talep artışları arasındaki dengesizlikten kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte eğitim sistemindeki yetersizlikler, eğitim sisteminin işgücü piyasalarının talebini karşılayamaması işsizliğe neden olan bir diğer önemli faktördür (Köstekli, 2003: 75). Eğitim ve ekonomik kalkınma arasındaki doğru orantılı ilişki yadsınamazdır bu bağlamda eğitime yapılan yatırım beşeri sermaye birikimi sağlamakta bu durum da insanların istihdam edilebilirliğini arttırmakta dolayısıyla ekonominin gelişmesine ve gelir artışına neden olmaktadır (Ercan, 2007: 26).

Türkiye'de işgücü piyasalarının bir özelliği olarak zaten düşük olan işgücüne katılım oranının kadınlar açısından daha da düşük olması, toplumsal cinsiyetçilik ve özellikle dezavantajlı grupların istihdamı konusundaki yetersizlikler Türkiye'de işsizliğin nedenlerinden bazılarıdır.

İşsizliğin yapısal olması yanında, işsizliğin genç işsizliği olarak ortaya çıkması sorunun ciddiyetini daha da arttırmaktadır. Bu anlamda Türkiye'de genç işsizliği ile ilgili değerlendirmelere geçmeden önce, genç nüfus, genç işgücü, gençlerin işgücüne katılımı ve genç istihdamının yapısının incelenmesi yerinde olacaktır.

2.3 Türkiye İşgücü Piyasasında Genç İstihdamı

2.3.1 Genç Nüfus, Genç İşgücü ve Gençlerin İşgücüne Katılımı

Bu bölümde genç istihdamının yapısına geçmeden önce, 15-24 yaş grubu olarak ifade edilen genç nüfusun işgücü durumu, eğitim durumuna göre işgücüne katılma oranları ve işgücüne dahil olmama nedenlerine göre işgücüne dahil olmayan genç nüfus ile ilgili TÜİK tarafından yayımlanan veriler aracılığı ile birtakım değerlendirmeler yapılacaktır. Bu anlamda Tablo 8'de 2004-2012 dönemi 15-24 yaş arasındaki nüfus, işgücü rakamları, işgücüne katılma oranları ve işgücüne dâhil olmayan genç nüfusun cinsiyete göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 8. Türkiye'de Genç Nüfusun Cinsiyete Göre İşgücü Durumu

Yıllar	15-24 yaşları arasındaki nüfus	İşgücü	İşgücüne Katılma Oranı(%)	İşgücüne Dâhil Olmayan Nüfus *
KADIN				
2004	6.083	1.520	25,0	4.563
2005	6.035	1.476	24,5	4.558
2006	5.985	1.458	24,4	4.528
2007	5.936	1.449	24,4	4.488
2008	5.874	1.477	25,1	4.397
2009	5.890	1.517	25,8	4.373
2010	5.905	1.554	26,3	4.352
2011	5.893	1.578	26,8	4.316
2012	5.845	1.512	25,9	4.332
ERKEK				
2004	5.757	2.954	51,3	2.803
2005	5.722	2.959	51,7	2.763
2006	5.685	2.908	51,1	2.777
2007	5.647	2.916	51,6	2.731
2008	5.616	2.905	51,7	2.712
2009	5.623	2.937	52,2	2.686
2010	5.643	2.872	50,9	2.771
2011	5.641	2.951	52,3	2.690
2012	5.730	2.910	50,8	2.820
TOPLAM				
2004	11.840	4.474	37,8	7.366
2005	11.757	4.436	37,7	7.321
2006	11.670	4.365	37,4	7.305
2007	11.583	4.364	37,7	7.218
2008	11.490	4.381	38,1	7.109
2009	11.513	4.454	38,7	7.059
2010	11.548	4.426	38,3	7.122
2011	11.534	4.529	39,3	7.005
2012	11.574	4.422	38,2	7.152

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...> , (10.06.2013).

*İşgücüne dahil olmayanlar, işsiz veya istihdamda bulunmayan kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusu ifade etmektedir. İşgücüne dahil olmayanlar, iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar (iş bulma ümidi olmayan vs.), mevsimlik çalışanlar, ev işleri ile meşgul, eğitim-öğretim, emekli, çalışamaz halde ve diğer (ailevi ve kişisel nedenler vs.) olarak sınıflandırılmıştır. TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Analitik Çerçeve, Kapsam, Tanımlar ve Sınıflamalar.

Tablo 8'e göre, 2011 yılında toplam nüfusun içerisinde 11 milyon 534 bin 15-24 yaş arasında genç nüfus bulunmaktadır. Bu sayı 2012 yılında 40 bin artışla 11 milyon 574 bine ulaşmıştır ve genç nüfus toplam ülke nüfusunun %15,3'ünü oluşturmaktadır.

2004 yılında 4.474 bin genç işgücü bulunurken bu sayı diğer yıllarda düşme eğilimine girmiş ve 2011 yılında 4.529 bin olan genç işgücü 2012 yılında 4.422 bine düşmüştür. Gençlerin işgücüne katılma oranları incelendiğinde ise, 2004 ve 2008 yılları arasında işgücüne katılma oranı %37-38 arasında seyrederken, 2008 sonrası nispeten artmış, 2011 yılında %39,3 olan bu oran 2012 yılında %38,2'e düşmüştür. 2011 yılında erkeklerde işgücüne katılma oranı %52,3'den 2012 yılında %50,8'e; kadınlarda ise bu oranın 2011 yılında %26,8'den %25,9'a düştüğü görülmektedir. Kadınların işgücüne katılım oranınının 2004-2008 döneminde daha istikrarlı seyrederken 2008 krizini izleyen yıllarda artış trendine girmesi ek çalışan etkisi* sonucunu akla getirmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye genelinde olduğu gibi gençler arasında da kadınların işgücüne katılma oranları erkeklere göre daha düşük oranlarda gerçekleşmektedir. Tablo 9, Türkiye'de 15-24 yaş grubu genç nüfusun eğitim durumuna göre işgücüne katılma oranlarını göstermektedir.

*Ek çalışan etkisi: Aile reisinin işsiz kalması veya işsiz kalma riskinin artması nedeniyle ailede çalışabilecek diğer bireylerin emek sunumunu arttırmaları olarak tanımlanmaktadır. (Ceritoğlu vd., 2012: 6; Ay, 2012: 325).

Tablo 9. Türkiye'de Genç Nüfusun Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranı

Yıllar	Cinsiyet	Okuma- Yazma Bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul veya Dengi Meslek Okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksek okul veya fakülte
2004	Kadın	16,8	15,8	26,9	10,4	23,9	22,9	46,1	78,1
	Erkek	46,7	38,1	84,0	18,1	65,9	39,3	67,7	80,1
	Toplam	23,4	26,2	48,0	14,7	48,9	31,7	58,5	79,0
2005	Kadın	16,5	16,4	25,1	12,0	28,5	22,9	42,8	72,8
	Erkek	41,3	44,5	85,9	27,1	79,5	36,8	68,2	75,3
	Toplam	21,8	28,1	46,2	20,4	58,7	30,3	57,5	74,0
2006	Kadın	12,9	17,7	24,5	13,5	28,0	23,9	42,3	74,2
	Erkek	39,8	49,3	85,3	30,3	82,9	37,6	65,6	76,8
	Toplam	18,4	29,1	45,3	22,8	59,9	31,2	55,8	75,4
2007	Kadın	13,0	17,3	22,0	15,9	30,3	24,8	44,6	75,2
	Erkek	36,8	54,2	90,0	37,2	90,9	37,0	67,8	77,7
	Toplam	17,5	29,6	46,1	27,3	67,9	31,2	58,4	76,3
2008	Kadın	14,9	19,9	22,5	16,8	29,5	25,6	46,3	74,5
	Erkek	28,7	57,9	90,8	42,2	92,3	38,8	66,2	77,9
	Toplam	17,8	32,5	45,9	30,2	69,5	32,6	58,2	76,0
2009	Kadın	14,3	20,1	24,0	17,8	29,9	28,2	47,6	74,2
	Erkek	37,2	63,6	92,6	44,0	94,7	43,4	67,5	78,4
	Toplam	19,9	34,4	47,2	31,7	71,8	36,0	59,2	76,1
2010	Kadın	14,9	21,6	27,3	19,5	33,6	26,9	45,6	70,3
	Erkek	41,7	66,3	93,2	47,0	94,1	38,5	65,6	74,0
	Toplam	21,1	36,1	46,5	34,1	71,0	32,8	57,0	71,9
2011	Kadın	16,3	21,9	29,8	20,4	32,2	25,8	44,8	71,1
	Erkek	40,1	67,3	90,0	48,8	96,0	39,9	67,0	78,2
	Toplam	21,7	36,5	48,6	35,3	74,2	32,8	57,5	74,4
2012	Kadın	13,0	20,3	33,5	19,5	-	23,1	42,3	70,3
	Erkek	30,7	63,3	92,7	48,0	80,1	38,1	64,2	77,3
	Toplam	17,7	34,9	47,3	34,4	80,1	30,6	54,5	73,5

Kaynak:TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...> , (10.06.2013).

Tablo 9'dan 2004-2012 yılları arasında toplamda en yüksek işgücüne katılma oranının yüksekokul veya fakülte mezunlarında, en düşük işgücüne katılım oranlarının ise okuma yazma bilmeyen, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen ve ilköğretim mezunlarında olduğunu söylemek mümkündür. 2012 yılında işgücüne katılımın en yüksek olduğu oran %80,1 ile ortaokul veya dengi meslek okulu mezunlarında

görülmekte ve sırayı %73,5 ile yüksek okul veya fakülte, %54,5 ile lise dengi meslek okulu mezunları takip etmektedir. En düşük işgücüne katılım oranı ise %17,7 ile okuma yazma bilmeyen ve %30,6 ile genel lise mezunlarında görülmektedir. Tablo 9, cinsiyete göre incelendiğinde ise 2004-2012 yılları arasında okuma yazma bilmeyen erkeklerde işgücüne katılma oranının kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında okuma yazma bilmeyen kadınların işgücüne katılma oranı %13 iken erkeklerin oranı ise %30,7 ile daha yüksektir. Eğitim düzeyi düşük 15-24 yaş arası kadınların işgücüne katılım oranının düşük olması Türkiye genelinde olduğu gibi kırdan kente göçle birlikte kadınların tarım sektöründe ücretsiz aile işçisi istihdamının azalmasıdır. Göçle birlikte kente gelen düşük eğitimli kadının çalışmasının alacağı düşük ücrete karşılık çocuk bakımı, yol masrafı, ev işleri vb. ek maliyetlerinin gündeme gelmesi kadının çalışma yaşamında yer bulamamasına ve işgücüne katılım oranının düşmesine neden olabilmektedir. Genel olarak incelendiğinde, 15-24 yaş arasındaki kadınların işgücüne katılım oranı eğitim düzeyi arttıkça artmaktadır. Genç kadınlarda en yüksek işgücüne katılım oranı üniversite veya fakülte mezunlarında iken erkeklerde ise ilkokul ile ortaokul veya dengi meslek okulu mezunlarındadır. Genç erkeklerin yoğun olarak ilkokul veya ortaokulu bitirdikten sonra işgücü piyasasına girdikleri görülmektedir.

Tablo 10, Türkiye'de işgücüne dahil olmama nedenlerine göre işgücüne dahil olmayan genç nüfusu göstermektedir. TÜİK yapmış olduğu sınıflandırmaya göre işgücüne dahil olmama nedenleri yedi başlık altında incelenmiştir. Bunlar, iş bulma ümidi olmayanlar, iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar, mevsimlik çalışanlar, ev işleri ile meşgul olanlar, öğrenciler, özür, yaşlı veya hasta olanlar ve ailevi, kişisel nedenlerdir.

Tablo 10. Türkiye'de İşgücüne Dâhil Olmama Nedenlerine Göre İşgücüne Dâhil Olmayan Genç Nüfus (Bin kişi)

Yıllar	Cinsiyet	İş bulma ümidi yok	İş aramayıp çalışmaya hazır olan/diğer	Mevsimlik çalışan	Ev işleri ile meşgul	Öğrenci (Eğitim/ Öğretim)	Özürlü yaşlı veya hasta	Ailevi ve kişisel nedenler
2004	Kadın	50	160	56	2.320	1.390	57	409
	Erkek	107	135	37	-	1.959	97	263
	Toplam	157	295	93	2.320	3.349	154	671
2005	Kadın	87	210	69	2.193	1.439	63	332
	Erkek	129	153	32	-	1.943	103	162
	Toplam	216	363	101	2.193	3.382	166	494
2006	Kadın	100	277	62	2.108	1.519	66	287
	Erkek	149	176	28	-	1.993	102	83
	Toplam	249	403	90	2.108	3.511	168	370
2007	Kadın	77	217	53	2.040	1.570	63	319
	Erkek	153	140	25	-	2.037	107	76
	Toplam	231	357	78	2.040	3.607	170	395
2008	Kadın	79	210	64	1.927	1.641	65	292
	Erkek	142	143	24	-	2.040	125	70
	Toplam	221	353	87	1.927	3.680	190	362
2009	Kadın	90	226	13	1.835	1.794	69	302
	Erkek	156	139	5	-	2.078	117	95
	Toplam	246	364	19	1.835	3.872	187	397
2010	Kadın	80	217	6	1.754	1.872	67	290
	Erkek	138	164	4	-	2.155	108	78
	Toplam	218	380	10	1.754	4.027	175	368
2011	Kadın	78	203	7	1.658	1.987	66	255
	Erkek	139	134	3	-	2.123	98	84
	Toplam	217	337	10	1.658	4.110	164	339
2012	Kadın	54	210	6	1.646	2.092	66	206
	Erkek	181	137	4	-	2.187	111	84
	Toplam	235	348	10	1.646	4.279	177	290

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...> , (10.06.2013).

Tablo 10'a göre, 2012 yılında Türkiye'de gençlerin işgücüne dâhil olmama nedenlerini; %59,8'inin öğrencilik durumunun devam etmesi, %23'ünün ev işleri ile meşgul, %4'ünün ailevi ve kişisel nedenler, %3,2'sinin iş bulma ümidi yok, %4,8'inin iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar oluşturmaktadır. Bu durum, 2004-2012 yılları arasında gençlerin işgücüne dâhil olmamalarının genel olarak öğrencilik durumlarının

devam etmesi ile açıklanabilmektedir. Yıllar itibariyle de öğrencilik durumlarında bir artış söz konusudur. Buna göre, 2004 yılında öğrenci olmaları nedeniyle işgücüne dahil olmayan nüfusun oranı %47,5 iken bu oran 2012 yılında %59,8'e yükselmiştir. Ayrıca genç kadınların özellikle 2004-2009 yılları arasında ev işleri ile meşgul olmaları nedeniyle işgücüne dahil olmadıkları ancak 2010 yılından itibaren durumun değiştiği ve öğrencilik durumlarının ön plana çıktığı gözlenmektedir.

2.3.2 Genç İstihdamının Yapısı

Türkiye'de istihdam yaratma hem genel bir sorundur, hem de gençlere yeterli istihdam yaratamamak özel bir sorundur (Çetinkaya, 2008: 87). Bu başlık altında gençlerin eğitim durumuna, iktisadi faaliyet koluna, işteki durumuna, işyeri büyüklüğüne ve sosyal güvenlik kurumuna kayıtlılığa göre istihdamları incelenecektir.

2.3.2.1 Eğitim Durumuna Göre İstihdamdaki Gençler

Bu başlık altında istihdamdaki gençlerin eğitim durumları ile ilgili değerlendirmelerine yer verilecektir. Dolayısıyla bu değerlendirme işgücü piyasasındaki gençlerin hangi eğitim seviyelerinde istihdam oranları daha yüksek ya da daha düşük olduğuna dair fikir sahibi olunması açısından önem taşımaktadır. Tablo 11'de, 15-24 yaş grubu genç nüfusun eğitim durumuna göre istihdamı gösterilmektedir.

Tablo 11'e göre, istihdam edilenlerin yani hâlihazırda çalışanların ne kadarının hangi eğitim seviyesine ait olduğu ortaya konmaktadır. Burada dikkat çeken konu, 2004 yılında istihdamdaki gençlerin %8,6'sı ilköğretim mezunu iken bu oran yıllar itibariyle artış göstermiş ve 2012 yılında %51,6'ya ulaşmıştır. 15-24 yaş grubundaki gençlerin sekiz yıllık zorunlu eğitime tabi olmasından dolayı 2004 yılında genç nüfusun istihdamındaki en yüksek oranı ilkokul mezunu gençler oluştururken, yıllar içinde ilköğretim mezunlarının istihdamdaki payının arttığı görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında istihdamdaki gençlerin %1,3'ünün okuma yazma bilmediği, %8'inin okuma yazma bildiği fakat bir okul bitirmediği, %12,9'unun genel lise, %13,5'inin lise dengi meslek okul mezunu, %12,2'sinin yüksekokul veya fakülte mezunu ve %51,6'sının ise ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla eğitim durumuna göre gençlerin istihdamındaki en yüksek oran ilköğretim mezunu gençlere, ikinci sırada ise genel lise mezunlarına aittir.

Tablo 11. Türkiye'de Eğitim Durumuna Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus, (Bin kişi)

Yıllar	Cinsiyet	Okuma- Yazma Bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul veya Dengi Meslek Okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksek okul veya fakülte
2004	Kadın	63	52	476	101	110	173	121	110
	Erkek	43	97	795	206	442	385	282	99
	Toplam	106	149	1.271	306	552	558	403	209
2005	Kadın	55	71	353	140	105	174	141	134
	Erkek	33	118	599	377	410	365	354	126
	Toplam	88	189	952	517	514	539	495	260
2006	Kadın	43	94	280	172	90	183	148	146
	Erkek	28	131	480	474	386	363	374	141
	Toplam	71	225	760	647	476	546	522	287
2007	Kadın	40	108	187	250	44	208	153	157
	Erkek	21	144	384	645	231	388	382	151
	Toplam	61	252	571	895	275	596	535	308
2008	Kadın	45	125	146	313	21	200	154	159
	Erkek	19	148	287	827	131	369	373	167
	Toplam	64	273	434	1.139	152	569	526	326
2009	Kadın	43	122	94	372	14	189	140	162
	Erkek	27	164	164	962	88	329	303	153
	Toplam	70	287	258	1.334	102	518	444	315
2010	Kadın	41	146	44	459	9	184	137	175
	Erkek	29	181	57	1.206	40	303	286	166
	Toplam	70	327	102	1.665	49	487	423	340
2011	Kadın	42	144	16	529	3	187	141	188
	Erkek	25	188	21	1.353	18	318	317	207
	Toplam	67	332	36	1.882	21	506	458	395
2012	Kadın	29	122	4	519	-	169	155	213
	Erkek	21	171	4	1.365	1	303	339	232
	Toplam	50	293	8	1.885	1	472	494	446

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...> , (10.06.2013).

Tablo 11'de cinsiyetler açısından durum şu şekildedir; zaman içinde istihdam edilen ilkokul mezunu kadınların payı azalırken, ilköğretim mezunlarının payı artmaktadır. Ancak yıllar itibariyle istihdamdaki genel lise mezunu kadınların payı dalgalı bir seyir izlerken, yüksekokul veya fakülte mezunu kadınların istihdamı artmaktadır. Erkeklerde ise ilköğretimden sonra en yüksek istihdam genel lise ve lise

dengi meslek okul mezunlarındadır. Bununla birlikte yıllar itibariyle yüksekokul veya fakülte mezunu gençlerin istihdamının arttığı, son iki yılda erkeklerin istihdamının kadınların önüne geçtiği görülmektedir. Tablo 11'de dikkat çeken bir diğer konu ise, istihdam edilen okuma yazma bilmeyen kadınların oranının yıllar itibariyle erkeklere göre daha yüksek olduğudur. Buna göre, 2012 yılında istihdam edilen genç nüfus içerisinde okuma yazma bilmeyen erkeklerin oranı %42 iken kadınların oranı ise %58 ile daha yüksektir. Bu durum eğitim düzeyi düşük kadınların çoğunlukla tarım sektöründe ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edilmelerini göstermektedir.

2.3.2.2 İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdamdaki Gençler

Türkiye'de istihdam edilen gençlerin iktisadi faaliyet koluna göre durumu, gençlerin çalışma eğilimleri hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda gençlerin ağırlıklı olarak hangi sektörlerde iş bulabildikleri ya da diğer bir ifadeyle işverenlerin, gençlere öncelikli olarak hangi faaliyet kollarında istihdam imkanı sağladıkları net bir biçimde ortaya çıkacaktır. Buna göre Tablo 12'de gençlerin iktisadi faaliyet kollarına göre istihdamları değerlendirilmiştir.

Türkiye'de 2012 yılında istihdam edilen gençlerin %46,7'si hizmet sektöründe, %24'ü sanayi sektöründe, %21,5'i tarım sektöründe ve %7,8'i ise inşaat sektöründe bulunmaktadır. 2004-2012 yılları arasında tarım sektöründe istihdam edilen gençlerin oranı 2004 yılında %30,2 iken bu oran 2011 yılında %22,3'e 2012 yılında ise %21,5'e düşmüştür. Türkiye'de tarımın payı ekonominin gelişmesine paralel bir gelişim içinde düşük olmasına karşın istihdamın içinde halen yüksek bir paya sahiptir. Genç kadınların özellikle tarım işlerinde genç erkeklere oranla çok daha yoğun olarak çalıştıkları görülmektedir. Türkiye'deki genç istihdamındaki artış esas olarak hizmetler sektöründe gözlenmektedir. Buna göre, 2011 yılında %40,9 olan hizmet sektörünün payı 2012 yılında %46,7'e ulaşmıştır. Bu durum tarım sektöründen boşalan genç işgücünün önemli bir kesiminin hizmet sektörüne geçtiğini göstermektedir. 2012 yılında toplam genç istihdamının %46,7 olduğu hizmet sektöründeki istihdamda en önemli payı %17,9 ile toptan ve perakende ticaret oluşturmaktadır. Ayrıca 2004-2012 yılları arasında toptan ve perakende ticaret sektöründe istihdam edilen genç erkeklerin oranının genç kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında toptan ve perakende ticaret sektöründe istihdam edilen genç kadınların oranı %31,7 iken erkekler %68,3 ile daha fazla orana sahiptir.

Tablo 12. Türkiye'de İktisadi Faaliyet Koluna Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus, (Bin kişi)

İktisadi Faaliyet Kolları	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Tarım-Orman,Balıkçılık	520	554	431	412	392	346	370	334	385	332	374	368	403	382	424	401	369	408
Madencilik,taşocakçılığı	-	5	1	8	1	11	1	14	-	11	-	10	-	11	-	14	-	14
İmalat Sanayi	298	620	296	684	283	701	281	671	268	671	241	530	253	551	262	591	244	591
Elektrik,gaz ve su	-	3	-	7	1	7	1	7	-	7	1	4	2	18	2	28	4	24
İnşaat ve Bayındırlık	7	135	8	150	11	168	8	175	7	189	7	168	11	230	12	278	12	273
Toptan ve Perakende Tic.	153	523	170	564	191	548	200	547	193	533	199	514	193	448	204	465	207	447
Lokanta ve Oteller	16	165	17	171	21	177	26	182	31	187	28	203	31	211	45	224	46	232
Ulaştırma, Haberleşme	18	71	18	78	16	82	14	75	17	67	17	74	10	69	10	76	9	73
Mali aracı kuruluşlar	18	12	17	13	16	16	21	12	16	14	18	11	28	39	30	41	31	43
Gayrimenkul Kiralama	40	62	50	82	55	108	51	110	56	107	60	107	75	100	74	110	84	110
Kamı Yönetimi	9	33	10	28	9	30	16	33	13	35	13	31	13	36	14	42	15	52
Eğitim Hizmetleri	43	22	54	28	57	24	56	19	61	22	57	25	55	23	53	26	64	27
Sağlık İşleri	42	15	52	19	57	20	55	22	67	20	64	18	63	17	68	19	77	19
Diğer kamusal hizmetler	42	128	49	137	47	140	48	143	50	127	57	127	58	134	52	130	50	120

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, [http://www.tuik.gov.tr/...](http://www.tuik.gov.tr/), (23.08.2013)

2.3.2.3 İşteki Durumuna Göre İstihdamdaki Gençler

Türkiye'deki genç istihdamının işteki durumu, genç istihdamının özelliğini ve gençlerin istihdamdaki işlerinin niteliğini göstermektedir. İstihdamdaki gençleri işteki durumlarına göre; ücretli veya maaşlı, yevmiyeli, işveren, kendi hesabına ve ücretsiz aile işçisi olmak üzere 5 grupta toplamak mümkündür. Tablo 13, işteki durumuna göre istihdam edilen 15-24 yaş grubu genç nüfusu göstermektedir.

Tablo 13. Türkiye'de İşteki Duruma Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus, (Bin kişi)

Yıllar	Ücretli veya maaşlı	Yevmiyeli (mevsimlik, arızı, geçici)	İşveren	Kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi	Toplam
2004	1.766	392	27	172	1.197	3.554
2005	2.080	331	29	184	930	3.554
2006	2.189	309	28	180	827	3.533
2007	2.226	293	35	163	776	3.493
2008	2.220	304	37	151	772	3.484
2009	2.343	-	31	162	792	3.328
2010	2.486	-	34	145	799	3.465
2011	2.699	-	30	153	815	3.697
2012	2.728	-	27	130	762	3.647

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...> , (10.06.2013).

Tablo 13'den 2004 yılında istihdamdaki gençlerin %49,6'sının ücretli veya maaşlı çalışırken %33,6'sının ücretsiz aile işçisi olarak çalıştıkları ve bu oranların 2005 yılından itibaren tam tersi bir durum yarattığı yani ücretli ve maaşlı olarak çalışanların sayısının artarken ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların oranlarında ciddi bir azalma meydana geldiği görülmektedir. 2004 yılında istihdamdaki gençlerin %49,6'sı ücretli veya maaşlı çalışırken 2009 yılında bu oran %70,4'e 2012 yılında ise %74,8'e yükselirken; ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların oranı 2004 yılında %33,6 iken 2009 yılında %23,8'e ve 2012 yılında ise %20'e düştüğü görülmektedir.

Yıllar itibariyle ücretli veya maaşlı çalışan gençlerin oranında önemli bir artış, ücretsiz aile işçisi olarak çalışan gençlerin oranında ise önemli bir azalış söz konusudur. Bilindiği üzere, ücretsiz aile işçiliği kırsal alanlarda ve daha ziyade tarımsal faaliyetlerde yaygın bir istihdam şeklidir. Türkiye ekonomisinde sanayinin payının

artması ve tarımın payının azalması ile ücretsiz aile işçilerinin payının giderek düştüğü söylenebilmektedir.

Ayrıca 2012 yılında gençlerin %3,5'inin kendi hesabına ve %0,7'sinin ise işveren olarak çalıştıkları da görülmektedir. Buna göre, Türkiye'de gençlerin işveren veya kendi hesabına çalışan statüsünde girişimci olarak işgücü piyasasında yer almadıkları görülmektedir. İlk defa çalışma hayatına giriş yapacak olan gençlerin gerek deneyim gerekse de maddi olarak yüksek bir güce sahip olmalarının oldukça zor olması bu durumu açıklar niteliktedir.

2.3.2.4 İşyeri Büyüklüğüne Göre İstihdamdaki Gençler

Kayıt dışı istihdama benzeyen bir başka sorun da enformel sektörde istihdamdır. TÜİK tarafından yapılan tanıma göre enformel sektör, şirketleşmemiş basit usulde vergi veren veya hiç vergi vermeyen ve 10 kişiden az çalışanı olan tüm iktisadi birimlerde çalışanlardır. Bu sektörün kayıt dışı istihdamdan farkı ise kayıtlı istihdamı da içeriyor olmasıdır. Bu anlamda genç istihdamının işyeri büyüklüğüne göre dağılımı enformel sektörün ekonomideki yerini göstermesi açısından önem taşımaktadır (Çetinkaya, 2008: 93). Tablo 14, işyeri büyüklüğüne göre istihdamdaki gençleri (15-24 yaş aralığı) göstermektedir.

Tablo 14. Türkiye'de İşyeri Büyüklüğüne Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus, (Bin kişi)

Yıllar	1	2	3	4	5-9	10-24	25-49	50+	Toplam
2004	162	475	624	444	709	289	310	542	3.554
2005	131	482	568	391	678	353	373	578	3.554
2006	122	480	559	394	625	367	370	617	3.533
2007	113	449	554	391	612	333	416	625	3.493
2008	109	451	518	369	606	354	432	646	3.484
2009	126	443	507	381	601	347	381	542	3.328
2010	119	429	536	410	643	369	403	556	3.465
2011	124	418	558	412	706	403	445	631	3.697
2012	112	383	530	390	713	400	475	645	3.647

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...> , (11.06.2013).

Tablo 14'e göre, 2004-2012 yılları arasında 10 kişiden daha az işçi çalıştıran işletmelerde istihdam edilen gençlerin oranında azalma, 50 ve üzeri işçi çalıştıran işletmelerde istihdam edilen gençlerin oranında ise yeterli düzeyde olmasa da artış meydana gelmiştir. Buna göre, 2004 yılında 10 kişiden daha az işçi çalıştıran

işletmelerde istihdam edilen gençlerin payı %67,9, 2009 yılında %61,8 ve 2012 yılında ise %58,3 iken; 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerde istihdam edilen gençlerin payının ise aynı dönemlerde sırasıyla %15,2 ,%16,2 ve %17,6 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Yıllar itibariyle gençlerin en çok 5-9 işçi çalıştıran işyerlerinde istihdam edildiği görülmektedir.

2.3.2.5 Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılığa Göre İstihdamdaki Gençler

Türkiye ekonomisinin en önemli sorunlarından biri olan kayıt dışı ekonomiden en çok zarar gören kesimi gençler oluşturmaktadır. Yeterli nitelik, mesleki bilgi ve beceriden yoksun gençlerin çoğunun işgücü piyasasına girişte karşılaştıkları ilk çalışma ortamı kayıt dışı sektör olmaktadır (Kaynak, 2007: 9). İşgücü piyasasında dezavantajlı olarak nitelendirilen gençlerin büyük bir oranda kayıt dışı olarak çalıştırılmaları güvencesiz ortamlarda, uzun çalışma saatleri, ağır iş yükü olan düşük ücretli işlerde kötü şartlarda çalışmalarına neden olmaktadır. Sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olup olmamalarına göre istihdamdaki gençler Tablo 15’de gösterilmektedir.

Tablo 15’e göre, her ne kadar sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmayan gençlerin sayısı 2004 yılından bu yana azalma göstermiş olsa da büyük bir kesimin hala kayıt dışı olarak çalıştığı görülmektedir. Buna göre, 2011 yılında istihdam edilen gençlerin %43,9’u herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olarak, %56’sının ise herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmadan güvencesiz bir şekilde çalıştıkları gözlenmektedir. 2012 yılında da sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmadan istihdam edilenlerin yaklaşık %51 ile kayıtlı olarak istihdam edilenlerden daha fazla olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre incelendiğinde ise, kayıt dışılık oranı en fazla genç erkeklerde görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında kayıt dışı çalışan kadınların oranı %32,6 iken kayıt dışı çalışan erkeklerin oranı ise %67,4 ile daha fazladır.

Tablo 15. Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kurumuna Kayıtlılığa Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus, (Bin kişi)

Yıllar	Cinsiyet	Kayıtlı Değil	Kayıtlı
2004	Kadın	808	397
	Erkek	1.638	711
	Toplam	2.446	1.108
2005	Kadın	752	421
	Erkek	1.563	818
	Toplam	2.316	1.239
2006	Kadın	729	427
	Erkek	1.498	878
	Toplam	2.228	1.306
2007	Kadın	677	471
	Erkek	1.412	933
	Toplam	2.088	1.404
2008	Kadın	664	499
	Erkek	1.294	1.027
	Toplam	1.958	1.526
2009	Kadın	659	478
	Erkek	1.298	892
	Toplam	1.957	1.371
2010	Kadın	686	510
	Erkek	1.332	936
	Toplam	2.018	1.446
2011	Kadın	706	545
	Erkek	1.368	1.078
	Toplam	2.073	1.624
2012	Kadın	606	606
	Erkek	1.250	1.185
	Toplam	1.856	1.791

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...>, (11.06.2013).

2.4 Türkiye İşgücü Piyasasında Genç İşsizliğin Boyutları ve Özellikleri

Türkiye'de gençler, işgücü piyasasına ilişkin sorunlardan yetişkinlere oranla daha fazla etkilenmektedir. Genç nüfus yapısına sahip Türkiye'de genç nüfusun büyüklüğü dikkate alındığında özellikle işsizlik sorunundan en fazla etkilenen kesimin 15-24 yaş grubu gençler olması genç işsizliğin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Türkiye'de genç işsizliğin kendine özgü nedenleri ve özellikleri bulunmaktadır.

2.4.1 Türkiye'de Genç İşsizliğin Bölgelere Göre Dağılımı

Bu bölümde, Türkiye'de genç işsizliğindeki artışın hangi boyutlara ulaştığını daha net görebilmek için TÜİK tarafından yayımlanan işgücü istatistikleri verilerinin yardımıyla çeşitli tablolara yer verilerek durum tespitinin yapılması uygun görülmüştür. Tablo 16, Türkiye'deki 15-24 yaş grubu gençlerin 2004-2012 yılları arasında cinsiyete göre kent-kır işsizlik oranlarını göstermektedir.

Tablo 16. Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları, (Kent/Kır)

Yıllar	KENT			KIR		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2004	29,4	23,1	25,1	7,4	14,8	11,9
2005	27,5	20,8	22,8	8,9	16,5	13,5
2006	26,5	19,1	21,4	9,9	16,0	13,6
2007	26,0	19,9	21,8	10,2	18,8	15,6
2008	27,0	20,6	22,6	10,0	18,9	15,5
2009	31,3	26,6	28,2	12,1	22,6	18,9
2010	29,2	22,5	24,8	11,0	17,8	15,3
2011	26,7	18,4	21,2	9,5	14,5	12,7
2012	25,6	17,6	20,3	8,7	13,6	11,9

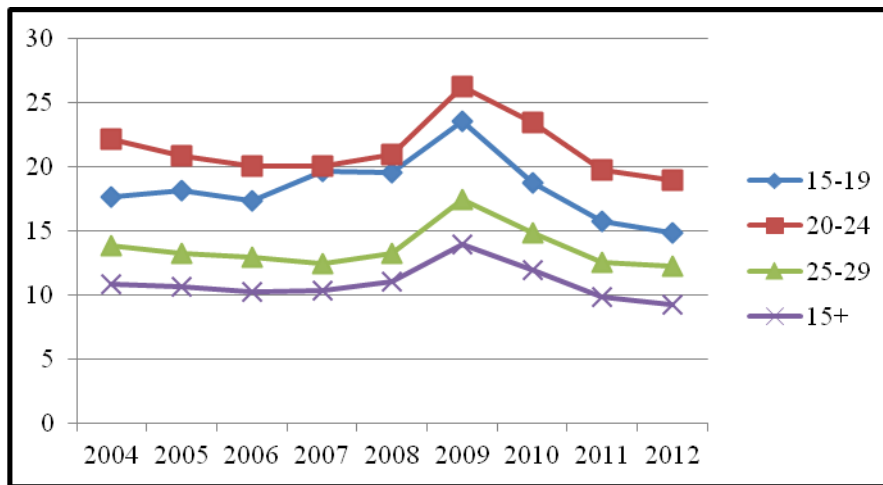
Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/=25...>, (12.06.2013).

Tablo 16'ya göre, Türkiye genelinde 2012 yılı toplam genç işsizlik oranlarının %17,5; kadınlarda %19,9 ve erkeklerde ise %16,3 olduğu görülmektedir. Bu oranlar, Türkiye genelinde genç kadınlarda işsizlik oranının ortalamasının üzerinde ve genç erkeklere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Genç işsizliği kentsel ve kırsal yerleşim açısından değerlendirildiğinde 2012 yılında kentte genç erkek işsizliğinin %17,6, kadınlarda %25,6; kırdaki ise kadınlarda %8,7 olan genç işsizlik oranının erkeklerde %13,6 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Bu durum işsizliğin kentte kadınlarda kırsal kesimde de erkeklerde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Kentli kadınlar arasında işsizliğin kentli erkeklere göre daha yüksek olduğu kırsal kesimde ise tam tersi bir durumun yaşandığı ve ortalamaya bakıldığında ise kadınlarda işsizliğin ön planda olduğu açıkça görülmektedir. Kentli kadınlardaki yüksek işsizlik oranının nedenleri arasında yetersiz iş tecrübesi, yüksek rezervasyon ücretleri*, cinsiyet ayrımcılığı ve kadın istihdam etmenin işverene yarattığı ek maliyetler gösterilebilir. Şekil 1, Türkiye'deki genç ve yetişkin işsizlik oranlarını göstermektedir.

Şekil 1. Türkiye'deki Genç ve Yetişkin İşsizlik Oranları (%)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri

<http://www.tuik.gov.tr/...>, (12.06.2013).

Şekil 1'deki veriler çerçevesinde, işsizlik oranları yaş gruplarına göre incelendiğinde, 15-24 yaş grubu gençlerde işsizlik oranının yetişkinlere göre yıllar itibariyle daima yüksek olduğu belirlenmekle birlikte, bu yaş grubu içerisinde de en yüksek işsizlik oranının 20-24 yaş grubuna ait olduğu görülmektedir. Tablo 17, Türkiye'de bölgelere göre 2012 yılı genç işsizlik oranlarını göstermektedir.

*İşgücü piyasasında bulunan bireyler iş tekliflerini değerlendirirken bir fayda-maliyet analizi yapmaktadırlar. Kendisine sunulan işi kabul etmenin faydası kazanacağı maaş veya ücret ile ölçülmektedir. İş kabul etmenin maliyeti ise, çalışmama durumunun veya evde çalışmanın fayda/getirisinden vazgeçmek olarak ifade edilir. Bu anlamda, iş teklifini kabul etmenin fırsat maliyeti daha sonra alacağı iş teklifinden elde edeceği kazanç olabileceği gibi işsizlik sigortası alan biri için işsizlik sigortası ödeneği veya ev hanımları için ev içi üretimin ekonomik değeri olabilmektedir. Birey işin sağlayacağı faydanın/getirinin istihdam edilmenin fırsat maliyetinden daha yüksek olması durumunda işi kabul eder; aksi takdirde iş aramaya devam eder. Bu durumda bireylerin işi kabul etmesindeki en düşük fayda yani maaş/ücret, istihdam edilmenin fırsat maliyetine eşit olacaktır. Bu değere rezervasyon ücreti adı verilmektedir (Betam, 2010: 20).

Tablo 17. Türkiye’de Bölgelere Göre Genç İşsizlik Oranları, (2012)

Bölgeler	15-19	20-24	Toplam
TR10 (İstanbul)	19,1	20,4	20,0
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	13,4	18,8	17,2
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	12,2	15,7	14,6
TR31 (İzmir)	23,6	26,9	25,8
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	8,3	17,8	13,8
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya)	5,6	13,0	10,3
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	13,9	14,0	14,0
TR42(Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	19,5	20,4	20,1
TR51 (Ankara)	18,5	24,4	22,8
TR52 (Konya, Karaman)	10,6	13,6	12,3
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	12,8	15,8	14,9
TR62 (Adana, Mersin)	13,3	21,6	18,3
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	19,7	20,1	20,0
TR71(Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	12,6	19,8	16,9
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	10,9	14,6	13,0
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	10,6	22,5	17,9
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	6,6	14,0	11,6
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	9,6	11,0	10,5
TR90(Trabzon,Ordu,Giresun,Rize,Artvin,Gümüşhane)	21,6	22,2	22,0
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	9,1	12,6	11,3
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	12,3	13,5	12,9
TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)	9,9	22,8	18,2
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)	11,9	14,5	13,4
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	13,2	19,3	16,4
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	7,8	9,8	8,9
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	34,0	30,9	32,2

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...>, (12.06.2013).

Türkiye ekonomisinin yaşadığı en önemli sorunların başında bölgelerarası gelişmişlik farkları gelmektedir. Türkiye’de bölgeler arasındaki bu farklılıkları oluşturan; coğrafi koşullar, beşeri sermaye, uygulanan kalkınma modelleri gibi birçok faktörün etkisinden söz edilebilir. Bölgelerarası gelişmişlik farkları sonucunda görece az gelişmiş bölgeler ülkenin diğer bölgeleri ile entegre olamamakta ve bu durum ekonomik, sosyal ve işgücü piyasalarında farklılıklar yaratmaktadır (Eşiyok ve Sekmen, 2012: 1). Gelişmişlik seviyesinin batı illerinden doğu illerine gidildikçe azalması

Türkiye'de bölgeler arasındaki gelişim farklılıklarını göstermektedir. Nitekim, illerin gelişmişlik düzeyi araştırması sonuçlarında ekonomik, sosyal ve işgücü gelişmişlik endeksleri sıralamasında ilk sırayı İstanbul ve İzmir alırken, Mardin, Batman, Şırnak ve Siirt illerini kapsayan TRC3 bölgesi son sıralarda yer almaktadır (Eraydın vd., 2012: 9). Türkiye işgücü piyasası, bölgeler arasında derin farklılıklar içermektedir. Bu bölgesel farklılıkların genç işsizlik oranlarına da yansıdığı görülmektedir. Tablo 17'ye göre, en düşük genç işsizliğin olduğu bölge %8,9 ile Şanlıurfa ve Diyarbakır illerini kapsayan TRC2 bölgesidir. En yüksek genç işsizliğin olduğu bölgeler ise %32,2 ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt), %25,8 ile TR31 (İzmir) ve %22,8 ile TR51 (Ankara) ve %20 ile TR10 (İstanbul) olduğu görülmektedir. İzmir gerek bölge gerekse ülke genelinde nüfus çeken bir merkezdir. Türkiye'de iç göçlerin yöneldiği alanların başında gelen İstanbul'da genç işsizliği Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Büyük şehirlerde işsizliğin yüksek olması genel bir özellik iken, Türkiye'de iç göçlerin özelliği ve şehirlerin istihdam açısından farklı boyutlarda çekim alanları oluşturmaları nedeniyle şehirler arasında işsizlik oranı bakımından farklılıklar bulunmaktadır (Yılmaz, 2005. 53).

Tablo 17'den, hemen hemen tüm bölgelerde gençlik yaş grubu yükseldikçe işsizlik oranlarının da yükseldiği görülmektedir. Örneğin; Aydın, Denizli, Muğla illerini kapsayan TR32 bölgesinde 15-19 yaş grubunda işsizlik oranı %8,3 iken, 20-24 yaş grubu gençlerde işsizlik oranının %17,8 ile daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum 15-19 yaş grubu arasında bulunan gençlerin eğitim süreçlerine devam etmeleriyle açıklanmaktadır. Burada dikkat çeken bir konu ise, gerek 15-19 yaş grubunda işsizliğin gerekse de 20-24 yaş grubundaki işsizliğin en fazla olduğu bölge TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesidir. Ayrıca TRC3 bölgesinde %34 işsizlik oranı ile 15-19 yaş grubu arasındaki gençler 20-24 yaş grubundaki gençlere göre daha fazla işsizlik sorunu ile karşılaşmaktadırlar. Bu durum Türkiye genelinin dışında bu bölgede 15-19 yaş grubundaki gençlerin eğitim süreçlerine devam etmelerinden ziyade işgücü piyasalarına daha erken girdiklerini ve işsizlik sürecine katıldıklarını göstermektedir.

2.4.2. Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Genç İşsizler

Gençlerin işsizliği incelenirken dikkat edilmesi gereken bir nokta da gençler arasında özellikle hangi yaş aralığında işsizliğin artış gösterdiği olmaktadır. Bu bağlamda, gençlerin işsizliği genellikle iki yaş aralığı (15-19, 20-24) esas alınarak incelenmektedir. Tablo 18'de Türkiye'de cinsiyete ve geniş yaş grubuna göre genç işsizler gösterilmektedir.

Tablo 18. Türkiye'de Geniş Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Genç İşsizlik (Bin kişi)

Yıllar	Cinsiyet	Yaş Grupları		Toplam
		15-19	20-24	
2004	Kadın	88	227	315
	Erkek	199	406	605
2005	Kadın	90	214	303
	Erkek	209	369	578
2006	Kadın	93	208	301
	Erkek	192	339	531
2007	Kadın	93	208	301
	Erkek	232	339	571
2008	Kadın	94	220	313
	Erkek	236	348	584
2009	Kadın	115	265	379
	Erkek	286	460	746
2010	Kadın	95	263	358
	Erkek	219	385	604
2011	Kadın	80	247	327
	Erkek	179	326	505
2012	Kadın	71	230	301
	Erkek	163	311	474

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı, <http://www.tuik.gov.tr/...> , (12.06.2013).

Tablo 18'e göre, gençler arasındaki işsizliğin 20-24 yaş grubu arasında daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında 15-19 yaş grubu arasındaki işsizlik oranı %30,2 iken 20-24 yaş grubu arasındaki işsizlik oranı %69,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum 15-19 yaş grubunun 20-24 yaş grubundakilere göre daha büyük oranda eğitimlerine devam ediyor ve dolayısıyla daha düşük oranda işgücüne katılıyor olmaları ile açıklanmaktadır. Cinsiyetlerine göre incelendiğinde ise her iki yaş grubunda da erkeklerde işsizlik oranının kadınlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında 15-19 yaş grubunda kadınlarda işsizlik oranı %30,3 iken erkeklerde işsizlik oranı %69,7 ile daha yüksektir. Aynı şekilde 2012 yılında 20-24 yaş grubu kadınlarda işsizlik oranı %42,5 iken erkeklerde işsizlik oranı

%57,5 ile daha yüksektir. Ayrıca özellikle 2009 yılında yaşanan krizin etkisi ile her iki yaş grubunda gerek kadınlarda gerekse de erkeklerde işsizlik oranları önemli derecede artış göstermiştir.

2.4.3. Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizler

Gençlerin almış olduğu eğitim, genç işsizlik oranlarında etkili olmaktadır (O'Higgins, 2001: 30). Bu nedenle genç işsizliğinde gençlerin eğitim durumu önemli bir yer tutmaktadır. Bu bölümde TÜİK tarafından yapılan sınıflandırmaya göre gençlerin eğitim durumları okuma yazma bilmeyen, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, ilkokul, ilköğretim, ortaokul veya dengi meslek okul, genel lise, lise dengi meslek okul, yüksekokul veya fakülte olarak 8 grupta incelenmiştir. Tablo 19, Türkiye’de 15-24 yaş grubu arasındaki gençlerin eğitim durumuna göre işsizlik oranlarını göstermektedir.

Tablo 19, 2004-2012 yılları arasında fakülte mezunlarının %32 ortalama işsizlik oranı ile 15-24 yaş grubu gençler arasında en yüksek işsizliğin eğitilmiş gençler arasında olduğunu göstermektedir. 2012 yılında eğitim durumuna göre 15-24 yaş grubunda en yüksek işsizlik oranının %28,5 ile *yüksekokul veya fakülte mezunlarında*, en düşük işsizlik oranının ise *okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunlarında* olduğu görülmektedir. Tüm eğitim durumları ele alındığında ise, genelinde işsizlik oranlarının sürekli bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye’de eğitilmiş gençler arasındaki yüksek işsizlik oranları dikkat çekmektedir. Türkiye’de eğitilmiş gençler arasındaki yüksek işsizliğin, ekonominin eğitilmiş gençleri istihdam edecek nitelik ve sayıda iş alanı yaratamaması ve eğitilmiş gençlerin eğitim sistemi ve işgücü piyasası arasındaki dengenin sağlanamaması üzerine işgücü piyasasının talep ettiği vasıf ve özelliklere sahip olmamaları gibi nedenlerden kaynaklandığı ileri sürülmektedir (Dereli, 2007: 5). Fakülte mezunlarından sonra en yüksek genç işsizlik oranları ise genel lise ve lise dengi meslek okul mezunlarında görülmektedir. Cinsiyete göre incelendiğinde ise, gerek genç kadınlar da gerek genç erkeklerde en yüksek işsizlik oranı fakülte mezunlarında görülmektedir. Ancak fakülte mezunu genç kadınların işsizlik oranı erkeklere göre daha fazladır. Buna göre, 2012 yılında fakülte mezunu genç erkeklerin işsizlik oranı %23 iken genç kadınların oranı ise %33,7'dir.

Tablo 19. Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Oranları

Yıllar	Cinsiyet	Okuma- Yazma Bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul veya Dengi Meslek Okul	Genel lise	Lise dengi meslek okul	Yüksek okul veya fakülte
2004	Kadın	4,5	5,8	7,9	10,2	19,2	32,1	36,7	41,6
	Erkek	16,1	16,4	16,4	14,8	19,7	23,8	25,6	37,7
	Toplam	9,6	13,0	13,4	13,3	19,6	26,6	29,3	39,8
2005	Kadın	7,4	8,0	10,1	11,5	17,3	32,1	32,4	32,0
	Erkek	17,2	20,7	16,3	15,6	19,7	21,6	22,4	28,7
	Toplam	11,3	16,3	14,1	14,5	19,2	25,3	25,6	30,5
2006	Kadın	4,1	8,6	11,7	13,9	20,6	30,3	29,4	29,2
	Erkek	22,9	19,6	16,3	15,6	17,2	22,3	17,2	25,0
	Toplam	12,5	15,3	14,7	15,2	17,9	25,2	21,1	27,2
2007	Kadın	8,6	9,1	9,4	14,1	23,2	28,5	28,5	30,3
	Erkek	28,9	22,6	17,0	17,8	18,5	20,5	19,9	26,4
	Toplam	16,7	17,3	14,7	16,8	19,3	23,5	22,6	28,5
2008	Kadın	5,3	10,0	10,2	13,8	26,0	28,1	27,7	35,0
	Erkek	22,1	26,7	16,3	19,3	17,4	23,2	17,6	24,0
	Toplam	11,0	19,8	14,3	17,9	18,7	25,0	20,8	29,8
2009	Kadın	8,3	15,6	10,9	17,9	24,7	33,5	32,0	36,8
	Erkek	32,7	27,7	21,5	24,0	21,1	28,8	25,3	29,0
	Toplam	19,5	23,0	17,9	22,4	21,6	30,6	27,6	33,2
2010	Kadın	9,5	10,2	11,0	16,5	10,2	31,8	27,9	36,5
	Erkek	24,4	24,1	17,8	19,2	11,0	24,1	20,6	27,5
	Toplam	16,4	18,4	14,9	18,4	10,9	27,2	23,1	32,5
2011	Kadın	4,1	9,3	8,8	13,3	16,6	27,3	27,3	35,6
	Erkek	21,1	19,0	13,0	14,9	13,6	19,2	18,1	24,0
	Toplam	11,2	15,1	11,2	14,5	14,1	22,4	21,2	30,0
2012	Kadın	2,9	7,4	4,6	12,7	-	23,7	25,8	33,7
	Erkek	16,3	19,4	-	14,6	-	17,4	15,5	23,0
	Toplam	9,0	14,8	2,5	14,1	-	19,8	19,1	28,5

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...>, (12.06.2013).

2.4.4. İş Arama Süresine Göre Genç İşsizler

Türkiye'deki genç işsizliği sorununu incelerken gençlerin işsiz kaldıkları sürenin incelenmesi önem taşımaktadır. Gençlerin iş bulmak için geçirdikleri sürenin uzaması işsizliğin neden olduğu etkileri arttırmakta ve işsizliğin süreklilik kazanmasına neden olmaktadır. Gençlerin uzun süreli işsizliği onların niteliklerinin körelmesine sebep olabilmekte ve bu durum gelecekte iş bulmalarını zorlaştırabilmektedir. Aynı zamanda iş arama süresinin kaçınılmaz olarak gençlerin iş bulma ümitlerini yitirerek işgücü piyasasının dışına itilmelerine de neden olabilmektedir (Özşuca, 2003: 75). Tablo 20, Türkiye'de iş arama süresine göre 15-24 yaş grubu genç işsizleri göstermektedir.

Tablo 20. Türkiye'de İş Arama Süresine Göre Genç İşsizlik (Bin kişi)

Yıllar	1-2 ay	3-5 ay	6-8 ay	9-11 Ay	1 yıl ve daha fazla 2 yıldan az	2 yıl ve daha fazla 3 yıldan az	3 yıl ve daha fazla	İş bulmuş başlamak için bekleyen	Toplam
2004	184	212	128	52	197	90	39	17	919
2005	195	202	110	41	178	93	44	18	881
2006	199	204	104	34	166	70	32	23	832
2007	252	218	108	41	154	53	21	24	871
2008	282	243	107	38	142	49	17	19	897
2009	326	321	160	55	172	56	19	15	1.126
2010	313	244	126	46	158	49	13	13	961
2011	299	215	108	39	121	32	8	12	832
2012	274	213	97	32	113	30	6	10	775

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...> , (12.06.2013).

Tablo 20'de gençlerin iş arama süreleri incelendiğinde, OECD'nin 1 yıl ve daha fazla süreli işsizlik olarak tanımladığı uzun süreli işsizlerin oranı 2004-2012 yılları arasında her ne kadar azalma gösterse de bu oran azımsanmayacak orandadır. Buna göre, 2012 yılında 1 yıl ve daha fazla süre iş arayanların oranının %20,6, 1 yıldan daha az süre ile iş arayanların oranının ise %79,4 olduğu görülmektedir.

2.4.5. Aradıkları İşin Türüne Göre Genç İşsizler

Genç işsizlerin hangi tür işlerde çalışmak istedikleri genç işsizliği olgusunun değerlendirilmesinde önem taşımaktadır. Bu anlamda TÜİK tarafından yapılan sınıflandırma neticesinde aradıkları işlerin türüne göre genç işsizlerin durumu tam zamanlı, yarı zamanlı, tam zamanlı veya yarı zamanlı, iş bulmuş başlamak için bekliyor ve kendi işini kurmak istiyor şeklinde 5 grupta incelenmiştir. Tablo 21'de Türkiye'de aradıkları işin türüne göre genç işsizler gösterilmektedir.

Aradıkları işin türüne göre genç işsizlerin durumu incelendiğinde, 2012 yılı itibariyle genç işsizlerin %85,8,'inin tam zamanlı, %8,6'sının tam zamanlı veya yarı zamanlı iş aradığı görülmektedir. Ayrıca kendi işini kurmak isteyenlerin oranının %1,8 ile çok düşük olduğu görülmektedir. Bu durum gençlerin tecrübe eksikliği nedeniyle iş hayatını tam olarak tanıyamadıkları ve risk üstlenmekten kaçındıklarının belirtisi olabileceği gibi, ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalardan çekindiklerinin de göstergesi olarak değerlendirilebilir (Buluttekin, 2008: 182). Ayrıca gençlerde girişimcilik ruhunun çok fazla olmadığı ve gençlere kendi işlerini kurmaları için gerekli desteğin (eğitim, danışmanlık, kredi vb.) verilmediği şeklinde de yorumlanabilir.

Tablo 21. Türkiye'de Aradıkları İşin Türüne Göre Genç İşsizlik (Bin kişi)

Yıllar	Cinsiyet	Tam zamanlı	Yarı zamanlı	Tam zamanlı veya yarı zamanlı	İş bulmuş başlamak için bekliyor	Kendi işini kurmak istiyor
2004	Kadın	254	2	46	7	6
	Erkek	472	3	105	10	15
	Toplam	726	5	151	17	21
2005	Kadın	249	5	40	7	3
	Erkek	458	8	90	9	12
	Toplam	707	13	130	16	15
2006	Kadın	256	3	31	8	3
	Erkek	428	6	76	14	7
	Toplam	684	9	107	22	10
2007	Kadın	262	3	26	8	2
	Erkek	454	5	87	16	8
	Toplam	716	9	113	24	10
2008	Kadın	274	4	26	7	2
	Erkek	486	7	72	12	8
	Toplam	760	11	98	19	10
2009	Kadın	338	6	28	4	4
	Erkek	627	16	76	11	16
	Toplam	965	22	104	15	20
2010	Kadın	324	5	18	5	5
	Erkek	517	12	54	8	13
	Toplam	841	17	72	13	18
2011	Kadın	289	8	21	4	5
	Erkek	436	12	40	8	10
	Toplam	725	20	61	12	15
2012	Kadın	267	8	18	3	4
	Erkek	398	11	49	7	10
	Toplam	665	19	67	10	14

Kaynak : TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketleri İnternet Veri Tabanı,

<http://www.tuik.gov.tr/...> (12.06.2013).

2.5 Türkiye'de Genç İşsizliğin Nedenleri

Türkiye, nüfusu genç olan bir ülke olarak genç işsizliği sorununun etkilerini daha ağır bir şekilde yaşamaktadır. 2012 TÜİK HİA uygulamasına göre, Türkiye genelinde işsiz sayısı 2 milyon 518 bin kişi olup, işsizlik oranı %9,2, genç işsizlik oranı ise %17,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum genç işsizlik oranının genel işsizliğin bir hayli üzerinde seyrettiğini göstermektedir.

Genç işsizliğinin yetişkin işsizliğinden yüksek olması birçok ülke için önemli bir işgücü piyasası özelliği olmaktadır. Türkiye'de genç işsizliği sorununun genel olarak nedenlerini; son yıllarda düşme eğilimine girse de nüfus artış hızı ve buna bağlı olarak genç nüfusun sayısının yüksek olması, yeterli sayıda istihdam ve iş alanının yaratılamaması, eğitim sistemi ve iş gücü piyasası arasındaki bağın kurulamaması üzerine eğitim sisteminin işletmelerin işgücü ihtiyaçlarını karşılayacak nitelik ve yapıda olmaması, iç göç ve kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan eğitim ve bölgesel dengesizlik eğilimleri ve gençlerin işgücü piyasasını yeterince tanımamaları ve çalışma eğilimleri ile işverenlerin bakış açıları oluşturmaktadır (Bilir, 2011: 108).

Türkiye'de artan nüfusa oranla yeterli ölçüde istihdam olanakları yaratılamamaktadır. Bu durum, uzun vadede ekonomik istikrarı ve büyümeyi etkileyen kritik bir konudur ve genelde işsizlik olgusunu beslerken özelde de daha çok çalışma hayatının başında olan gençleri etkilemektedir. Gençlerin işgücü piyasasına ilk giriş yaşı olması bakımından gençler yüksek risk grubunu oluşturmaktadır.

15-24 yaş grubunun işgücü piyasasına ilk kez giriş yaşı olması, iş arama kanallarına vakıf olmamaları ve bu yaş grubunun geneli itibariyle bir iş tecrübesine sahip olmamalarından kaynaklı işverenler tarafından tercih edilmemeleri genç işsizliğinin artışında etkili olmaktadır. 15-24 yaş grubu gençlerde henüz aile sorumluluğunu üstlenmemiş, askerliklerini yapmamış olanlar işverenler tarafından ilk olarak gözden çıkarılan grup olmaktadır. Aynı zamanda gençler iş hayatı ve işgücü piyasasını da tanımamakta ve belirli bir alanda karar vermek için önlerinde daha uzun zaman olduğunu düşünerek kolayca iş değiştirebilmektedirler. Bu durumun oluşmasında Türkiye'de yaygın olan eksik istihdamın varlığı ve eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında güçlü bir bağın kurulamamasının payı olduğu düşünülmektedir (Ata, 2007: 115). Türkiye'de eğitim sisteminin çoğu kez firmaların talep ettiği bilgileri gençlere kazandırmakta yetersiz kaldığı ve dolayısıyla eğitim-öğretim sürecinin uzamasıyla beraber tecrübesizliğin getirdiği bocalama sürecinin genç işsizliğini daha da beslediği

ileri sürülmektedir (Yavaş, 2010: 52). Tablo 22, Türkiye’deki 15-24 yaş grubu gençlerin işsizlik, tarım dışı işsizlik ve istihdam oranlarını göstermektedir.

Tablo 22. Türkiye’de Genç Nüfusun Cinsiyete Göre İşsizlik, Tarım Dışı İşsizlik ve İstihdam Oranları (%)

Yıllar	Cinsiyet	İşsizlik Oranı (%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2004	Kadın	20,7	31,1	19,8
	Erkek	20,5	24,7	40,8
	Toplam	20,6	26,6	30,0
2005	Kadın	20,5	28,8	19,4
	Erkek	19,5	22,3	41,6
	Toplam	19,9	24,2	30,2
2006	Kadın	20,6	28,1	19,3
	Erkek	18,3	20,2	41,8
	Toplam	19,1	22,5	30,3
2007	Kadın	20,8	27,4	19,3
	Erkek	19,6	21,5	41,5
	Toplam	20,0	23,3	30,2
2008	Kadın	21,2	28,5	19,8
	Erkek	20,1	22,3	41,3
	Toplam	20,5	24,2	30,3
2009	Kadın	25,0	32,9	19,3
	Erkek	25,4	28,4	39,0
	Toplam	25,3	29,8	28,9
2010	Kadın	23,0	30,7	20,3
	Erkek	21,0	23,7	40,2
	Toplam	21,7	25,9	30,0
2011	Kadın	20,7	28,1	21,2
	Erkek	17,1	19,4	43,4
	Toplam	18,4	22,1	32,1
2012	Kadın	19,9	26,1	20,7
	Erkek	16,3	18,5	42,5
	Toplam	17,5	20,9	31,5

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri

<http://www.tuik.gov.tr/...> , (11.06.2013).

Tablo 22’de, genç işsizlik oranlarının genel olarak yüksek olduğu gözlenmektedir. Buna göre, 2004 yılında %20,6 olan genç işsizlik oranının özellikle 2009 krizinin etkisiyle %25,3 ile en yüksek seviyeye ulaştığı görülmektedir. Yaşanan ekonomik krizlerin işsizliği arttırdığı gençlerin de bu durumdan etkilendiği kriz dönemlerindeki işsizlik oranlarındaki belirgin artışlardan anlaşılmaktadır. Bu zamana kadar genç işsizliğinde en yüksek oranın %25,3 ile 2009 yılında gerçekleştiği bunu kanıtlar niteliktedir. Bu dönemde genel işsizlik oranı %14 iken genç işsizliğinin %25,3’lük bir oran ile toplam işsizlik oranının yaklaşık iki katına ulaştığı görülmektedir. Ayrıca genç işsizlik oranları cinsiyete göre incelendiğinde, kadınlarda işsizlik oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında erkeklerde işsizlik oranı %16,3 iken kadınlarda bu oran %19,9 ile daha yüksektir.

Tablo 22’den tarım dışı işsizlik oranlarında da 2009 krizinin etkileri çok açık bir şekilde görülmektedir. Buna göre, 2004 yılında %26,6 olan tarım dışı işsizlik oranı 2009 yılında %29,8’e yükselmiştir. Kriz döneminde gençlerde tarım dışı işsizlik oranı daha yüksek seyretmiştir. İstihdam oranlarındaki değişim incelendiğinde ise 2004 yılında %30 olan genç istihdam oranının 2009 krizinin etkisiyle %28,9’a gerilediği görülmektedir. Ayrıca tarım dışı işsizlik ve istihdam oranları cinsiyete göre değerlendirildiğinde tarım dışı işsizlik oranının kadınlarda, istihdam oranının ise erkeklerde daha fazla olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında tarım dışı işsizlik oranı erkeklerde %18,5 iken kadınlarda bu oran %26,1 ile daha yüksektir. İstihdam oranı ise kadınlarda %20,7 iken erkeklerde %42,5 ile daha yüksek oranlarda gerçekleşmiştir.

Türkiye’de genç işsizliğinin oluşumunda ve genel işsizliğe göre yüksek oranda seyretmesinde rol oynayan faktörleri nüfus yapısı, eğitim sistemi, işgücü piyasalarındaki aksaklıklar ve gençlerin çalışma eğilimleri ile işverenlerin bakış açılarından kaynaklanan nedenler olarak incelemek mümkündür.

2.5.1 Nüfus Yapısından Kaynaklanan Nedenler

Türkiye’de genç işsizliğinin nüfus yapısından kaynaklanan nedenleri arasında; nüfus artış hızına bağlı olarak artan genç nüfus, Türkiye’nin demografik geçiş sürecinin büyük ölçüde tamamlanmış olmasıdır. Bu nedenle genç nüfusun fazla oluşunun getirdiği demografik fırsat penceresinin gerekli önlemler alınmadığı sürece tehdit unsuru oluşturacağı bunun için Türkiye’nin genç nesillere beşeri sermaye yatırımı yapması gerekmektedir. Bir diğer neden, tarımdaki çözülmenin devam etmesinin doğurduğu kırsal alandan kentsel alana göç ile birlikte göç edenlerin çok büyük bir

kısmını gençlerin oluşturması ve bu kesimin işsizlik sürecine ya da kayıt dışı istihdama yönelmek zorunda olmaları yer almaktadır.

TÜİK Nüfus istatistiklerine göre; Cumhuriyet kurulduğunda Türkiye’de toplam nüfus yaklaşık olarak 14 milyon iken bugün ise dünya nüfusunun %1,1’ini oluşturan Türkiye nüfusu 75 milyon civarındadır. TÜİK Nüfus Projeksiyonlarına göre ise, toplam nüfusun 2025 yılında 85 milyon, 2040 yılında ise 98 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Aslında bu durum gelişmekte olan benzer ülkelerle karşılaştırıldığında, çok yüksek bir nüfus artış hızı sayılmamaktadır. Kaldı ki, Türkiye’de toplam doğurganlık hızı son 30 yıl içerisinde sürekli olarak azalmaya başlamıştır. TÜİK Nüfus istatistiklerine göre; Türkiye’de toplam doğurganlık hızı bir diğer ifadeyle kadın başına düşen çocuk sayısı, 1990’da 2,65 ‘den 2000’de 2,53’e ve 2012 yılında ise 2,08’e düşmüştür. TÜİK, Nüfus İstatistikleri Projeksiyonlar, <http://www.tuik.gov.tr/...>, (11.12.2012). Bu durum da bir anlamda nüfusun ancak kendi kendini ikame edebileceği anlamına gelmektedir (TÜSİAD, 2009: 21). Bu değişimin temel nedeninin de cumhuriyet dönemi ile birlikte uygulamaya konulan nüfus politikalarının olmadığı ileri sürülmektedir. 1923-1965 yılları arasında uygulanan nüfus artış hızını arttırıcı politikaların ülke nüfusunun daha hızlı artmasına yol açmadığı gibi planlı dönemden sonra uygulanan nüfus artış hızını azaltmaya yönelik politikaların da doğurganlığın azalmasında asıl etken olmadığı ileri sürülmektedir. Türkiye’de doğurganlık hızının azalmasının ekonomik, sosyal ve kültürel değişikliklerle ilgili olduğu savunulmaktadır (Şahin, 2010: 217).

Türkiye bugün gelinen noktada demografik geçiş sürecini büyük ölçüde tamamlamış görünmektedir. Demografik geçiş süreci, yüksek doğurganlık ve yüksek ölüm oranlarının hüküm sürdüğü bir durumdan, doğumların bilinçli olarak kontrol edildiği ve ölüm oranlarının düşmüş olduğu yeni bir duruma geçiş süreci olarak tanımlanmaktadır (TÜSİAD, 2009: 21). Bu durumun özellikle gençler olmak üzere genel olarak ülkenin kalkınması açısından daha iyi anlaşılabilmesi için demografik fırsat penceresine değinmek gerekmektedir.

Demografik fırsat penceresi, demografik geçiş sürecinde nüfus artış hızı yavaşlarken potansiyel işgücü arzının diğer bir ifadeyle, çalışma çağındaki nüfusun artmaya devam etmesi olarak tanımlanmaktadır (Tansel, 2012: 37). Bu durum bir ülkenin tarihinde sadece bir kez yakalayabileceği bir fırsat olarak görülmektedir (Ercan, 2007: 8). Demografik fırsat penceresi, bir ülkenin ekonomik kalkınmasında çok önemli bir rol oynayabilecek bir etken olarak bilinmekte ancak bu kalkınmanın

sağlanabilmesinin toplumun sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleri gibi birçok faktöre bağlı olduğu ifade edilmektedir. Tablo 23, Türkiye'deki demografik fırsat penceresini göstermektedir.

Tablo 23. Türkiye'de Demografik Fırsat Penceresi/Nüfus Oranları (%)

Yıllar	0-14	15-64	65+
1980	40,4	55,0	4,6
1990	35,7	60,2	4,0
2000	30,5	64,4	5,2
2010	26,2	67,9	5,9
2020	23,1	69,3	7,6
2030	20,4	68,8	10,8
2040	18,5	66,9	14,6
2050	17,5	64,1	18,4

Kaynak: Hakan Ercan, Youth Employment in Turkey, Ankara, ILO Office, 2007, s.9.

Tablo 23'de ilk olarak dikkat çeken konu, 1980-2050 yılları arasında 0-14 yaş grubunun nüfus oranlarında yıllar itibariyle azalma görülürken yaşlı nüfus olarak adlandırılan 65+ yaş grubunun ise toplam nüfus içindeki oranlarının artış gösterdiği olmaktadır. Buna göre, 1980 yılında toplam nüfus içindeki oranı %4,6 olan 65+ yaş grubunun 2050 yılına gelindiğinde %18,4'e ulaşacağı görülmektedir. Bu rakamlar genç nüfusa sahip olan Türkiye'de 2050'li yıllarda tam tersi bir durum yaşanacağını habercisi olmaktadır.

2040 yılına gelindiğinde, toplam nüfusun 98 milyon civarında olacağı ve Türkiye'de demografik fırsat penceresinin 2040 yılında kapanacağı tahmin edilmektedir. Çünkü TÜİK Nüfus Projeksiyonları tarafından yapılan tahminler, Türkiye'de çalışma çağındaki nüfusun 2020 yılına kadar hızlı bir şekilde artarak 60 milyon (toplam nüfusun yaklaşık olarak %70'i) civarına ulaşacağı bu tarihten sonra 2050 yılına kadar ise azalacağını göstermektedir. 2040 yılında 15-64 yaş grubu, toplam nüfusun %66,9'u iken 2050 yılında ise toplam nüfusun %64,1'ini oluşturacaktır. Aynı paralellikte yaşlı nüfus oranının da 2020 yılından itibaren artmaya başlayacağı ve 2040 yılında toplam nüfusun %14,6'sına, 2050 yılında ise %18,4'üne ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye'de 2012 yılında toplam nüfusun (75.627.384) %15,3'ünü 15-24 yaş arası gençler oluşturmakta ve buna 0-14 yaş grubu da eklendiğinde ise bu oran yaklaşık olarak %41'lere ulaşmaktadır. Nasıl ki, genel olarak nüfusun fazla olması, genel işsizlik sorununun oluşumunda etkili olabiliyorsa, genç nüfusun fazlalığı da bu nüfusu en verimli şekilde kullanacak uygun politikaların oluşturulmaması ve yeterli istihdam alanlarının yaratılmaması durumunda genç işsizliği sorununun oluşmasına neden olmaktadır. Türkiye'de genç nüfusun işgücüne katılma oranı oldukça düşük olmasına karşın, gençler arasındaki işsizliğin bu derece yüksek olması durumu daha net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Türkiye'de genç işsizliği sorununun nüfus yapısından kaynaklanan bir diğer önemli nedeni de kırsal alandan kentsel alana doğru yoğun göçün yaşanmasıdır. Bu süreç, gelişmekte olan her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de kentleşme olgusunun kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kırsal kesimde eksik istihdamda veya yardımcı aile üyesi konumunda bulunan kişiler, kentlere göç edip işgücü piyasalarına dâhil olmak istediklerinde bu işgücünü karşılayacak istihdam artışı gerçekleşmemekte dolayısıyla bu bireyler genellikle ya işsiz ya da kayıt dışı sektörlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar (Karabulut, 2007: 30). Bu durumun en önemli nedeni ise yeni iş alanlarının yaratılmaması ve yeni iş alanı yaratılmış olsa bile kırsal alandan göç edenlerin çok büyük bir kesiminin sahip olduğu bilgi, beceri ve eğitim düzeyinin kentsel alandaki kayıtlı sektörlerde çalışabilmenin gerekliliklerini karşılayamıyor olmasıdır. Bu bağlamda, kırsal alandan kentsel alana doğru göç eden gençlerin genel olarak karşılarında duran tercihler; uzun bir işsizlik sürecine katılmak veya kayıt dışı istihdam edilmektir (Çolak, 2007: 47; Ayhan, 2008: 12-13).

Türkiye'de en önemli problemler arasında bir de kayıt dışı istihdam* yer almaktadır. Kayıt dışı istihdamın en önemli nedenlerinden biri de, kırdan kente göç eden nüfus ve bunların kentsel alanda yaşadığı işsizlik sorunu olmaktadır (Metin, 2011: 23). Tüm bunların ötesinde, genç bir bireyin çalışma yönelimi içerisinde kayıt dışı istihdam önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü genel olarak genç bir insan okulunu bitirip çalışma hayatına atılmak istediğinde öncelikle bir işsizlik dönemi ile karşılaşmakta daha sonra kayıt dışı bir işe adım atmakta ve son olarak kayıtlı sektörde bir işe sahip

*Türkiye'de nüfus artışına bağlı olarak artan işgücüne yeterli iş olanağı sağlanamaması sonucu yaşanan işsizliğin, kırdan kente doğru yapılan göç olgusunun ve bunun yanı sıra istihdamın yapısı, vergi rejimleri ve sosyal güvenlik düzenlemeleri ile ilgili birtakım sorunların varlığı kayıt dışı istihdama neden olmaktadır (Sarılı, 2002: 32; Çetintaş ve Vergil, 2003: 16; Bilen, 2007: 136; Bakkalcı ve Işıkoğlu, 2011: 22-23).

olmaktadır. Yani kayıt dışı istihdam özellikle gençler açısından ayrıcalıklı olarak incelenmesi gereken bir konuyu teşkil etmektedir.

2.5.2 Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenler

Türkiye'nin en sorunlu alanlarından bir diğeri de eğitim ve istihdam arasındaki eşgüdümsüzlüktür. Eğitim sistemi kendi yapı ve işleyişinden kaynaklanan sorunlardan başka, özellikle gençlerin istihdamını sağlamada ya da işsizliğini azaltmada da çok önemli problemler yaşamaktadır. Özellikle iş dünyasının talepleri ile eğitim sisteminin arzı arasında büyük oranda bir eşgüdümsüzlük yaşanmaktadır (Başesgioğlu, 2007: 13; Mütevellioğlu vd., 2010: 227). Bunun yanında; hayat boyu öğrenme sürecine katılımın Türkiye'de çok düşük olması, az sayıda öğrenciye yüksek standartlarda, geride kalan büyük kısma ise özellikle devlet okullarında düşük kaliteli eğitim sunulması, okullarda gençlere işgücü piyasalarının bugünü ve geleceği hakkında sağlıklı bilgi sunabilecek kariyer danışmanlığı hizmetlerinin gelişmemiş olması gibi pek çok neden de gençlerin sağlıklı istihdam koşullarına ulaşmasını engelleyici faktörler olarak göze çarpmaktadır.

Özellikle 1980'li yıllardan sonra küreselleşme olgusunun çarpan etkisi görmesiyle birlikte teknolojik alanda meydana gelen baş döndürücü gelişmeler ve yenilikler hemen her alanda olduğu gibi işgücü piyasalarında ve çalışma hayatı üzerinde de derin etkiler ve değişiklikler meydana getirmiştir. Bu çerçevede bazı mesleklerin şekli ve yapısı değişmiş, bazı meslekler ise tümüyle ortadan kalkmıştır. Artık günümüz işgücü piyasalarının talep ettiği işgücü profilinin kaliteli işgücü olduğu bilinmektedir. Günümüzde kaliteli işgücü; kendisine verilen görevi doğru bir şekilde yapan ve düzgün davranış özellikleri gösteren yani bir diğer ifadeyle iyi bir iş disiplinine ve iş ahlakına sahip olmanın yanında; bilgi miktarı ve derinliği, taşınan liderlik ve girişimcilik özelliği, yönetsel beceri, yaratıcılık özelliklerine hâkim olmak, problem çözme ve sürekli olarak değişen ve gelişen çevre koşullarına uyum sağlayabilme yetisi olarak tanımlanmaktadır (Heskett, 2006, <http://hbswk.hbs.edu/...>).

Makro açıdan istihdam yaratmada ve dolayısıyla genç işsizliği sorununun çözümünde, mikro açıdan ise kaliteli işgücünün yaratılmasında en önemli etkenlerin başında eğitim gelmektedir. Geçmişten günümüze eğitim sistemlerini meydana getirildikleri dönemin ve ülkenin niteliksel özelliklerine uygun bir şekilde yapılandıran ve bu konuya gerekli önemi veren gelişmiş ülkeler, günümüzde sadece yeni gelişmelerin ve değişikliklerin eğitim sistemlerine adaptasyonu ile uğraşırken; Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler bir yandan yeni gelişmeleri takip etmekte öte yandan da eğitim sistemlerinin geçmişten kalan yapısal sorunlarıyla da boğuşmaktadırlar.

Türkiye eğitim düzeyi bakımından gelişme kaydetse de hala birçok ülkenin gerisinde kalmaktadır (Kaynak, 2007: 77). OECD'nin Türkiye'deki temel eğitim ile ilgili yayımlamış olduğu rapora göre, Türkiye'deki mevcut eğitim sorunları; kalabalık sınıflar, yetersiz okullaşma oranları, sınıf tekrarından ve başarısızlıklardan dolayı kaynakların ve zamanın boşa harcanması, özellikle kırsal alanda sınıfların birleştirilmesi, makine ve teçhizat eksiklikleri, finansman sorunları, müfredatın ve eğitim gereçlerinin toplumun değişen ve farklılaşan eğitim sistemleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilme ihtiyacıdır (OECD, 2005: 37).

Türkiye'de gençlerin işsizliği ile eğitim sistemi arasındaki önemli sorunlardan bir diğeri de okullarda gençlere yönelik kariyer hizmetlerinin henüz gelişmemiş olmasıdır. Dolayısıyla 20-24 yaş grubundaki yüksek okul ve üniversite mezunu gençler arasında görülen yüksek işsizlik rakamlarının bir diğer nedeni de kariyer ve mesleki danışmanlık hizmetlerinin yetersizliğidir. İşverenlerin talep ettiği ve çalışanlarda aradığı beceri gereksinimleri ile yükseköğretim mezunu olan gençlerin sahip oldukları beceriler arasında önemli uyumsuzluklar olduğu ileri sürülmektedir. Bu uyumsuzluklar arasında en fazla öne çıkanlar; yabancı dil sorunu, bilgisayar kullanma becerilerindeki yetersizlikler, analitik beceriden yoksunluk, sosyal davranış ve iletişim becerilerinde beklenenin çok altında bir performans ve de tecrübe eksikliğidir (World Bank, 2007: 18). Tüm bu yetersizlikler Türkiye'deki genç işsizliği sorunu ile eğitim arasındaki ilişkinin boyutlarını göstermektedir.

Genç işsizliğinin oluşmasında eğitim sisteminin en önemli sorunlarından bir diğeri de, az sayıda öğrenciye yüksek standartlarda, geride kalan büyük çoğunluğa ise rekabet edebilirlik düzeyi düşük olan ve daha az kalitede bir eğitim sunulmasıdır (OECD, 2006: 186). Bu durum iyi okullardan mezun olanların üniversite sınavlarında daha başarılı olmasını ve üniversite eğitimi sonrasında kayıtlı sektörlerde kolaylıkla iş bulmalarını sağlamakta iken büyük bir çoğunluğun da kayıt dışı sektörlerde istihdam edilmelerine veya işsiz kalmalarına neden olmaktadır (Şahin, 2010: 263).

2.5.3 İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenler

Türkiye'de gençlerin işsizliğinin temel nedenlerinden bir tanesi de, işgücü piyasalarına yönelik düzenlemelerin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bunlar arasında öne çıkanlar ise; verimlilik ilişkisine dayanan üretken istihdamı destekleyen ücret politikalarının yetersiz olması, aktif işgücü piyasası politikalarının özellikle gençler açısından yetersiz kalması, ulusal istihdam stratejisinin ve buna bağlı olarak gençlere yönelik ulusal bir eylem planının olmayışı, istihdamı artırmaya yönelik yasal teşviklerin özellikle gençler açısından bazı eksiklikler içermesi ve yeni iş alanlarının yaratılamamasıdır.

Gelişmiş olan ülkelerde işsizlik sorunu ile mücadelede birinci derecede önem arz eden ve tarihi 1970'lerden öncesine kadar dayanan aktif işgücü piyasası politikalarının Türkiye'de son on-on beş yıllık periyotta daha fazla uygulanmaya başlamasına karşın işsizlik sorununun çözümü için oldukça yetersiz kaldığı savunulmaktadır. Türkiye'de aktif işgücü piyasası politikaları İŞKUR tarafından uygulanmaktadır. İŞKUR'un meslek araştırma ve geliştirme, iş ve meslek danışmanlığı, işgücü yetiştirme programları ve işletmelerde eğitim seminerleri gibi çeşitli aktif işgücü piyasası uygulamaları bulunmaktadır (Işığışık, 2011: 224). Bunlar arasından iş ve meslek danışmanlığı bireylerin sahip olduğu nitelikler ile işin gerektirdiği niteliklerin karşılaştırılması ve bireylerin isteklerine uygun iş ve mesleğin seçilmesi, eğitim imkanlarının sunulması, işe yerleştirme ve işe uyumun sağlanması ile ilgili sorunların çözümü için gerekli çalışmaların yapılmasına yönelik bir hizmet olarak ifade edilmektedir (Karagülle, 2007: 12; Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 127; Uşen, 2007: 89; Erdoğan, 2011: 7).

İş arayanların meslek ve niteliklerine uygun olarak ve işverenlerin de işgücü taleplerini dikkate alarak gerçekleştirilen işe yerleştirme hizmetlerinin amacı; çalışanların yurt içinde ya da yurt dışında niteliklerine uygun bir işe yerleştirilmeleri yönündeki çalışmalar, yurt içinden ve yurt dışından işgücü talep eden işverenlerin aradıkları niteliklere uygun işgücünün sağlanmasıdır. Bu anlamda kamu istihdam kurumları emeğini arz eden işçiler ile emek talep eden işverenler arasında bir köprü oluşturmaktadır (Öksüz, 2007: 26). Tablo 24, İŞKUR'un 2012 yılındaki işe yerleştirme çalışmalarının yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 24. İŞKUR İşe Yerleştirme Çalışmalarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, (2012)

Yaş Grubu	İşe Başvurular			İşe Yerleştirme		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
15-19	73.925	118.670	192.595	14.201	24.961	39.162
20-24	198.210	323.385	521.595	39.393	88.397	127.790
25-29	162.150	320.393	482.543	31.386	88.408	119.794
30-34	137.632	261.323	398.955	28.025	69.815	97.840
35-39	108.495	178.557	287.052	23.797	47.764	71.561
40-44	74.766	127.967	202.733	16.386	33.708	50.094
45-49	40.300	87.757	128.057	8.340	22.844	31.184
50-54	16.047	34.478	50.525	2.969	9.603	12.572
55-59	5.801	16.336	22.137	874	4.043	4.917
60-64	2.023	5.380	7.403	196	1.157	1.353
65+	712	2.018	2.730	41	279	320
TOPLAM	820.061	1.476.264	2.296.325	165.608	390.979	556.587

Kaynak: İŞKUR, İstatistik Yıllığı 2012, s. 29 ve 90'daki verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 24'de işe başvuranlar cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, her yaş grubunda erkeklerin kadınlara oranla daha fazla başvuruda bulunduğu görülmektedir. İş arayanların yapısal özellikleri ve ülke ekonomisinin iş yaratma kapasitesi İŞKUR'un en önemli görevi olan işe yerleştirme sürecinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Tablo 24, işe yerleştirmeler açısından değerlendirildiğinde ise 2012 yılında toplam işe başvuranların %24,2'si kadar az bir oranda işe yerleştirmelerin yapıldığı görülmektedir. 2012 yılında İŞKUR'a iş başvurusu yapan 2.296.325 kişinin %64,2'si erkek ve %35,8'i ise kadınlardan oluşmaktadır. İşe başvuranların yaş gruplarına göre dağılımı dikkatle incelenirse, en fazla başvurunun 15-24 yaş grubuna ait olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye'de genç işsizliği sorununun ne denli önemli olduğunu ve gerekli önlemler alınmadığı sürece sorunun daha ciddi boyutlara ulaşacağını farklı bir açıdan göstermektedir.

Özellikle son yıllarda genelde işsizlik ve özelde de genç işsizliği sorununa yönelik olarak İŞKUR aktif işgücü piyasası politikalarını uygulama konusunda etkinliğini arttırmıştır. Bu politikalar arasında iş ve meslek danışmanlığı ile işgücü yetiştirme kursları, tüm dezavantajlı gruplarda olduğu gibi gençler için de önem

taşımaktadır. İşgücü yetiştirme programları arasında istihdam garantili kurslara katılanların büyük bir çoğunluğunu ise gençler oluşturmaktadır. Ayrıca İŞKUR'un aktif işgücü piyasası politikaları dışında çoğu AB ve Dünya Bankası tarafından sağlanan fonlar ile desteklenen çeşitli projeleri de bulunmaktadır. Ancak, Türkiye'de tarım sektörünün ekonomik yapıdaki varlığını sürdürmesi ve yaşanan yoğun göç nedeniyle kayıt dışılığın artması ve bireylerin eğitim düzeyinin düşük olması gibi faktörler aktif işgücü piyasası politikalarının yeterli derecede başarı sağlayamayacağını düşündürmektedir (Ercan, 2007 : 21; Şahin, 2010: 285).

2006 yılının Ekim ayında yürürlüğe giren teknik ve mesleki alanlarda yeterlilikleri belirlemek, eğitim ile istihdam ilişkisini güçlendirmek ve eğitim ve öğretimde kalite güvencesini temin etmek gibi amaçları bulunan gerekli ulusal mesleki yeterlilik sistemini kurmak, yeterlilikleri ölçmeye, değerlendirmeye ve sertifikalandırmaya yönelik faaliyetleri bulunan ve uzun süredir beklenen söz konusu Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu'nun (MYK) ortaya çıkışı aktif işgücü piyasası politikalarının planlanması ve uygulanması açısından önemli ve geç kalınmış bir gelişme olarak görülmektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin sahip olduğu işsiz sayısına karşılık İŞKUR'un çalışan sayısının, kurumsal ve mali kapasitesinin yetersiz olduğu ileri sürülmektedir (Ercan, 2007: 61-62; MYK, <http://www.myk.gov.tr/...>, (29.10.2012).

Türkiye gibi genç nüfusu fazla olan ve demografik fırsat penceresine sahip olan bir ülkede genç işsizliği sorununun çözümü için uygun eğitim ve aktif işgücü piyasası politikalarının uygulanması, yasal teşvikler, güvenceli esneklik uygulamaları gibi etkenlerin yanı sıra yeni iş alanlarının yaratılması diğer bir ifadeyle istihdam olanaklarının artırılması da büyük önem taşımaktadır. İstihdam olanaklarının arttırılmaması durumunda işverenler maliyetleri azaltmak için aynı işgücü ile daha fazla üretim yapılmasını esas almış ve dolayısıyla artan rekabet sermaye yoğun yüksek teknolojileri kullanmalarını gerektirmiştir. Buna bağlı olarak da alınan yeni makine ve teçhizatlar bir taraftan verimliliği artırırken diğer taraftan ise çok sayıda işçi çalıştırmak yerine az sayıda işçi ile aynı üretimi gerçekleştirmeyi ön plana çıkarmıştır (Özdemir vd, 2006: 115). İstihdam olanaklarının artırılması ise istihdam dostu bir ekonomik büyümeyi gerektirmektedir. Ekonomik büyüme, bireylerin hayat standartlarını yükseltmenin bir yolu olarak görülmektedir. Dolayısıyla yeni istihdam alanlarının yaratılması ise yatırıma dayalı büyüme ile gerçekleşmektedir (Özdemir vd, 2006: 111-112). Ancak son yıllarda Türkiye hızlı ekonomik büyümeye karşın istihdam yaratamamıştır. Literatüre göre, Türkiye ekonomisinde işsizlik, iktisadi büyümeyi

etkileyen faktörler içinde yer almakta ancak büyümenin yüksek veya düşük oranda gerçekleşmesi işsizliğin oluşmasında veya önlenmesinde herhangi bir etkiye sahip olmamaktadır. Bu durum son yıllarda Türkiye ekonomisinde yaşanan yüksek büyüme oranına karşın yüksek işsizlik oranlarının yaşanmasını göstermektedir. Türkiye ekonomisinde sermaye-yoğun bir büyüme gerçekleşmekte olup üretimde emek-sermaye bileşim yüzdesi de sermaye lehine olmaktadır. Dolayısıyla bu durum üretimde teknolojinin etkisinin yüksek seviyede görülmesine bağlıdır. Türkiye'de ise söz konusu teknolojiye uygun emek arzının olmaması işsizlik oranlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Yılmaz, 2005: 74). Nitekim ILO'nun Küresel İstihdam Eğilimleri 2011 Raporuna göre, dünya ekonomisinde ortalama %4,2'lik bir büyüme gerçekleşirken, birçok ülkede kriz sonrası yaşanan toparlanmaya karşın, küresel işsizlik 2009 yılına göre neredeyse hiç değişmemiş ve %6,2 seviyesinde gerçekleşmiştir (T.C Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2011: 4-5; ILO, 2011: 61).

2.5.4 Gençlerin Çalışma Eğilimleri ve İşverenlerin Bakış Açılarından Kaynaklanan Nedenler

Gençler işgücü piyasalarına ilk kez giriş yapıyor olmaları nedeniyle işgücü piyasası hakkında bilgi ve tecrübe sahibi değildirler. Bu durum gençleri yetişkinlere göre daha dezavantajlı bir duruma getirmektedir. İşverenlerin ise işe alımlarda eğitimli işgücünün yanı sıra tecrübeli ve alanında uzmanlaşmış yetişkin işgücünü tercih ettikleri bilinen bir gerçektir. Ayrıca işverenlerin genç işgücü maliyetini asgari ücretler ve istihdam maliyetinin yüksek olması belirlemektedir. Bu bağlamda işverenler, genç işçileri işe alma sürecinde tecrübe sahibi olmamalarının yanı sıra gençlerin işe alım süreçlerinin ek maliyet yaratacağı düşüncesiyle de yetişkinleri tercih etmekte ve bu durum da gençlerin işsizliğinde etkili olmaktadır.

Genç işsizliğindeki artışın genel işsizliğe göre daha fazla olması işverenlerin işten çıkarmada öncelikle gençleri düşündüğünü göstermektedir. Bu durumun oluşmasında işten çıkarmalarda gerek tazminat gerekse de genç işgücüne daha az yatırım yapılmış olması, genç işgücünü işten çıkarmanın yetişkin, deneyimli işgücüne göre daha ucuza gelmesi gibi faktörlerin etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca istihdam süreçlerinde belirginleşen son giren ilk çıkar (LIFO-last in, first out) uygulaması özellikle durgunluk dönemlerinde kendisini göstermektedir (Ashton vd., 1982: 34). Ekonominin durgunluk dönemlerinde istihdam olanaklarında daralma meydana geldiği ve gençlerin yetişkinlere oranla daha fazla işsizlik sorunu ile karşılaştığı bilinmektedir.

Gençlerin işsizliğinde etkili olan bir diğer faktör ise gençlerin çalışma eğilimleri ile ilgili olmaktadır. Gençlerin çalışma ile ilgili sergiledikleri tutum ve davranışların en başında onların işten ayrılmaya yatkın olmaları gelmektedir. Bu noktada özellikle eğitilmiş gençlerin aldıkları eğitim doğrultusunda hedefleri ve beklentilerine uygun iş bulana kadar işgücü piyasasının dışında kalmayı tercih ettikleri ileri sürülmektedir (Hammer, 2007: 255). Bu durum gençler arasındaki işgücü hareketliliğinin oldukça yüksek oranlarda gerçekleştiğini ve işsizlik sürelerinin artmasına neden olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda gençlerin çalışma hayatındaki bu eğilimleri işverenlerin genç işgücüne karşı bakış açısında olumsuzluklar yaratmaktadır. Ayrıca gençlerin sık sık iş değiştirmelerinin, genelde daha düşük ücret almaya eğilimli olmaları ve henüz aile sorumluluğu almamış olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir (O'Higgins, 2001: 40). Bu kesimin düşük ücretli işlerde yoğunlaşmasının gençlerin evlilik ve evden ayrılma gibi sorumluluklarının artmasıyla birlikte daha iyi şartlarda iş aramak durumunda olmaları ve dolayısıyla işten ayrılma olasılığı yüksek olan bu gençlere işveren tarafından yeterli eğitim harcamasının yapılmaması gibi sonuçları bulunmaktadır (Şahin, 2010: 70).

2.6 AB ve Türkiye İşgücü Piyasasında Genç İstihdamı ve İşsizliği

AB'ne aday ülke olan Türkiye'de genç işsizliği sorununun temel nedenleri araştırılırken sorunun önemini ve büyüklüğünün anlaşılabilmesi için AB üyesi ülkeler ile karşılaştırmalı bir yapı içerisinde incelenmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür. Bu çerçevede, öncelikle AB ülkeleri ve Türkiye'de toplam nüfus ve genç nüfusunun özelliklerine ikinci olarak genç istihdamının yapısına ve son olarak da genç işsizliğinin boyutu ve özelliklerine değinilecektir.

2.6.1 AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç Nüfus, Genç İşgücü ve Gençlerin İşgücüne Katılımı

Bu bölümde, AB ülkeleri ve Türkiye'deki genç nüfusun cinsiyet ve yaş yapısı ortaya konarken, AB'ye uyum sürecinde bulunan Türkiye'nin önemli bir sorunu olan gençler arasındaki yüksek işsizlik olgusunun temel nedenlerinin ve bu sorunların çözümüne yönelik politikaların tespitinin daha sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için AB ülkeleri ve Türkiye'deki genel demografik eğilimler hakkında da bilgi verilmiştir. Bu bağlamda özellikle toplam nüfus, 15-24 yaş grubu nüfus ve 65+ yaş grubu nüfus oranları incelenecektir. Ayrıca AB ülkeleri ve Türkiye'de gençlerin işgücüne katılım oranları ile ilgili değerlendirmelere de yer verilmiştir.

2004-2012 yılları arasında AB ülkeleri ve Türkiye'deki toplam nüfusu gösteren Tablo 25 incelendiğinde, gerek AB ülkeleri gerekse de Türkiye açısından nüfus gelişmelerinin yönü hakkında bir takım bilgilere ulaşılmaktadır.

Tablo 25. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Toplam Nüfus (Bin kişi)

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
AB-27	489.976	492.190	494.266	496.475	497.649	499.723	501.259	502.404	503.663
AB-25	460.510	462.816	464.979	467.268	468.480	470.618	472.216	473.621	474.980
AB-15	379.339	381.804	383.988	386.252	388.471	390.154	391.505	393.008	394.370
Almanya	82.516	82.469	82.376	82.266	82.110	82.002	81.757	81.751	81.843
Avusturya	8.171	8.227	8.268	8.300	8.36	8.355	8.372	8.404	8.443
Belçika	10.421	10.478	10.547	10.625	10.666	10.750	10.827	11.000	11.094
Bulgaristan	7.781	7.739	7.699	7.659	7.623	7.606	7.576	7.369	7.327
Çek Cum.	10.216	10.235	10.269	10.334	10.424	10.467	10.512	10.486	10.505
Danimarka	5.404	5.419	5.437	5.461	5.493	5.511	5.547	5.560	5.580
Estonya	1.349	1.346	1.343	1.341	1.340	1.340	1.340	1.340	1.339
Finlandiya	5.228	5.246	5.266	5.288	5.313	5.326	5.350	5.375	5.401
Fransa	62.532	63.001	63.426	63.803	64.166	64.350	64.709	65.048	65.327
Hollanda	16.281	16.319	16.346	16.381	16.445	16.485	16.576	16.655	16.730
İngiltere	59.879	60.242	60.621	60.996	61.179	61.634	62.041	62.498	62.989
İrlanda	4.068	4.159	4.260	4.356	4.425	4.450	4.450	4.569	4.582
İspanya	42.691	43.398	44.116	44.878	45.555	45.828	46.087	46.152	46.196
İsveç	8.993	9.029	9.080	9.148	9.219	9.256	9.347	9.415	9.482
İtalya	58.175	58.607	58.941	59.375	59.832	60.045	60.397	60.626	60.820
Kıbrıs	739	757	772	783	793	796	801	839	862
Letonya	2.312	2.300	2.287	2.276	2.266	2.261	2.248	2.074	2.041
Litvanya	3.435	3.414	3.394	3.375	3.358	3.349	3.329	3.052	3.007
Lüksemburg	458	465	472	479	488	493	502	511	524
Macaristan	10.107	10.087	10.071	10.055	10.038	10.030	10.013	9.985	9.957
Malta	401	403	406	409	411	413	416	415	416
Polonya	38.182	38.165	38.141	38.120	38.125	38.135	38.153	38.529	38.538
Portekiz	10.501	10.549	10.584	10.608	10.622	10.627	10.636	10.572	10.541
Romanya	21.684	21.634	21.587	21.546	21.513	21.498	21.466	21.413	21.355
Slovakya	5.382	5.387	5.391	5.397	5.406	5.412	5.424	5.392	5.404
Slovenya	1.997	2.000	2.006	2.010	2.021	2.032	2.054	2.050	2.055
Türkiye	66.379	67.227	68.066	70.586	71.517	72.561	73.722	74.724	75.627
Yunanistan	11.061	11.103	11.148	11.192	11.237	11.260	11.306	11.309	11.290

Kaynak: EUROSTAT, Population Statistics, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/...>,

(12.06.2013); TÜİK, Nüfus istatistikleri ve Projeksiyonlar, <http://www.tuik.gov.tr/...>,

(12.06.2013).

Tablo 25'e göre genel olarak AB ülkelerinin nüfusu, yıllar içerisinde devamlı olarak azalan oranlarda artma eğilimi göstermiş iken, Türkiye'de nüfus artış hızı ve miktarı daha yüksek oranlarda gerçekleşmiştir.

AB-27 açısından değerlendirildiğinde nüfusun 2004 yılında 489.976 kişi, 2011 yılında 502.404 kişi ve 2012 yılında da 503.663 kişi olduğu görülmektedir. 2004 yılında 460.510 kişi olan AB-25 nüfusu ise 2011 yılında 473.621'e ve 2012 yılında ise 474.980 kişiye ulaşmıştır. Bu rakamlar göstermektedir ki, 460.510 kişi olan AB-25 nüfusu, 2012 yılına gelindiğinde %3'lük bir artış göstererek 474.980'e yükselmiştir. Aynı eğilimi daha çok gelişmiş AB ülkelerini içeren AB-15 nüfusunda da görmek mümkündür. Bu eğilim çerçevesinde AB nüfusunun yıllar içerisinde devamlı olarak azalan oranlarda artmaya devam ettiği söylenebilir.

Türkiye'deki durumun genel AB eğiliminden daha farklı olduğu görülmektedir. Buna göre, 2004 yılında 66.379 kişi olan ülke nüfusu, 2011 yılında 74.724 ve 2012 yılında ise 75.627 kişiye ulaşmıştır. Bu nüfus artışı oldukça yüksektir. Ancak yine de, Türkiye'de de AB ülkelerinde olduğu kadar olmasa da nüfus miktarı azalan oranlarda artmaya başlamıştır. TÜİK Nüfus Projeksiyonlarına göre, bu durumun kendisini gelecek yıllarda daha açık bir şekilde göstermeye başlayacağını belirtmektedir. Buna göre, Türkiye'nin 2012 yılında 75.627 kişi olan nüfus miktarının 2025 yılına kadar yaklaşık %13'lük bir artış göstererek 85.407 kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

AB ülkeleri bakımından değerlendirildiğinde, 2012 yılı itibariyle en fazla nüfusa sahip olan ülkenin 81.843 kişi ile Almanya olduğu ve onu sırasıyla 65.327 ile Fransa, 62.989 ile İngiltere ve 60.820 ile İtalya'nın takip ettiği görülmektedir. Bu bilgiler ışığında Türkiye'nin AB'ye tam üye olması durumunda şu an için en fazla nüfusa sahip olan ikinci ülke konumuna geleceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

AB ülkeleri ve Türkiye'deki temel demografik eğilimlerin tespiti için, genç ve toplam nüfusun yaş yapısı hakkında bilgi vermeden önce, nüfusun gelişmesi üzerinde önemli rol oynayan faktörlerden olan doğum ve ölümlerle ilgili gelişmelere de göz atmak bu anlamda önem taşımaktadır. Doğum seviyesi bir nüfus kütesinin yaş ve hatta cinsiyet yapısına da etki ederek yalnız demografik değil, sosyal ve kültürel bakımlardan da çeşitli sorunların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Diğer taraftan, toplumların sosyal, kültürel ve bunun sonucunda aile yapısında meydana gelen değişimlerin doğumların yapısını da etkilediği bilinmektedir. Demografik yapıdaki dönüşümlere genel olarak bakıldığında özellikle son iki yüzyılda aile yapısı ve kadın başına düşen çocuk sayısında önemli değişikliklerin meydana geldiği görülmektedir. Özellikle

kadınların ekonomide daha etkin bir rol üstlenmeleri ve işgücüne daha fazla katılmaları sonucunda çocuk doğurma oranlarının azaldığı bilinmektedir (Goffee and Scase, 1992: 18; Koray vd., 1999: 12; Uşen ve Delen, 2011: 133). Daha az doğum yapma sonucunda da ailelerdeki kişi sayısı giderek azalmaya başlamıştır. TÜİK Nüfus istatistiklerine göre, Türkiye'de 1990 yılında kadın başına düşen çocuk sayısı 2,65 iken 2012 yılında 2,08'e düşmüştür. Bu rakamlar toplam doğurganlık hızında ciddi bir düşüş eğiliminin olduğunu göstermekte ve aynı zamanda bu eğilimin gelecek yıllarda da devam edeceği tahmin edilmektedir. Kaba doğum oranları*, AB ülkeleri ve Türkiye için değerlendirildiğinde AB ülkelerinde kaba doğum oranlarının binde 8,1 ile 16,8 arasında değiştiği ancak genel eğilimin binde 10-12 civarında olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte AB-27 ortalamasının da binde 10,6 olduğu bilinmektedir (Lanzieri, 2008: 6). Türkiye her ne kadar son yıllarda kaba doğum oranları bakımından bir düşüş ivmesine yakalanmış olsa da, TÜİK Doğum İstatistiklerine göre, 2012 yılı itibarıyla sahip olduğu binde 17'lik oranıyla tüm AB ülkelerinin üzerinde bir orana sahiptir. Bu konu hakkında TÜİK Nüfus Projeksiyonları tarafından yapılan tahminler de demografik geçiş sürecini tamamlayan AB ülkelerinde gelecek yıllarda da kaba doğum oranlarında önemli bir değişimin yaşanmayacağı fakat Türkiye'de doğum oranlarının bir süre daha düşmeye devam edeceği yönündedir. (TÜİK Nüfus Projeksiyonlarına göre, 2025 yılındaki kaba doğum oranı 14,4 olarak tahmin edilmektedir.)

Ölüm olayları da tıpkı doğumlar gibi demografik yapıya önemli oranda etki eden faktörlerden biri olarak görülmektedir. Bu bağlamda, bir nüfus kütesine giriş doğum ve içeriye yönelik göçlerle; çıkış ise ölüm ve dışarıya yönelik göçlerle mümkün olmaktadır. Nüfus kütesinin hacmine etki bakımından doğumların arttırıcı rolü ne kadar önemli ise, ölümlerin azaltıcı rolü de o oranda önemli olmaktadır. Ölüm olaylarının bir diğer önemi de, sosyal ve ekonomik gelişmenin tıbbi ilerlemelerin diğer bir ifade ile medeniyet ve refah seviyesinin demografik bir göstergesi olarak kabul edilmesi olarak görülmektedir. Böylece toplumların medeniyet ve refah seviyesi ne kadar yükselirse ölüm oranlarının da o oranda azalacağı tahmin edilmektedir (Murat, 2000: 166-167; Bhargava vd., 2001: 423; Taban, 2006: 33).

AB ülkelerinin ciddi bir yaşlılık problemiyle karşı karşıya kaldığı ve bu sürecin ileriki yıllarda daha da kuvvetleneceği düşünülmektedir. Özellikle tıbbi gelişmeler sonucunda yaşam sürelerinin artması ve çocuk ölümlerinin de azalmasıyla birlikte

* Kaba doğum oranları, yıl içinde meydana gelen toplam canlı doğumların yıl ortası nüfusa oranının binde olarak ifadesidir (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA), 2008: 8; Şahin, 2010: 88).

ölümlerin daha çok yaşlı nüfusta yoğunlaştığı da bilinmektedir. Bunun önemli bir göstergesi olarak Türkiye’de ise; TÜİK (2013) verilerine göre, 2012 yılı itibariyle ölenlerin toplam sayısı 374.855’dir. Bu rakam AB ülkelerinin oldukça gerisinde bir rakamdır. Bunun en önemli sebebi, Türkiye’nin genç bir nüfus yapısına sahip olması ile açıklanabilmektedir. TÜİK Nüfus istatistiklerine göre, Türkiye’de 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfusa oranının yaklaşık olarak %7’ler civarındadır. EUROSTAT Nüfus istatistiklerine göre, bu rakam AB-27 ortalamasında %17 civarında seyretmektedir. Dolayısıyla yaşlı bir nüfus yapısına sahip olan AB ülkelerinde yıllık ölüm rakamları da aynı paralellikte daha fazla gerçekleşmektedir. Ancak, Türkiye’de AB ülkelerine benzer bir gelişme süreci hızla devam etmektedir. Öyle ki, 2004 yılında ölen kişi sayısı 187.086 iken 2012 yılında bu sayı 374.855 kişiye ulaşmıştır. TÜİK, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/...>, (12.06.2013).

AB ülkeleri ve Türkiye’deki temel demografik eğilimler ışığında, 15-24 yaş ve 65 yaş üstü gruplarının toplam nüfus içindeki paylarının ortaya konması bir anlamda yukarıdaki anlatılanları ispatlar nitelik taşımaktadır. Bu nedenle, 15-24 yaş grubunun hacminin bilinmesi ile birlikte, ülkelerin genç nüfus potansiyelleri hakkında fikir sahibi olunacak, 65 yaş üstü grubun toplam nüfus içindeki payının ortaya çıkarılması sonucu da AB ülkelerinin karşı karşıya olduğu yaşlılık olgusu ortaya konmuş olacaktır. Tablo 26’da AB ülkeleri ve Türkiye’de genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranları gösterilmektedir.

Tablo 26’da, Türkiye’nin sahip olduğu demografik avantaj çok açık bir şekilde görülmektedir. Buna göre, 2012 yılı itibariyle tüm AB üyesi ülkeler arasında, 15-24 yaş grubunun toplam nüfus içindeki payı en yüksek olan ülkeler sırasıyla; %15,5 ile Kıbrıs, %13,9 ile Litvanya, %13,5 ile Slovakya ve %13,3 ile Malta iken en düşük orana sahip olan ülkeler ise %10 ile İtalya başta olmak üzere %10,1 ile İspanya ve %10,2 ile Yunanistan’dır.

Türkiye’de ise 2012 yılı itibariyle azalan oranda olmasına karşın sahip olduğu %16,8 genç nüfus oranı ile AB üyesi ülkelerin oldukça önündedir. Türkiye’nin sahip olduğu bu demografik avantajların verimli bir yapı arz edecek şekilde değerlendirilmemesi durumunda mevcut avantajların reel anlamda ülke ekonomisine yansımayacağı açıktır.

Tablo 26. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Genç Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranları

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
AB-27	12.9	12.8	12.7	12.6	12.4	12.3	12.1	11.9	11.7
AB-25	12.7	12.7	12.6	12.5	12.3	12.2	12.0	11.8	-
AB-15	12.1	12.0	11.9	11.7	11.6	11.5	11.3	11.2	11.1
Almanya	11.7	11.7	11.8	11.7	11.6	11.4	11.3	11.2	11.0
Avusturya	12.2	12.3	12.3	12.3	12.3	12.2	12.2	12.1	12.1
Belçika	12.1	12.1	12.1	12.1	12.1	12.1	12.1	12.1	12.1
Bulgaristan	13.8	13.7	13.6	13.3	13.1	12.7	12.3	11.8	11.4
Çek Cum.	13.8	13.4	13.2	13.1	13.0	12.8	12.5	12.0	11.5
Danimarka	11.0	11.0	11.2	11.4	11.7	12.0	12.2	12.5	12.7
Estonya	15.4	15.6	15.6	15.4	15.2	14.6	14.0	13.4	12.8
Finlandiya	12.5	12.4	12.5	12.5	12.4	12.4	12.3	12.3	12.2
Fransa	13.0	13.1	13.0	12.9	12.7	12.6	12.5	12.4	12.2
Hollanda	11.9	12.0	12.0	12.0	12.1	12.2	12.2	12.3	12.2
İngiltere	12.8	13.0	13.2	13.3	13.4	13.3	13.3	13.1	13.0
İrlanda	15.8	15.4	15.1	14.7	14.1	13.3	12.5	12.9	12.2
İspanya	12.7	12.3	11.9	11.5	11.2	10.9	10.6	10.3	10.1
İsveç	12.0	12.2	12.4	12.7	13.0	13.2	13.3	13.3	13.1
İtalya	10.6	10.4	10.3	10.2	10.2	10.2	10.1	10.0	10.0
Kıbrıs	15.7	15.9	15.8	15.5	15.4	15.2	16.1	16.0	15.5
Letonya	15.4	15.6	15.7	15.7	15.6	15.1	14.5	13.4	12.6
Litvanya	15.3	15.4	15.6	15.7	15.9	15.7	15.3	14.2	13.9
Lüksemburg	11.6	11.7	11.8	11.8	11.8	11.8	11.9	11.9	12.1
Macaristan	13.4	13.1	12.9	12.8	12.7	12.6	12.5	12.3	12.1
Malta	14.7	14.5	14.3	14.2	14.1	14.1	14.0	13.8	13.3
Polonya	16.7	16.5	16.2	15.9	15.5	14.9	14.4	13.7	13.2
Portekiz	13.0	12.6	12.2	11.9	11.6	11.4	11.1	10.9	10.8
Romanya	15.6	15.5	15.2	14.9	14.6	14.4	13.9	13.4	12.8
Slovakya	16.5	16.1	15.9	15.6	15.3	15.0	14.5	14.0	13.5
Slovenya	13.8	13.4	13.1	12.7	12.2	12.0	11.6	11.2	10.9
Türkiye	18.4	18.0	17.7	17.4	17.6	17.4	17.2	17.0	16.8
Yunanistan	12.9	12.4	12.0	11.6	11.2	10.8	10.6	10.3	10.2

Kaynak: EUROSTAT, Population Statistics,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/...> , (12.06.2013).

Tablo 27. AB Ülkeleri ve Türkiye’de 65 Yaş ve Üstü Grubun Toplam Nüfus İçindeki Oranları

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
AB-27	16.4	16.6	16.8	16.9	17.1	17.2	17.4	17.5	17.8
AB-25	16.5	16.7	16.9	17.0	17.2	1.3	17.5	17.6	-
AB-15	17.2	17.5	17.7	17.9	18.0	18.2	18.4	18.5	18.8
Almanya	18.0	18.6	19.3	19.8	20.1	20.4	20.7	20.6	20.6
Avusturya	15.5	15.9	16.4	16.9	17.1	17.4	17.6	17.6	17.8
Belçika	17.1	17.2	17.2	17.1	17.1	17.1	17.2	17.1	17.3
Bulgaristan	17.1	17.1	17.2	17.3	17.3	1.4	17.5	18.5	18.8
Çek Cum.	13.9	14.0	14.2	14.4	14.6	14.9	15.2	15.6	16.2
Danimarka	14.9	15.0	15.2	15.3	15.6	15.9	16.3	16.8	17.3
Estonya	16.2	16.5	16.7	17.1	17.2	17.1	17.1	17.0	17.2
Finlandiya	15.6	15.9	16.0	16.5	16.5	16.7	17.0	17.5	18.1
Fransa	16.4	16.5	16.6	16.5	16.6	16.7	16.8	16.9	17.1
Hollanda	13.8	14.0	14.3	14.5	14.7	15.0	15.3	15.6	16.2
İngiltere	16.0	16.0	16.0	16.0	16.1	16.3	16.5	16.7	17.0
İrlanda	11.1	11.1	11.0	10.9	10.9	11.0	11.3	11.5	11.9
İspanya	16.9	16.8	16.7	16.7	16.6	16.6	16.8	17.1	17.4
İsveç	17.2	17.2	17.3	17.4	17.5	17.8	18.1	18.5	18.8
İtalya	19.2	19.5	19.7	19.9	20.0	20.1	20.2	20.3	20.6
Kıbrıs	11.9	11.9	12.0	12.3	12.5	12.7	12.5	12.7	12.8
Letonya	16.2	16.5	16.8	17.1	17.2	17.3	17.4	18.4	18.6
Litvanya	15.0	15.1	15.3	15.6	15.8	16.0	16.1	17.9	18.1
Lüksemburg	14.0	14.1	14.1	14.0	14.0	14.0	14.0	13.9	14.0
Macaristan	15.5	15.6	15.8	15.9	16.2	16.4	16.6	16.7	16.9
Malta	13.0	13.3	13.7	13.8	13.8	14.1	14.8	15.5	16.5
Polonya	13.0	13.1	13.3	13.4	13.5	13.5	13.5	13.5	13.8
Portekiz	16.8	17.0	17.1	17.3	17.4	17.6	17.9	19.1	19.4
Romanya	14.4	14.7	14.8	14.9	14.9	14.9	14.9	14.9	15.0
Slovakya	11.5	11.6	11.7	11.9	12.0	12.1	12.3	12.6	12.8
Slovenya	15.0	15.3	15.6	15.9	16.3	16.4	16.5	16.5	16.8
Türkiye	5.7	5.8	5.9	6.6	7.1	6.8	7.0	7.2	7.3
Yunanistan	17.8	18.1	18.5	18.6	18.6	18.7	18.9	19.3	19.7

Kaynak: EUROSTAT, Population Statistics, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/...>,

(12.06.2013); TÜİK, Nüfus istatistikleri ve Projeksiyonlar, <http://www.tuik.gov.tr/...>,

(12.06.2013).

Tablo 27'ye göre; 2012 yılında AB üyesi ülkeler arasında özellikle %20,6 ile Almanya ve İtalya, %19,7 ile Yunanistan 65 yaş ve üstü grubun toplam nüfus içinde en yüksek paya sahip olan ülkelerdir. Almanya ve İtalya gibi köklü Avrupa ülkelerinin çok önemli bir demografik sorunla karşı karşıya kaldığı açıktır. Ancak bu demografik yapının devam etmesi halinde yapılan projeksiyonlar bu yönde bir ivmenin de devam edeceğini ve bu durumun AB'nin ileride çok daha ciddi sorunlarla karşı karşıya kalacağını göstermektedir.

AB ülkelerinde nüfusun giderek daha yaşlı bir hale gelmesinin en önemli nedenin doğum oranlarının azalması ve yaşam sürelerinin artması olduğu ve bu durumun da yeni bir olgu olmadığı düşünülmektedir. Özellikle II. Dünya Savaşından sonra meydana gelen yüksek doğum oranları ile nüfus artış hızının yükseldiği ve o dönemde doğan çocukların 2000'li yıllarla birlikte yaşlanmaya başladığının açık bir şekilde kendini belli ettiği ve bir anlamda Avrupa demografik yapısını tehdit eder hale geldiği bilinmektedir. Yakın gelecekte bu bireylerin emek piyasalarından çekileceği ve bu olumsuz gelişmenin de ekonomik hayat üzerinde ağır etkilerinin olacağı ileri sürülmektedir (Yıldırım, 2008: 49-50; Duruel ve Kara, 2009: 63).

AB-27'de toplam nüfus içerisindeki payı 2012 yılında %17,8 oranında olan 65 yaş ve üstü grubunun 2060 yılında %30 civarına yükseleceği tahmin edilmektedir (Giannakouris, 2008: 1). Türkiye ise, sahip olduğu genç ve dinamik nüfusunun yanında, bugün için AB ülkeleri ile kıyaslanamayacak oranda düşük yaşlılık oranına sahiptir. AB üyesi ülkelerde 65 yaş ve üstü grubun oranı yaklaşık %20 civarında iken 2012 yılında Türkiye'de bu oranın yalnızca %7,3 olarak seyrettiği görülmektedir. Türkiye'nin bu olumlu ve avantajlı tablodan mümkün olduğunca en yüksek verimi elde etmesi gerektiği öngörülmektedir. Tablo 28, AB ülkeleri ve Türkiye'de 15-24 yaş grubu gençlerin işgücüne katılma oranlarını göstermektedir.

Tablo 28. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Genç Nüfusun İşgücüne Katılma Oranları

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
AB-27	44.4	44.3	44.2	44.2	44.5	43.8	44.6	44.5	44.1
AB-25	45.2	45.3	45.3	45.3	45.5	44.8	45.4	45.1	44.8
AB-15	48.4	48.9	49.2	49.1	49.3	49.0	47.9	47.7	47.2
Almanya	48.0	50.2	50.9	52.0	52.7	52.3	51.8	52.7	50.8
Avusturya	57.4	59.2	59.4	60.8	60.8	60.5	58.8	59.9	59.9
Belçika	35.3	35.0	34.7	33.9	33.4	32.4	32.5	32.0	31.5
Bulgaristan	28.9	27.9	28.9	28.9	30.1	29.5	28.9	29.5	30.4
Çek Cum.	35.8	33.9	33.5	31.9	31.1	31.8	30.9	30.1	31.3
Danimarka	67.9	68.1	69.9	70.6	72.2	70.9	67.5	67.1	64.1
Estonya	35.5	35.2	36.2	38.7	41.9	40.4	38.8	41.2	42.8
Finlandiya	51.3	51.9	53.6	55.0	55.1	49.2	50.8	52.2	52.7
Fransa	38.3	38.0	38.1	38.4	38.4	39.6	39.1	38.3	37.8
Hollanda	68.2	68.1	67.9	70.4	71.3	70.8	69.0	68.9	69.9
İngiltere	67.4	66.9	66.9	65.8	65.6	64.0	62.8	62.7	63.3
İrlanda	51.0	53.0	54.7	56.2	54.1	50.3	44.5	42.0	41.6
İspanya	49.2	52.1	52.7	52.4	52.5	49.5	46.9	45.0	42.8
İsveç	52.7	55.5	56.7	52.1	52.7	50.8	51.4	52.8	52.5
İtalya	35.6	33.5	32.5	30.9	30.9	32.1	31.3	30.2	31.6
Kıbrıs	42.4	42.6	41.5	41.7	41.7	40.4	40.6	38.8	39.0
Letonya	37.2	37.7	40.8	43.0	42.9	41.7	40.4	37.5	40.1
Litvanya	26.2	25.1	26.3	27.4	30.8	30.3	29.6	28.1	29.3
Lüksemburg	28.0	28.8	27.8	26.5	29.0	32.3	24.7	24.9	26.8
Macaristan	27.9	27.1	26.8	25.6	25.0	24.6	24.9	24.7	25.9
Malta	55.3	54.4	52.6	53.1	52.2	51.4	51.5	51.8	51.1
Polonya	33.9	33.5	34.2	33.0	33.1	33.8	34.6	33.5	33.6
Portekiz	43.6	43.0	42.7	41.9	41.6	39.2	36.7	38.8	37.9
Romanya	35.8	31.2	30.6	30.5	30.4	30.9	-	-	-
Slovakya	39.4	36.5	35.1	34.5	32.3	31.3	31.0	30.2	30.5
Slovenya	40.3	40.5	40.6	41.8	42.9	40.9	39.9	37.4	34.4
Türkiye	37.8	37.7	37.4	37.7	38.1	38.7	38.3	39.3	38.2
Yunanistan	36.7	33.7	32.4	31.1	30.2	30.9	30.3	29.2	29.2

Kaynak: OECD, Labour Force Statistics,

<http://stats.oecd.org/...> , TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...>,
(05.09.2013).

Tablo 28'e göre, 15-24 yaş grubundaki nüfusun işgücüne katılım oranları açısından en düşük olduğu ülkeler, 2012 yılı itibariyle sırasıyla %25,9 ile Macaristan, %26,8 ile Lüksemburg ve %29,2 ile Yunanistan'dır. Gençlerin işgücüne katılım oranlarının en yüksek olduğu ülkeler ise %69,9 Hollanda, %64,1 Danimarka ve %59,9 ile Avusturya'dır.

Türkiye'de ise gençlerin işgücüne katılım oranları yıllar itibariyle incelendiğinde oldukça düşüktür. Genç işsizliğinin yüksek, gençlerin işgücüne katılım oranlarının düşük olmasının ise çeşitli nedenlere dayandığı düşünülmektedir.

Türkiye'nin demografik yapısı, eğitim politikaları ve işgücü piyasalarındaki yetersizlikler ve gençlerin yeteri kadar bilgi sahibi olmaması genç işsizliğinin oluşmasında etkili olmaktadır (Bayraktar ve İncekara, 2013: 22). Buna göre, 2012 yılında %38,2 ile Türkiye'de gençlerin işgücüne katılım oranı, %44,1 olan AB-27 ortalamasının altında kalmaktadır. İşgücüne katılım oranlarının düşük olması bir diğer ifadeyle çalışma çağına gelmiş nüfustaki artışın işgücüne yansımaması, kırdan kente göç olgusunun hala yoğun bir şekilde devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Kırsal alandan kente göç eden başta kadın nüfus olmak üzere özellikle dezavantajlı gruplar yeterli eğitim düzeyine sahip olmadıkları için işgücü piyasası dışında kalmaktadırlar (Kılıç, 2005: 140). Türkiye'de işgücüne katılım oranlarının bu denli düşük olmasının nedenlerinden biri de sahip olduğu genç nüfusun fazlalığıdır. Bu nedenle, genç nüfusa sahip ekonomilerde, genç nüfusun önemli bir kısmının eğitimlerine devam ediyor olması, gençlerin işgücüne katılmalarını zorlaştırmaktadır. AB ülkelerinin çoğu yaşlılık problemiyle karşı karşıyadır. Dolayısıyla bu ülkelerde çalışma çağındaki nüfus içerisinde genç nüfusun oranı daha düşüktür. Bu durum pek çoğu güçlü olan bu ekonomilerin işgücüne katılım oranlarının daha da yüksek bir seviyede olmasını sağlamaktadır. Ancak Türkiye gibi genç nüfus potansiyeline sahip olan ülkelerde çalışabilir nüfusun önemli bir bölümünün gençlerden oluşması ve bu gençlerin çoğunluğunun eğitimlerine devam etmeleri nedeniyle işgücüne katılım oranları çok daha düşük seviyelerde gerçekleşmektedir (Şahin, 2009: 151). Türkiye'de işgücüne katılım oranının düşük olmasının bir diğer nedeni de, kadınların işgücüne katılım oranının düşük olmasıdır.

2.6.2 AB Ülkeleri ve Türkiye’de Genç İstihdamının Yapısı

İstihdam, geniş anlamda üretim faktörlerinin (sermaye, doğal kaynak, emek ve müteşebbis), dar anlamda ise yalnızca emek faktörünün üretim sürecinde bir girdi olarak kullanılması anlamına gelmektedir. İstihdam oranı ise, toplam istihdamın çalışma çağındaki nüfusa oranlanmasıyla elde edilmektedir. İstihdam oranı, bir ekonominin çalışma arzusunda olanlara iş yaratma kapasitesinin bir göstergesi olmaktadır. Dolayısıyla istihdam oranlarındaki değişimin ve genel eğilimin değerlendirilmesi, işgücü kaynağının etkin kullanımını ve ekonominin büyüme hızını anlama ve yönetme açısından büyük önem taşımaktadır (Selamoğlu ve Lordoğlu, 2006: 52; Şahin, 2009: 138). Tablo 29’da AB ülkeleri ve Türkiye’de genç nüfusun istihdam oranları gösterilmektedir.

Tablo 29’a göre, 2012 yılında AB-27’de istihdam oranının %32,9’a, AB-15’de %34,8’e, Türkiye’de ise %31,5’e düştüğü görülmektedir. Ayrıca, özellikle 2008 finansal krizi Avrupa Birliği ülkelerinde işsizlik krizine dönüşmüş ve genel olarak AB-27’de 2009 yılında istihdam oranı %35’e, AB-25’de %35,7’ye ve AB-15’de ise %38,2’ye düşmüştür. Türkiye’de ise aynı dönemde kriz sonrası istihdam oranı %28,9’a düşmüştür.

Tablo 29. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Genç Nüfusun İstihdam Oranları

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
AB-27	36.1	36.0	36.6	37.3	37.4	35.0	34.0	33.6	32.9
AB-25	36.9	36.9	37.5	38.3	38.3	35.7	34.7	34.3	-
AB-15	-	39.1	39.4	40.0	40.6	38.2	36.1	35.9	34.8
Almanya	41.9	41.9	43.5	45.4	46.6	46.0	46.2	47.9	46.6
Avusturya	51.9	53.1	54.0	55.5	55.9	54.5	53.6	54.9	54.6
Belçika	27.8	27.5	27.6	27.5	27.4	25.3	25.2	26.0	25.3
Bulgaristan	21.5	21.6	23.2	24.5	26.3	24.8	22.2	20.1	21.9
Çek Cum.	27.8	27.5	27.7	28.5	28.1	26.5	25.2	24.7	25.2
Danimarka	62.3	62.3	64.6	65.3	66.4	62.5	58.1	57.5	55.0
Estonya	27.2	29.1	31.6	34.5	36.4	28.9	25.7	31.5	33.0
Finlandiya	39.4	40.5	42.1	4.6	44.7	39.6	38.8	40.4	41.8
Fransa	30.5	30.2	29.8	31.0	31.3	30.4	30.2	29.9	28.8
Hollanda	65.9	65.2	66.2	68.4	69.3	68.0	63.0	63.5	63.3
İngiltere	55.6	54.4	53.8	52.9	52.4	48.4	47.6	46.4	46.8
İrlanda	47.7	48.7	50.3	50.4	45.9	35.8	30.5	28.2	28.2
İspanya	35.2	38.3	39.5	39.1	36.0	28.0	24.9	21.9	18.2
İsveç	39.2	38.7	40.3	42.2	42.2	38.3	38.7	40.5	40.2
İtalya	27.6	25.7	25.5	24.7	24.4	21.7	20.5	19.4	18.6
Kıbrıs	37.5	36.7	37.4	37.4	38.0	35.5	33.8	29.3	28.1
Letonya	30.5	32.6	35.9	38.4	37.2	27.7	26.4	27.2	28.7
Litvanya	20.3	21.2	23.7	25.2	26.7	21.5	19.2	19.7	21.6
Lüksemburg	23.3	24.9	23.3	22.5	23.8	26.7	21.2	20.7	21.7
Macaristan	23.6	21.8	21.7	21.0	20.0	18.1	18.3	18.3	18.6
Malta	46.2	45.3	44.2	45.7	45.9	44.0	44.8	44.7	43.8
Polonya	21.7	22.5	24.0	25.8	27.3	26.8	26.3	24.9	24.7
Portekiz	37.1	36.1	35.8	34.9	34.7	31.3	28.5	27.2	23.6
Romanya	27.9	24.9	24.0	24.4	24.8	24.5	24.3	23.8	23.9
Slovakya	26.3	25.6	25.9	27.6	26.2	22.8	20.6	20.2	20.1
Slovenya	33.8	34.1	35.0	37.6	38.4	35.3	34.1	31.5	27.3
Türkiye	33.0	30.5	30.3	30.2	30.3	28.9	30.0	32.0	31.5
Yunanistan	26.8	25.0	24.2	24.0	23.5	22.9	20.4	16.3	13.1

Kaynak: EUROSTAT, Employment Statistics,

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/...> , (12.06.2013).

Tablo 29'da gençlerin istihdamı üye ülkeler bazında değerlendirildiğinde; 2012 yılında en yüksek istihdam oranlarına sırasıyla %63,3 ile Hollanda, %55 ile Danimarka ve %54,6 ile Avusturya'nın; en düşük istihdam oranlarına ise %13,1 ile Yunanistan, %18,2 ile İspanya, %18,6 ile de Macaristan ve İtalya'nın sahip olduğu görülmektedir. Gençlerin istihdam oranlarına yıllar içerisindeki eğilimleri açısından bakılacak olunursa, birkaç ülke hariç tüm üye ülkelerde genç istihdam oranlarının Tablo 29'ya göre, 2004 yılından 2012 yılına değin düşme eğilimi gösterdiği görülmektedir. Örneğin, İrlanda'da 2004 yılında %47,7 olan genç istihdam oranının 2012 yılında %28,2'ye bu bağlamda AB-27'de 2004 yılında %36,1 olan bu oranın 2012 yılında %32,9'a düştüğü görülmektedir. Ayrıca 2009 krizinden sonra istihdam oranlarının en fazla düştüğü ülkeler bir önceki döneme göre 10,1 puanlık düşüş ile başta İrlanda olmak üzere, 9,5 puanlık düşüş ile Letonya, 7,5 puanlık düşüş ile Estonya ve 5,1 puanlık düşüş ile Finlandiya'dır.

Türkiye'de ise gençlerin büyük bir kesiminin istihdam sorunuyla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Tablo 29'a göre, 2004 yılında %33 olan genç istihdam oranının 2012 yılında %31,5'e düştüğü görülmektedir.

Cinsiyete göre istihdam oranları ise, bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile ilgili önemli ipuçları veren göstergelerden biridir. Bir ülkede kadın istihdam oranının yüksek olması bir anlamda o ülkenin gelişmişlik düzeyini de yansıtmaktadır. Bu anlamda Tablo 30, AB ülkeleri ve Türkiye'de 15-24 yaş grubunun cinsiyete göre istihdam oranları ile ilgili bilgi vermektedir.

Tablo 30. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Genç Nüfusun Cinsiyete Göre İstihdam Oranları

Ülkeler	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
AB-27	-	-	33,0	38,9	32,6	38,1	34,2	40,4	34,4	40,3	32,9	37,0	31,4	34,9	31,4	35,7	30,9	34,9
AB-25	-	-	33,9	39,8	-	-	35,2	41,3	35,4	41,4	33,7	37,7	-	-	32,2	36,4	-	-
AB-15	-	-	36,2	42,0	36,7	42,0	36,9	42,9	37,9	43,1	36,4	39,9	34,7	37,5	34,0	37,7	33,2	36,3
Almanya	-	-	40,2	43,6	41,3	44,7	43,5	47,2	44,5	48,7	44,4	47,5	44,0	46,9	46,1	49,7	44,6	48,6
Avusturya	45,6	54,3	49,4	56,8	48,1	55,0	51,5	59,6	52,3	59,5	51,6	57,3	48,5	55,6	50,1	59,8	50,5	58,8
Belçika	26,6	29,5	25,2	29,7	25,6	31,1	25,0	29,9	25,0	29,7	23,2	27,4	22,4	25,1	24,2	27,7	22,6	27,8
Bulgaristan	18,7	21,9	19,4	23,9	18,3	23,5	21,8	27,1	23,1	29,3	21,4	28,0	17,2	24,1	17,2	22,8	18,7	24,9
Çek Cum.	26,0	29,9	23,4	31,3	22,7	30,7	23,9	32,8	23,5	32,4	21,7	31,1	19,5	28,5	19,9	29,2	21,0	29,2
Danimarka	58,2	64,5	60,5	63,9	60,2	63,2	64,0	66,5	65,3	67,4	62,8	62,2	59,0	55,9	58,5	56,6	55,4	54,6
Estonya	18,4	28,7	25,1	33,1	23,6	35,8	30,0	38,9	33,2	39,5	27,0	30,8	22,3	23,9	29,4	33,6	31,3	34,6
Finlandiya	33,2	32,7	40,6	40,4	36,4	36,4	44,7	44,5	45,1	44,3	41,5	37,7	34,2	31,7	41,2	39,5	42,7	41,0
Fransa	26,5	32,1	26,7	33,7	25,5	31,2	27,9	34,1	28,3	34,3	28,2	32,6	27,0	32,1	26,9	32,8	26,3	31,3
Hollanda	64,8	66,2	64,9	65,5	63,8	65,1	67,9	68,9	68,8	69,8	68,4	67,5	62,3	61,7	64,4	62,7	64,3	62,4
İngiltere	54,5	56,6	52,7	56,0	52,2	53,8	51,4	54,4	51,0	53,8	48,2	48,5	46,8	45,6	45,7	47,0	46,5	47,1
İrlanda	43,1	49,3	45,9	51,5	44,3	51,2	47,8	53,0	45,0	46,7	38,1	33,5	33,1	29,5	30,0	26,3	30,2	26,3
İspanya	28,4	39,7	32,8	43,5	33,7	42,2	33,8	44,2	32,5	39,3	26,5	29,4	24,5	25,4	21,8	22,1	18,0	18,4
İsveç	36,6	34,3	39,8	37,7	34,5	34,7	42,3	42,0	42,1	42,2	38,9	37,7	34,8	32,8	41,0	40,1	41,6	38,8
İtalya	23,0	32,3	20,8	30,4	20,4	30,4	19,5	29,6	19,4	29,1	17,0	26,1	16,4	24,8	15,5	23,1	15,0	21,9
Kıbrıs	-	-	33,2	40,5	35,8	37,6	36,0	39,1	36,7	39,4	34,6	36,4	33,2	32,2	28,3	30,5	26,1	30,5
Litvanya	15,7	25,1	17,4	24,8	19,5	26,1	20,5	29,6	22,2	30,9	20,9	22,0	19,4	17,9	17,4	21,9	20,4	22,7
Lüksemburg	20,5	26,0	21,3	28,4	21,2	25,4	18,4	26,5	20,6	27,0	24,2	29,1	17,4	21,3	18,5	22,8	20,1	23,4
Macaristan	22,2	27,1	19,2	24,4	19,0	23,5	17,8	24,2	16,8	23,2	16,3	19,9	16,5	19,0	16,7	19,9	17,2	20,0
Malta	42,7	50,7	43,9	46,7	38,1	47,5	43,2	48,1	43,9	47,7	41,4	46,3	38,8	46,6	40,5	48,6	41,2	46,2
Polonya	17,7	23,6	19,6	25,4	19,6	24,3	22,4	29,2	23,7	31,0	23,2	30,4	22,2	29,0	20,1	29,6	19,9	29,2
Portekiz	32,9	41,0	31,4	40,5	31,4	39,9	30,6	39,1	30,8	38,5	29,4	33,2	27,9	30,5	24,9	29,3	21,6	25,5
Slovakya	25,1	27,5	23,1	28,1	21,8	28,3	24,1	30,9	21,5	30,8	18,7	26,8	17,5	23,0	15,1	25,0	15,9	24,1
Slovenya	26,0	36,4	29,8	38,1	27,5	36,2	31,4	43,2	33,2	43,0	31,0	39,1	29,9	36,6	26,9	35,7	23,7	30,4
Türkiye	19,8	40,8	19,4	41,6	19,3	41,8	19,4	41,6	19,8	41,3	19,3	39,0	20,3	40,2	21,2	43,3	20,7	42,5
Yunanistan	21,2	32,8	19,8	30,1	19,7	30,8	18,7	29,2	18,5	28,5	18,1	27,7	16,7	25,3	12,9	19,6	10,0	16,1

Kaynak: EUROSTAT, Employment Statistics, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/...>, (12.06.2013).

Tablo 30'dan AB-27'de gerek genç erkeklerin gerekse de genç kadınların istihdam oranlarının 2004 ve 2008 yılları arasında önemli bir farklılık göstermediği ancak özellikle 2008 yılı itibariyle etkilerini derinden hissettirmeye başlayan küresel kriz ile birlikte 2009 yılında önemli bir düşüş meydana geldiği açık bir şekilde görülmektedir.

AB-27'de 2008 yılında %40,3 olan genç erkek istihdam oranı, 2009 yılından itibaren düşme eğilimine girerek %37, 2011'de %35,7 ve 2012 yılında ise %34,9 olarak gerçekleşmiştir. Kadın istihdam oranlarında ise aynı yıllar itibari ile sırasıyla %34,4, %32,9, %31,4 ve son olarak %30,9 olduğu görülmektedir. Gençlerin cinsiyete göre istihdam oranları üye ülkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde; 2012 yılında en yüksek genç erkek istihdam oranının %62,4 ile Hollanda, %58,8 ile Avusturya ve %54,6 ile Danimarka'da; en düşük genç erkek istihdamının ise %16,1 ile Yunanistan, %18,4 ile İspanya ve %20 ile Macaristan'da olduğu görülmektedir. Kadınların cinsiyete göre istihdam oranları değerlendirildiğinde, en düşük genç kadın istihdamına sahip ülkeler sırasıyla %10 ile Yunanistan, %15 ile İtalya, %15,9 ile Slovakya ve %17,2 ile Macaristan'ın olduğu görülmektedir. En yüksek istihdam oranlarına sahip olan genç kadınların ise %64,3 ile Hollanda, %55,4 ile Danimarka ve %50,5 ile Avusturya'da olduğu dolayısıyla gerek erkeklerde gerekse de kadınlarda gençler arasında en yüksek istihdam oranlarına aynı ülkelerin sahip olduğu görülmektedir.

Hollanda ve Danimarka'da istihdam oranlarındaki bu olumlu gelişme, sosyal tarafların güçlü işbirliğine dayalı Avrupa sosyal modeli olarak adlandırılan yaklaşımı benimsemelerinden kaynaklanmaktadır. Bu yaklaşıma göre; sınıflar arası güçlü dayanışma ve güven, geleneksel olarak yüksek örgütlenme eğilimi, adaletli bir ücret yapısı, düşük ücret farklılıkları, etkin sosyal güvenlik sistemi ve özellikle işgücü piyasasında işsizlere karşı koruyucu önlemler yer almaktadır. Koruyucu önlemlerin başında, işsizlere işsizlik sürecinde önemli bir gelir kaybının yaşatılmaması yer almaktadır (Werner, 1999: 19; Ferrera vd., 2001: 174; Selamoğlu, 2002: 40). Ayrıca Hollanda ve Danimarka'da gerek işsizlik oranlarının düşük olması gerek istihdam oranlarındaki bu olumlu göstergeler bu ülkelerde yüksek kısmi süreli çalışmanın yaygın olduğunu göstermektedir. Kısmi süreli çalışanlar ile tam zamanlı çalışanların aynı statü ve haklara sahip olması, bu ülkelerde istihdamın desteklenmesinde esnekliğin ve güvencenin yarattığı olumlu sonucu göstermektedir. Ayrıca bu ülkelerde kısmi süreli çalışmanın desteklenmesinin amacı; gençlerin ve kadınların işgücüne katılım oranını yükseltmek, ileri yaştaki işçilerin çalışmaya devam etmelerini desteklemek ve işsizliğin

azalmasını sağlamak olarak belirlenmiştir. Özetle, Hollanda ve Danimarka gibi işsizliğin en düşük yaşandığı ve istihdam hacminde önemli ve istikrarlı artışlar kaydeden ülkeler esnek düzenlemeler açısından ileri ülkeler arasında en önde gelmektedirler (Selamoğlu, 2002: 42-43).

Türkiye’de gençlerin cinsiyete göre istihdamında da bazı konular oldukça ön plana çıkmaktadır. Bunların başında gerek genç erkek gerekse de genç kadınların istihdam oranlarının yıllar itibariyle azalma gösterdiği görülmektedir. Ayrıca Türkiye kadın istihdamı konusunda AB-27 ve AB-15 ortalamasının altında kalmaktadır. Buna göre, 2012 yılında AB-27’de kadın istihdam oranı %30,9, AB-15’de %33,2 iken Türkiye’de bu oran %20,7 ile daha düşüktür. Özellikle 2009 krizinin etkisiyle genç kadınlarda istihdam oranı 2004 yılında %19,8 iken bu dönemde %19,3’e genç erkeklerde ise 2009 yılında %39’a düştüğü görülmektedir. Ayrıca genç kadınlardaki istihdam oranlarının genç erkeklere göre daha düşük olmasının yanında yıllar itibariyle düşme kaydettiği ve 2012 yılında %20,7’e düştüğü de görülmektedir. Türkiye’de özellikle kadınların her yaş grubunda daha az işgücüne katıldıkları ve daha az istihdam edildikleri bilinmektedir. Bu durum Türkiye’nin kendine has pek çok özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu sebeplerin en önemlileri arasında geleneksel ve ataerkil yapının egemenliğini devam ettirmesinden dolayı kadınlara ağırlıklı olarak ev içi sorumlulukların yüklenmesi, kadınların eğitim düzeyinin erkeklere oranla düşük olması, tarım istihdamında meydana gelen çözümler nedeniyle köyden kente göçün devam etmesi ve kente gelen kadınların işgücü piyasalarına eklemlenmesinde önemli sorunların yaşanması bulunmaktadır. Cinsiyete göre genel istihdam durumu Türkiye açısından değerlendirildiğinde üzerinde önemle durulması gereken sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Öncelikle Türkiye’de genel olarak istihdam oranlarının düşük olması ve özellikle de kadınlarda bu oranın istihdamdaki erkeklere göre çok daha düşük seyretmesi yıllar itibariyle incelendiğinde; 2000 yılında %68,9 olan erkek istihdam oranının 2012 yılında %65’e gerilemesi ve bu dönemlerde kadın istihdamının erkeklere göre bir hayli aşağıda seyretmesi (%26,3)’dir.

2.6.3 AB Ülkeleri ve Türkiye’de Genç İşsizliğin Boyutu ve Özellikleri

Çalışma çağında bulunan ve piyasalardaki cari ücret düzeyinde çalışma arzu ve isteğinde olan fakat istihdam edilemeyen ve kendisine uygun bir iş bulamayan kişiler işsiz olarak değerlendirilmektedir. İşsizlerin meydana getirdiği olguya işsizlik, işsizlerin toplam işgücüne oranına ise işsizlik oranı denilmektedir. Bu başlık altında AB ülkeleri ve Türkiye’de toplam işsizlik oranları incelenecek olup 15-24 yaş grubunu oluşturan

gençlerin cinsiyet durumu göz önünde bulundurularak yıllar itibariyle işsizlik oranlarına ayrıca genel işsizlik ve genç işsizliği arasındaki ilişkiye yer verilecektir.

Avrupa Birliği'ndeki vatandaşlar için işsizlik halen en önemli bir sorun olarak görülmektedir. En son Temmuz 2013 tarihinde yayımlanan standart Eurobarometre anketine göre ise (Eurobarometer 79), ulusal düzeyde AB vatandaşlarının en fazla tehdit olarak algıladığı en önemli üç konunun başında %51 ile işsizlik ve daha sonra %33 ile ekonomik durum ve %20 ile enflasyon gelmektedir. 28 AB ülkesinden Almanya, Avusturya, Estonya, Güney Kıbrıs, Malta, Romanya ve Slovenya hariç 21 AB ülkesinde ulusal düzeyde en önemli sorun işsizlik olarak belirtilmiştir. AB vatandaşlarının kişisel olarak şu anda karşılaştığı en önemli sorun arasında işsizlik ikinci sıradadır. En önemli sorun olarak %41 ile enflasyon, %22 işsizlik ve %18 ile ülkedeki ekonomik durum olarak sıralanmıştır. Eurobarometer 79, <http://ec.europa.eu/...>, (20.10.2013). Genç işsizlik oranlarına bağlı olarak gençlerin durumunu incelemeyen önce AB ve Türkiye'de toplam işsizlik oranlarına bakmak daha yararlı olacaktır bu anlamda Tablo 31, AB ülkeleri ve Türkiye'de toplam işsizlik oranlarını göstermektedir.

Tablo 31'den tüm üye ülkelerde 2008 yılından 2009 yılına krizin etkisi ile işsizliğin ciddi bir oranda artış gösterdiği görülmektedir. Bu dönemde 2008 krizinden işgücü piyasaları yoğun bir şekilde etkilenen ülkeler sırasıyla Letonya, Estonya ve Litvanya olmuştur. Buna göre, 1 yıl içerisinde işsizlik oranında en çok artış, 2008'de işsizlik oranı %11 iken 2009'da %21,2'e ulaşan Letonya'da, işsizlik oranı %9,4'den 2009 yılında %17'ye ulaşan Estonya'da ve 2008'de %8,6 olan işsizlik oranının 2009'da %16,9'a ulaştığı Litvanya'da yaşanmıştır.

Tablo 31. AB Ülkeleri ve Türkiye’de İşsizlik Oranları, (15+ Yaş)

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
AB-27	9.2	8.8	7.8	6.9	7.7	9.5	9.6	10.0	10.5
AB-25	9.3	8.9	7.8	7.0	7.8	9.6	9.7	10.1	10.6
AB-15	8.3	8.2	7.7	7.0	7.1	9.1	9.5	9.6	10.6
Almanya	11.2	10.8	9.5	8.2	7.3	7.6	6.6	5.6	5.5
Avusturya	5.0	5.1	4.4	4.1	4.4	4.6	4.2	4.2	4.3
Belçika	8.3	8.4	7.9	7.2	7.2	8.2	7.6	7.1	7.6
Bulgaristan	11.4	9.7	8.2	6.1	5.4	8.5	11.3	11.8	12.3
Çek Cum.	8.2	7.8	6.4	4.8	4.7	7.5	7.2	6.7	7.0
Danimarka	5.2	4.2	3.9	3.4	4.1	7.1	7.6	7.7	7.5
Estonya	8.8.	6.9	5.3	4.3	9.4	17.0	14.4	11.2	10.2
Finlandiya	8.7	8.1	7.3	6.5	6.8	8.7	8.0	7.6	7.7
Fransa	9.3	9.5	8.8	7.7	8.4	10.0	9.7	9.9	10.2
Hollanda	5.3	5.1	4.0	3.3	3.1	4.4	4.3	4.9	5.3
İngiltere	4.8	5.1	5.5	5.1	6.5	7.7	7.8	8.3	7.9
İrlanda	4.4	4.4	4.4	4.9	8.6	13.2	14.8	15.0	14.7
İspanya	10.3	8.7	8.3	8.8	14.9	19.2	20.5	23.1	25.0
İsveç	7.5	7.7	6.4	6.0	6.8	8.9	7.8	7.5	8.0
İtalya	7.9	7.5	6.2	6.5	6.9	8.3	8.2	9.5	10.7
Kıbrıs	5.3	5.6	4.5	3.9	3.9	6.6	6.0	9.7	11.9
Letonya	11.2	8.6	6.7	6.0	11.0	21.2	18.2	15.5	14.9
Litvanya	10.4	6.4	4.3	3.5	8.6	16.9	17.5	13.7	13.3
Lüksemburg	4.9	4.6	4.6	4.2	5.3	4.8	4.8	5.0	5.1
Macaristan	6.5	7.4	7.4	8.0	8.3	10.7	11.0	10.9	10.9
Malta	6.8	7.6	6.7	5.8	6.2	7.6	6.7	6.5	6.4
Polonya	18.3	16.6	11.9	8.2	6.9	8.9	9.5	9.9	10.1
Portekiz	7.9	8.7	9.2	8.5	8.9	11.3	12.3	14.6	15.9
Romanya	7.9	6.7	7.2	6.1	5.7	7.5	7.1	7.5	7.0
Slovakya	17.6	15.4	12.1	10.5	9.2	14.4	13.9	13.9	14.0
Slovenya	6.4	6.9	5.4	4.7	4.2	6.3	7.9	8.6	8.9
Türkiye	10.8	10.6	10.2	10.3	11.0	14.0	11.9	9.8	9.2
Yunanistan	10.2	9.5	8.8	8.0	8.5	10.4	14.5	21.3	24.3

Kaynak: EUROSTAT, Unemployment rate, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/...>, (13.06.2013); TÜİK, İşgücü İstatistikleri, (13.06.2013).

Tablo 31'e göre, Türkiye'de ise hem işsizlik oranının hem de artışın en yüksek olduğu yıl olan 2009'da %11 olan işsizlik oranının %14'e ulaştığı görülmektedir. AB-27'de 2004 yılında %9,2 olan toplam işsizlik oranının 2009'da %9,5'e, 2010'da %9,6'a 2011'de %10'a ve 2012 yılında ise %10,5 olarak gerçekleştiği ve işsizlik oranlarının 2009 yılından itibaren artış eğilimine girdiği görülmektedir.

2012 yılı verilerine dayanarak en yüksek işsizlik oranlarına sırasıyla, %25 ile İspanya, %24,3 ile Yunanistan ve %15,9 ile Portekiz'in sahip olduğu görülmektedir. En düşük oranlar ise istihdam verilerinde olumlu anlamda başı çeken %4,3 ile Avusturya, %5,1 ile Lüksemburg ve %5,3 ile de Hollanda'da görülmektedir. AB ülkeleri arasında istihdam yaratmada oldukça başarılı diğer ülkeler olan Danimarka'nın işsizlik oranı 2012 yılı itibariyle %7,5 iken İsveç'in %8'dir. Özellikle Danimarka'nın küresel krizden büyük oranda etkilendiği çok açık bir şekilde görülmektedir. Buna göre, 2007 yılında %3,4 olan işsizlik oranının 2009 yılında önemli oranda artış göstererek %7,1'e ve 2012 yılında %7,5'e ulaştığı görülmektedir.

Türkiye'de işsizlik olgusu ve sorunu AB ülkelerine oranla farklılık göstermektedir. AB ülkelerinin çok büyük bir çoğunluğunda küresel krizin etkilerinin henüz hissedilmediği döneme kadar işsizlik oranları yıllar itibariyle azalış gösterirken Türkiye'de aynı dönemlerde özellikle 2004 yılında %10,8 olan işsizlik oranının 2008 yılında %11'e, 2009 yılında ise %14'e ulaştığı görülmektedir. Son yıllarda düşme eğilimi göstererek 2012 yılında %9,2'e gerilediği de gözden kaçmamaktadır. Ancak bu durum işsizliğin bir sorun olarak değerlendirilmemesine yetmemekte ve özellikle Türkiye'de toplam işsizliğin bir hayli üzerinde seyreden genç işsizlik oranı dikkate alındığında bu konunun detaylı bir şekilde incelenmesi ve çözüm yollarının geliştirilmesi gerektiği fikri güçlenmektedir. Genel olarak işsizlik sorununa değindikten sonra gençlerin işsizliğini ortaya koymak son derece yerinde olacaktır.

Genç işsizliği sadece Türkiye'nin değil, başta Avrupa olmak üzere tüm dünya ülkelerinin en önemli sorunları arasında yer almaktadır. AB, genç işsizlik oranlarının iyileştirilmesine yönelik sosyal ve eğitim politikalarında 1974 yılından itibaren mesleki eğitime ağırlık vermiştir. Türkiye'de ise, 1977-1986 yıllarında çıraklık eğitimi yasalarıyla genç işsizliği sorununun çözümüne yönelik adımlar atılmıştır (Tatlidil ve Xanthacou, 2002: 11). Ancak genç işsizliği günümüzde de önemli bir sorun olarak gündemini korumakta ve genel işsizliğin yaklaşık iki katı civarında seyretmektedir. Buna göre Tablo 32, AB ülkeleri ve Türkiye'de 15-24 yaş grubu gençlerin işsizlik oranlarını göstermektedir

Tablo 32. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Genç İşsizlik Oranları

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
AB-27	19.0	18.8	17.5	15.7	15.8	20.1	21.1	21.4	22.8
AB-25	18.8	18.8	17.4	15.5	15.7	20.2	21.0	21.3	-
AB-15	-	16.7	16.5	15.3	14.5	18.8	20.8	20.6	22.2
Almanya	13.8	15.6	13.8	11.9	10.6	11.2	9.9	8.6	8.1
Avusturya	9.7	10.3	9.1	8.7	8.0	10.0	8.8	8.3	8.7
Belçika	21.2	21.5	20.5	18.8	18.0	21.9	22.4	18.7	19.8
Bulgaristan	24.3	21.0	18.3	14.1	11.9	15.1	21.8	25.0	28.1
Çek Cum.	21.1	19.3	17.6	10.8	9.9	16.7	18.4	18.1	19.5
Danimarka	8.2	8.6	7.7	7.5	8.0	11.8	14.0	14.2	14.1
Estonya	21.6	16.1	11.9	10.1	12.1	27.5	32.9	22.3	20.9
Finlandiya	20.7	20.1	18.7	16.5	16.5	21.5	21.4	20.1	19.0
Fransa	20.8	21.3	22.4	19.8	19.3	24.0	23.6	22.9	24.3
Hollanda	9.0	9.4	7.5	7.0	6.3	7.7	8.7	7.6	9.5
İngiltere	12.1	12.8	14.0	14.3	15.0	19.1	19.6	21.1	21.0
İrlanda	8.7	8.6	8.7	9.1	13.3	24.0	27.6	29.1	30.4
İspanya	22.0	19.7	17.9	18.2	24.6	37.8	41.6	46.4	53.2
İsveç	20.4	22.6	21.5	19.2	20.2	25.0	25.2	22.9	23.7
İtalya	23.5	24.0	21.6	20.3	21.3	25.4	27.8	29.1	35.3
Kıbrıs	10.2	13.9	9.9	10.2	9.0	13.7	16.6	22.4	27.8
Letonya	20.0	15.0	13.5	11.9	14.5	36.2	37.2	31.0	28.4
Litvanya	22.1	14.9	8.6	6.8	12.2	29.0	35.3	32.2	26.4
Lüksemburg	16.4	14.6	15.5	15.6	17.3	16.5	15.8	16.4	18.1
Macaristan	15.5	19.4	19.1	18.1	19.9	26.5	26.6	26.1	28.1
Malta	16.6	16.8	15.8	13.9	12.2	14.4	13.1	13.8	14.2
Polonya	39.6	36.9	29.8	21.6	17.2	20.5	23.6	25.7	26.5
Portekiz	18.9	19.8	20.1	20.4	20.2	24.8	27.7	30.1	37.7
Romanya	21.0	19.7	21.0	20.1	18.6	20.8	22.1	23.7	22.7
Slovakya	33.4	30.4	27.0	20.6	19.3	27.6	33.9	33.5	34.0
Slovenya	16.1	15.9	13.9	10.1	10.4	13.6	14.7	15.7	20.6
Türkiye	20.6	19.9	19.1	20.0	20.5	25.3	21.7	18.4	17.5
Yunanistan	26.9	26.0	25.2	22.9	22.1	25.8	32.9	44.4	55.3

Kaynak: EUROSTAT, Unemployment rate, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/...>,

(13.06.2013); TÜİK, İşgücü İstatistikleri, (13.06.2013).

Tablo 32’ e göre, 2012 yılında AB ülkeleri arasında en düşük genç işsizlik oranlarına sahip olan ülkeler başta %8,1 ile Almanya olmak üzere %8,7 ile Avusturya ve %9,5 ile Hollanda’dır. Burada en düşük genç işsizlik oranının Almanya’da görülmesi özellikle genç istihdamı politikasının temelini oluşturan Alman mesleki eğitim sisteminin varlığından kaynaklanmaktadır. Alman mesleki eğitim sistemi çıraklık sistemi ile özdeş tutulmaktadır. Bu sistemin en önemli özelliği ise, eğitimden çalışma

hayatına geçişi kolaylaştırmak amacıyla gençleri iş piyasasıyla bütünleştirmesidir. İkili sistem olarak adlandırılan sistem, okulda verilen teorik eğitimle bir iş yerinde verilen pratik eğitimi birleştirir. Dolayısıyla bu sistem sayesinde Almanya'da gençler istihdam edilebilmek için gerekli bilgi ve tecrübeyi kazanmakta, iş piyasasına girişi kolaylaşmakta ve gençler arasında işsizlik oranı da düşük seviyelerde gerçekleşmektedir (Gündoğan, 1999: 76). Hollanda'da ise genç işsizlik oranının düşük olmasında yaygın esnek istihdam politikalarının uygulanması büyük önem taşımaktadır (Selamoğlu, 2002: 37).

En yüksek genç işsizlik oranları ise %55,3 ile Yunanistan ve %53,2 ile İspanya'da olup sırayı %37,7 ile Portekiz ve %34 ile Slovakya takip etmektedir. Dikkat edilirse, gerek en düşük gerekse de en yüksek genç işsizlik oranları aynı ülkelerdeki genel işsizlik oranlarının yaklaşık iki katı olduğu görülmektedir. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi gelişmiş ülkelerde de gençlerin dezavantajlı grup içerisinde yer aldığını göstermektedir. Örneğin, genç işsizlik oranı 2012 yılında en yüksek seviyede bulunan ve %55,3'lük orana sahip olan Yunanistan'ın genel işsizlik oranı %24,3; %8,1 ile en düşük genç işsizlik oranına sahip olan Almanya'nın genel işsizlik oranı ise %5,5'dir.

Türkiye'de ise gençlerin işsizliği yıllar itibariyle artış göstermekle birlikte 2007 yılında %20 olan genç işsizlik oranının 2009 yılında %25,3'e yükseldiği görülmektedir. Bu oransal gelişme Türkiye'de de gençlerin küresel krizden ciddi bir şekilde etkilendiğini göstermektedir. 2009 yılından itibaren Türkiye'de genç işsizlik oranında bir azalma görülse de özellikle genel işsizlik oranları dikkate alındığında 2012 yılında %9,2 olan toplam işsizliğin karşısında %17,5 ile yaklaşık iki katı bir genç işsizlik oranına sahip olunması gençlerin dezavantajlı durumunu ortaya koymakta ve gençlerin işsizliği konusunun önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Tablo 33 ise AB ülkeleri ve Türkiye'de gençlerin cinsiyet durumuna göre işsizlik oranlarını göstermektedir.

Tablo 33. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları

Ülkeler	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
AB-27	-	-	19,0	18,7	18,1	18,3	16,1	15,4	15,8	15,8	18,8	21,2	19,6	23,2	20,8	21,9	22,1	23,4
AB-25	-	-	19,0	18,5	19,4	-	16,0	15,1	15,8	15,7	18,9	21,2	-	-	20,7	21,7	22,0	23,4
AB-15	-	-	16,5	16,9	16,3	16,6	15,7	15,0	14,3	14,7	17,4	20,0	18,8	22,5	19,9	21,1	21,0	23,2
Almanya	-	-	14,1	16,9	-	16,0	11,1	12,6	10,0	11,0	9,8	12,5	9,3	12,9	7,8	9,3	7,3	8,8
Avusturya	10,7	11,3	9,9	10,7	10,1	10,1	9,1	8,3	8,2	7,9	9,4	10,5	8,5	10,4	8,8	7,9	8,7	8,8
Belçika	18,9	20,3	22,1	21,0	20,2	20,5	20,9	17,1	18,7	17,3	22,5	21,5	25,7	24,0	18,7	18,7	18,9	20,4
Bulgaristan	23,3	29,7	19,7	22,0	20,5	21,4	14,8	13,5	10,5	12,8	12,8	16,7	21,3	25,3	23,6	26,0	26,0	29,5
Çek Cum.	18,9	22,3	19,1	19,4	9,4	18,7	11,0	10,6	10,0	9,9	16,7	16,7	18,7	20,3	18,0	18,2	19,0	19,9
Danimarka	8,5	9,7	8,6	8,6	12,0	8,9	7,4	7,6	8,7	7,4	10,3	13,3	11,4	17,2	12,7	15,7	13,5	14,8
Estonya	31,3	24,3	15,0	16,9	6,9	-	7,3	12,0	11,3	12,7	22,0	31,7	31,9	46,8	20,7	23,7	18,0	23,4
Finlandiya	20,0	25,7	19,5	20,6	19,1	22,7	16,6	16,4	15,8	17,1	19,0	24,1	20,9	28,4	18,4	21,8	18,0	19,9
Fransa	20,4	19,7	22,7	20,2	28,4	21,7	20,7	19,1	19,4	19,3	23,0	24,7	22,3	24,3	24,0	22,0	24,2	24,4
Hollanda	8,8	8,2	9,4	9,5	8,4	7,0	7,8	6,3	6,4	6,3	7,3	8,1	9,4	9,8	7,8	7,5	10,0	8,9
İngiltere	9,5	12,8	11,1	14,4	10,5	15,2	12,5	15,8	12,7	17,0	16,0	21,8	15,8	22,8	18,4	23,5	18,0	23,6
İrlanda	7,3	8,3	7,9	9,2	34,5	8,7	8,0	9,9	10,3	16,0	17,0	30,7	17,6	32,8	22,7	35,0	24,0	36,4
İspanya	27,1	19,5	23,4	16,7	23,6	16,6	21,9	15,2	25,8	23,7	36,4	39,1	38,0	43,4	44,4	48,2	51,8	54,4
İsveç	16,4	20,2	22,5	22,6	25,9	22,9	19,8	18,7	20,8	19,7	23,7	26,3	27,5	29,3	22,0	23,8	22,3	25,0
İtalya	27,5	20,3	27,4	21,5	11,4	21,1	23,3	18,2	24,7	18,9	28,7	23,3	29,8	28,1	32,0	27,1	37,5	33,8
Kıbrıs	-	-	14,7	13,2	9,4	12,6	9,4	10,9	9,4	8,7	13,9	13,5	19,9	21,0	21,5	23,3	26,7	28,8
Litvanya	27,8	20,7	14,5	15,2	15,2	10,7	8,6	5,5	13,4	11,4	20,7	35,2	25,5	44,1	29,3	34,3	21,9	29,9
Lüksemburg	22,5	12,1	17,2	12,6	18,3	17,0	18,2	13,8	22,0	13,4	18,2	15,0	10,8	19,0	17,9	15,1	17,4	18,7
Macaristan	12,4	15,5	19,1	19,6	13,4	19,5	18,6	17,6	20,9	19,1	24,2	28,2	24,0	30,6	24,6	27,2	27,3	28,8
Malta	17,4	16,1	16,2	17,2	8,4	20,2	11,6	15,8	10,4	13,7	12,5	15,9	-	14,3	13,7	13,8	14,6	13,9
Polonya	45,2	41,4	38,4	35,8	17,9	33,8	23,7	20,0	19,6	15,2	21,0	20,2	24,9	24,4	28,8	23,6	30,0	24,1
Portekiz	17,3	13,9	22,5	17,6	21,4	14,0	24,0	17,5	23,8	17,2	25,5	24,1	23,2	22,2	31,7	28,7	39,2	36,4
Slovakya	30,8	36,6	29,4	31,2	28,8	29,4	20,7	20,6	20,3	18,6	27,1	27,9	31,0	35,5	34,1	33,1	32,5	35,0
Slovenya	22,0	15,2	17,8	14,5	24,0	13,1	11,2	9,4	11,3	9,9	13,4	13,8	11,7	16,7	16,8	15,0	21,0	20,3
Türkiye	20,7	20,5	20,5	19,5	20,6	18,3	20,8	19,6	21,2	20,1	25,0	25,4	23,0	21,0	20,7	17,1	19,9	16,3
Yunanistan	38,3	21,1	34,8	18,7	21,3	18,0	32,1	15,7	28,9	17,0	33,9	19,4	38,9	24,3	51,5	38,5	63,2	48,4

Kaynak: EUROSTAT, Unemployment rate, [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/...](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/), (13.06.2013); TÜİK, İşgücü İstatistikleri, (13.06.2013).

Tablo 33'de gençlerin cinsiyet durumuna göre işsizlik oranları incelendiğinde, öncelikle dikkat çeken konunun küresel kriz meydana gelmeden önce hemen hemen tüm AB ülkelerinde genç kadın işsizlik oranları, genç erkek işsizlik oranlarına göre daha fazla iken, kriz sonrası 2009 yılı verilerine göre tam tersi bir durumun yaşandığı olmaktadır. Böyle bir gelişmenin altında yatan sebeplerin başında kuşkusuz ki, erkeklerin kadınlara oranla daha fazla işgücüne katılmaları ve daha fazla istihdam edilmeleri gelmektedir. Dolayısıyla ciddi bir küresel kriz sonrasında işten çıkarılanların büyük bir çoğunluğunu da erkeklerin oluşturduğu söylenebilmektedir. AB-27'de 2012 yılı itibariyle 15-24 yaş grubu erkeklerde işsizlik oranı %23,4 iken bu grupta yer alan kadınlarda %22,1 olarak gerçekleşmiştir. AB üyesi ülkeler bazında değerlendirildiğinde 2012 yılında en yüksek genç erkek işsizlik oranı %54,4 ile İspanya başta olmak üzere %48,4 ile Yunanistan, % 36,4 ile Portekiz ve İrlanda'da görülmektedir. En düşük genç erkek işsizlik oranlarına sahip ülkeler ise %8,8 ile Almanya ve Avusturya, %8,9 ile Hollanda olmaktadır.

2012 yılında 15-24 yaş grubundaki kadınların işsizlik oranlarında ise en yüksek işsizlik oranının %63,2 ile Yunanistan, %51,8 ile İspanya ve %39,2 ile Portekiz'de olduğu görülmektedir. En düşük genç kadın işsizlik oranlarına sahip ülkeler ise %7,3 ile Almanya ve %8,7 ile de Avusturya olmaktadır.

Türkiye'de cinsiyet durumuna göre genç işsizlik oranları incelendiğinde Tablo 33'den özellikle 2004 yılında %20,7 olan genç kadın işsizlik oranının 2009 yılında %25'e, aynı dönemlerde genç erkek işsizlik oranının ise %20,5 seviyesinden %25,4'e yükseldiği görülmektedir. AB ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de 2009 yılında erkeklerin işsizlik oranı kadınlara göre daha fazladır. Ancak genel olarak kadınlar işsizlik sorunu ile erkeklere göre daha fazla karşı karşıya kalmaktadırlar. Buna göre, 2012 yılında erkeklerde işsizlik oranı %16,3 iken kadınlarda bu oran %19,9 ile daha yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir.

2.7 Türkiye’de Genç İşsizlik Sorununa Yönelik Çözüm Önerileri

Çalışmanın önceki bölümlerinde Türkiye’de genç işsizliği sorununun boyutları ve bu sorunun oluşmasına neden olan faktörler detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Bu başlık altında ise genç işsizliği sorununun çözümüne yönelik önerilere yer verilecektir.

Genç işsizliği sorunu hem bireysel hem de toplumsal birçok olumsuzluklar yaratmaktadır. Bu nedenle genç işsizliği sorunu ve bu konuda sunulan çözüm önerileri büyük önem taşımaktadır. Emeklerini ekonomik faaliyetlerde değerlendirme imkânı bulamayan 15-24 yaş grubu genç işsizler toplum dışına itilmekte ve mevcut işsizler içinde bulunan bu yaş grubu içinde de işsizlik daha çok 20-24 yaş grubu gençlerde görülmektedir. Bunlar arasında özellikle eğitim gördüğü halde iş bulamayanların içine düştüğü işsizlik durumundan kaynaklı ekonomik, sosyal ve psikolojik etkilerin daha fazla yaşanmaması için bu soruna bir an evvel çözüm getirilmesi gerekmektedir (Kutal, 1985: 171).

Genç işsizliğine neden olan en önemli faktörün eğitim ve istihdam arasındaki eşgüdümsüzlük sorunu olduğu bilinmektedir (Yeter, 2007: 128). Buradan hareketle, eğitim sistemi ile işgücü piyasaları arasındaki uyumsuzluğun ortadan kaldırılması ve bu iki mekanizma arasında bir işbirliğine gidilmesi gerekmektedir.

Günümüzde işverenin talep ettiği nitelikler ile eğitim kurumlarından mezun olan gençlerin aldıkları eğitim arasında büyük farklılıklar olduğu ve gençlerin bu nedenle işverenler tarafından tercih edilmediği bilinmektedir. Bu farkların kapatılmasına yönelik olarak işgücü piyasasının gereklilikleri doğrultusunda yeni programların ve alanların açılması ve bu gereklilikler doğrultusunda işgücünün yetiştirilmesi gerekmektedir. Bunun için üniversiteler ile iş dünyasının işbirliği içinde olup birlikte hareket etmesi, rekabetçi ve bilgiye dayalı ekonominin gerektirdiği özellikleri içeren ve ar-ge çalışmalarına daha çok önemin verildiği bir işgücü potansiyelinin yaratılması önemlidir. Eğitim ve işgücü piyasaları arasında güçlü bir bağın kurulabilmesi için işgücü piyasalarına yönelik ihtiyaç analizleri yapılmalı ve bu analizler sonucunda stratejik planların oluşturulup gerekli yapılanmanın gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

Gençlerin işgücü piyasasına entegrasyonunun sağlanması için alınan eğitimin özellikle iş deneyimi ve beceri eğitimi ile uyumu gerçekleştirilmeli, işgücünün niteliklerini geliştirmek üzere yükseköğrenime daha fazla kaynak ayrılmalı ve öğrencilerin aldığı sosyal destekler arttırılmalıdır. Bu bağlamda gençlerin istihdam edilebilirliklerini arttırmak için genelde eğitime ve özelden de mesleki eğitime yapılan yatırımların arttırılması gerekmektedir. Piyasaya uygun eleman yetiştirme hedefinde

olan mesleki eğitim programları işgücü piyasasının gereksinimlerini göz önüne alarak devamlı güncellenmeli ve bu doğrultuda değişen taleplere uygun yeni müfredatlar oluşturulmalıdır. Meslek liselerindeki bölümlerin sektörlerin ihtiyaçlarına göre belirlenmesi ve mezunlarının modern teknolojileri kullanabilen, piyasanın gereklerine uygun ara eleman ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca Türkiye'de üniversitelerden sürekli mezun verilmekte olup bu mezunlara yeterli iş olanakları sağlanamaması eğitilmiş işsizleri ortaya çıkarmakta ve bu sorunun çözülememesi halinde işsizlik gerek bireysel gerekse de toplumsal olarak kaygı verici boyutlara ulaşmaktadır. Bu sorunun önüne geçilebilmesi için, etkili ve düzenli bir eğitim programı ile hangi alanda ne kadar mezuna ihtiyaç var bunun temin edilmesi önem taşımaktadır. Bir ekonomide yüksek eğitilmiş işgücünün fazlalığı kadar bu işgücüne sağlanacak istihdamın da önemli olduğu unutulmamalıdır (Ayhan, 2008: 30). O nedenle üniversitede açılacak olan bölümler ve kontenjanlarının ülkenin gelecekte ihtiyaç duyacağı oranda mezun sağlaması için iyi ayarlanması gerekmektedir. Aksi takdirde piyasanın ihtiyaç duymadığı ve iş alanı yaratmadığı birçok farklı bölümlerden mezun olan bireylerin işsizliği ile karşılaşmaktadır.

Genç istihdamını artırma konusunda gençlerin işgücü piyasalarına girişinden önce ve sonra rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinden yararlanmaları büyük önem taşımaktadır. Gençlerin rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinden yararlanamaması ve işgücü piyasası hakkındaki bilgilendirmelerden yoksun kalması gençlerin istihdamının önünde önemli bir engel olarak görülmektedir (Gross, 1998: 26). Bu bağlamda okullarda işgücü piyasalarının mevcut durumu ve gelecekteki muhtemel seyri ve yeni iş alanları konusunda gençleri bilgilendirecek rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu hizmetler gençlerin ileriki yıllarda meslek seçimlerini doğru yapmalarında ve mezuniyet sonrası işsiz kalmamalarında önem taşımaktadır. Ayrıca yetersiz düzeyde olan özel sektör ve üniversite işbirliğinin geliştirilmesi; özel sektör kurumlarının ya da kamu kurumlarının temsilcilerinin üniversiteler başta olmak üzere tüm eğitim kurumlarını daha fazla ziyaret ederek gençlere işe başlayabilmeleri için kendilerinde bulunması gereken nitelikler konusunda bilgilendirmeleri gerekmektedir (O'Higgins, 2004: 30; Bilir, 2011: 155). Değişen ve gelişen ekonomi karşısında işgücü piyasasının gerekleri doğrultusunda hayat boyu öğrenme felsefesinin öneminin toplumun tüm kesimleri tarafından benimsenmesi ve buna yönelik teşviklerin yapılması gerekmektedir (Gök, 2004: 100). Özellikle yaygın eğitim kurumlarından faydalanacak olan gençlerin istihdam becerilerini artırmaya

yönelik olarak hayat boyu öğrenme stratejilerinin geliştirilmesi ve bu sürece daha fazla katılımlarının sağlanması için yaygın eğitim kurumlarının geliştirilmesi ve etkinliklerinin artırılması, gerekli olan bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir (Murat ve Şahin, 2011: 129-130).

Türkiye'nin en önemli problemlerinden biri de kayıt dışı istihdamdır. Özellikle tarımdan kopup gelen gençlerin büyük bir çoğunluğu ve aynı zamanda kentsel alanda da yaşamını sürdüren birçok genç kayıt dışı sektörlerde yer almaktadır. Bu nedenle özellikle gençlerin işsizliğinde kayıt dışı istihdamın varlığı ve bu sorunla mücadele edilmesi gerektiği ön plana çıkmaktadır. Bu konuda yapılan denetimlerin etkinliğinin ve gücünün artırılması gerekmektedir. Aynı zamanda kayıt dışı istihdama neden olan faktörlerin detaylı bir şekilde incelenmesi, özellikle idari, mali ve yasal yükümlülüklerin bütçe imkânları doğrultusunda düzenlenmesi, iş ve işgücü piyasasına yönelik esneklik çalışmalarının artırılması ve kayıt dışı sektörle mücadelede aktif rol oynayan kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanması gerekmektedir. Kırdan kente göç eden gençlerin kayıt dışı işlerde çalıştırılmalarının önüne geçilebilmesi için; her ne nitelikte olursa olsun tüm işler üzerindeki sosyal güvencesizliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Aynı zamanda kırsal alandan kente doğru göç yaşanması kentsel alandaki işgücü fazlasının istihdamını da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle kırdan kente göç hızının yavaşlatılabilmesi için tarım sektörünün dünya pazarlarındaki rekabet gücünün artırılması ve buna bağlı olarak bu alandaki verimlilik artışının sağlanması önem taşımaktadır. Bu durumun kente göç eden genç nüfusun hızını yavaşlatmakla birlikte kentsel alandaki mevcut işgücüne yeterli istihdam olanağını sağlamada da etkili olacağı düşünülmektedir (Bozdağlıoğlu, 2008: 62; Şahin, 2010: 337).

Türkiye'de 15-24 yaş grubunda işsizliğin özellikle 20-24 yaş grubu genç kadınlarda görülmesi de dikkat çekicidir. Bu bağlamda işe alımlarda genç kadın ve genç erkeklere eşit fırsatlar verilmelidir. Kadınların evlilik, annelik rolü, doğum vb. gibi nedenlerle işgücü piyasasını hemen terk edecekleri ön yargısıyla hareket edilmemelidir. Bu nedenle toplumsal cinsiyetçi ayrımını ortadan kaldırmaya yönelik politikalara daha çok ağırlık verilmelidir.

Gençlerin uygun ve istikrarlı bir iş bulamamalarında işgücü piyasalarının gerektirdiği vasıflara sahip olmamaları ve özellikle iş deneyimi konusunda yetersiz olmaları ileri sürülmektedir. Gençlerin istihdam edilebilirliklerini geliştirmek amacıyla iş deneyimi eksikliklerini gidermek ve işverenlerin bu konudaki ayrımcı tutumlarının önüne geçilmesi açısından Türkiye'de aktif işgücü piyasası politika ve programlarının

temel uygulayıcısı olan İŞKUR'un bu anlamda kapasitesinin artırılması ve güçlendirilmesi gerekmektedir (Çetinkaya, 2008: 206).

İŞKUR'un işsizliği azaltmaya yönelik birtakım çalışmalarda bulunduğu kuruma başvuran işsizlerin iş ve meslek danışmanlarının yönlendirmesiyle kendilerine uygun işe yerleştirilmeleri konusunda gerek işgücü yetiştirme kursları gerek girişimciliği destekleyen hibe programları ve staj imkânları ile son zamanlarda etkinliğini arttırdığı bilinmektedir. Ancak bu projelerin işsizliği azaltma yönünde ne kadar başarılı olduğunun tespiti ve buna yönelik güncellemelerin yapılması da büyük önem taşımaktadır. Bunun için özellikle açılan kurslar ve stajlar sonunda kaç kişiye istihdam olanağının sağlandığı, ne kadar süre ile istihdam edildiği, işten ayrılma/çıkarılma sebepleri, istihdam olanağının sağlanmasına rağmen istihdamı gerçekleştirilmeyen bireylerin neden çalışmak istemedikleri konusunda gerekli ve yeterli takibin yapılması gerekmektedir.

Bazı gençlerin eğitim kurumlarından mezun olduktan sonra iş deneyimi eksikliği nedeniyle işverenlerce tercih edilmemesi bazılarının ise hedeflerine uygun istihdam edilebilme fırsatı bulamamaları özellikle ücret düzeyi ile ilgili olarak piyasadaki koşulların kişileri tatmin etmemesi işsizliğin oluşmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Bu anlamda İŞKUR tarafından düzenlenen iş başı eğitim programları iş tecrübesi olmayan gençler için iyi bir fırsat olmakla birlikte iş başında eğitim gören stajyerlere getir götür işlerinin yaptırılmaması, stajyerlerin kurumda çalışan bir personel olarak görülmesi ve stajyerlere yaptırılan işlerin meslek ile ilgisi olup olmadığının düzenli ve sık sık kontrolü, staj sonunda çalışmak istememesi halinde bunların nedenlerinin tespiti ve bireylerin istekleri doğrultusunda iş bulmaları için uygun çözümlerin geliştirilmesi ve stajyerlere ödenen ücretin asgari ücretin altında olmaması ile ilgili düzenlemeler, yapılan projelerin başarılı sonuçlar vermesi açısından önem taşımaktadır. Bu anlamda özellikle ücretlerle ilgili olarak ücret ve verimlilik ilişkisinin sağlandığı, üretken istihdamı destekleyen bir ücret politikasının izlenmesi gerekmektedir. Çalışan veya yeni işe başlayacak olan bireylerin piyasaya uyumunun sağlanması, verimliliğin artması ve ücret düzeyinin düşük olmasından kaynaklı bireylerin piyasadaki geri çekilmeleri sonucu yaşanan işsizliğin önüne geçilmesi açısından ücret düzeyi ile ilgili uygun politikaların geliştirilmesi önemli görülmektedir.

Gençlerin işsizliği ile mücadelede uygulanacak aktif işgücü piyasası politikalarının etkinliğinin ve alanının artırılması yanında öncelikle bir ekonomide önemli bir yere sahip olan yatırımların teşvik edilmesi ve büyümenin istihdam yaratma eğiliminde

olması gerekmektedir. İstihdam edilebilirlik gençlere işgücü piyasasının gerektirdiği niteliklerin kazandırılmasının yanı sıra bu becerilerin kullanılabilceği yeni istihdam fırsatları yaratan kamu politikalara da önem verilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye’de genç işsizliğin bu kadar yüksek olmasındaki bir diğer etkenin yeteri kadar iş alanı yaratılmaması olduğu ve yeni iş alanlarının yaratılmaması durumunda uygulanacak olan aktif işgücü piyasası politikaların pek bir anlamı kalmayacağı düşünülmektedir (Erdayı, 2009: 157). Dolayısıyla Türkiye’nin genç ve dinamik nüfusa sahip bir ülke olması avantaj iken bu genç nüfusa istihdam olanakları yaratamaması nedeniyle gençlerin işgücü piyasasında dezavantajlı grup olarak görülmesi ise bir çelişki yaratmaktadır. Türkiye için 2020 ve 2040 yılları büyük önem arz etmektedir. Çünkü, Türkiye’nin şu anda sahip olduğu genç ülke imajını 2020 yılında orta yaşlı, 2040 yılına geldiğinde ise bugünün diğer Avrupa ülkeleri gibi yaşlı ülke konumuna bırakacağı tahmin edilmektedir. Bu durumda hala açık bulunan demografik fırsat penceresinden 2020 yılına kadar yeterince faydalanması ve gençlere başta eğitim olmak üzere gereken her türlü yatırımın yapılması ve gençlerin istihdam edilebilirliklerini arttıracak çağdaş beceriler kazandırılması önem taşımaktadır. Önündeki fırsatların kullanılmaması ya da başarılı sonuç verecek şekilde değerlendirilmemesi halinde genel işsizliğin bir hayli üzerinde oranlara sahip olan genç işsizliği sorununun daha ciddi boyutlarda yaşanacağı, yoksulluk ve sosyal huzursuzlukları da beraberinde getireceği düşünülmektedir (Şahin, 2010: 336). Bu nedenle genç işsizlere yönelik programlara daha çok ağırlık verilmeli ve özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde işgücü piyasasının dezavantajlı grupları arasında yer alan gençlere odaklanılmalıdır. Ayrıca genç nüfusa gerek hedefleri doğrultusunda iş alanlarının yaratılması gerekse de piyasanın talep ettiği vasıfların kazandırılması konusunda uygun politika ve programların geliştirilmesi, sürekli takibi ve güncellenmesi gerekmektedir. Çünkü genç nüfusa ne oranda yatırım yapılırsa ülkenin gelecekteki başarısı da o oranda artacaktır. Gençlerin ülkelerin kalkınmasında önemli bir değer olarak görüldüğü ve günümüzde tüm dünya ülkelerinde rekabet gücünün sağlanmasının önemi bilinmektedir. Bu nedenle bilgi ve beceri seviyesi yüksek, değişime hızla adapte olabilen nitelikli genç işgücünün sadece bugün değil gelecekte de ülkenin rekabet gücünü ortaya koyacağı ileri sürülmektedir (Pirler, 2007: 147).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DENİZLİ İLİ İŞGÜCÜ PİYASASINDA GENÇ İŞSİZLİK SORUNU
VE
UYGULAMASI

3.1 Denizli İlinin Demografik Yapısı

Denizli ili, coğrafi olarak yurdumuzun Ege Bölgesinde; Manisa, Aydın, Muğla ve İzmir'in doğusunda, Afyon'un batısında, Uşak'ın güneyinde ve Burdur'un kuzeyinde yer almaktadır. Bu anlamda Ege, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerini birbirini bağlayan bir köprü durumundadır.

2012 yılında Büyükşehir olan Denizli ilinin nüfusu, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre; 2011 yılında 942.278 kişi olup bu nüfusun 655.322'si şehir merkezlerinde, 286.956'sı ise belde ve köylerde yaşamaktadır. Buna göre, şehirde yaşayanların oranı (%69,5) köyde yaşayanların oranından (%30,5) daha fazladır. 2012 ADNKS sonuçlarına göre ise Denizli ilinin nüfusu 950.557 kişi olup bu nüfusun 670.812'si şehir merkezlerinde, 279.745'i ise belde ve köylerde yaşamaktadır. Buna göre, şehirde yaşayanların oranı %70,6 iken köyde yaşayanların oranı %29,4'dür. Bir önceki yıla göre, Denizli'de şehirde yaşayanların oranı artmıştır. Dolayısıyla, Denizli ilinde 2011 yılından bu yana nüfusun 8.279 kişilik bir artış ile şehirde yaşayanların oranında %1,1'lik bir artışa neden olduğu görülmektedir. Türkiye geneline bakıldığında, Denizli 2012 yılı itibariyle %70,6'lık şehirleşme oranına sahip olmasına rağmen %77,3 olan ülke ortalamasının ise altında kalmaktadır. Bu durum, ilin sosyal ve ekonomik yapısında etkili olan tarım sektörünün varlığını göstermektedir. 2012 yılı itibariyle Denizli ili Türkiye'de nüfus yoğunluğu bakımından 29. sırada yer almaktadır. Denizli il ve ilçe merkezleri ile belde ve köylerin nüfus yapısı Tablo 34'de gösterilmektedir.

Tablo 34. Denizli İl ve İlçe Merkezi İle Belde ve Köylerin Nüfus Yapısı (Bin kişi),
(2012)

Denizli	İl/ilçe merkezleri			Belde/köyler			Toplam		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Merkez	263.938	261.559	525.497	14.283	14.644	28.927	278.221	276.203	554.424
Acıpayam	6.838	6.908	13.746	21.261	21.323	42.584	28.099	28.231	56.330
Akköy	1.302	1.405	2.707	1.359	1.326	2.685	2.661	2.731	5.392
Babadağ	1.690	1.696	3.386	1.697	1.765	3.462	3.387	3.461	6.848
Baklan	997	985	1.982	2.035	1.947	3.982	3.032	2.932	5.964
Bekilli	1.768	1.571	3.339	2.384	2.115	4.499	4.152	3.686	7.838
Beyağaç	1.217	1.297	2.514	2.223	2.283	4.506	3.440	3.580	7.020
Bozkurt	3.092	2.500	5.592	3.445	3.316	6.761	6.537	5.816	12.353
Buldan	8.230	7.684	15.914	5.866	5.704	11.570	14.096	13.388	27.484
Çal	1.934	1.992	3.926	8.825	8.328	17.153	10.759	10.320	21.079
Çameli	1.325	1.480	2.805	8.207	8.302	16.509	9.532	9.782	19.314
Çardak	2.249	2.476	4.725	2.353	2.308	4.661	4.602	4.784	9.386
Çivril	9.262	8.872	18.134	21.718	21.152	42.870	30.980	30.024	61.004
Güney	2.856	2.745	5.601	2.741	2.657	5.398	5.597	5.402	10.999
Honaz	5.558	5.301	10.859	9.591	11.020	20.611	15.149	16.321	31.470
Kale	4.227	4.248	8.475	6.410	6.448	12.858	10.637	10.696	21.333
Sarayköy	9.181	9.389	18.570	5.542	5.538	11.080	14.723	14.927	29.650
Serinhisar	5.169	5.169	10.472	2.284	2.140	4.424	7.587	7.309	14.896
Tavas	6.213	6.213	12.568	17.970	17.235	35.205	24.325	23.448	47.773
TOPLAM	337.322	333.490	670.812	140.194	139.551	279.745	477.516	473.041	950.557

Kaynak: TÜİK, Nüfus İstatistikleri, ADNKS Veri Tabanı, [http://rapor.tuik.gov.tr/...](http://rapor.tuik.gov.tr/) ,
(14.06.2013).

Tablo 34'e göre, 554.424 kişi ile merkez ilçenin nüfusunun diğer tüm ilçe, belde ve köy nüfuslarının toplamından daha fazla olduğu görülmektedir. Nüfus bakımından en büyük ilçeler Merkez, Çivril, Acıpayam, Tavas, Honaz ve Sarayköy'dür. Tablo 34'e göre Denizli ilinin toplam nüfusunun (950.557) %49,8'si erkek, %50,2'si ise kadın nüfus oluşturmakla birlikte, il ve ilçe merkezleri ile belde ve köylerde ise nüfusun cinsiyet oranlarının yaklaşık olarak aynı olduğu görülmektedir. Denizli ilinde nüfusun yaş yapısı ile ilgili değerlendirmeler Tablo 35'de gösterilmektedir.

Tablo 35. Denizli İlinde Yaş Aralıklarına Göre Nüfusun Yapısı (Bin kişi)

Yaş Grupları	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0-4	65.111	67.254	67.263	66.120	65.479	64.710
5-9	72.526	70.211	68.312	67.117	66.267	67.260
10-14	72.977	74.059	74.226	74.896	75.231	73.585
15-19	70.524	69.966	71.040	71.313	71.837	73.703
20-24	74.730	73.137	72.414	68.583	69.241	67.916
25-29	82.954	82.965	81.522	78.929	76.067	74.662
30-34	75.382	77.010	78.852	81.454	83.400	83.228
35-39	69.651	70.936	71.384	72.171	73.798	75.830
40-44	65.505	67.172	66.599	66.066	67.388	69.760
45-49	59.510	61.688	63.640	64.534	66.188	65.007
50-54	50.542	51.720	53.268	53.554	55.329	58.814
55-59	40.573	41.911	42.943	47.686	49.336	49.401
60-64	30.249	32.282	34.865	35.907	37.108	38.985
65+	77.091	77.525	80.034	83.493	85.609	87.696
Toplam	907.325	917.836	926.362	931.823	942.278	950.557

Kaynak: TÜİK, Nüfus İstatistikleri, ADNKS Veri Tabanı, [http://rapor.tuik.gov.tr/...](http://rapor.tuik.gov.tr/) , (14.06.2013).

Tablo 35'e göre, 15-24 yaş grubunun toplam nüfus içindeki paylarının 2007 yılında %16, 2008 yılında %15,6, 2009 yılında %15,4, 2010 yılında %15, 2011 yılında %14,9 ve 2012 yılında da %14,8 olduğu görülmektedir. Bu rakamlar 2007 yılından bu yana genç nüfusta %1,2'lik bir azalmanın olduğunu göstermektedir. Bu durum Denizli ilinin en çok göç verdiği yaş grubunun 15-24 yaş aralığında gerçekleşmesi ile açıklanabilmektedir (bkz. Tablo 37). Yine Tablo 35'den 15-64 yaş grubu çalışma çağındaki nüfusun son yıllar itibariyle görece olarak artış gösterdiği görülmektedir. Buna göre, 15-64 yaş grubu nüfusun oranı 2007 yılında %68,2 iken 2012 yılında bu oran %69,1 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca son yıllarda yaşlı nüfus olarak adlandırılan 65 ve üstü yaş grubunun toplam nüfus içerisindeki oranının arttığı görülmektedir (2007 yılında %8,5 iken 2012 yılında % 9,2 olarak gerçekleşmiştir). Bununla birlikte, Denizli ilinin Türkiye geneline göre göç yapısı ile ilgili özelliklerinin değerlendirilmesi önemlidir. Tablo 36'da Türkiye geneli ve Denizli ilinin aldığı ve verdiği göç rakamları ile net göç hızları, Tablo 37'de ise alınan ve verilen göçlerin yaş gruplarına göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 36. Denizli İlinin Göç Yapısı ve Net Göç Hızı

Yıl	ADNKS	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
Türkiye					
2008	71.517.100	2.273.492	2.273.492	-	-
2009	72.561.312	2.236.981	2.236.981	-	-
2010	73.722.988	2.360.079	2.360.079	-	-
2011	74.724.269	2.420.181	2.420.181	-	-
2012	75.627.384	2.317.814	2.317.814	-	-
Denizli					
2008	917.836	22.721	22.120	601	0,66
2009	926.362	20.119	21.706	-1.587	-1,71
2010	931.823	21.863	23.468	-1.605	-1,72
2011	942.278	23.454	23.853	-399	-0,42
2012	950.557	24.446	21.992	2.454	2,58

Kaynak: TÜİK, Göç İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...> , (14.06.2013).

Tablo 36'ya göre, 2008-2012 yılları arasında Türkiye'nin aldığı ve verdiği göç oranlarının eşit olduğu görülmektedir. Denizli ili ise 2009, 2010 ve 2011 yıllarında göç veren bir kent iken, 2012 yılı verilerine göre söz konusu durumun değiştiği görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında Denizli ilinin verdiği göç 21.992 kişi iken aldığı göçün 24.446 kişi ile daha fazla olduğu görülmektedir. Denizli ilinin aldığı ve verdiği göçlerin yaş yapısı ile ilgili olarak değerlendirmeler Tablo 37'de gösterilmektedir.

Tablo 37. Denizli İlinin Aldığı ve Verdiği Göçün Yaş Gruplarına Göre Dağılımı
(Bin kişi), (2012)

Yaş Grupları	Aldığı Göç	Verdiği Göç
0-4	1.492	1.266
5-9	1.588	1.346
10-14	1.282	1.098
15-19	4.460	3.705
20-24	4.629	4.145
25-29	3.399	3.312
30-34	2.461	2.314
35-39	1.609	1.403
40-44	1.105	994
45-49	769	788
50-54	586	576
55-59	413	375
60-64	196	252
65+	457	418
Toplam	24.446	21.992

Kaynak: TÜİK, Göç İstatistikleri, <http://rapor.tuik.gov.tr/...> , (14.06.2013).

Tablo 37'den Denizli ilinin en fazla göç verdiği yaş grubunun %35,7 ile 15-24 yaş grubu genç nüfus olduğu ve bu yaş grubu arasında da en fazla göç edenlerin % 18,8 ile 20-24 yaş grubuna ait olduğu görülmektedir. Bu durum ilde yetişen ve eğitim gören bireylerin gerek sosyal yaşam koşulları gerekse de daha iyi imkânlarla çalışmak amacıyla göç ettikleri şeklinde yorumlanabilmektedir. Denizli ilinde eğitim durumuna göre nüfusun yapısı Tablo 38'de gösterilmektedir.

Tablo 38. Denizli İlinde Eğitim Durumuna Göre Nüfusun Yapısı (Bin kişi)

Bitirilen Eğitim Düzeyi	2008	2009	2010	2011	2012
Okuma yazma bilmeyen	56.848	53.758	44.256	24.468	17.991
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	30.775	28.611	31.509	44.569	48.818
İlkokul mezunu	303.620	308.427	253.918	254.106	250.274
İlköğretim mezunu	68.506	74.236	127.426	147.924	153.591
Ortaokul veya dengi okul mezunu	34.092	34.197	38.319	35.102	35.065
Lise veya dengi okul mezunu	118.783	124.068	135.110	142.990	148.956
Yüksekokul veya fakülte mezunu	44.792	55.832	58.239	69.551	74.136
Yüksek lisans mezunu	1.608	1.792	2.842	3.250	3.463
Doktora mezunu	582	927	1.162	1.250	1.263
Bilinmeyen	46.380	33.449	29.378	10.800	9.585
Toplam	705.986	715.297	722.159	734.010	743.142

Kaynak: TÜİK, Nüfus İstatistikleri, ADNKS Veri tabanı, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/...> , (14.06.2013).

Tablo 38'den Denizli ilinde eğitim durumuna göre 2008-2012 yılları arasında en yüksek oranın sırasıyla ilkokul, ilköğretim, lise veya dengi okul mezunlarında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yıllar itibariyle hemen hemen tüm eğitim seviyelerindeki mezun sayıları artmıştır. Özellikle okuma yazma bilmeyenlerin önceki dönemlere göre sayılarının azalması ve lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu sayılarının artması eğitim seviyesinin yükselmesi açısından olumlu bir göstergedir.

TÜİK ADNKS sonuçlarına göre, Denizli ilinde olduğu gibi Türkiye genelinde de eğitim durumuna göre en fazla oran ilkokul mezunlarına ait olup okuma yazma bilmeyenlerin oranında yıllar itibariyle azalma söz konusudur. Ayrıca Denizli'de 2012 yılında okuma yazma bilmeyenlerin %16'sı erkek iken %84'ü kadındır. Türkiye'de ise okuma yazma bilmeyenlerin %17'si erkek iken %83'ü kadındır. Bu durum Denizli ilinde ve Türkiye genelinde okuma yazma bilmeyen kadınların oranının erkeklere göre daha fazla olduğunu göstermektedir.

3.2 Denizli İlinin Genel Ekonomik Yapısı ve İşgücü Piyasası

3.2.1 Denizli İlinin Genel Ekonomik Yapısı

İlin Türkiye ekonomisi içerisindeki yerini belirlemede kullanılacak temel ekonomik büyüklüklerden birisi Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)'dir. Ulusal üretimin bir ölçüsü olarak GSYİH, belirli bir zaman diliminde, il sınırları içerisinde, üretilen tüm nihai mal ve hizmetlerin para birimi cinsinden değeridir (Seyidoğlu, 2006: 450).

GSYİH'nın zaman içerisindeki değişimi ve o ilde yaşayanların toplam GSYİH'dan aldıkları paylar, il ekonomisinin büyüklüğünü göstermesi açısından önem taşımaktadır. GSYİH'ya ilişkin il bazında en güncel veri 2001 yılına ait olduğu için Tablo 39'da 2001 yılı verilerine göre Denizli ilinin ve içerisinde yer aldığı bölgenin GSYİH'ya katkısı gösterilmektedir. TR32 illerinin GSYİH'ya katkısı Tablo 39'da gösterilmektedir.

Tablo 39. TR32 İllerinin GSYİH'ya Katkısı, (2001)

TR32 İller	Cari Fiyatlarla (Milyon TL)	Cari Fiyatlarla İllerin Payı (%)	Cari Fiyatlarla Gelişme Hızı (%)	Cari Fiyatlarla (Milyon \$)	1987 Fiyatlarıyla (Milyon TL)	Sabit Fiyatlarla İllerin Payı (%)	Sabit Fiyatlarla Gelişme Hızı (%)
Aydın	2.196.572.292	1,3	34,1	1.934	1.565.776	1,4	-13,4
Denizli	2.192.117.196	1,2	48	1.810	1.780.652	1,6	-2
Muğla	428.477.728	1,6	53,4	2.409	1.658.266	1,5	-12,6

Kaynak: TÜİK, Gayrisafi Milli Hasıla İstatistikleri, <http://rapor.tuik.gov.tr/...> , (16.12.2012).

Tablo 39'dan Denizli ilinin toplam GSYİH'ya katkısının 2001 yılı için cari fiyatlarla %1,2, sabit fiyatlarla ise %1,6 olduğu görülmektedir. Buna göre, TR32 bölgesini oluşturan illerden Aydın %1,3, Muğla ise %1,6'lık oranlarla Denizli ilinden daha çok katkı sağlamaktadırlar. Yaratılan GSYİH'nın iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı Tablo 40'da gösterilmektedir.

Tablo 40. Denizli İli GSYİH'nın İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı, (2001)

İktisadi Faaliyet Kolları	Değer (Milyon TL)	Sektör Payları (%)	Gelişme Hızı (%)
Tarım	334.495.019	15,3	18,1
Çiftçilik ve hayvancılık	318.021.522	14,5	16,9
Ormancılık	12.224.512	0,6	56,8
Balıkçılık	4.248.986	0,2	24,1
Sanayi	445.739.583	20,3	79,2
Madencilik ve taş ocakçılığı	14.892.807	0,7	55,1
İmalat sanayi	398.165.349	18,2	80,6
Elektrik, gaz ve su	32.681.427	1,5	74,6
İnşaat sanayi	120.900.995	5,5	38,9
Ticaret	542.978.398	24,8	56,1
Toptan ve perakende ticaret	376.33.211	17,2	44,2
Otel lokanta hizmetleri	166.585.187	7,6	91,9
Ulaştırma ve haberleşme	376.273.226	17,2	57,6
Mali müesseseler	31.517.674	1,4	21,8
Konut sahipliği	77.165.877	3,5	42,6
Serbest meslek hizmetleri	55.904.500	2,6	49,5
(Eksi)İzafi banka hizmetleri	49.833.771	2,3	135,6
Sektörler toplamı	1.935.141.501	88,3	48,6
Devlet hizmeti	187.210.65	8,5	47,4
Kar amacı olmayan özel hizmet kurumu	879.037	-	152,3
Toplam	2.123.231.173	96,9	48,5
İthalat vergileri	68.886.023	3,1	32,8
GSYİH alıcı fiyatlarıyla	2.192.117.196	100	48

Kaynak: TÜİK, Gayrisafi Milli Hasıla İstatistikleri, <http://rapor.tuik.gov.tr/...>, (16.12.2012).

Tablo 40'a göre, 2001 yılında Denizli ili GSYİH'nın %24,8'i ticaret, %20,3'ü sanayi ve sanayi sektörü içerisinde %18,2 ile imalat sanayi, %17,2'si ulaştırma ve haberleşme, %15,3'ü tarım, %5,5'i inşaat ve yaklaşık %10'u da diğer sektörlerden oluşmaktadır. Buna göre, GSYİH'nın yaklaşık %88'ini özel sektör oluştururken, kalan %12'lik pay ise devlet hizmetleri tarafından yaratılmaktadır (İŞKUR, 2011: 27).

TÜİK, AB bölgesel sınıflandırma kriterlerine göre ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi yönlerden benzer illerin belirli bir nüfus büyüklüğü de dikkate alınarak

İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına (İBBS) göre Türkiye'yi 26 bölgeye ayırmıştır. Bu sınıflama, 28/08/2002 tarih ve 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uygulamaya başlanmıştır. Bu sınıflandırmaya göre, Denizli ili, Aydın ve Muğla illerini de kapsayan TR32 bölgesi adı altında sınıflandırılmaktadır. Tablo 41'de TR32 bölgesinde yaratılan GSKD'in sektörel dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 41. Cari Fiyatlarla TR32 Bölgesinde Yaratılan Gayri Safi Katma Değerin (GSKD) Sektörel Dağılımı

Yıllar	Tarım	Sanayi	Hizmetler	GSKD
2004	3.602.734	4.741.237	10.608.036	18.952.007
2005	3.682.462	5.270.599	12.441.431	21.394.492
2006	4.463.560	6.156.930	14.719.643	25.340.132
2007	3.770.267	6.440.545	17.107.110	27.317.922
2008	4.442.273	6.717.177	19.639.293	30.798.743

Kaynak: TÜİK, Bölgesel GSKD Tabloları, <http://rapor.tuik.gov.tr/...> , (17.12.2012).

Tablo 41'e göre, yıllar itibariyle Denizli, Aydın ve Muğla illerini kapsayan TR32 bölgesinde yaratılan katma değer en yüksek payını sırasıyla hizmetler, sanayi ve tarım sektörleri oluşturmaktadır. Buna göre, 2008 yılında TR32 bölgesinde GSKD'in %64'ü hizmetler, %22'si sanayi ve %14'ü de tarım sektöründe oluşmaktadır. Denizli ilinde sanayi sektörünün payının diğer sektörlerle oranla yüksek olmasına rağmen TR32 bölgesi değerlendirildiğinde hizmetler sektörünün öne çıkmasının nedeni görece olarak Aydın ve Muğla illerinin sanayi bakımından daha zayıf, tarım ve hizmetler bakımından ise daha güçlü olması ile yorumlanmaktadır (İŞKUR, 2011: 29). Bununla birlikte yıllar itibariyle TR32 bölgesinin yarattığı katma değer arttığı görülmektedir. Aynı zamanda tarım sektörünün nispeten değişken bir yapıya sahip olduğu sanayi ve hizmetler sektörünün ise yıllar itibariyle artış eğiliminde olduğu gözlenmektedir.

3.2.2 TR32 Bölgesi İşgücü ve İstihdam Yapısı

Denizli ilini kapsayan TR32 bölgesinin işgücü ve istihdam yapılarının daha net anlaşılabilmesi için cinsiyet ve yaş gruplarına göre işgücüne katılma oranı, işsizlik oranı ve istihdam oranlarını içeren temel işgücü göstergeleri Tablo 42 ve Tablo 43'de yer almaktadır. Öncelikle TR32 bölgesinin cinsiyete göre işgücü durumu Tablo 42'de gösterilmiştir.

Tablo 42. TR32 Bölgesinin Cinsiyete Göre İşgücü Durumu (%), (15+ Yaş)

Yıllar	İşgücüne Katılma Oranı (%)			İşsizlik Oranı (%)			İstihdam Oranı (%)		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2004	37,7	73,9	55,3	9,9	6,4	7,7	33,9	69,2	51,1
2005	33,1	71,6	51,9	7,3	7,3	7,3	30,7	66,4	48,2
2006	29,8	70,7	49,8	9,3	7,0	7,7	27,0	65,8	46,0
2007	29,1	70,3	49,2	11,7	9,1	9,9	25,6	63,9	44,3
2008	30,2	70,5	50,0	12,9	9,8	10,8	26,3	63,5	44,6
2009	35,6	72,8	53,9	18,3	12,1	14,2	29,0	64,0	46,3
2010	37,0	73,1	54,8	15,1	10,2	11,9	31,4	65,6	48,3
2011	37,8	71,8	54,4	10,5	7,5	8,5	33,9	66,4	49,8
2012	41,4	72,3	56,5	9,7	6,5	7,7	37,4	67,6	52,2

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...>, (14.06.2013).

Tablo 42'ye göre, TR32 bölgesinde 2004-2008 yılları arasında işgücüne katılma ve istihdam oranlarında azalma, 2008 yılından itibaren ise bu oranlarda artış olduğu gözlenmektedir. Buna göre, 2008 yılında %50 olan toplam işgücüne katılım oranının 2009 yılında %53,9'a, 2011 yılında %54,4'e ve 2012 yılında ise %56,5'e yükseldiği aynı şekilde istihdam oranlarının da 2008 yılında %44,6'dan, 2009 yılında %46,3'e ve 2011 yılında %49,8'e ve 2012 yılında ise %52,2'e yükseldiği görülmektedir. Türkiye genelinde ise 2012 yılında istihdam oranının %45,4, işgücüne katılma oranının ise % 50 olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla TR32 bölgesinde istihdam ve işgücüne katılma oranları Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Bu oranlar aynı yıllar itibariyle cinsiyete göre değerlendirildiğinde, kadınlarda işgücüne katılım ve istihdam oranlarının erkeklere göre daha düşük olduğu gözlenmektedir. Buna göre, 2012 yılında TR32 bölgesinde erkeklerde işgücüne katılım oranı %72,2 iken kadınlarda %41,4, erkeklerde istihdam oranı %67,6 iken kadınlarda %37,4 ile daha düşük oranlarda gerçekleşmiştir.

Tablo 42'de dikkat çeken bir diğer konu, 2008 küresel kriz sonrasında artan işsizlik oranı 2009 yılı verilerinde kendini göstermiştir. 2009 yılında işsizliğin hem erkek hem de kadınlarda oldukça yüksek seyrettiği ve bir önceki döneme göre işsizlik oranlarının %10,8'den %14,2'e; erkeklerde %9,8'den %12,1'e, ve en yüksek işsizlik oranının yaşandığı kadınlarda ise bu oranın %12,9'dan %18,3'e yükseldiği görülmektedir. Türkiye genelinde de 2009 yılında bir önceki döneme göre toplam işsizlik oranı %14'e, erkeklerde %13,9'a, kadınlarda ise %14,3'e ulaşmıştır (bkz. Tablo 3). Cinsiyete göre işsizlik oranları incelendiğinde ise, kadınlarda işsizlik oranlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 2012 yılında toplam işsizlik oranı %7,7 olup erkeklerde %6,5 iken, kadınlarda %9,7 ile ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir. Ayrıca Türkiye'de 2012 yılında işsizlik oranı %9,2 olup erkeklerde %8,5 iken, kadınlarda %10,8 ile daha yüksektir. Buna göre, TR32 bölgesinde işsizlik oranları gerek kadınlar gerekse erkekler için Türkiye ortalamasının altında seyretmektedir.

Tablo 43. TR32 Bölgesinin Geniş Yaş Grubuna Göre İşgücü Durumu (%)

Yıllar	İşgücüne Katılım Oranı (%)		İşsizlik Oranı (%)		İstihdam Oranı (%)	
	15-19	20-24	15-19	20-24	15-19	20-24
2004	40,6	61,0	14,8	16,9	34,6	50,7
2005	36,7	62,1	13,5	17,3	31,8	51,4
2006	37,7	58,4	13,1	16,3	32,8	48,9
2007	34,1	58,4	16,6	17,9	28,4	47,9
2008	34,7	60,7	16,2	21,1	29,0	47,9
2009	39,0	67,9	20,6	27,2	30,9	49,5
2010	37,1	62,8	17,1	26,0	30,8	46,5
2011	33,7	64,2	14,2	20,4	28,9	51,1
2012	37,0	66,7	8,3	17,8	34,0	54,8

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...>, (14.06.2013).

Tablo 43'de genç tanımını kapsayan 15-24 yaş grubu ve alt gruplar olarak da 15-19 ve 20-24 yaş gruplarına ilişkin işgücü göstergelerine yer verilmiştir. Buna göre, 15-19 yaş grubundakilerin gerek istihdam oranları gerekse de işgücüne katılım oranlarının 20-24 yaş grubundakilere göre daha düşük olduğu görülmektedir. 2012 yılında 15-19 yaş grubunda istihdam oranı %34 iken 20-24 yaş grubunda bu oranın %54,8 olduğu görülmektedir. Ayrıca gençlik yaş grubu yükseldikçe işsizlik oranlarının da yükseldiği ve yıllar itibariyle en yüksek işsizlik oranının 20-24 yaş grubuna ait olduğu

görülmektedir. 2012 yılında 15-19 yaş grubunda işsizlik oranı %8,3 iken bu oran 20-24 yaş grubunda %17,8 ile daha yüksek seyretmektedir. Bu göstergeler 15-19 yaş grubu arasında bulunan gençlerin eğitim süreçlerine devam etmeleri ve/veya eğitimde kalma süresinin uzamasıyla açıklanmaktadır.

Bununla birlikte cinsiyet açısından TÜİK işgücü istatistiklerine göre; TR32 bölgesinde en yüksek işsizlik oranı 20-24 yaş grubu kadınlarda görülmektedir. 2012 yılında 15-19 yaş grubunda erkeklerde işsizlik oranı Türkiye ve TR32 bölgesinde sırasıyla %9,9 ve %7 iken, kadınlarda %11,7 ve %10,3'dür. 20-24 yaş grubunda ise erkeklerde %19 ve %13,6 iken, kadınlarda %27 ve %23,7 ile daha yüksektir. Buna göre her ne kadar TR32 bölgesindeki genç nüfus işsizlik oranı göstergeleri Türkiye genelinden düşük olsa da, gerek TR32 bölgesinde gerekse Türkiye'de 20-24 yaş grubu kadınlar daha fazla işsizlik sorunu ile karşılaşmaktadırlar.

Tablo 44. TR32 Bölgesi Sektörlere Göre İstihdam Edilenler (Bin kişi), (15+ Yaş)

Yıllar	Tarım			Sanayi*			Hizmet		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2004	184	194	378	58	148	206	80	281	361
2005	158	175	333	57	146	202	83	296	379
2006	133	157	290	44	161	205	89	306	396
2007	115	133	248	35	144	179	107	334	441
2008	106	140	245	37	147	184	127	341	467
2009	122	145	266	45	171	217	137	335	472
2010	157	175	332	49	172	221	129	332	461
2011	193	207	400	45	169	214	142	332	474
2012	227	252	479	41	164	205	166	337	503

*İnşaat sektörü, sanayi sektörü içinde değerlendirilmiştir.

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...> , (14.06.2013).

Ele alınan dönem itibariyle Tablo 44’de genel olarak, istihdamdaki en yüksek payın hizmetler sektöründe en düşük payın ise sanayi sektöründe olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin oranının %42,4, tarım sektöründe %40,3 ve sanayi sektöründe ise %17,3’dür. Türkiye genelinde 2012 yılında hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin oranı %49,4, sanayi sektöründe istihdam edilenlerin oranı %26 ve tarım sektöründe istihdam edilenlerin oranı ise %24,6’dır.

2004-2012 yılları arasında TR32 bölgesinde genel olarak tarım ve hizmet sektörleri daha çok istihdam yaratırken, 2008 kriz yılından itibaren tarım sektöründe istihdam edilenlerde sürekli bir artış gözlenirken nispeten sanayi ve hizmetler sektörlerinde istihdam edilenlerin değişken bir yapıda olduğu görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında istihdam edilen kadınlar %52,3’lük bir oranla tarım sektöründe, erkekler ise %44,7 ile daha çok hizmet sektöründe yer almaktadırlar.

Türkiye’de ise 2004-2012 yılları arasında aynı şekilde kadınların tarım sektöründe, erkeklerin ise hizmet sektöründe yer aldığı ancak 2011 yılından itibaren tarım kesiminde yer alan kadınların oranı az olmamakla birlikte daha çok hizmetler sektöründe istihdam edildikleri bilinmektedir. Buna göre, 2012 yılında istihdam edilen kadınların %45,8’i ve erkeklerin ise %51’i hizmet sektöründe yer almaktadır. Ayrıca

TR32 bölgesinde tarım sektöründe istihdam edilen kadınların oranı son yıllarda artarken (2008 yılında %39,3 iken 2012 yılında %52,3), Türkiye'de ise tarım sektöründe istihdam edilen kadınların oranı ise azalma göstermiştir. Buna göre, Türkiye'de 2008 yılında bu oran %42 iken 2012 yılında %39,2 olarak gerçekleşmiştir. TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/...> , (14.06.2013). Tablo 45, TR32 bölgesinde istihdam edilen 15-24 yaş grubu gençlerin sektörlere göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 45. TR32 Bölgesi Sektörlere Göre İstihdam Edilenler (Bin kişi), (15-24 Yaş)

Yıllar	Tarım	Sanayi	Hizmet	Toplam
2004	48	44	53	145
2005	36	49	61	146
2006	33	50	68	151
2007	32	37	76	145
2008	31	34	75	140
2009	34	38	71	143
2010	39	36	70	145
2011	39	31	80	150
2012	50	37	81	169

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/...> , (14.06.2013).

Tablo 45'e göre, 2012 yılında 15-24 yaş grubunda bulunan gençlerin %48'i hizmet sektöründe, %30'u tarım ve %22'si ise sanayi sektöründe istihdam edildikleri görülmektedir. Yıllar itibariyle incelendiğinde en fazla istihdamın hizmetler sektöründe gerçekleştiği görülmekle birlikte tarımda istihdamın artış gösterdiği, sanayi ve hizmetler sektörünün dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. Denizli ilinin de içinde bulunduğu TR32 bölgesinde son yaşanan 2009 krizinden sanayi ve hizmet sektörü olumsuz etkilenmiş buna karşın tarım sektöründeki istihdam düzeyi kriz sonrası yıllarda da artış göstermiştir. TÜİK işgücü istatistiklerine göre; Türkiye'de 2012 yılında 15-24 yaş grubunda bulunan gençlerin %46,7'si hizmet sektöründe, %32'si sanayi ve %21,3'ü ise tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Tablo 46, işgücüne dâhil olmayan 15-24 yaş grubu nüfusun işgücüne dâhil olmama nedenlerine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 46. TR32 Bölgesinde İşgücüne Dâhil Olmama Nedenlerine Göre İşgücüne Dâhil Olmayan Genç Nüfus, (Bin kişi)

Yıllar	İş bulma ümidi yok	İş aramayıp çalışmaya hazır olan	Mevsimlik çalışan	Ev işleri ile meşgul	Öğrenci	Özürlü Yaşlı veya hasta	Ailevi ve kişisel nedenler
2004	2	16	8	26	84	6	17
2005	3	18	5	32	91	6	15
2006	5	20	6	37	101	5	10
2007	4	21	4	40	118	5	9
2008	2	21	4	38	110	6	7
2009	8	19	-	18	103	5	18
2010	6	20	1	24	117	4	17
2011	5	17	1	29	127	6	11
2012	6	12	1	20	140	6	8

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/...> , (14.06.2013).

Tablo 46'ya göre, TR32 bölgesinde 2004-2012 yılları arasında 15-24 yaş grubu gençlerin büyük bir çoğunluğunun öğrenci olmaları nedeniyle işgücüne dahil olmadıkları ve yıllar itibariyle öğrencilik durumlarındaki artış görülmektedir. Buna göre, 2012 yılında 15-24 yaş grubu gençlerin öğrencilik durumlarının %71,4 ile en fazla orana sahip olduğu gözlenmektedir. Türkiye'de de gençlerin işgücüne dahil olmama nedeni çoğunlukla öğrencilik durumlarının devam etmesinden kaynaklanmaktadır (bkz. Tablo 10). Ayrıca TÜİK işgücü istatistiklerine göre; işgücüne dahil olmayan 15-19 yaş grubundaki gençlerin öğrencilik durumları 20-24 yaş grubundaki gençlere göre TR32 bölgesinde %83,4, Türkiye'de ise %71,4 ile daha fazla orana sahiptir.

TÜİK istihdam bilgilerini bölge bazında yayımladığı için il düzeyindeki bilgiler, SGK Denizli İl Müdürlüğü'nden talep edilen veriler yardımıyla incelenmiştir. Buna göre, Tablo 47 Denizli ilinin sektörel bazda işyeri ve çalışan sayılarını göstermektedir.

Tablo 47. Denizli İli Sektörel Bazda İşyeri ve Çalışan Sayıları

DENİZLİ	2008		2009		2010		2011		2012	
	İşyeri	Çalışan	İşyeri	Çalışan	İşyeri	Çalışan	İşyeri	Çalışan	İşyeri	Çalışan
Tarım	128	1.289	174	1.461	201	1.914	234	2.288	262	2.542
Sanayi	5.087	73.325	5.132	66.907	5.256	72.457	5.437	75.333	5.489	80.580
İnşaat	2.611	16.370	2.329	14.290	2.516	17.444	2.811	22.209	2.967	23.957
Hizmet	9.801	49.571	10.302	52.423	11.204	58.536	12.417	63.254	13.248	67.999
TOPLAM	17.627	140.555	17.937	135.081	19.177	150.351	20.899	163.084	21.966	175.078

Kaynak: SGK Denizli İl Müdürlüğü, 2013

Tablo 47’de Denizli ili için istihdam yapısı incelendiğinde, 2008-2012 yılları arasında tüm sektörlerde işyeri ve çalışan sayılarının artış gösterdiği ancak kriz dönemi sonrası 2009 yılında toplam çalışan sayılarında bir önceki yıla göre 5.474 kişilik bir azalma olduğu dikkat çekmektedir. Çalışanların sektörlere göre istihdamına bakıldığında; 2012 yılında çalışanların %46’sı sanayi sektöründe, %38,8’i hizmetler sektöründe, %13,7’si inşaat sektöründe ve %1,5’i de tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Genel itibariyle Denizli’de SGK’ya kayıtlı olan en çok istihdam yaratan sektörler sırasıyla sanayi, hizmet, inşaat ve tarımdır. Ayrıntılı iktisadi faaliyet kollarına göre istihdam yapısı ise Tablo 48’de gösterilmektedir.

Tablo 48. Denizli İlinin İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Yapısı

İktisadi Faaliyet Kolları	2008		2009		2010		2011		2012	
	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı
Tarım-Orman ve Balıkçılık	128	1.289	174	1.461	201	1.914	234	2.288	262	2.542
Maden-Taş Ocakları	170	2.600	180	2.585	185	3.020	205	3.302	188	3.370
Gıda-İç. ve Tütün Ürünleri İmalatı	510	3.384	511	3.497	468	3.105	488	3.204	488	3.427
Tekstil ve Dokuma Ürünleri İmalatı	1.541	42.780	1.476	37.252	1.461	40.051	1.513	39.942	1.596	44.468
Diğer İmalat İşleri	2.162	23.203	2.238	22.093	2.443	24.823	2.560	27.509	2.590	27.907
Elek.-Gaz-Buhar-İk.Faaliyetleri	704	1.358	727	1.480	699	1.458	671	1.376	627	1.408
Su Kanalizasyon	102	1.039	103	989	98	711	101	724	104	676
İnşaat Sektörü	2.611	16.370	2.329	14.290	2.516	17.444	2.811	22.209	2.967	23.957
Toptan ve Perakende Ticaret, Taşıt On.	3.344	12.825	3.414	12.979	3.646	14.136	4.146	16.560	4.407	17.270
Ulaştırma-Depolama	1.970	10.705	2.168	11.237	2.590	13.542	2.857	14.547	3.050	15.460
Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri	205	1.303	403	2.284	1.072	5.436	1.252	6.400	1.311	6.472
Bilgi İletişim	10	109	12	114	31	137	65	209	73	237
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	220	1.046	253	1.041	308	1.876	349	1.833	354	2.271
Gayrimenkul Faaliyetleri	13	21	26	34	79	149	91	189	115	255
Mesleki, Bil. ve Tek. Faaliyetleri	1.387	6.742	1.397	6.584	1.238	5.119	1.312	5.423	1.407	5.316
İdari ve Destek Hizmetleri	795	4.596	781	4.847	479	3.502	479	3.627	482	3.711
İtfaiye	3	104	3	97	2	179	1	108	4	1.120
Eğitim Faaliyetleri	244	4.508	255	5.291	253	6.732	257	5.774	279	6.084
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyet	88	495	144	958	317	2.274	302	2.448	382	3.231
Kültür, Sanat, Eğlence	580	2.016	477	1.753	171	487	172	547	168	584
Diğer Faaliyetler	840	4.062	866	4.215	920	4.256	1.033	4.865	1.112	5.312
TOPLAM	17.627	140.555	17.937	135.081	19.177	150.351	20.899	163.084	21.966	175.078

Kaynak: SGK Denizli İl Müdürlüğü, 2013

Tablo 48'e göre, 2012 yılında sanayi sektöründe bulunan 5.489 işyeri; ildeki toplam işyeri sayısının ancak %25'ine denk gelirken, sanayi sektörünün istihdam ettikleri kişi bakımından %46'lık bir paya sahip olduğu görülmektedir. İşyeri sayısının %60,3'üne sahip olan hizmet sektörü yarattığı %38,8'lik istihdam payı ile sanayi sektörünün hemen arkasından gelmektedir.

Denizli ilinde sanayi sektörünü oluşturan alt ekonomik sınıflar içinde başta tekstil olmak üzere, ana metal ve metal olmayan ürünlerin imalatı, gıda ve madencilik ön plana çıkmaktadır (İŞKUR, 2011: 35). Tablo 48'e göre, 2012 yılı toplam sanayi istihdamı içinde tekstilin payı %55 iken, onu sırasıyla %34,6 ile ana metal ve metal olmayan ürünlerin imalatı, %4,2 ile gıda ve %4,1 ile madencilik sektörü takip etmektedir. Hizmet sektöründe ise en çok istihdam yaratan alt sektörler %25,3 ile toptan ve perakende ticaret ve %22,7'lik ulaştırma ve depolama ticaret alt sektörüdür.

3.3 Denizli'de İşsizliğin ve Genç İşsizliğin Görünümü

Denizli ili işgücü piyasasındaki işsizlik ve genç işsizlik görünümü TÜİK'in veri sınıflandırma biçimi 26 bölge düzeyde olduğu için İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'nden talep edilen veriler doğrultusunda incelenmiştir. Tablo 49'da 2006-2012 yılları arasında İŞKUR'a başvuran 15+ ve 15-24 yaş gruplarına ait işsizlerin cinsiyete göre oranları gösterilmektedir.

Tablo 49. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı İşsizler ve Genç İşsizler (%)

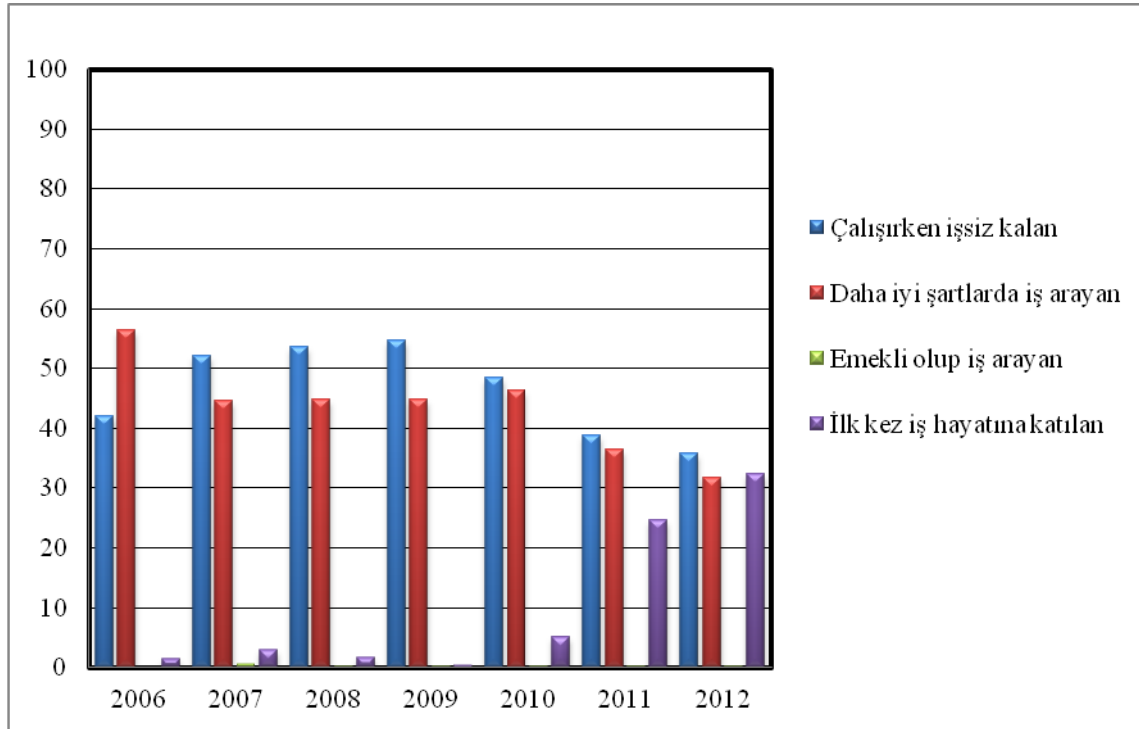
Yıllar	Yıl İçinde Yapılan Başvuru (15+ Yaş)		Yıl İçinde Yapılan Başvuru (15-24 Yaş)	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
2006	31,4	68,6	100	-
2007	42,9	57,1	57,7	42,3
2008	41,5	58,5	63	37
2009	47,3	52,7	60,9	39,1
2010	50,4	49,6	56	44
2011	56,8	43,2	56,1	43,9
2012	47,6	52,4	50,1	49,9

Kaynak: İŞKUR (2013) Denizli İl Müdürlüğü verileri aracılığı ile oluşturulmuştur.

Tablo 49'dan 2006-2012 döneminde İŞKUR'a yapılan başvurularda 15-24 yaş grubundan en fazla başvurunun genç kadınlarda, 15+ yaş grubunda ise 2010-2011 yılları hariç en fazla başvurunun erkeklerde olduğu görülmektedir. 2010-2011 yıllarında ise her iki yaş grubundan en fazla başvurunun kadınlara ait olduğu görülmektedir. Buna göre, 2011 ve 2012 yıllarında sırasıyla 15-24 yaş grubundaki kayıtlı genç işsiz erkeklerin oranı %43,9 ve %49,9 iken, genç kadınların oranı %56,1 ve %50,1'dir. Aynı dönemde 15 ve üzeri yaş grubunda da kayıtlı işsiz erkeklerin oranı %43,2 ve %52,4 iken, işsiz kadınların oranı %56,8 ve %47,6 olduğu görülmektedir. Medeni durumları açısından İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'nden alınan veriler doğrultusunda, en fazla başvurunun genç işsizler arasından bekarlar, 15 ve üzeri yaş grubu içinde evliler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. 2012 yılında başvuran 15-24 yaş grubundaki kayıtlı işsizlerin %87,4'ü bekâr, %12,6'sı evli; 15 ve üzeri yaş grubundakilerin ise %52,2'si evli, %47,8'i ise bekârdır.

2008 yılında 15-24 yaş grubundan başvuran kayıtlı işsizlerin sayısı 92 kişi iken 2009 yılında 330 kişiye, 2010 yılında 930 kişiye ulaşmıştır. Bu durum 15-24 yaş grubundaki kayıtlı genç işsizlerin sayısının özellikle 2009 yılından itibaren arttığını göstermektedir. Aynı zamanda 15+ yaş grubundan başvuran erkeklerin oranında yıllar itibariyle düşme yaşanırken kadınların başvurularında artış yaşandığı ve özellikle 2009 yılında 15+ yaş grubunda kadınlarda, 15-24 yaş grubunda ise erkeklerde başvuruların bir önceki döneme göre artış gösterdiği görülmektedir. Bu durum özellikle Türkiye genelinde krizin etkisiyle işsizliğin yoğun olarak yaşandığı 2009 yılında Denizli ilinde de kadınlarda ve erkeklerde işsizlik oranının arttığını ve bununla birlikte iş arama kanalları arasından İŞKUR'a müracat ettiklerini göstermektedir. Şekil 2, 2006-2012 yıllarında 15 ve üzeri yaş grubunun işgücü durumunu göstermektedir.

Şekil 2. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı İşsizlerin İşgücü Durumu, (15+ Yaş)

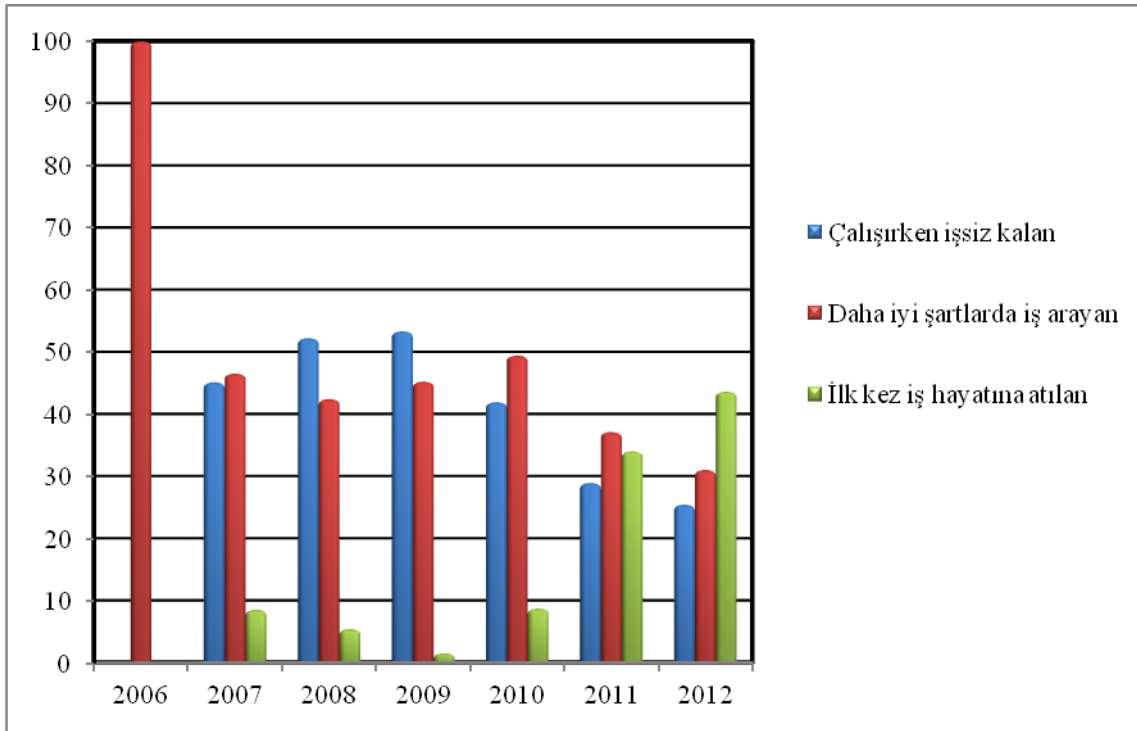
Kaynak: İŞKUR (2013) Denizli İl Müdürlüğü verileri aracılığı ile oluşturulmuştur.

Şekil 2’de, 2006-2012 döneminde İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne kayıtlı işsizlerin işgücü durumuna göre en yüksek oran çalışırken işsiz kalanlara aittir. Sırayı daha iyi şartlarda iş arayan ve ilk kez iş hayatına atılanlar takip etmektedir. Buna göre, 2011 yılında çalışırken işsiz kalanların oranı %38,7, daha iyi şartlarda iş arayanların oranı % 36,5 ve ilk kez iş hayatına atılanların oranının ise %24,7 olduğu görülmektedir. 2012 yılında ise bu oranlar sırasıyla %35,7, %31,7 ve %32,4 olarak gerçekleşmiştir. Bunun dışında *Emekli olup iş arayanların* oranının ise yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.

Şekil 2'den, *ilk kez çalışma hayatına atılan* işsizlerin oranında son yıllarda bir artış olduğu ve buna göre 2009 yılında ilk kez çalışma hayatına atılanların oranı %0,4 iken bu oranın 2011’de %24,7’ye, 2012 yılında ise %32,4'e ulaştığı görülmektedir. Bu durum 2012 yılında 15 ve üzeri yaş grubundan başvuran kayıtlı işsizlerin %32,4’ünün daha önce çalışma hayatında bulunmadığını ve iş tecrübesine sahip olmadığını göstermektedir. *Çalışırken işsiz kalanların* oranına bakıldığında en fazla oranın %54,6 ile 2009 yılında gerçekleşmesi de dikkat çekmektedir. Bu dönemde yaşanan krizin etkisiyle işten çıkarmaların artması bunu açıklar niteliktedir

Ayrıca İŞKUR'dan alınan verilere göre, 15 ve üzeri yaş grubunda bulunan kayıtlı işsizlerin tamamına yakını kamu ve özel ayrımı yapmadan her iki sektörde de çalışmak istediklerini bildirmişlerdir. 2012 yılında bu oran %97,3 olarak gerçekleşmiştir. Şekil 3, 2006-2012 yıllarında İŞKUR'a kayıtlı 15-24 yaş grubundaki işsizlerin işgücü durumlarını göstermektedir.

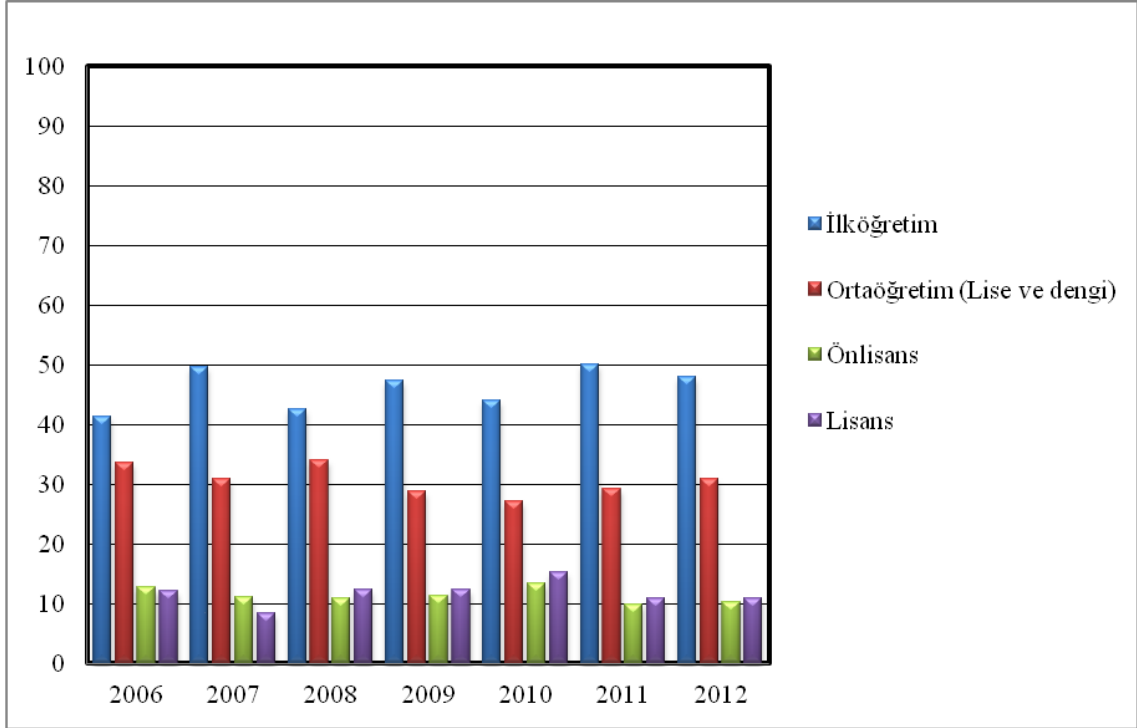
Şekil 3. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı Genç İşsizlerin İşgücü Durumu

Kaynak: İŞKUR (2013) Denizli İl Müdürlüğü verileri aracılığı ile oluşturulmuştur.

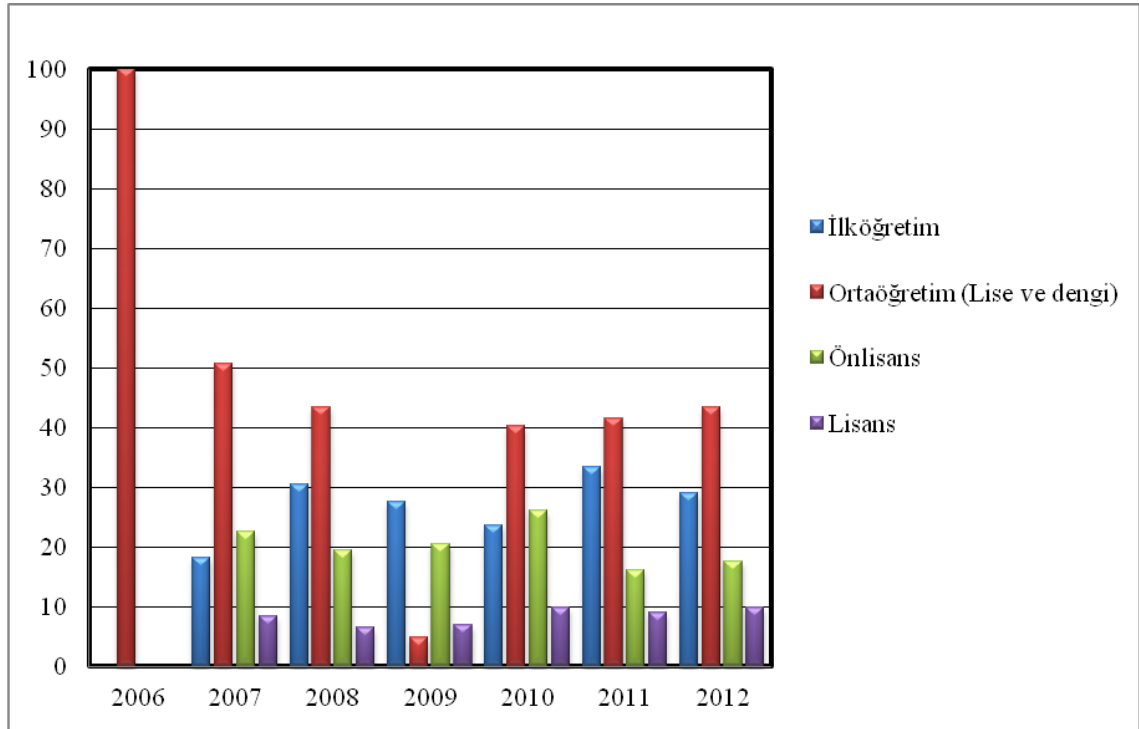
Şekil 3'e göre, 2008-2010 yılları arasında çalışırken işsiz kalanların oranının oldukça yüksek seyrettiği ve çalışırken işsiz kalan bireylerin en yüksek oranına ise %53,3 ile 2009 yılında sahip olduğu dikkat çekmektedir. 2006-2012 yılları arasında çalışırken işsiz kalanların oranı ile daha iyi şartlarda iş arayan 15-24 yaş grubu gençlerin oranını yaklaşık olarak birbirine yakındır. Ancak özellikle son yıllarda ilk kez iş hayatına atılacak olanların oranının artış gösterdiği görülmektedir. 2012 yılında çalışırken işsiz kalanların oranı %25,4, daha iyi şartlarda iş arayanların oranı %31 iken ilk kez iş hayatına atılanların ise %43,6 ile en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca İŞKUR'dan alınan verilere göre, 15-24 yaş grubundaki kayıtlı işsizler de 15 ve üzeri yaş grubundaki işsizlerde olduğu gibi yine tamamına yakını kamu ve özel sektör ayrımı yapmadan her iki sektörde de çalışabileceklerini bildirmişlerdir. Şekil 4, 2006-2012 dönemlerinde İŞKUR'a başvuran 15 ve üzeri yaştaki işsizlerin öğrenim durumlarını göstermektedir.

Şekil 4. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı İşsizlerin Eğitim Durumu, (15+ Yaş)

Kaynak: İŞKUR (2013) Denizli İl Müdürlüğü verileri aracılığı ile oluşturulmuştur.

Şekil 4'e göre, başvuru yapan bireylerin çoğunluğunu ilköğretim mezunları oluşturmakta ve sırasıyla ortaöğretim (lise ve dengi), lisans ve ön lisans mezunları takip etmektedir. 2011 yılında başvuran kişilerden ilköğretim mezunu olanların oranı %50, ortaöğretim mezunu olanların oranı ise %29,2; 2012 yılında ise ilköğretim mezunu olanların oranı %48 ve ortaöğretim mezunlarının oranının ise %30,9 olduğu görülmektedir. Şekil 5, 2006-2012 yıllarında İŞKUR'a başvuran 15-24 yaş grubundaki işsizlerin öğrenim durumlarını göstermektedir.

Şekil 5. İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne Kayıtlı Genç İşsizlerin Eğitim Durumu

Kaynak: İŞKUR (2013) Denizli İl Müdürlüğü verileri aracılığı ile oluşturulmuştur.

Şekil 5'e göre, başvuran bireylerin çoğunluğunu ortaöğretim (lise ve dengi) mezunlarının oluşturduğu ve sırayı ilköğretim ve ön lisans mezunlarının takip ettiği görülmektedir. 2011 yılında 15-24 yaş grubundaki işsizlerin %41,5'i ortaöğretim mezunu iken %33,4'ü ilköğretim ve %16,1'i de ön lisans mezunu olup 2012 yılında ise işsizlerin %43,5'i ortaöğretim, %29'u ilköğretim ve %17,6'sının da ön lisans mezunu olduğu görülmektedir.

3.4 Denizli Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nde Yapılan Bir Alan Araştırması

3.4.1 Araştırmanın Amacı, Kapsamı, Yöntemi ve Sınırlılıkları

Günümüzdeki en önemli ekonomik ve sosyal sorunların başında gelen genç işsizliği ile mücadelede öncelikle genç işsizliğin nedenlerinin araştırılması gerekmektedir. Bu anlamda gerçekleştirilen alan araştırmasının temel amacı; Denizli ilinde genç işsizliğin nedenlerini araştırmaktır. Bu amaçla iki ayrı gruba, İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne kayıtlı işverenlere ve 15-24 yaş grubu genç işsizlere anket çalışması uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara dayanarak Denizli ilinde genç işsizliği ile mücadelede genç istihdamının artırılması ve geliştirilmesi için çeşitli öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın evrenini İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne kayıtlı 4175 genç işsiz (15-24 yaş grubu) ve 7709 işyeri oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünü saptamak için aşağıdaki formül uygulanmıştır.

$$n = \frac{N \cdot p \cdot q \cdot t^2}{(N-1) \cdot d^2 + t^2 \cdot p \cdot q} \quad (1)$$

Buna göre;

N= Evrendeki birey sayısı

n= Örnekleme alınacak birey sayısı

p= İncelenecek olayın görülüş sıklığı (olasılığı)

q= İncelenecek olayın görülmeyiş sıklığı (1-p)

t= Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer

d= Örneklem hata payını ifade etmektedir (Özdamar, 2003: 116-118; Kılıç, 2012: 141).

Evrenden %8 örneklem hata payı ile ve yukarıdaki formül kullanılarak 144 genç işsive ve 147 işyerinde işverenlere anket çalışması uygulanmıştır. Çalışmanın yapılacağı işyerlerinin belirlenmesinde sistematik örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Evrendeki alt grupların belirlenerek bunların evrende var oldukları aynı oranlarıyla örnekleme temsil edilmelerini sağlayan örnekleme seçme tekniği olarak ifade edilen tabakalı örnekleme tekniğinin en önemli avantajı, örneklemin standart hatasını azaltması olarak bilinmektedir. Tabakalardan örnek seçme işlemi oranlı ya da oransız olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Tabakaların evrendeki oranına bakılmaksızın, her tabakaya eşit sayıda eleman alınması oransız tabakalı örnekleme iken, her tabakanın evrendeki oranıyla orantılı olarak örnekleme eleman alınması oranlı tabakalı örnekleme olarak ifade edilmektedir. Literatürde istatistik işlemleri kolaylaştırmak için çoğunlukla oranlı tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmaktadır (Özen ve Gül, 2007: 402-403). Söz konusu çalışmada oranlı tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna göre, örnek olarak işyerlerine uygulanacak anketlerde evrendeki toplam işyeri sayısı 7709'dur. Örneklem büyüklüğü ise yukarıdaki formüle göre hesaplandığında 147 işyeridir. Buna göre, oranlı tabakalı örnekleme ile 1-9 işçi çalıştıran 5620 işyerlerine uygulanacak anket sayısı 107 olarak belirlenir. Hizmet ve sanayi sektörü olarak tabakalara ayrılan 1-9 işçi çalıştıran işyerleri için hizmet sektöründeki 3174 işyerine 60 anket, sanayi sektöründeki 2446 işyerine ise 47 anket uygulanacağı tespit edilmiştir. İşyerleri sistematik örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Sistematik örnekleme yöntemi, evren listesinden belli aralıklarla seçilen

bireylerin yer aldığı örneklemdir (Özen ve Gül, 2007: 410). Sistematik örneklemede öncelikle evren büyüklüğünün örneklem büyüklüğüne bölünmesiyle k (atlama aralığı) belirlenir ve rastgele bir başlangıçtan sonra her k 'inci eleman seçilerek örneklem büyüklüğüne ulaşıncaya kadar örnekleme katılır. Buna göre çalışmada hizmet sektöründeki 3174 işyerinden seçilecek olan 60 işyeri sistematik örnekleme ile belirlenecektir. Başlangıç noktası olarak rastgele seçilen sayının 5 olması ve atlama aralığının 52 adım ($3174/60=52$ adım) olarak belirlenmesi ile hizmet sektörüne ilişkin 5., 57., 109., 161., 213 (...) vs. işyerleri seçilerek anket uygulaması için örneklem seçimi yapılmıştır.

Bu çalışmada uygulanan anket formları Mart-Nisan 2013 döneminde İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne kayıtlı genç işsizlere ve işverenlere uygulanmış olup verilerin işlenmesinde ve analizinde SPSS for Windows Paket Programı kullanılmıştır. Anket formunda öncelikle demografik sorular daha sonra çalışmanın asıl konusunu oluşturan genç işsizliğin nedenleri ile ilgili kapalı uçlu soruların yanı sıra genç işsizliğin çözümüne yönelik her iki grubun da görüşlerini almak amacıyla açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Böylelikle yapılan araştırmada genç işsizlerin genel özellikleri, üç ana başlık altında (nüfus ve eğitim, işgücü piyasası ve işverenden kaynaklı) işsiz kalma nedenleri, işgücü durumları ve genç işsizler açısından genç işsizliğin çözümüne yönelik görüşlerine ilişkin sorulara yanıtlar aranmıştır. Benzer şekilde işveren açısından ise, işverenlerin genel özellikleri, üç ana başlık altında (nüfus ve eğitim, işgücü piyasası ve gençlerden kaynaklı) gençlerin işsiz kalma nedenleri, işe alımlarda öne çıkan faktörler, genç ve kadın istihdamı ile ilgili teşvikler ve işverenler açısından genç işsizliğin çözümüne yönelik görüşlerine ilişkin sorulara yanıtlar aranmıştır. Bununla birlikte, birçok çalışmada olduğu gibi araştırmada çeşitli kısıtlar bulunmaktadır. Buna göre öncelikle, çalışmada araştırma evreni olarak sadece İŞKUR'a kayıtlı olan açık işsizler ele alınmış ve dolayısıyla anket uygulaması nispeten Denizli il merkezi ölçeğinde değil, sınırlı sayıdaki genç işsizler üzerinde uygulanmıştır. Yapılan alan araştırmasında genç işsizlerin nedenleri ile ilgili ki-kare analizlerinde bazı maddeler veri yetersizliğinden dolayı değerlendirmeye alınmamıştır. Çalışmanın bir diğer kısıtı ise, işveren uygulaması için yine araştırma evreni olarak İŞKUR'a kayıtlı olan işverenler ele alınmış ve işveren için uygulanan ankette sektör olarak sadece sanayi ve hizmet sektörleri ele alınmıştır. Denizli ilinde tarım sektörüne ait çok az sayıda işyerinin olması dolayısıyla söz konusu sektöre ait anlamlı ve sağlıklı bir sonuç elde edilememesi nedeniyle tarım sektörüne ait işyerleri uygulama dışında kalmıştır.

3.4.2 Temel Araştırma Bulguları

Bu bölümde iki farklı grup olarak öncelikle 15-24 yaş aralığında bulunan genç işsizlere ve daha sonra işverenlere ilişkin elde edilen bulgular ele alınmıştır. Değerlendirmelerde, frekans ve yüzde dağılımları ile kıkare bağımsızlık testi analizlerine yer verilmiştir. Ancak yapılan kıkare analizinde beklenen frekansı 5'den küçük olan göze oranının %20'yi geçmesi nedeniyle bazı tablolarda uygun birleştirmeler yapılmıştır. Bu nedenle, bazı tablolarda genç işsizlerin eğitim durumu ilköğretim, lise ve üniversite olarak 3 grupta incelenmiştir. Yapılan analizlerde Pearson kıkare ve Fisher tam olasılık testi analiz sonucu kullanılmıştır.

3.4.2.1 Genç İşsizlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde ilk olarak genç işsizlere ilişkin sosyo-demografik özellikler, genç işsizliği sorununa neden olan faktörler, genç işsizlerin çalışma hayatı ile ilgili görüşleri ve aktif istihdam politikalarından yararlanma durumları incelenmiştir. Son olarak "Yetkili biri olsaydınız genç işsizliği sorununu nasıl çözerdiniz?" şeklindeki açık uçlu soruya verilen yanıtlar özetlenip yorumlanmıştır.

3.4.2.1.1 Genç İşsizlere İlişkin Sosyo-Demografik Özellikler

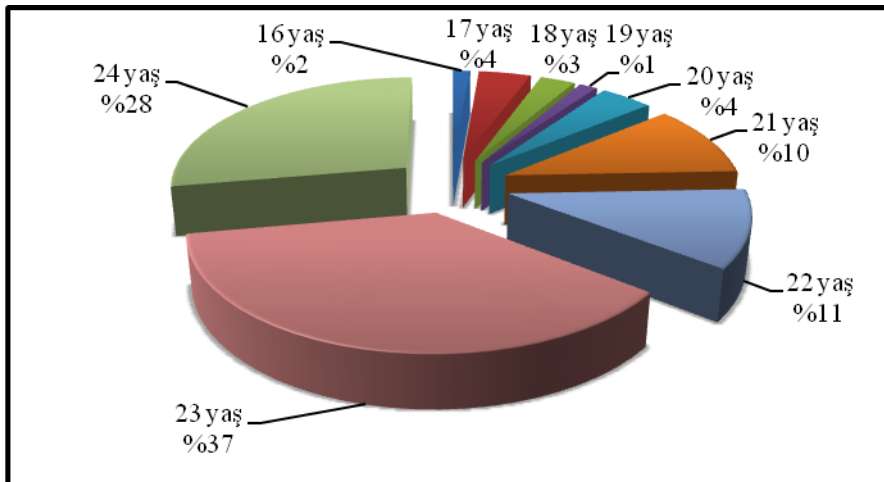
Bu bölümde genç işsizlere ilişkin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum gibi sosyo-demografik özellikler incelenmiştir. Genç işsizlerin cinsiyet durumlarına ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 50'de gösterilmektedir.

Tablo 50. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet		
	Frekans	%
Kadın	73	50,7
Erkek	71	49,3
Toplam	144	100

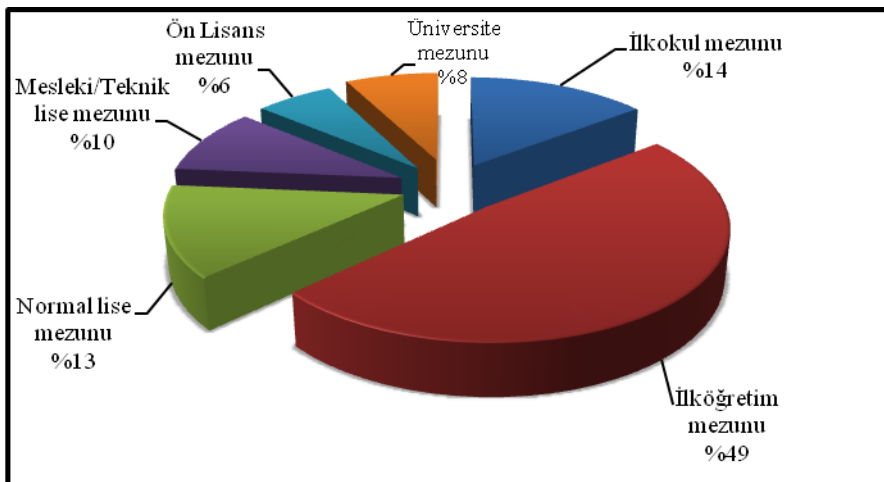
Genç işsizlerin cinsiyete göre dağılımında; kadın ve erkek açısından ankete katılan genç işsizlerin dağılımı yaklaşık olarak birbirine eşittir. Buna göre, %50,7'sinin kadın, %49,3'ünün erkek olduğu görülmektedir. Şekil 6, araştırma kapsamındaki genç işsizlerin yaş aralıklarına göre dağılımını göstermektedir.

Şekil 6. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı (%)

Şekil 6'ya göre, 15-24 yaş grubu arasında genç işsizlerin ağırlıklı olarak 23 ve 24 yaşlarında olduğu ve en fazla oranın %37 ile 23 yaş ve daha sonra %28 ile 24 yaş grubuna ait olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken konu, gençler arasında işsizliğin hangi yaş aralığında artış gösterdiği. Dolayısıyla Denizli ili için 20-24 yaş aralığında bulunan genç işsizlerin oranının (%90) 15-19 yaş grubunda bulunanların oranına (%10) göre daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca daha önceki bölümlerde bahsedildiği üzere, Türkiye'de yaş gruplarına göre genç işsizlerin oranı incelendiğinde 20-24 yaş grubu arasında işsizliğin daha yüksek olduğu ve bu açıdan Denizli ili için de durumun farklı olmadığını söylemek mümkün olmaktadır. Genç işsizlerin eğitim durumlarına ilişkin dağılım Şekil 7'de gösterilmektedir.

Şekil 7. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı (%)

Genç işsizlerin eğitim düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde, en fazla oranın %49 ile ilköğretim mezunlarına ait olduğu görülmektedir. Bu durum anket kapsamında genç işsizliğin düşük eğitim düzeyine sahip bireyler arasında yoğunlaştığını göstermektedir. Türkiye'de ise 15-24 yaş grubu gençler arasında en yüksek işsizlik eğitilmiş gençler arasında görülmektedir. Ancak Denizli ili için bu durumun farklı olması diğer bir ifadeyle işsizliğin düşük eğitim düzeyine sahip gençler arasında yoğunlaşması eğitilmiş gençler arasında işsizliğin var olmadığı anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda söz konusu çalışmanın İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne kayıtlı genç işsizler arasında yapıldığı dikkate alındığında durum daha net anlaşılmaktadır. Buradan düşük eğitilmiş genç işsizlerin yüksek eğitimlilere göre iş arama konusunda İŞKUR'a başvurularında daha aktif oldukları düşünülebilir. Genç işsizlerin medeni hallerine ilişkin dağılımları Tablo 51'de gösterilmektedir.

Tablo 51. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Medeni Hallerine Göre Dağılımı

Medeni Hal		
	Frekans	%
Bekar	121	84
Evli	23	16
Toplam	144	100

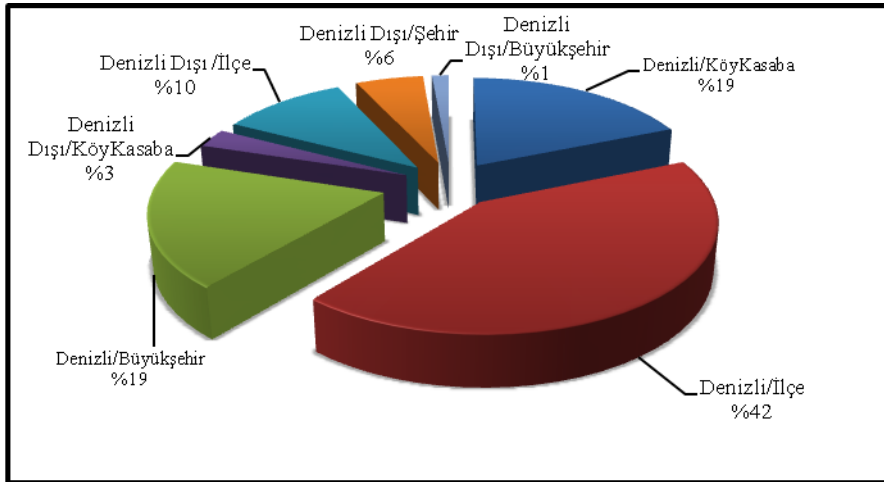
Genç işsizlerin medeni durumuna ilişkin dağılım incelendiğinde; %84'ünün bekar, %16'sının ise evli olduğu gözlenmektedir. Buna göre, araştırma kapsamında bulunan İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne kayıtlı genç işsizlerin büyük çoğunluğunun bekar olduğu tespit edilmiştir. Genç işsizlerden çocuk sahibi olanların kaç çocuğu olduğuna ve bakmakla yükümlü oldukları kişi sayılarına ilişkin dağılımları Tablo 52'de gösterilmektedir.

Tablo 52. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Sahip Oldukları Çocuk ve Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişi Sayılarına Göre Dağılımı

Çocuğunuz var mı?		
	Frekans	%
Hayır	125	86,8
Evet	19	13,2
Toplam	144	100
Çocuk Sayısı		
1	12	8,3
2	7	4,9
Toplam	19	13,2
Bakmakla yükümlü olduğunuz kişi/kişiler var mı?		
Hayır	115	79,9
Evet	29	20,1
Toplam	144	100
Bakmakla yükümlü olduğunuz kişi sayısı		
1	10	6,9
2	11	7,6
3	6	4,2
4	2	1,4
Toplam	29	20,1

Tablo 52'den genç işsizlerin %86,8'inin çocuk sahibi olmadığı ve %13,2'sinin ise çocuk sahibi olduğu, çocuk sahibi olanlar arasında %8,3'ünün 1 çocuk, %4,9'u ise 2 çocuk sahibidirler. Bakmakla yükümlü oldukları kişi sayıları incelendiğinde; genç işsizlerin %79,9'unun herhangi bir kişiye bakmakla yükümlü olmadığı, %20,1'inin ise bakmakla yükümlü kişilere sahip olduğu gözlenmektedir. Söz konusu kişi sayısında en fazla oranın %7,6 ile 2 kişi olduğu ve daha sonra bu sırayı %6,9 ile 1 kişi, %4,2 ile 3 kişi ve %1,4 ile 4 kişinin izlediği görülmektedir.

Şekil 8. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı (%)

Genç işsizlerin doğum yeri ile ilgili dağılım incelendiğinde; %80'inin Denizli doğumlu olduğu ve bu grup içinde en fazla oranın %42 ile Denizli/İlçelere ait olduğu ve doğum yeri Denizli dışı olanların oranının ise %20 olup bu grup içinde en fazla oranın ise %10 ile Denizli dışı ilçelere ait olduğu görülmektedir. Doğum yeri Denizli dışı olanların %18,8'i göç ile geldiğini ve Denizli iline Aydın, Afyon, Uşak, Manisa, Burdur, Antalya, Giresun, Ordu, Van, Şanlıurfa, Almanya, Kırşehir ve Kırıkkale'den göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamındaki genç işsizlerin %61,9'u anne ve baba ile birlikte yaşadığını, anne ve baba eğitim durumunu ise sırasıyla %58,8 ve %60,3 ile ilkökul mezunu olarak belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların %78,5'inin bir mesleğe sahip olmadığı, %21,5'inin ise bir mesleğe (Elektrik teknisyeni, Şoför, Bilgisayar tamircisi, Muhasebeci, Öğretmen, Estetisyen, Eskavatör operatörü vs.) sahip oldukları ve %55,6'sının daha önce bir işte çalıştığı, %44,4'ünün ise daha önce hiç çalışmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla araştırma kapsamındaki genç işsizlerin daha önce çalıştıkları işlerin çoğunluğunun meslek dışı olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim daha önce çalışılan işlerin meslekleri ile ilgili olup olmadığına dair verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, %15,3'ü meslekleri ile ilgili iş iken %29,9'unun meslekleri ile ilgili olmayan işler olarak daha fazla orana sahip olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen sonuçlarına göre katılımcıların meslek ile ilgili olarak tekstil, eğitim, otomotiv, kozmetik, inşaat, iletişim ve elektrik gibi sektörlerde istihdam edilmişlerdir. Bu sektörler arasında en fazla %4,9 ile tekstil sektöründe çalıştıkları ve çalışılan iş sayısı bakımından en fazla %5,6 ile 2 işte çalıştıkları tespit edilmiştir. Meslek ile ilgili olmayan sektörlerin ise tekstil, sigorta, turizm, reklam, güvenlik, inşaat, iletişim gibi sektörler olduğu tespit edilmiştir. Bu grupta da en fazla orana sahip olan sektör ise

tekstildir. Çalışılan iş sayısı bakımından ise en fazla %8,3 ile 1 iş olarak belirtilmiştir. Buna göre, katılımcıların daha önce çalışmış oldukları işlerde meslek ile ilgili olan ve olmayan sektörlerde her iki grupta da tekstil sektörünün en yüksek orana sahip olması dikkat çekmektedir. Aynı zamanda daha önce çalışmış oldukları iş ile ilgili olarak genç işsizlerin %53,5'i ücretli, maaşlı ve yevmiyeli, %1,4'ü ise ücretsiz aile işçisi olarak çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca araştırma kapsamındaki genç işsizlerin %79,9'unun herhangi bir yerden gelirinin olmadığı, %20,1'inin ise gelirinin olduğu ve bu grup içindeki bireylerin %16'sının gelirlerini anne ve baba desteği olarak belirttikleri tespit edilmiştir. Tablo 53'de genç işsizlerin cinsiyetlerine göre meslek sahibi olma ve Tablo 54'de de genç işsizlerin cinsiyetlerine göre daha önce herhangi bir işte çalışma durumları gösterilmektedir.

Tablo 53. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Cinsiyete Göre Meslek Sahip Olma Durumları

Cinsiyet	Bir mesleğe sahip misiniz?				Toplam	
	Hayır		Evet			
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Kadın	65	89	8	11	73	100
Erkek	48	67,6	23	32,4	71	100
Toplam	113	78,5	31	21,5	144	100

($\chi^2=9,790$, $p=0,002$, $p<0,05$)

Tablo 53'de genç işsizlerin büyük bir çoğunluğunun bir mesleğe sahip olmadığı ve mesleğe sahip olanlar arasında ise erkeklerin oranının kadınlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, meslek sahibi olan genç işsizler ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Buna göre, kadınların %11'i erkeklerin ise %32,4'ü bir mesleğe sahiptir.

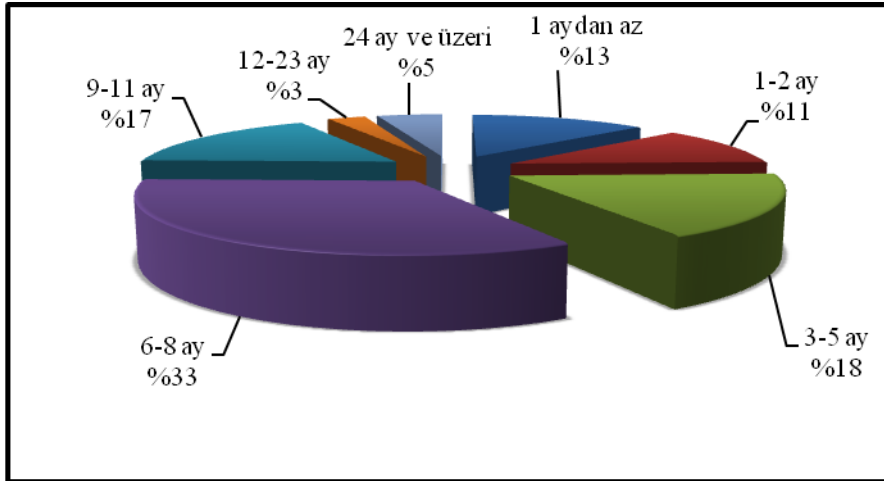
Tablo 54. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Cinsiyete Göre Daha Önce Herhangi Bir İşte Çalışma Durumları

Cinsiyet	Daha önce herhangi bir işte çalıştınız mı?				Toplam	
	Hayır		Evet			
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Kadın	40	54,8	33	45,2	73	100
Erkek	24	33,8	47	66,2	71	100
Toplam	64	44,4	80	55,6	144	100

($\chi^2=6,423$, $p=0,011$, $p<0,05$)

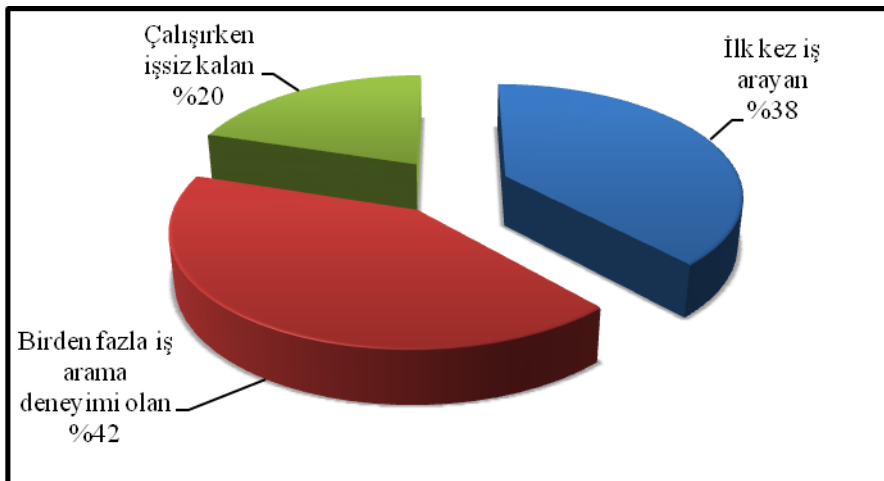
Tablo 54'de daha önce herhangi bir işte çalışanların çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Bu durum daha önce herhangi bir işte çalışanlar ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Buna göre, kadınların %45,2'si erkeklerin ise %66,2'si daha önce herhangi bir işte çalışmışlardır.

Şekil 9. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin İş Arama Sürelerine Göre Dağılımı (%)

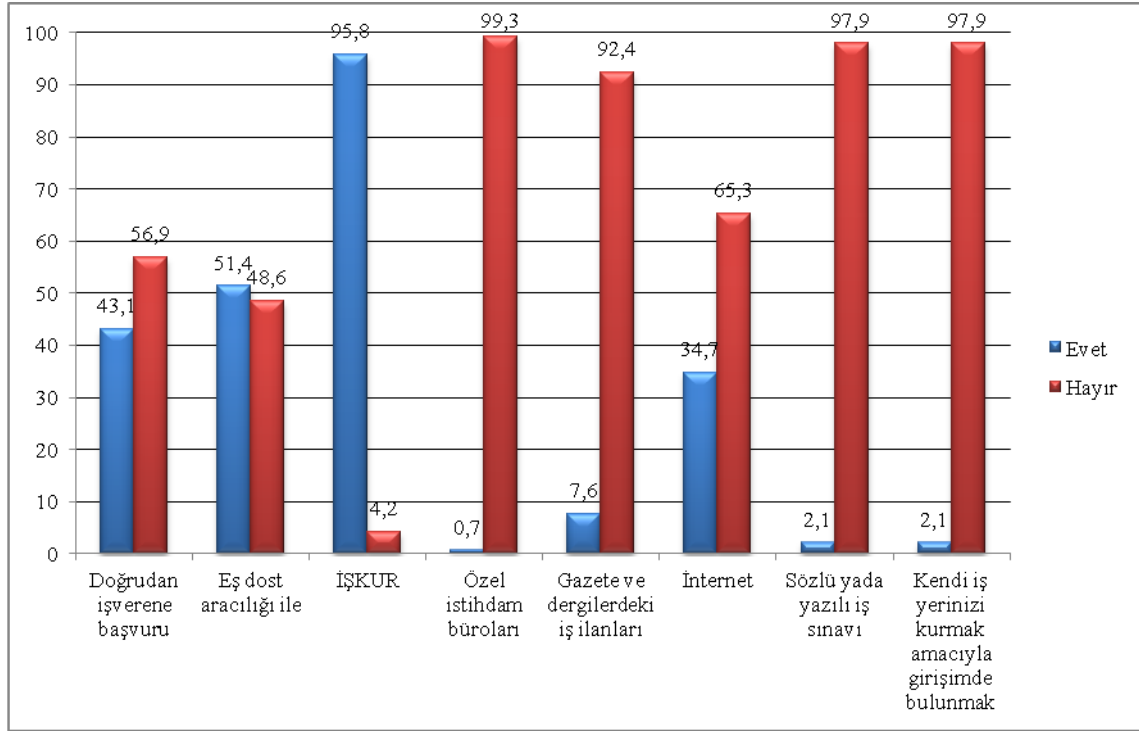
Araştırma kapsamındaki genç işsizlerin iş arama sürelerine göre dağılımı incelendiğinde, en fazla oranın %33 ile 6-8 ay olduğu ve bunu sırasıyla %18 ile 3-5 ay, %17 ile 9-11 ayın izlediği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu durum genç işsizlerin kısa ve orta dönemli işsiz olduklarını göstermektedir. Araştırma kapsamındaki genç işsizler OECD'nin 1 yıl ve daha fazla süreli işsizlik olarak tanımladığı uzun süreli işsiz kapsamında yer almasalar dahi söz konusu süreler azımsanmayacak orandadır. Şekil 10, araştırma kapsamındaki genç işsizlerin çalışma yaşamındaki konumları ile ilgili dağılımını göstermektedir.

Şekil 10. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Çalışma Yaşamındaki Konumlarına Göre Dağılımı (%)

Şekil 10'a göre, genç işsizlerin %42'si birden fazla iş arama deneyimi olan, %38'i ilk kez iş arayan ve %20'si ise çalışırken işsiz kalan grubu oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki genç işsizlerin herhangi bir işe yerleşmek için hangi iş arama kanallarını kullandıkları ile ilgili dağılım Şekil 11'de gösterilmektedir.

Şekil 11. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin İş Arama Kanallarına Göre Dağılımı (%)

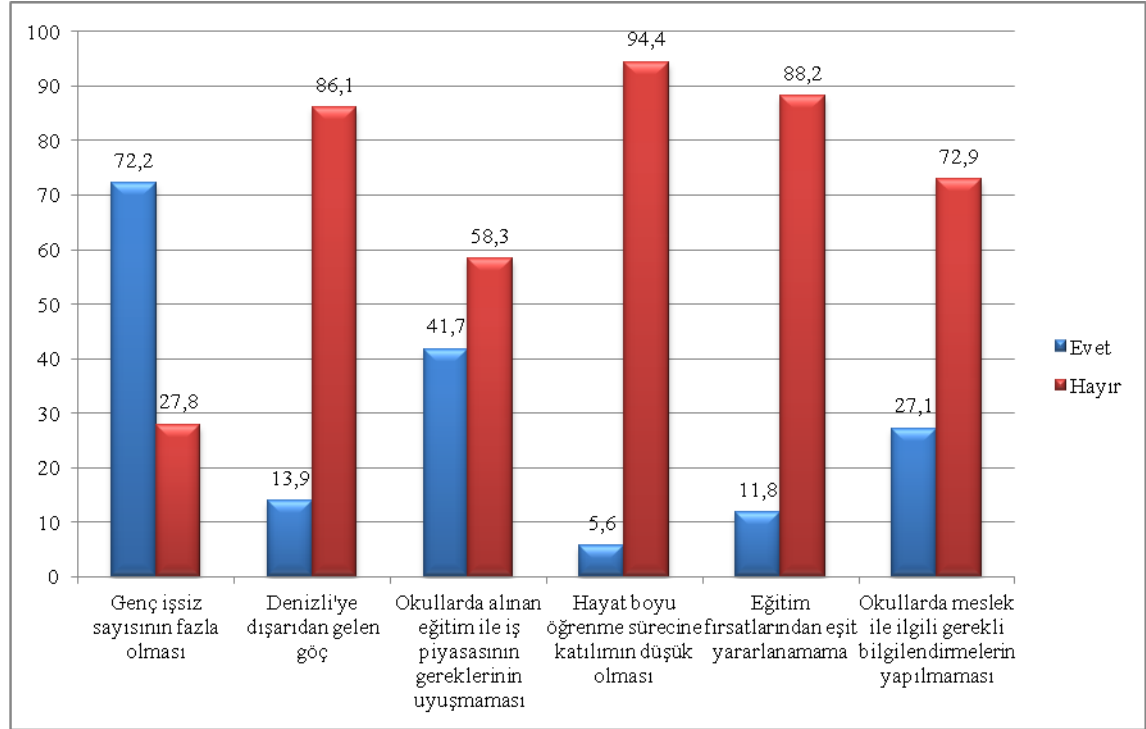
Şekil 11'e göre, genç işsizlerin iş arama kanallarına göre dağılımı incelendiğinde, neredeyse tamamına yakınının (%95,8) İŞKUR iş arama kanalını tercih ettikleri görülmektedir. Bu durum araştırmanın İŞKUR'a kayıtlı genç işsizler üzerinde yapılması ile açıklanabilmektedir. Daha sonra bu sırayı %51,4 ile eş dost aracılığı, %43,1 doğrudan işverene başvuru ve %34,7 internet aracılığı ile iş arama kanalları izlemektedir. Diğer taraftan genç işsizlerin %99,3'ünün iş bulma konusunda özel istihdam bürolarına başvurmadıkları ve %97,9'unun kendi iş yerini kurmak amacıyla girişimde bulunmadıkları gözlenmektedir.

3.4.2.1.2 Genç İşsizlerin İşsizlik Sorununun Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Çalışmada genç işsizliği sorununun nedenleri nüfus ve eğitim yapısından kaynaklanan, işgücü piyasasından kaynaklanan ve gençlerin çalışma eğilimleri (gençlerden kaynaklanan) ile işverenlerin bakış açısından (işverenlerden kaynaklanan) kaynaklanan nedenler olmak üzere 3 başlık altında incelenmiştir. Burada söz konusu

nedenler başlığı altında genç işsizlerin vermiş oldukları yanıtlar aşağıdaki şekiller yardımı ile değerlendirilmiştir. Şekil 12, genç işsizlere göre işsizlik sorununun nüfus ve eğitim yapısından kaynaklanan nedenlerin dağılımını göstermektedir.

Şekil 12. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşsizlik Sorununun Nüfus ve Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenleri (%)

Şekil 12'ye göre, genç işsizlerin %72,2'si genç işsiz sayısının fazla olmasının genç işsizliği sorununun oluşumunda etkili olduğunu düşünmektedir. Genel işsizlik sorunun oluşumunda nasıl ki genel olarak nüfusun fazla olması önemli bir faktör ise, genç nüfusun fazlalılığı da bu nüfusu en verimli şekilde kullanacak uygun politikaların oluşturulmaması ve yeterli istihdam olanaklarının yaratılmaması durumunda genç işsizliği sorununun oluşumunda etkili olabilmektedir. Diğer taraftan genç işsizlerin %94,4'ünün hayat boyu öğrenme sürecine katılımın düşük olmasının, %88,2'sinin eğitim fırsatlarından eşit yararlanamamanın ve %72,9'unun ise okullarda meslek ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılmamasının genç işsizliği sorununun oluşumunda etkili olmadığını düşündükleri de gözden kaçmamaktadır. Tablo 55'de genç işsizlerin eğitim durumuna göre işsizlik sorununun işgücü piyasasından kaynaklanan nedenleri daha önce herhangi bir işte çalışanlar da dikkate alınarak incelenmiştir.

Tablo 55. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Sorununun Nüfus ve Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenleri

Eğitim Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
Genç işsiz sayısının fazla olması						
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
İlköğretim*	65	71,4	26	28,6	91	100
Lise**	23	69,7	10	30,3	33	100
Üniversite***	16	80	4	20	20	100
Toplam	104	72,2	40	27,8	144	100
($\chi^2=0,737$, $p=0,692$, $p>0,05$)						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	34	73,9	12	26,1	46	100
Lise	14	70	6	30	20	100
Üniversite	10	71,4	4	28,6	14	100
Toplam	58	72,5	22	27,5	80	100
($\chi^2=0,117$, $p=0,943$, $p>0,05$)						
Okullarda alınan eğitim ile iş piyasasının gereklerinin uyuşmaması						
İlköğretim	35	38,5	56	61,5	91	100
Lise	15	45,5	18	54,5	33	100
Üniversite	10	50	10	50	20	100
Toplam	60	41,7	84	58,3	144	100
($\chi^2=1,151$, $p=0,562$, $p>0,05$)						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	13	28,3	33	71,7	46	100
Lise	10	50	10	50	20	100
Üniversite	9	64,3	5	35,7	14	100
Toplam	32	40	48	60	80	100
($\chi^2=6,915$, $p=0,032$, $p<0,05$)						
Okullarda meslek ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılmaması						
İlköğretim	27	29,7	64	70,3	91	100
Lise	6	18,2	27	81,8	33	100
Üniversite	6	30	14	70	20	100
Toplam	39	27,1	105	72,9	144	100
($\chi^2=1,719$, $p=0,423$, $p>0,05$)						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	15	32,6	31	67,4	46	100
Lise	4	20	16	80	20	100
Üniversite	5	35,7	9	64,3	14	100
Toplam	24	30	56	70	80	100
($\chi^2=1,319$, $p=0,517$, $p>0,05$)						

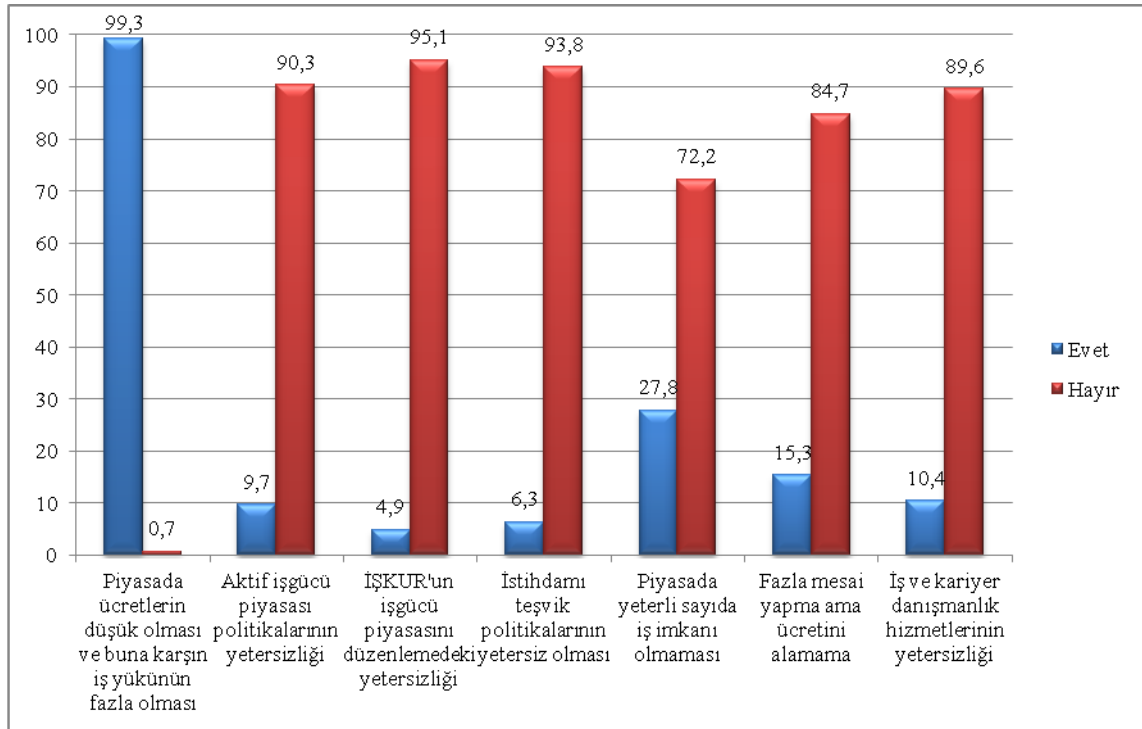
*İlkokul mezunları, ilköğretim mezunları içinde değerlendirmeye alınmıştır.

**Mesleki ve Teknik Lise mezunları lise mezunları içinde değerlendirmeye alınmıştır.

***Ön lisans mezunları üniversite mezunları içinde değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 55'e göre, genç işsizlerin eğitim durumuna göre genç işsizliği sorununun nüfus ve eğitim yapısından kaynaklanan nedenleri incelendiğinde; genç işsizlerin eğitim durumları ile genç işsiz sayısının fazla olması, okullarda alınan eğitim ile iş piyasasının gereklerinin uyuşmaması ve okullarda meslek ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılmaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak daha önce herhangi bir işte çalışmış olan genç işsizlerin eğitim durumu ve okullarda alınan eğitim ile işgücü piyasasının gereklerinin uyuşmaması faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre, daha önce herhangi bir işte çalışmış olan üniversite mezunu genç işsizlerin %64,3'ü okullarda alınan eğitim ile iş piyasasının gereklerinin uyuşmamasını genç işsizliği sorununun bir nedeni olarak değerlendikleri, ilköğretim mezunu genç işsizlerin %71,7'si ise söz konusu faktörü genç işsizliği sorununun bir nedeni olarak değerlendirmedikleri görülmektedir. Şekil 13, genç işsizlere göre işsizlik sorununun işgücü piyasasından kaynaklanan nedenleri ile ilgili değerlendirmelerini göstermektedir.

Şekil 13. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşsizlik Sorununun İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenleri (%)

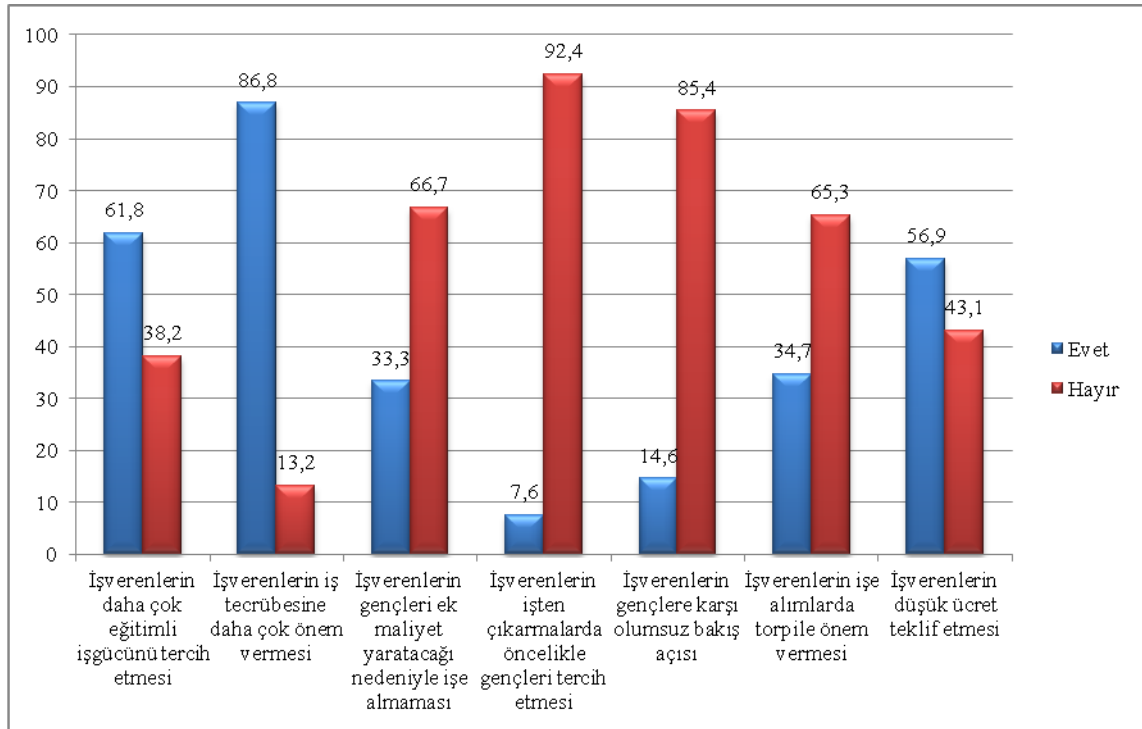
Şekil 13'e göre, genç işsizlerin neredeyse tamamına yakını (%99,3) piyasada ücretlerin düşük olması ve buna karşın iş yükünün fazla olmasının genç işsizliği sorununun oluşumunda etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu durum işverenlerin istihdam ettikleri çalışan sayısını arttırmak yerine az sayıda işçi ile aynı üretimi gerçekleştirmek istemeleri ile açıklanabilmektedir. Diğer taraftan, genç işsizlerin aktif işgücü piyasası politikalarının yetersizliği (%9,7), istihdamı teşvik politikalarının yetersiz olması (%6,3) ve İŞKUR'un işgücü piyasasını düzenlemedeki yetersizliği (%4,9) gibi faktörlerin genç işsizliğinin oluşumunda etkili olmadığını düşünmektedirler. Tablo 56'da genç işsizlerin eğitim durumuna göre işsizlik sorununun işgücü piyasasından kaynaklanan nedenleri daha önce herhangi bir işte çalışanlar da dikkate alınarak incelenmiştir.

Tablo 56. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Sorununun İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenleri

Eğitim Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Piyasada yeterli sayıda iş imkanı olmaması						
İlköğretim	29	31,9	62	68,1	91	100
Lise	9	27,3	24	72,7	33	100
Üniversite	2	10	18	90	20	100
Toplam	40	27,8	104	72,2	144	100
$(\chi^2=3,914, p=0,141, p>0,05)$						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	15	32,6	31	67,4	46	100
Lise	6	30	14	70	20	100
Üniversite	1	7,1	13	92,9	14	100
Toplam	22	27,5	58	72,5	80	100
$(\chi^2=3,575, p=0,167, p>0,05)$						
Fazla mesai yapma ama ücretini alamama						
İlköğretim	13	14,3	78	85,7	91	100
Lise	5	15,2	28	84,8	33	100
Üniversite	4	20	16	80	20	100
Toplam	22	15,3	122	84,7	144	100
$(\chi^2=0,414, p=0,813, p>0,05)$						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	12	26,1	34	73,9	46	100
Lise	5	25	15	75	20	100
Üniversite	3	21,4	11	78,6	14	100
Toplam	20	25	60	75	80	100
$(\chi^2=0,124, p=0,940, p>0,05)$						

Tablo 56'da genç işsizlerin eğitim durumuna göre genç işsizliği sorununun işgücü piyasasından kaynaklanan nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlenmektedir. Buna göre, genç işsizlerin eğitim durumları ile piyasada yeterli sayıda iş imkanı olmaması, fazla mesai yapma ama ücretini alamama ve aynı şekilde daha önce herhangi bir işte çalışmış olan genç işsizlerin eğitim durumu ile piyasada yeterli sayıda iş imkanı olmaması, fazla mesai yapma ama ücretini alamama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Şekil 14'de genç işsizlerin işsizlik sorununun işverenden kaynaklanan nedenleri ile ilgili değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Şekil 14. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşsizlik Sorununun İşverenden Kaynaklanan Nedenleri (%)

Şekil 14'e göre, genç işsizler genç işsizliği sorununun işveren kaynaklı nedenlerini ilk olarak (%86,8) işverenlerin iş tecrübesine daha çok önem vermesi daha sonra işverenlerin daha çok eğitilmiş işgücünü tercih etmesi (%61,8), işverenlerin düşük ücret teklif etmesi (%56,9), işverenlerin işe alımlarda torpile önem vermesi (%34,7) ve işverenlerin gençleri ek maliyet yaratacağı nedeniyle işe almaması (%33,3) olarak açıklamaktadırlar. Bu durum işverenlerin işe alımlarda eğitilmiş işgücünü tercih etmesinin yanı sıra gençlerin işgücü piyasasına ilk kez giriş yaşı olması nedeniyle yeteri kadar tecrübeye sahip olmamaları ve dolayısıyla işverenlerin gençleri ek maliyet

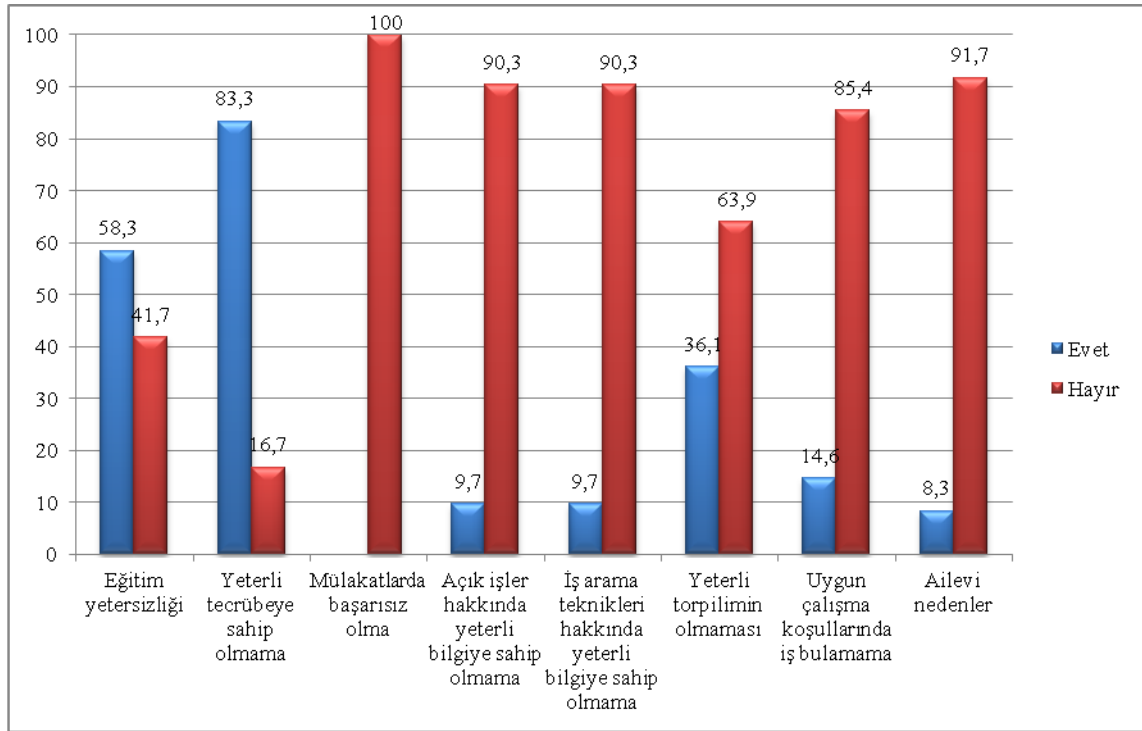
yaratacağı nedeniyle işe almaması bunun yerine tecrübeli ve alanında uzmanlaşmış kişileri tercih etmesi ile açıklanmaktadır. Burada işverenlerin iş tecrübesi ve eğitilmiş işgücüne önem vermelerinin gençlerin işe alınmalarında bir engel oluşturduğu düşünülebilir dolayısıyla genç işsizlerin %92,4'ünün söz konusu nedenler arasında işverenlerin işten çıkarmalarda öncelikle gençleri tercih etmesini genç işsizliğin oluşumunda bir neden olarak görmemeleri de durumu netleştirmektedir. Tablo 57'de genç işsizlerin eğitim durumuna göre işsizlik sorununun işverenden kaynaklanan nedenleri incelenmiştir. Tablo 57'de genç işsizlerin eğitim durumuna göre işsizlik sorununun işverenden kaynaklanan nedenleri daha önce herhangi bir işte çalışma duruları da dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Tablo 57'de, ilköğretim mezunu olan genç işsizlerin büyük bir çoğunluğu işverenlerin daha çok eğitilmiş işgücünü tercih etmesini genç işsizliğin oluşumunda bir etken olarak görmektedirler. Diğer taraftan, lise ve üniversite mezunu olan genç işsizlerin çoğunluğu ise, bu faktörü genç işsizliği sorununun bir nedeni olarak görmemektedirler. Buna göre, ilköğretim mezunlarının %74,7'si işverenlerin daha çok eğitilmiş işgücünü tercih etmesini genç işsizliğin oluşumunda bir neden olarak değerlendirmekte iken, lise mezunlarının %60,6'sı ve üniversite mezunlarının ise %60'ı söz konusu faktörü bir neden olarak belirtmemişlerdir. Daha önce herhangi bir işte çalışmış olan genç işsizler için de aynı durum söz konusudur. Dolayısıyla bu durum genç işsizlerin eğitim durumu ile işverenlerin daha çok eğitilmiş işgücünü tercih etmesi faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 57. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Sorununun İşverenlerden Kaynaklanan Nedenleri

Eğitim Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
İşverenlerin daha çok eğitilmiş işgücünü tercih etmesi						
İlköğretim	68	74,7	23	25,3	91	100
Lise	13	39,4	20	60,6	33	100
Üniversite	8	40	12	60	20	100
Toplam	89	61,8	55	38,2	144	100
$(\chi^2=17,485, p=0,000, p<0,05)$						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	39	84,8	7	15,2	46	100
Lise	7	35	13	65	20	100
Üniversite	6	42,9	8	57,1	14	100
Toplam	52	65	28	35	80	100
$(\chi^2=18,842, p=0,000, p<0,05)$						
İşverenlerin gençleri ek maliyet yaratacağı nedeniyle işe almaması						
İlköğretim	31	34,1	60	65,9	91	100
Lise	10	30,3	23	69,7	33	100
Üniversite	7	35	13	65	20	100
Toplam	48	33,3	96	66,7	144	100
$(\chi^2=0,183, p=0,912, p>0,05)$						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	10	21,7	36	78,3	46	100
Lise	7	35	13	65	20	100
Üniversite	5	35,7	9	64,3	14	100
Toplam	22	27,5	58	72,5	80	100
$(\chi^2=1,804, p=0,406, p>0,05)$						
İşverenlerin işe alımlarda tanıdık referansına önem vermesi						
İlköğretim	31	34,1	60	65,9	91	100
Lise	13	39,4	20	60,6	33	100
Üniversite	6	30	14	70	20	100
Toplam	50	34,7	94	65,3	144	100
$(\chi^2=0,532, p=0,767, p>0,05)$						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	14	30,4	32	69,6	46	100
Lise	10	50	10	50	20	100
Üniversite	4	28,6	10	71,4	14	100
Toplam	28	35	52	65	80	100
$(\chi^2=2,654, p=0,265, p>0,05)$						
İşverenlerin düşük ücret teklif etmesi						
İlköğretim	49	53,8	42	46,2	91	100
Lise	19	57,6	14	42,4	33	100
Üniversite	14	70	6	30	20	100
Toplam	82	56,9	62	43,1	144	100
$(\chi^2=1,752, p=0,416, p>0,05)$						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	29	63	17	37	46	100
Lise	16	80	4	20	20	100
Üniversite	10	71,4	4	28,6	14	100
Toplam	55	68,8	25	31,3	80	100
$(\chi^2=1,922, p=0,382, p>0,05)$						

Şekil 15. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşsizlik Sorununun Kişisel Nedenleri (%)

Şekil 15'e göre, genç işsizlerin %83,3'ü yeterli tecrübeye sahip olmadıkları için işsiz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla %58,3 ile eğitim yetersizliği ve %36,1 ile yeterli torpilimin olmaması seçeneği izlemektedir. Nitekim genç işsizliğin oluşumuna neden olan gençlere göre işveren kaynaklı nedenlerde, genç işsizlerin %86,8'i gibi önemli bir kısmı işsizliklerinin nedenini işverenlerin iş tecrübesine daha çok önem vermesi ve %61,8'i ise işverenlerin daha çok eğitilmiş işgücünü tercih etmesi olarak belirtmişlerdir. Aynı zamanda genç işsizlerin mülakatlarda başarısız olma, uygun çalışma koşullarında iş bulamama, iş arama teknikleri ve açık işler hakkında yeterli bilgiye sahip olmama ve ailevi nedenler gibi faktörleri işsizliklerinin nedeni olarak görmediklerini söylemek mümkündür.

Özet olarak; araştırma kapsamındaki genç işsizlerin vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda genç işsizliği sorununun oluşumunda öne çıkan ilk üç neden, işgücü piyasasından kaynaklanan nedenler arasında piyasada ücretlerin düşük olması ve buna karşın iş yükünün fazla olması (%99,3), işveren kaynaklı nedenler arasında işverenlerin iş tecrübesine daha çok önem vermesi (%86,8) ve kişisel nedenler arasında ise yeterli tecrübeye sahip olmama (%83,3)'dir. Tablo 58'de genç işsizlerin eğitim durumuna göre işsizlik sorununun kişisel nedenleri incelenmiştir.

Tablo 58. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Sorununun Kişisel Nedenleri

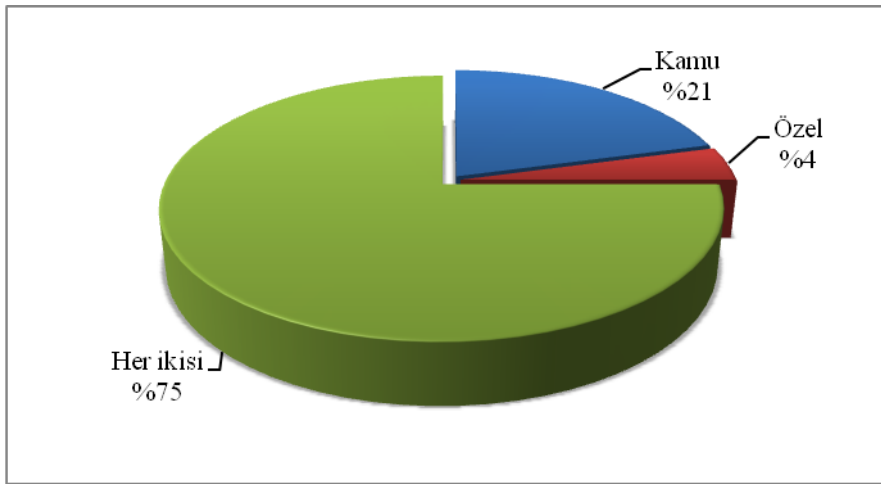
Eğitim Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
Eğitim yetersizliği						
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
İlköğretim	66	72,5	25	27,5	91	100
Lise	14	42,4	19	57,6	33	100
Üniversite	4	20	16	80	20	100
Toplam	84	58,3	60	41,7	144	100
$(\chi^2=23,071, p=0,000, p<0,05)$						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	38	82,6	8	17,4	46	100
Lise	7	35	13	65	20	100
Üniversite	2	14,3	12	85,7	14	100
Toplam	47	58,8	33	41,3	80	100
$(\chi^2=26,881, p=0,000, p<0,05)$						
Yeterli tecrübeye sahip olmama						
İlköğretim	78	85,7	13	14,3	91	100
Lise	26	78,8	7	21,2	33	100
Üniversite	16	80	4	20	20	100
Toplam	120	83,3	24	16,7	144	100
$(\chi^2=1,022, p=0,600, p>0,05)$						
Yeterli referansının olmaması						
İlköğretim	31	34,1	60	65,9	91	100
Lise	13	39,4	20	60,6	33	100
Üniversite	8	40	12	60	20	100
Toplam	52	36,1	92	63,9	144	100
$(\chi^2=0,450, p=0,798, p>0,05)$						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	16	34,8	30	65,2	46	100
Lise	11	55	9	45	20	100
Üniversite	6	42,9	8	57,1	14	100
Toplam	33	41,3	47	58,8	80	100
$(\chi^2=2,369, p=0,306, p>0,05)$						

Tablo 58'den ilköğretim mezunu genç işsizlerin işsizlik sorununun nedeni olarak eğitim yetersizliğini belirttikleri ve buna karşın lise ve üniversite mezunlarının ise eğitim yetersizliğini işsizlik sorununun bir nedeni olarak belirtmedikleri görülmektedir. Daha önce herhangi bir işte çalışmış olan ilköğretim mezunlarının da işsizlik sorununun nedeni olarak eğitimlerinin yetersiz olduğunu düşündükleri görülmektedir. Bu durum genç işsizlerin eğitim durumları ile genç işsizliği sorununun oluşmasına etki eden eğitim yetersizliği faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Buna göre, ilköğretim mezunlarının %72,5'i eğitim yetersizliğini genç işsizliğin oluşumunda bir neden olarak değerlendirmekte iken lise mezunlarının %57,6'sı ve üniversite mezunlarının ise %80'i söz konusu faktörü bir neden olarak belirtmemişlerdir.

3.4.2.1.3 Genç İşsizlerin Çalışma Hayatı İle İlgili Görüşleri

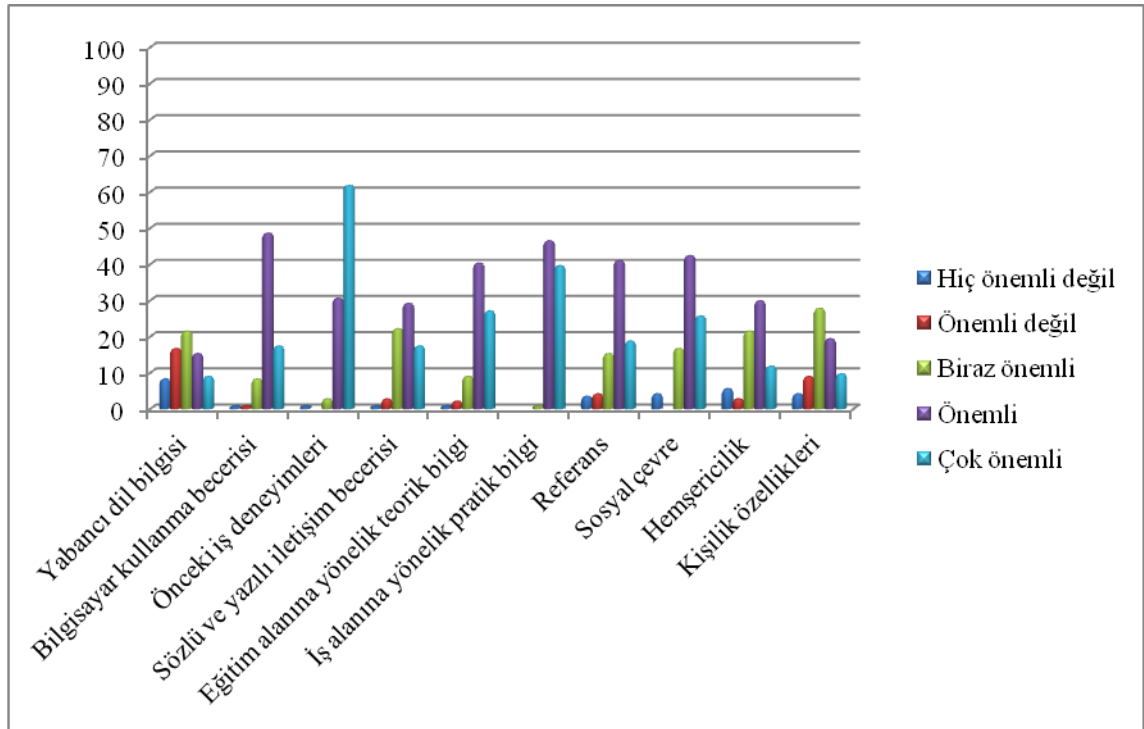
Bu bölümde araştırma kapsamındaki genç işsizlerin çalışma hayatı ile ilgili görüşleri, hangi sektörde çalışmayı tercih ettikleri ve nedenleri, işe alınmada hangi faktörlerin ne kadar etkili olduğu ve ücret beklentileri vb. bilgiler gibi çalışma hayatı ile ilgili görüşleri değerlendirilmiştir. Buna göre, ilk olarak Şekil 16'da genç işsizlerin hangi sektörde çalışmayı tercih ettikleri gösterilmektedir.

Şekil 16. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Çalışmayı Tercih Ettikleri Sektörlere Göre Dağılımı (%)

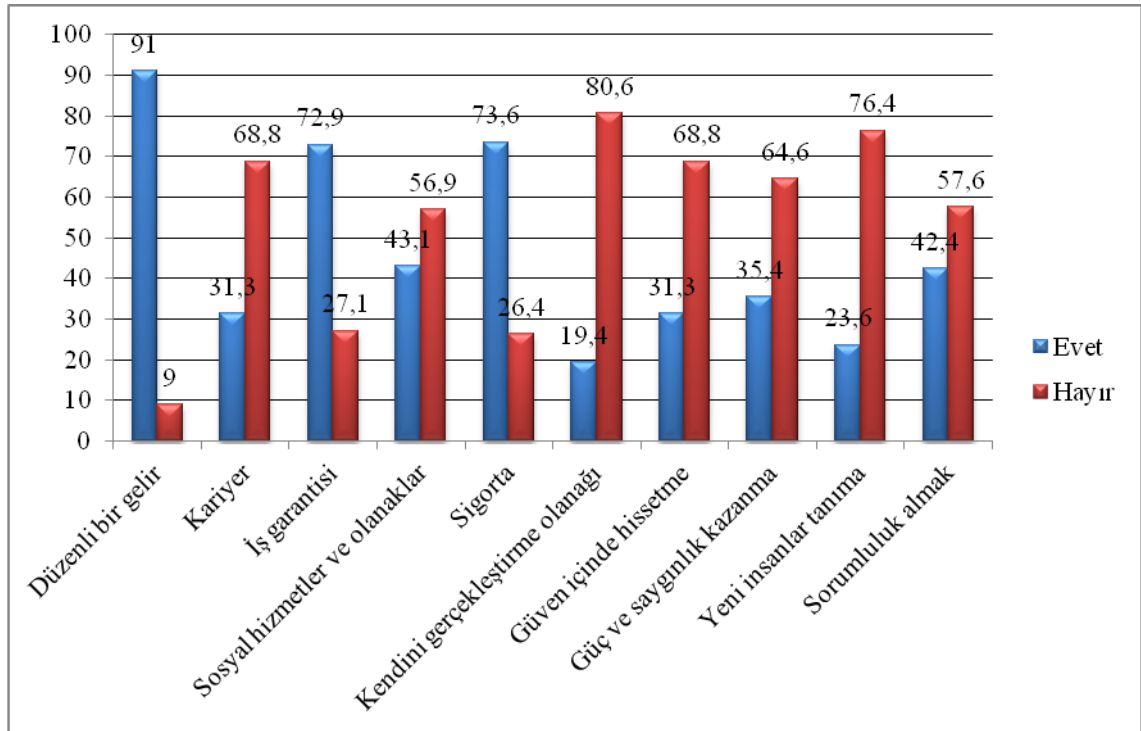
Şekil 16'da, genç işsizlerin %75'inin herhangi bir sektör ayrımı yapmaksızın her iki sektörde de çalışmaya razı oldukları, %21'inin kamu sektöründe ve %4'ünün ise özel sektörde çalışmayı tercih ettikleri gözlenmektedir. Bu sonuçlara göre, genç işsizlerin çoğu iş konusunda sektör ayrımı yapmamaktadırlar. Ayrıca, genç işsizlerin sektör tercihlerinde en fazla öne çıkan faktörler %33,3 ile "iş garantisi-izinler-çalışma saatleri belli" olarak tespit edilmiştir. Bu durum genç işsizlerin büyük bir çoğunluğunun sektör ayrımı yapmadan hangi sektörde olursa olsun çalışmayı istediklerini ancak sektör tercih nedeni olarak belirttikleri faktörlerin ise özel sektörle uyumsuz olması, işgücü piyasasına fazla hakim olmadıklarını ve yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Genç işsizlere göre işe alınma sürecinde hangi kriterlerin ne kadar etkili olduğuna ilişkin dağılımları Şekil 17'de gösterilmektedir.

Şekil 17. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlere Göre İşe Alınmada Etkili Olan Kriterlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı (%)

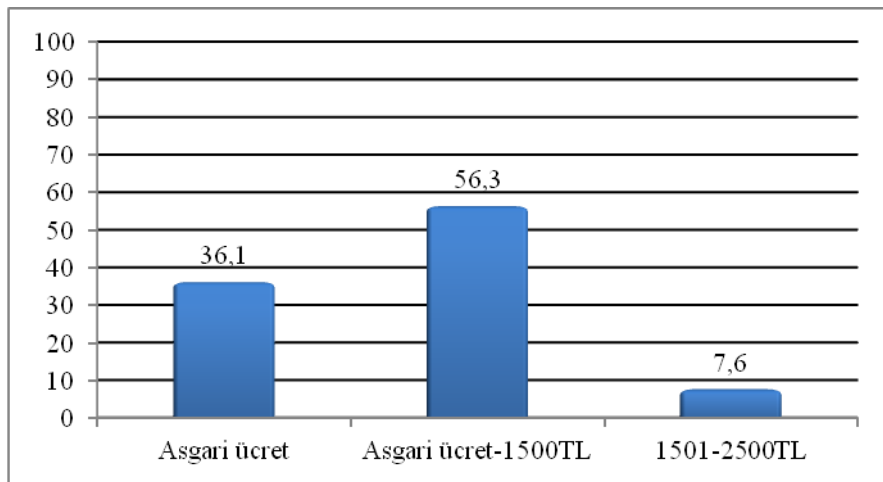
Şekil 17'e göre, genç işsizlerin %61,8'i işe alınmada en önemli faktörün önceki iş deneyimleri olduğunu düşünmektedirler. Bunun yanı sıra, genç işsizlerin %48,6'sı bilgisayar becerisi, %46,5'i iş alanına yönelik pratik bilgi, %42,4'ü sosyal çevre, %41'i referans kriteri ve %40,3'ü ise eğitim alanına yönelik teorik bilginin işe alınmada önemli olduğunu düşünmektedirler. Diğer taraftan, araştırma kapsamındaki genç işsizlerin %27,8'inin kişilik özelliklerini ve %21,5'inin ise yabancı dil bilgisini işe alınmada biraz önemli olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Şekil 18'de genç işsizlerin çalışma hayatından beklentileri ile ilgili değerlendirmeleri yer almaktadır.

Şekil 18. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Çalışma Hayatından Beklentilerine İlişkin Dağılımları (%)

Şekil 18'e göre, genç işsizlerin büyük bir çoğunluğunun çalışma hayatından beklentisinin düzenli bir gelir (%91) olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla sigorta (%73,6) ve iş garantisi (%72,9) izlemektedir. Ayrıca, genç işsizlerin sektör tercihlerinin nedenleri arasında belirttikleri iş garantisi faktörü çalışma hayatından beklentileri arasında da önemli bir yer tutmaktadır.

Şekil 19. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Ücret Beklentilerine Göre Dağılımı (%)

Şekil 19’da, genç işsizlerin %56,3’ünün şu anda işe başlayacak olurlarsa talep edeceği minimum ücreti asgari ücret ve 1500 TL arası, %36,1’inin asgari ücret, %7,6’sının ise 1501 ve 2500 TL arası ücret olarak belirttikleri görülmektedir. Buna göre, genç işsizlerin önemli bir bölümü en az asgari ücret ve 1500 TL arası bir ücret ile çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Tablo 59’da genç işsizlerin cinsiyete göre ücret beklentileri arasındaki ilişki incelenmiştir

Tablo 59. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Cinsiyete Göre Ücret Beklentileri

Cinsiyet	Asgari ücret		Asgari Ücret-1500TL		1501-2500TL		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Kadın	25	34,2	44	60,3	4	5,5	73	100
Erkek	27	38	37	52,1	7	9,9	71	100
Toplam	52	36,1	81	56,3	11	7,6	144	100

($\chi^2=1,473$, $p=0,479$, $p>0,05$)

Tablo 59’den kadın ve erkeklerin ücret beklentilerinin yaklaşık olarak birbirine yakın değerlerde olduğu ve her iki grup için asgari ücret ve 1500 TL arası ücretin ağırlıklı olarak tercih edildiği görülmektedir. Bu durum ücret ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Tablo 60’da genç işsizlerin eğitim durumuna göre ücret beklentileri arasındaki ilişki daha önce herhangi bir işte çalışma durumları da göz önüne alınarak incelenmiştir.

Tablo 60. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre Ücret Beklentileri

Eğitim Durumu	Asgari Ücret		Asgari Ücret-2500TL*		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
İlköğretim	39	42,9	52	57,1	91	100
Lise	10	30,3	23	69,7	33	100
Üniversite	3	15	17	85	20	100
Toplam	52	36,1	92	63,9	144	100
$(\chi^2=6,141, p=0,046, p<0,05)$						
Daha önce herhangi bir işte çalışanlar için;						
İlköğretim	27	58,7	19	41,3	46	100
Lise	7	35	13	65	20	100
Üniversite	2	14,3	12	85,7	14	100
Toplam	36	45	44	55	80	100
$(\chi^2=9,630, p=0,008, p<0,05)$						

*Asgari ücret ve 1500 TL ile 1501 ve 2500 TL arası ücretler asgari ücret ve 2500 TL arası ücret içinde değerlendirilmeye alınmıştır.

Tablo 60'dan tüm eğitim gruplarında asgari ücret ve 2500 TL arası ücretin ağırlıklı olarak tercih edildiği görülmektedir. Asgari ücret tüm eğitim grupları içinde en fazla ilköğretim mezunları, en az ise üniversite mezunları tarafından tercih edilmiştir. Üniversite mezunları arasında ise asgari ücret ve 2500 TL arası ücretin oranının daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Buna göre, ilköğretim mezunlarının %42,9'u, üniversite mezunlarının ise %15'i asgari ücreti tercih etmişlerdir. Ayrıca üniversite mezunlarının %85'inin asgari ücret ve 2500 TL arası ücreti ağırlıklı olarak tercih ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla beklenen ücret ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde daha önce herhangi bir işte çalışmış olan ilköğretim mezunu genç işsizlerin asgari ücreti, lise ve üniversite mezunu olan genç işsizlerin ise asgari ücret ve 2500 TL arası ücreti ağırlıklı olarak tercih ettikleri gözlenmektedir. Daha önce herhangi bir işte çalışmış olan genç işsizlerin eğitim seviyesi yükseldikçe talep ettikleri ücretin de arttığı söylenebilir ve bu durum beklenen ücret ile eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

3.4.2.1.4 Genç İşsizlerin Aktif İstihdam Politikalarından Yararlanma Durumları

Bu bölümde, araştırma kapsamındaki genç işsizlerin aktif istihdam politikalarından yararlanıp yararlanmadıkları dolayısıyla meslek edinme/mesleki eğitim, işbaşı eğitim gibi herhangi bir kursa katılım gösterip göstermediği ve kursa katılmama nedenleri ile ilgili dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 61. Araştırma Kapsamındaki Genç İşsizlerin Aktif İstihdam Politikalarından Yararlanma Durumlarına Göre Dağılımları

Herhangi bir kursa katıldınız mı? (Meslek edinme/mesleki eğitim, işbaşı eğitim vs.)		
	Frekans	%
Hayır	134	93,1
Evet	10	6,9
Toplam	144	100
Kursa katılmama nedeniniz nedir?		
Bu konuda bilgim yok	85	59
Faydalı olacağını düşünmüyorum	46	31,9
Diğer	3	2,1
Toplam	134	93,1

Tablo 61'de genç işsizlerin %93,1'inin herhangi bir kursa katılmadığı görülmektedir. Kursa katılmama nedeni olarak %59'u bu konuda bilgisi olmadığını, %31,9'u söz konusu kursları faydalı bulmadığını ve %2,1 kadar az bir oranda ise bireyler "fırsatım olmadı ve uygun kurs olursa katılırım" şeklinde ifadeler ile kurslara katılmama nedenlerini belirtmişlerdir. Diğer taraftan, genç işsizlerin %6,9'u bilgisayar kursu, bilgisayarlı muhasebe kursu, büro yönetimi ve sekreterlik kursu, tıbbi sekreterlik kursu, aşçı yardımcılığı kursu, operatörlük kursu, özel güvenlik kursu gibi birtakım kurslara katıldıklarını belirtmişlerdir. Özet olarak, değerlendirilen anket sonuçlarına göre genç işsizlerin çoğunluğunun aktif istihdam politikalarından yararlanmadıkları ve bu kapsamdaki kurslar hakkında bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.

3.4.2.1.5 Genç İşsizlerin İşsizlik Sorununun Çözümüne Yönelik Öneri ve Görüşleri

Anket formunda yer alan "Yetkili biri olsaydınız genç işsizliği sorununu nasıl çözerdiniz?" şeklindeki açık uçlu soru araştırma kapsamındaki genç işsizlerin sadece %28,4'ü tarafından yanıtlanmıştır. Genç işsizlerin verdikleri yanıtlar aşağıda maddeler halinde yer almaktadır.

"Gençlerin daha fazla iş tecrübesi kazanmaları açısından kursların sayısı artırılarak gençlerin bu yönde eğilimleri sağlanmalıdır".

"Eğitim durumu daha aktif hale getirilmeli ve kursların ücretsiz olmasını sağlanmalıdır".

"Eğitim konusunda yeni bir taslak düzenlenmeli, daha üniversiteden mezun olmadan iş garantisi sağlayarak alanına göre öğrenci alınmalıdır".

"İşsizlik çözülemez bir durum".

"Tüm imkanlarımı kullanarak deneyimli deneyimsiz demeden gençleri yetiştirmek üzere işe alır ve ilk başta tecrübeye fazla önem vermezdim".

"Gençlerin hangi sektörde çalışması uygun ise ona göre işe yerleştirilmelidir".

"İşyerlerinin çok olmasına ve eğitime önem verilmelidir".

"Emekli olan, yaşı ilerlemiş insanları emekliye ayırmalı, gençlere iş imkanı sağlanmalıdır".

"Her şeyin temeli eğitim bu yüzden işe ilk önce okullarla iş birliği yaparak başlanmalıdır".

"Meslek edindirme kursları ile meslek sahibi olmaları sağlanmalıdır".

"Üniversitelerde pratik ders sayısını artırılmalı, teori azaltılmalı ve bu derslere işverenler davet edilmelidir".

"Çalışanların hakkı olan verilmeli ve 8 saatten fazla çalıştırılmamalıdır".

"Halihazırda yürütülen politikalar dışında her şeyi yapardım".

"İlkokuldan itibaren çocuklar yapabildikleri ve istedikleri işlere yönlendirilmelidir".

"Ek personel olarak eğitim verilmelidir".

"Gençlerin çalışmaları için yeteri kadar kaynak ayrılmalı ve tecrübe sahibi olmaları için daha fazla çaba gösterilmelidir".

Araştırma kapsamındaki genç işsizlerin vermiş oldukları yanıtlara göre, genç işsizlerin tecrübe üzerinde yoğunlaştıkları ve bunun için meslek edinme/edindirme kurslarının sayısının artırılması, bu konuda gerekli eğitimlerin verilmesi gerektiğini

düşündükleri anlaşılmaktadır. Nitekim genç işsizlerin önemli bir kısmının işsizlik sorununun nedenleri olarak; işverenlerin tecrübeye daha çok önem vermesi nedeniyle ve yeterli tecrübeye sahip olmadıkları için işsiz kaldıklarını ileri sürmeleri söz konusu öneriler ile örtüşmektedir.

3.4.2.2 İşverenlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, Denizli ilinde genç işsizliğin nedenlerine ilişkin işverenler ile ilgili bulgulara yer verilmiş ve sırasıyla işverenlere ilişkin sosyo-demografik özellikler, genç işsizliği sorununa neden olan faktörler, işletmeye özgü özellikler ve aktif istihdam politikalarından yararlanma durumları incelenmiştir. Son olarak ise "Yetkili biri olsaydınız genç işsizliği sorununu nasıl çözerdiniz?" şeklindeki açık uçlu soruya verilen yanıtlar değerlendirilmiştir.

3.4.2.2.1 İşverenlere İlişkin Sosyo-Demografik Özellikler

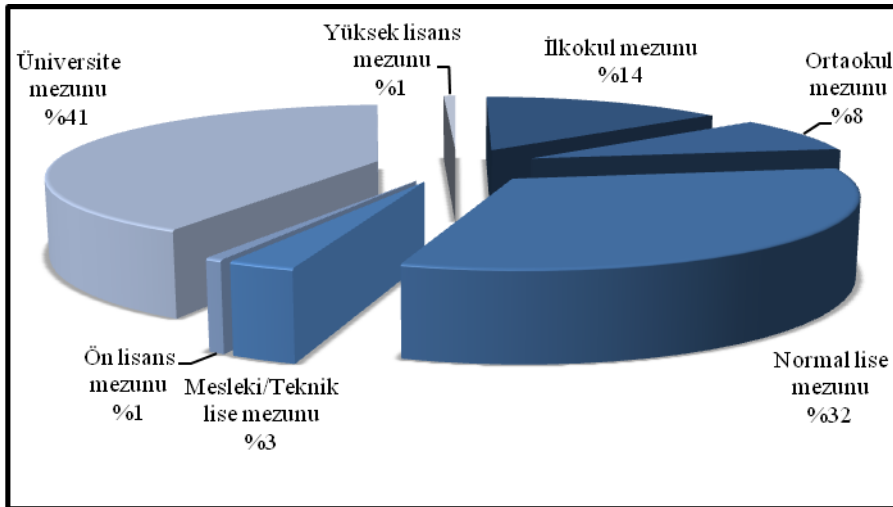
Bu bölümde işverenlere ilişkin cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve işyerindeki statüleri gibi sosyo-demografik özelliklere yer verilmiştir. İşverenlerin cinsiyet durumlarını gösteren frekans ve yüzde dağılımları Tablo 62'de yer almaktadır.

Tablo 62. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet		
	Frekans	%
Kadın	22	15
Erkek	125	85
Toplam	147	100

Araştırma kapsamındaki işverenlerin cinsiyetine göre dağılımı incelendiğinde, %85'inin erkek ve %15'inin ise kadın olduğu gözlenmektedir. Buna göre, işverenlerin büyük bir çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Aynı zamanda işverenlerin yaşları ile ilgili dağılımına göre, en az 22 yaşında ve en fazla 75 yaşında oldukları ve büyük bir çoğunluğunu ise 32-42 yaş aralığındaki işverenlerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Şekil 20, işverenlerin eğitim düzeylerine ilişkin dağılımını göstermektedir.

Şekil 20. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı (%)

Şekil 20'ye göre, işverenlerin %41'i üniversite mezunu, %32'si normal lise mezunu olmakla birlikte ön lisans ve yüksek lisans mezunu işverenlerin yok denecek kadar az bir oranda olduğu da görülmektedir.

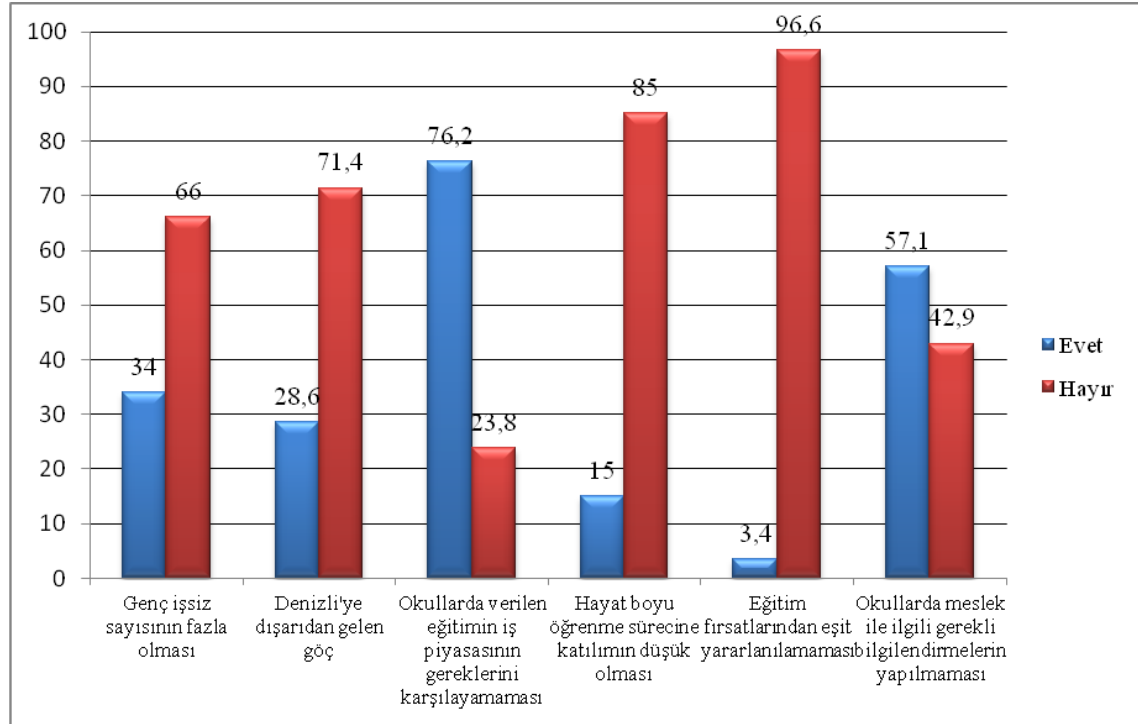
İşverenlerin statülerine ilişkin yapılan değerlendirmeye göre ise; araştırma kapsamındaki işverenlerin genel müdür, müdür yardımcısı, insan kaynakları müdürü, şube müdürü, yönetim kurulu başkanı, mağaza müdürü gibi unvanlara sahip oldukları tespit edilmiştir. İşverenlerin önemli bir kısmını ise %46 ile genel müdürler oluşturmaktadır.

3.4.2.2.2 İşverenlerin Genç İşsizlik Sorununun Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Bu bölümde genç işsizliği sorununa neden olan faktörler işverenlerin bakış açısı ile değerlendirilmiştir. Şekil 21, işverene göre genç işsizliği sorununun oluşumunda nüfus ve eğitim yapısından kaynaklanan nedenlerin dağılımını göstermektedir.

Şekil 21'e göre, işverenlerin %76,2'si genç işsizliği sorununun nedenlerini okullarda verilen eğitimin iş piyasasının gereklerini karşılayamaması ve %57,1'inin okullarda meslek ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılmaması olarak belirtmişlerdir. Söz konusu nedenlerin eğitim yapısından kaynaklandığı görülmektedir.

Şekil 21. Araştırma Kapsamındaki İşverenlere Göre Genç İşsizliği Sorununun Nüfus ve Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenleri (%)

Şekil 21'den genç işsizliği sorununun nedenleri olarak işverenlerin %34'ünün genç işsiz sayısının fazla olmasını, %28,6'sının ise Denizli'ye dışarıdan gelen göç faktörünü belirttikleri gözlenmektedir. Bu durum, iş dünyasının talepleri ile eğitim sisteminin arzı arasında var olan eşgüdümsüzlük nedeniyle işverenlerin talep ettiği ve çalışanlarda aradığı beceri gereksinimleri ile gençlerin sahip oldukları beceriler arasında önemli uyumsuzluklar olmasının genç işsizliği sorununun oluşmasında etkili olabileceği yönündeki teoriyle de tutarlı olmaktadır. Bunun yanı sıra, işverenlere göre eğitim fırsatlarından eşit yararlanılamaması (%96,6) ve hayat boyu öğrenme sürecine katılımın düşük olması (%85) gibi faktörlerin genç işsizliği sorununun oluşumunda tercih edilen nedenler olmadığı dikkati çekmektedir. Aynı şekilde genç işsizlere göre yapılan değerlendirmelerde hayat boyu öğrenme sürecine katılımın düşük olmasının genç işsizliğinin oluşumunda etkili olmadığı yönündeki bulgular da dikkate alınırsa her iki grubun bu konuda hemfikir olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Tablo 63'de işverenlerin sektörlerine göre genç işsizliği sorununun nüfus ve eğitim yapısından kaynaklanan nedenler arasındaki ilişki incelenmiştir.

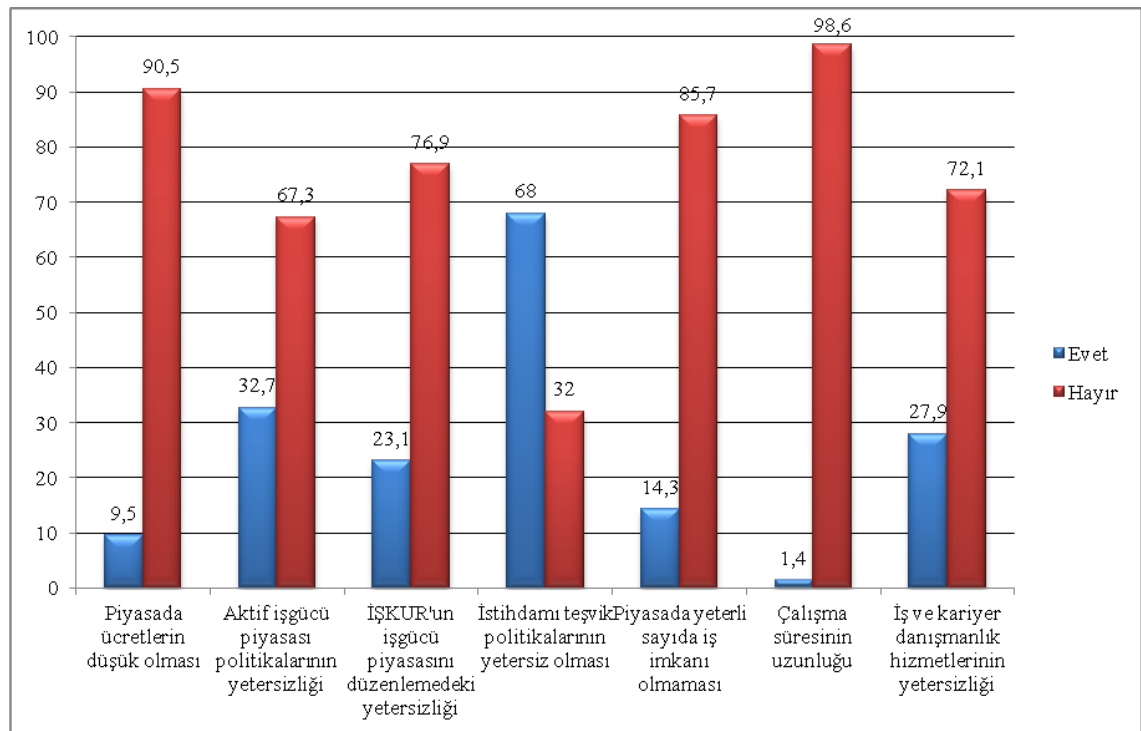
Tablo 63. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Sektörlerine Göre Genç İşsizliği Sorununun Nüfus ve Eğitim Yapısından Kaynaklanan Nedenleri

Sektör	Evet		Hayır		Toplam	
Genç işsiz sayısının fazla olması						
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Sanayi	29	41,4	41	58,6	70	100
Hizmet	21	27,3	56	72,7	77	100
Toplam	50	34	97	66	147	100
($\chi^2=3,274$, $p=0,070$, $p>0,05$)						
Denizli'ye dışarıdan gelen göç						
Sanayi	29	41,4	41	58,6	70	100
Hizmet	13	16,9	64	83,1	77	100
Toplam	42	28,6	105	71,4	147	100
($\chi^2=10,825$, $p=0,001$, $p<0,05$)						
Okullarda verilen eğitimin iş piyasasının gereklerini karşılayamaması						
Sanayi	54	77,1	16	22,9	70	100
Hizmet	58	75,3	19	24,7	77	100
Toplam	112	76,2	35	23,8	147	100
($\chi^2=0,067$, $p=0,796$, $p>0,05$)						
Hayat boyu öğrenme sürecine katılımın düşük olması						
Sanayi	11	15,7	59	84,3	70	100
Hizmet	11	14,3	66	85,7	77	100
Toplam	22	15	125	85	147	100
($\chi^2=0,059$, $p=0,808$, $p>0,05$)						
Eğitim fırsatlarından eşit yararlanılamaması						
Sanayi	2	2,9	68	97,1	70	100
Hizmet	3	3,9	74	96,1	77	100
Toplam	5	3,4	142	96,6	147	100
($\chi^2=0,120$, $p=0,545$, $p>0,05$)						
Okullarda meslek ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılmaması						
Sanayi	41	58,6	29	41,4	70	100
Hizmet	43	55,8	34	44,2	77	100
Toplam	84	57,1	63	42,9	147	100
($\chi^2=0,111$, $p=0,739$, $p>0,05$)						

Tablo 63'e göre, işverenlerin sektörlerine göre genç işsizliği sorununun nüfus ve eğitim yapısından kaynaklanan nedenleri incelendiğinde; sanayi ve hizmet sektöründe bulunan işverenlere göre genç işsiz sayısının fazla olması, okullarda verilen eğitimin iş piyasasının gereklerini karşılayamaması, hayat boyu öğrenme sürecine katılımın düşük olması, eğitim fırsatlarından eşit yararlanılamaması, okullarda meslek ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılmaması faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak sanayi sektöründeki işverenlerin hizmet

sektöründeki işverenlere göre Denizli'ye dışarıdan gelen göçün genç işsizliği sorununun oluşmasında etkili olduğunu düşündükleri görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, hizmet sektöründeki işverenlerin büyük bir çoğunluğunun göçü genç işsizliği sorununun bir nedeni olarak görmedikleri söylenebilir. Buna göre, Denizli'ye dışarıdan gelen göç faktörü genç işsizliğin oluşumunda sanayi sektöründeki işverenlerin %41,4'ü, hizmet sektöründeki işverenlerin ise %16,9'u tarafından bir neden olarak belirtilmiştir. Bu durum işverenlerin sektörleri ile Denizli'ye dışarıdan gelen göç arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Şekil 22, işverenlere göre genç işsizliği sorununda işgücü piyasasından kaynaklanan nedenlerin dağılımını göstermektedir.

Şekil 22. Araştırma Kapsamındaki İşverenlere Göre Genç İşsizliği Sorununun İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenleri (%)

Şekil 22'ye göre, işverenlerin önemli bir bölümünün genç işsizliğin işgücü piyasasından kaynaklanan nedeni olarak istihdamı teşvik politikalarının yetersiz olduğunu (%68) belirttikleri görülmektedir. Burada dikkat çeken bir diğer konu ise işverenler (%98,6) çalışma süresinin uzunluğu ve piyasada ücretlerin düşük olması (%90,5) ile ilgili faktörlerin genç işsizliği sorununun oluşmasında etkili olmadığını düşünmektedirler. Aynı başlık altında genç işsizlerin değerlendirmelerinde ise, genç işsizlerin işsizlik sorununun nedeni olarak piyasada ücretlerin düşük olması ve buna karşın iş yükünün fazla olmasını ileri sürdükleri dolayısıyla her iki grubun bu konuda

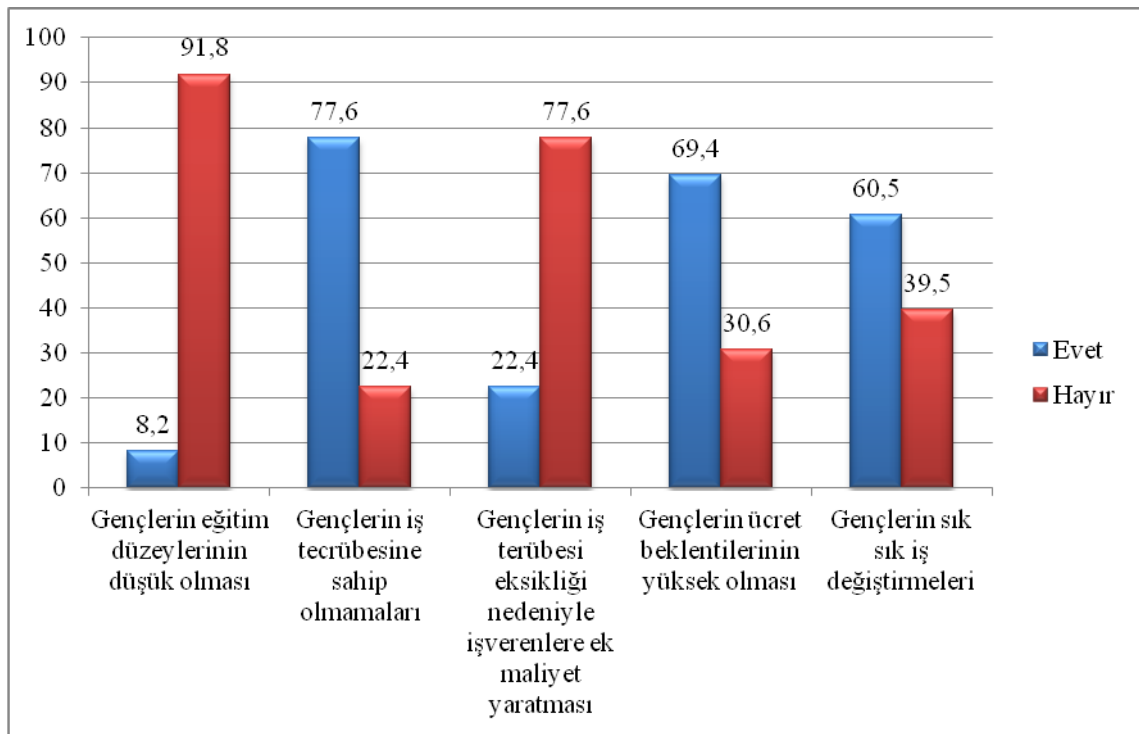
birbiriyle farklı görüşlerde oldukları açıkça görülmektedir. Tablo 64, işverenlerin sektörlerine göre genç işsizliği sorununun işgücü piyasasından kaynaklanan nedenleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 64. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Sektörlerine Göre Genç İşsizliği Sorununun İşgücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenleri

Sektör	Evet		Hayır		Toplam	
Piyasada ücretlerin düşük olması						
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Sanayi	11	15,7	59	84,3	70	100
Hizmet	3	3,9	74	96,1	77	100
Toplam	14	9,5	133	90,5	147	100
$(\chi^2=5,943, p=0,015, p<0,05)$						
Aktif işgücü piyasası politikalarının yetersizliği						
Sanayi	20	28,6	50	71,4	70	100
Hizmet	28	36,4	49	63,6	77	100
Toplam	48	32,7	99	67,3	147	100
$(\chi^2=1,012, p=0,314, p>0,05)$						
İŞKUR'un işgücü piyasasını düzenlemedeki yetersizliği						
Sanayi	15	21,4	55	78,6	70	100
Hizmet	19	24,7	58	75,3	77	100
Toplam	34	23,1	113	76,9	147	100
$(\chi^2=0,217, p=0,641, p>0,05)$						
İstihdamı teşvik politikalarının yetersiz olması						
Sanayi	46	65,7	24	34,3	70	100
Hizmet	54	70,1	23	29,9	77	100
Toplam	100	68	47	32	147	100
$(\chi^2=0,329, p=0,566, p>0,05)$						
Piyasada yeterli sayıda iş imkanı olmaması						
Sanayi	12	17,1	58	82,9	70	100
Hizmet	9	11,7	68	88,3	77	100
Toplam	21	14,3	126	85,7	147	100
$(\chi^2=0,891, p=0,345, p>0,05)$						
Çalışma süresinin uzunluğu						
Sanayi	2	2,9	68	97,1	70	100
Hizmet	-	-	77	100	77	100
Toplam	2	1,4	145	98,6	147	100
$(\chi^2=2,230, p=0,225, p>0,05)$						
İş ve kariyer danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği						
Sanayi	17	24,3	53	75,7	70	100
Hizmet	24	31,2	53	68,8	77	100
Toplam	41	27,9	106	72,1	147	100
$(\chi^2=0,864, p=0,353, p>0,05)$						

Tablo 64'den öncelikle işverenlerin genç işsizliği sorununun işgücü piyasasından kaynaklanan nedenlerini ağırlıklı olarak istihdamı teşvik politikalarının yetersiz olması ile açıkladıkları görülmektedir. Piyasada ücretlerin düşük olmasının genç işsizliği sorununun oluşmasında etkili olduğunu düşünen sanayi sektöründeki işverenlerin oranı hizmet sektöründeki işverenlere göre daha fazladır. Diğer bir ifadeyle, hizmet sektöründeki işverenlerin %96,1'inin piyasada ücretlerin düşük olmasını genç işsizliği sorununun bir nedeni olarak görmemektedirler. Bu durum işverenlerin sektörleri ile genç işsizliğin nedenleri arasında yer alan piyasada ücretlerin düşük olması faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, sanayi ve hizmet sektöründe bulunan işverenler ile aktif işgücü piyasası politikalarının yetersizliği, İŞKUR'un işgücü piyasasını düzenlemedeki yetersizliği, istihdamı teşvik politikalarının yetersizliği, piyasada yeterli sayıda iş imkanı olmaması, çalışma süresinin uzunluğu, iş ve kariyer danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Şekil 23, işverenlere göre genç işsizliği sorununun gençlerden kaynaklanan nedenlerine ilişkin dağılımını göstermektedir.

Şekil 23. Araştırma Kapsamındaki İşverenlere Göre Genç İşsizliği Sorununun Gençlerden Kaynaklanan Nedenleri (%)

Şekil 23'e göre, işverenlerin büyük bir çoğunluğu (%77,6) genç işsizliği sorununun nedenini gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları olarak görmektedirler. Bu durum daha önceki bölümlerde gençlerin işgücü piyasasına ilk kez giriş yaşı olması nedeniyle yeteri kadar tecrübeye sahip olmamaları ve işverenlerin eğitilmiş işgücünün yanı sıra tecrübeli, alanında uzmanlaşmış kişileri tercih etmesi şeklinde açıklanmıştır. Bunun yanı sıra, gençlerin ücret beklentilerinin yüksek olmasının (%69,4) ve sık sık iş değiştirmelerinin (%60,5) genç işsizliği sorununun oluşmasında etkili olduğunu düşünmektedirler. Gençlerin çalışma ile ilgili sergiledikleri tutum ve davranışların başında işten ayrılmaya yatkın olmaları gelmektedir. Özellikle eğitilmiş gençlerin hedefleri ve beklentilerine uygun işi bulana kadar işgücü piyasası dışında kalmayı tercih ettikleri dolayısıyla gençler arasında işgücü hareketliliğinin yüksek olması ve gençlerin sık sık iş değiştirme eğilimleri işverenlerin gençlere karşı bakış açısında birtakım olumsuzluklar yaratmaktadır.

Özetle; araştırma kapsamındaki işverenlerin vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda işverenler açısından genç işsizliği sorununun oluşumunda öne çıkan ilk üç neden, gençlerden kaynaklanan nedenler arasında gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları (%77,6), eğitim yapısından kaynaklanan nedenler arasında okullarda verilen eğitimin iş piyasasının gereklerini karşılayamaması (%76,2) ve işgücü piyasasından kaynaklanan nedenler arasında ise istihdamı teşvik politikalarının yetersiz olması (%68)'dir. Dolayısıyla işverenlere göre, genç işsizliğinin oluşmasındaki en önemli nedeni %77,6 ile gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları faktörü oluşturmaktadır. Tablo 65'de işverenlerin sektörlerine göre genç işsizliği sorununun gençlerden kaynaklanan nedenleri incelenmiştir.

Tablo 65. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Sektörlerine Göre Genç İşsizliği Sorununun Gençlerden Kaynaklanan Nedenleri

Sektör	Evet		Hayır		Toplam	
Gençlerin eğitim düzeylerinin düşük olması						
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Sanayi	4	5,7	66	94,3	70	100
Hizmet	8	10,4	69	89,6	77	100
Toplam	12	8,2	135	91,8	147	100
$(\chi^2=1,069, p=0,301, p>0,05)$						
Gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları						
Sanayi	60	85,7	10	14,3	70	100
Hizmet	54	70,1	23	29,9	77	100
Toplam	114	77,6	33	22,4	147	100
$(\chi^2=5,115, p=0,024, p<0,05)$						
Gençlerin iş tecrübesi eksikliği nedeniyle işverenlere ek maliyet yaratması						
Sanayi	21	30	49	70	70	100
Hizmet	12	15,6	65	84,4	77	100
Toplam	33	22,4	114	77,6	147	100
$(\chi^2=4,377, p=0,036, p<0,05)$						
Gençlerin ücret beklentilerinin yüksek olması						
Sanayi	46	65,7	24	34,3	70	100
Hizmet	56	72,7	21	27,3	77	100
Toplam	102	69,4	45	30,6	147	100
$(\chi^2=0,849, p=0,357, p>0,05)$						
Gençlerin sık sık iş değiştirmeleri						
Sanayi	46	65,7	24	34,3	70	100
Hizmet	43	55,8	34	44,2	77	100
Toplam	89	60,5	58	39,5	147	100
$(\chi^2=1,495, p=0,221, p>0,05)$						

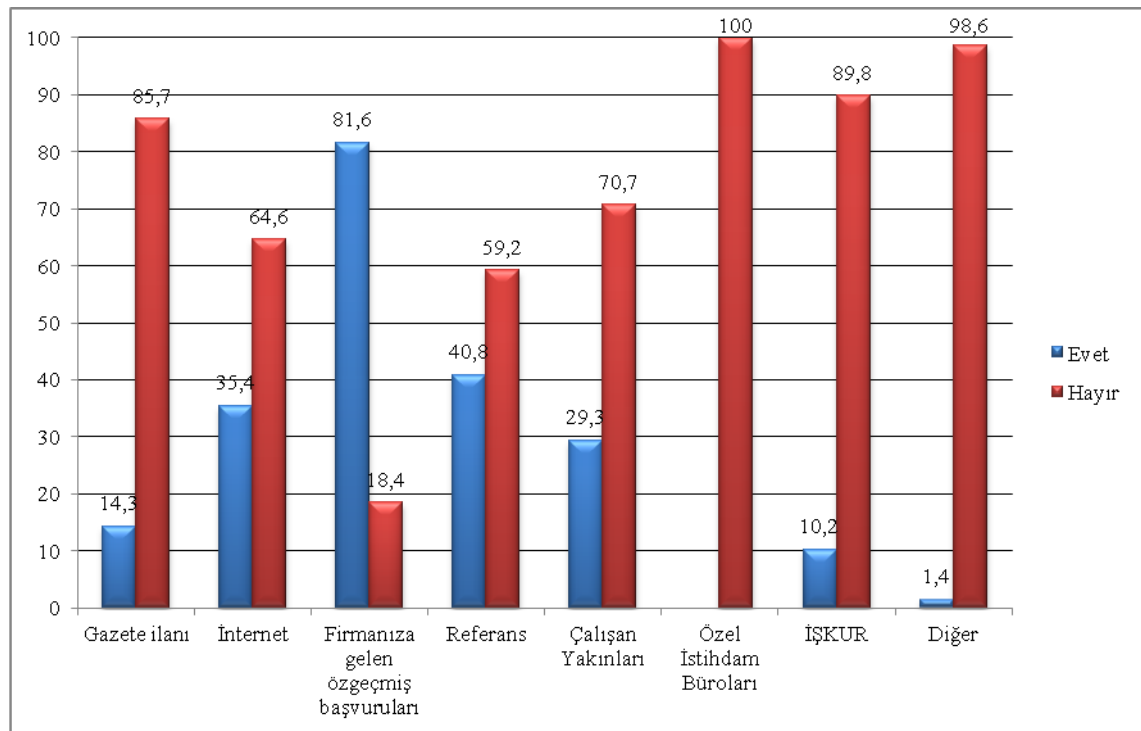
İşverenlerin sektörlerine göre genç işsizliği sorununun gençlerden kaynaklanan nedenleri olarak; gençlerin eğitim düzeylerinin düşük olması, gençlerin ücret beklentilerinin yüksek olması, gençlerin sık sık iş değiştirmeleri faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları faktörü her iki sektördeki işverenler tarafından belirtilmekle beraber bu seçeneği tercih eden sanayi sektöründeki işverenlerin oranı hizmet sektöründeki işverenlere göre daha fazladır. Buna göre, sanayi sektöründeki işverenlerin oranı %85,7 iken hizmet sektöründeki işverenlerin oranı %70,1'dir. Aynı şekilde gençlerin iş tecrübesi eksikliği nedeniyle işverenlere ek maliyet yaratması faktörü de hizmet sektöründeki işverenler tarafından %15,6, sanayi sektöründeki işverenler tarafından da %30 ile daha fazla oranda belirtilmiştir. Bu durum işverenlerin

sektörleri ile genç işsizliği sorununun nedeni olarak gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları ve gençlerin iş tecrübesi eksikliği nedeniyle işverenlere ek maliyet yaratması faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

3.4.2.2.3 İşletmeye Özgü Özellikler

Bu bölümde araştırma kapsamındaki işverenlerin hangi sektörde faaliyet gösterdikleri, işletmenin ölçeği, işyerinde çalışanların sayısı ve genel durumu, işverenlerin genel olarak personel alımlarını ne şekilde yaptıkları, işe alımlarda en çok hangi yaş aralığını ve mezunları tercih ettikleri ile işe alımlarda hangi faktörlerin ne kadar önemli olduğuna ilişkin değerlendirmelerine yer verilmiştir. Araştırma kapsamındaki işverenlerin %52,4'ü hizmet ve %47,6'sı ise sanayi sektöründe faaliyet göstermektedir. Ayrıca araştırma kapsamındaki işyerlerinin büyük bir çoğunluğunu %68,7 ile mikro ölçekli* işletmelerin oluşturduğu, toplam çalışan sayısı bakımından işyerlerinde en fazla 3 ve 6 kişi çalıştırdıkları ve çalışanların yaş ortalaması olarak en fazla otuz olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 24. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Personel Alımlarında Başvurdukları Yollara Göre Dağılımı (%)

*Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri bir milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler olarak tanımlanmaktadır (KOSGEB, 2012: 2).

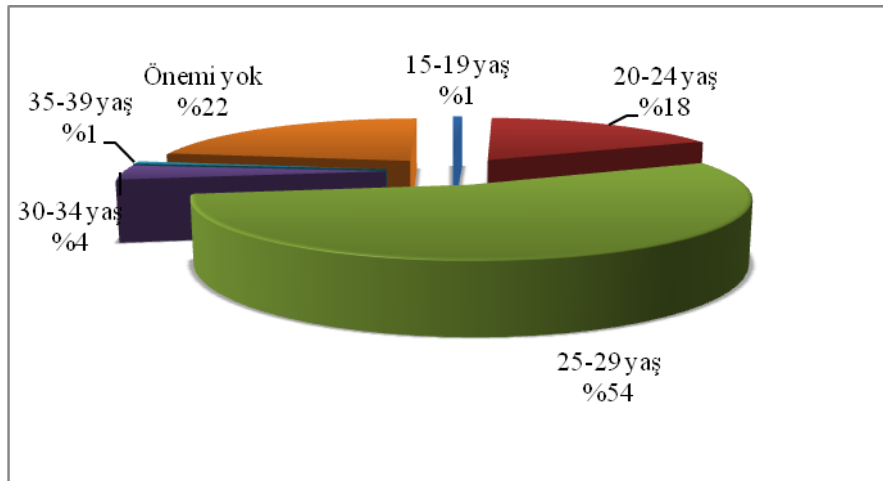
Şekil 24'e göre, işverenlerin genel olarak personel alımlarında başvurdukları yolların dağılımı incelendiğinde en fazla oranı %81,6 ile firmanıza gelen özgeçmiş başvuruları oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, işverenler daha çok firmalarına gelen özgeçmiş başvurularına göre değerlendirme yapıp işe alımları bu yolla yapmaktadırlar. Daha sonra bu sırayı %40,8 ile referans (tanıdık) ve %35,4 ile internet izlemektedir. Diğer taraftan, araştırma kapsamındaki işverenlerin hiçbirinin personel alımlarında özel istihdam bürolarına başvurmadıkları gözlenmektedir. Tablo 66'da işverenlerin sektörlerine göre personel alımlarında başvurdukları yollar ve sektörler arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 66. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Sektörlerine Göre Personel Alımlarında Başvurdukları Yollar

Sektör	Evet		Hayır		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Gazete İlanı						
Sanayi	14	20	56	80	70	100
Hizmet	7	9,1	70	90,9	77	100
Toplam	21	14,3	126	85,7	147	100
$(\chi^2=3,564, p=0,059, p>0,05)$						
İnternet						
Sanayi	21	30	49	70	70	100
Hizmet	31	40,3	46	59,7	77	100
Toplam	52	35,4	95	64,6	147	100
$(\chi^2=1,688, p=0,194, p>0,05)$						
Firmanıza gelen özgeçmiş başvuruları						
Sanayi	60	85,7	10	14,3	70	100
Hizmet	60	77,9	17	22,1	77	100
Toplam	120	81,6	27	18,4	147	100
$(\chi^2=1,485, p=0,223, p>0,05)$						
Referans (Tanıdık)						
Sanayi	37	52,9	33	47,1	70	100
Hizmet	23	29,9	54	70,1	77	100
Toplam	60	40,8	87	59,2	147	100
$(\chi^2=8,020, p=0,005, p<0,05)$						
Çalışan yakınları						
Sanayi	34	48,6	36	51,4	70	100
Hizmet	9	11,7	68	88,3	77	100
Toplam	43	29,3	104	70,7	147	100
$(\chi^2=24,102, p=0,000, p<0,05)$						
İŞKUR						
Sanayi	9	12,9	61	87,1	70	100
Hizmet	6	7,8	71	92,2	77	100
Toplam	15	10,2	132	89,8	147	100
$(\chi^2=1,027, p=0,311, p>0,05)$						

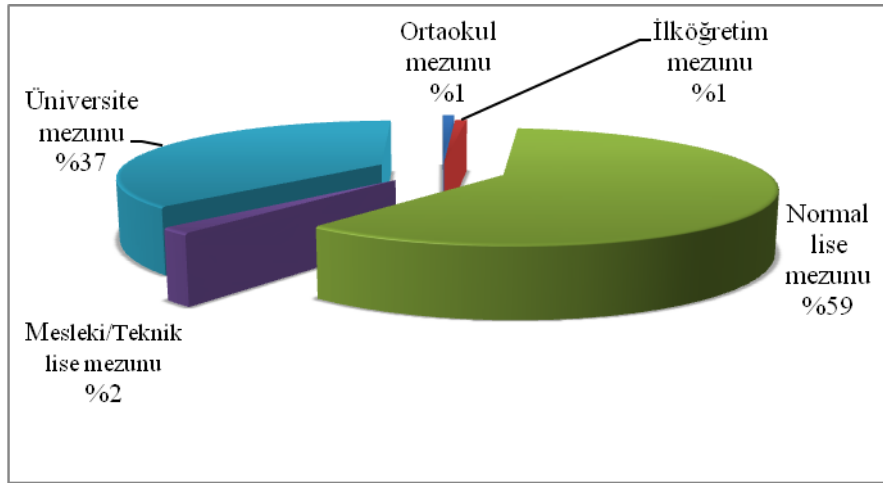
Tablo 66'ya göre, sanayi sektöründeki işverenlerin hizmet sektöründeki işverenlere göre personel alımlarında referans ve çalışan yakınları kriterlerini ağırlıklı olarak tercih ettikleri görülmektedir. Buna göre, referans kriteri sanayi sektöründeki işverenlerin %52,9'u, hizmet sektöründeki işverenlerin ise %29,9'u tarafından belirtilmiştir. Aynı şekilde çalışan yakınları kriteri de sanayi sektöründeki işverenlerin %48,6'sı, hizmet sektöründeki işverenlerin ise %11,7'si tarafından belirtilmiştir. Bu durum, işverenlerin sektörleri ile personel alımlarında başvurdukları referans kriteri ve çalışan yakınları kriteri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Şekil 25, işverenlerin işe alımlarda en çok tercih ettikleri yaş aralıklarının dağılımını göstermektedir.

Şekil 25. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin İşe Alımlarda En Çok Tercih Ettikleri Yaş Aralıklarının Dağılımı (%)

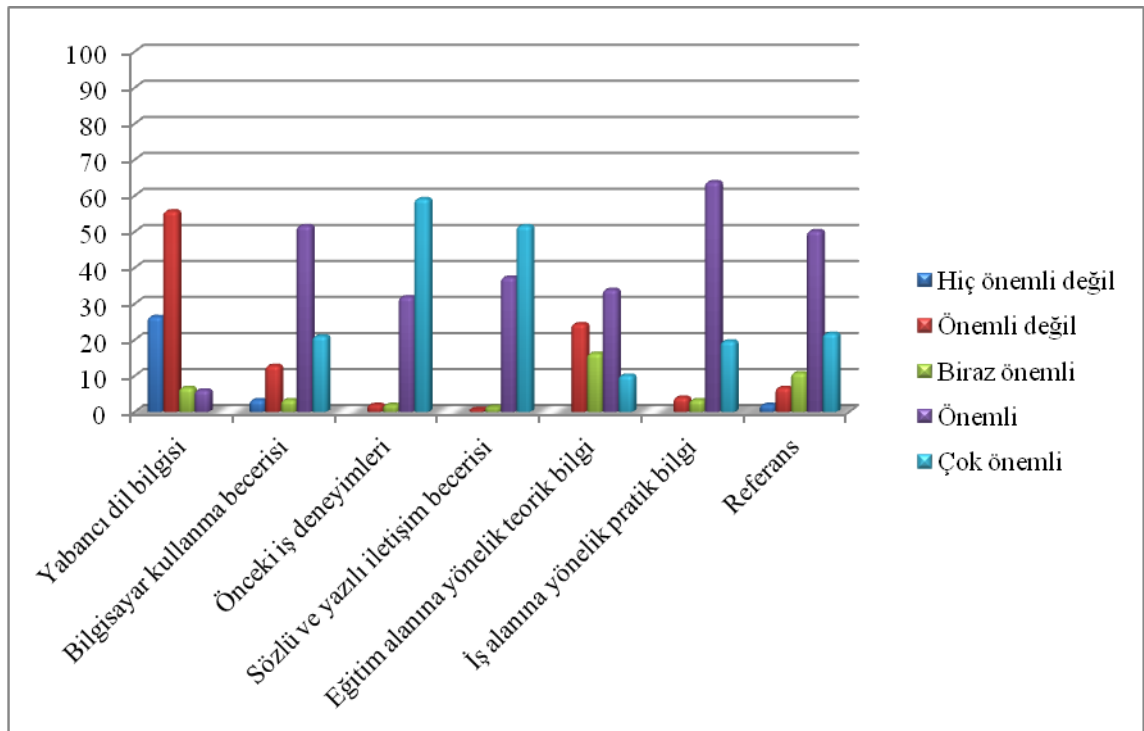
Şekil 25'e göre, işverenlerin %54'ünün işe alımlarda en çok 25-29 yaş aralığını tercih ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, işverenlerin %22'sinin işe alımlarda yaşın bir önemi olmadığını, %19'unun ise 15-24 yaş aralığını tercih ettikleri gözlenmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da çalışmanın hedef kitlesini oluşturan 15-24 yaş aralığındaki gençlerin işverenlerin sadece %19'u kadar az bir oranda tercih etmeleridir. Dolayısıyla bu durum genç işsizliği ile ilgili önemli bir veri sunmakta ve buradan işverenlerin işe alımlarda gençleri pek fazla tercih etmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Şekil 26, işverenlerin işe alımlarda en çok hangi mezunlara ağırlık verdiklerine ilişkin dağılımını göstermektedir.

Şekil 26. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin İşe Alımlarda En Çok Tercih Ettikleri Mezunların Dağılımı (%)

Şekil 26'ya göre, işverenlerin %59'u normal lise, %37'si üniversite, %2'si mesleki/teknik lise ve %1'i ise ortaokul ve ilköğretim mezunlarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Burada işverenlerin işe alımlarda en çok normal lise ve üniversite mezunlarını tercih ettikleri görülmektedir. Şekil 27, işverenlerin işe alımlarda dikkat ettikleri kriterlerin önem derecesine göre dağılımını göstermektedir.

Şekil 27. Araştırma Kapsamındaki İşverenlere Göre İşe Alımlarda Etkili Olan Kriterlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı (%)

Şekil 27'ye göre, işverenlerin işe alımlarda çok önemli olarak gördükleri kriteri %59,2 ile önceki iş deneyimleri ve %51,7 ile sözlü ve yazılı iletişim becerisi oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, %63,9 ile iş alanına yönelik pratik bilginin, %51,7 ile bilgisayar kullanma becerisinin ve %50,3 ile referans kriterinin de işe alımlarda önemli olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca işverenlerin önemli bir bölümünün işe alımlarda yabancı dil bilgisinin önemli olmadığını belirttikleri görülmektedir.

3.4.2.2.4 İşverenlerin Aktif İstihdam Politikalarından Yararlanma Durumları

İşverenlerin İŞKUR tarafından düzenlenen işbaşı eğitim programlarından, genç ve kadın işçi çalıştırmada sosyal sigorta prim teşviklerinden yararlanma(ma) durumları ile yararlanmama nedenlerinin dağılımları Tablo 67'de gösterilmektedir.

Tablo 67. Araştırma Kapsamındaki İşverenlerin Aktif İstihdam Politikalarından Yararlanma Durumlarına Göre Dağılımları

İŞKUR tarafından düzenlenen işbaşı eğitim programlarından yararlanıyor musunuz?		
	Frekans	%
Hayır	123	83,7
Evet	20	13,6
Bu programlardan yararlanmama nedeniniz nedir?		
Bu konuda bilgim yok	57	38,8
Faydalı olacağını düşünmüyorum	43	29,3
Diğer	4	2,7
Genç ve kadın işçi çalıştırmada sosyal sigorta prim teşviklerinden yararlanıyor musunuz?		
Hayır	125	85
Evet	17	11,6
Söz konusu teşviklerden yararlanmama nedeniniz nedir?		
Bu konuda bilgim yok	46	31,3
Mevzuat çok karışık, bu konuda yeterli bilgilendirme yapılmıyor	66	44,9

Tablo 67'ye göre, araştırma kapsamındaki işverenlerin %83,7'si İŞKUR tarafından düzenlenen işbaşı eğitim programlarından yararlanmamaktadır. Bu programlardan yararlanmama nedeni olarak ise %38,8'i bu konuda bilgisi olmadığını, %29,3'ü ise söz konusu programları faydalı bulmadığını belirtmişlerdir. Genç ve kadın işçi çalıştırmada işverenlerin %85'inin sosyal sigorta prim teşviklerinden yararlanmadığı ve yararlanmama nedeni olarak ise %44,9'unun mevzuatı çok karışık buldukları, bu konuda yeterli bilgilendirmenin yapılmadığını ve %31,3'ünün ise bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir.

3.4.2.2.5 İşverenlerin Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Öneri ve Görüşleri

Anket formunda yer alan "Yetkili biri olsaydınız genç işsizliği sorununu nasıl çözerdiniz?" şeklindeki açık uçlu soru araştırma kapsamındaki işverenlerin sadece %21,7'si tarafından yanıtlanmıştır. İşverenlerin verdikleri yanıtlar aşağıda maddeler halinde yer almaktadır.

"Üniversitelerde yaz boyu staj imkanının olmasını isterdim. Özellikle işletme, maliye ve iktisat bölümü öğrencileri mutlaka işletmelerde staj yapmalıdır. Üretim, finansman, pazarlama, muhasebe ve personel bölümlerinde staj yaparlarsa ileriye yönelik meslek seçimlerinde net olabilirler. Şu an söz konusu bölümlerden mezun olan hiç bir genç irsaliye, fatura yazmasını ve çek hazırlamasını bilmemektedir. Bunları öğreneceği yerler de staj yapacağı işletmeler olmalıdır".

"Sosyal Devlet ilkesi gereğince; gençlere ödenecek ücretlerin ve ödenen SGK primi ve vergilerin devlet tarafından yüklenilmesi için çalışılmalıdır".

"Nüfus artış hızı azaltılmalı ve istihdamı artırıcı sektörler desteklenmelidir".

"Reel sektöre daha fazla yatırım yapılmalı ve üniversitelerde danışmanlık hizmetleri geliştirilmelidir".

"Yeni iş sahaları yaratılmalı, fabrikalar açıp üretime katkıda bulunulmalıdır".

"Öğretimden önce eğitimin şart olduğu göz önüne alınmalı, gerisi kendiliğinden gelişir".

"Kamu-Özel teşviki sağlanmalı, girişimcilik ve ar-ge faaliyetleri arttırılmalıdır".

"Bu sorun gençlerin çok istikrarsız olmalarından, sık sık iş değiştirmelerinden, sorumluluk sahibi olmamalarından, iş ve ücret beğenmedikleri ve hazır, basit işleri tercih ettikleri için iş konusunda çaba göstermemelerinden kaynaklanmaktadır"

"Akademik insanlardan oluşan kurul kurup bu insanlarla proje yürütülmelidir".

"Bunun çözümlü öncelikle politikada ve politikacıdadır. Sorunun çözümlü onlar bulmalıdırlar".

"Gençleri mesleki anlamda yetiştirmek üzere tecrübe kazanmalarını sağlamak için gençler meslek okullarına yönlendirilmeli, meslek edinme/edindirme kursları ve istihdam garantili kursların sayısını arttırılmalıdır".

"Yetkili biri olsaydım da bu sorunu çözemeydim".

"Üniversitelerde gençlere meslek ile ilgili gerekli yetkinliklerin kazandırılması sağlanmalıdır".

"Emeklilik yaşını düşürerek, emeklilerin yerine gençlere öncelik vererek gençlerin işe yerleştirilmesi, işverenlere vergi indirimi yaparak destek sağlayıp daha fazla işçi alması ve her meslek grubuna teşvik verip istihdamın arttırılması sağlanmalıdır".

"Gençlerin yeteneklerine göre işe yerleşmeleri sağlanmalıdır".

"Çok fazla üniversite mezunu var fakat piyasada yeteri kadar iş yok bu yüzden gençlerin okuduğu bölüme göre iş sayısı arttırılmalıdır".

Özet olarak, genç işsizliği sorununun çözümlü konusunda işverenler; gençlerin tecrübe kazanmaları için meslek edinme/edindirme ve istihdam garantili kursların sayısının arttırılması, üniversitelerde gençlere meslek ile ilgili gerekli yetkinliklerin kazandırılması, yeni iş sahaları yaratılması, işverenlere vergi indirimi yapılarak daha fazla işçi çalıştırması için destek sağlanması ve gençlere ödenecek ücretlerin prim ve vergilerin devlet tarafından yüklenilmesi gibi birtakım çözümlü önerilerinde bulunmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Özellikle 1980'li yıllardan itibaren gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunu olan işsizlik olgusu dünyanın farklı bölgelerinde farklı yapısal özellikler göstermekle birlikte küresel bir sorun haline gelmiştir.

Küresel bir sorun haline gelen işsizlik ve özellikle genç işsizliği sorunu ile mücadele eden tüm ülkelerin geçmişten bu yana kendi gelişmişlik düzeyleri doğrultusunda birtakım politikalar uyguladıkları bilinmektedir. Bu noktada işsizlikle mücadelede aktif ve pasif işgücü piyasası politikaları önem taşımaktadır. Günümüzde işsizlik sigortası ve işsizlik yardımı uygulamalarına dayanan ve işsizliğin yarattığı maddi olumsuzlukları giderme amacına yönelik olarak gelir desteği sağlayan pasif işgücü piyasası politikalarının yanı sıra işsiz olan bireylerin becerilerini artırarak çalışma hayatına dönüşlerini kolaylaştırmak amacı ile ve özellikle gençler, kadınlar gibi dezavantajlı grupta yer alanlara yönelik tasarlanan aktif işgücü piyasası politikaları uygulanmaktadır. Uygulanan tüm bu politikaların gençler arasında yoğunlaşan işsizliğin çözümünde yeterli olduğunu söylemek oldukça güç görünmektedir.

Genel olarak genç işsizliğinin oluşumunda; genç nüfusun büyüklüğü, kırdan kente göç ile beraber kayıt dışılık, toplam talepte meydana gelen daralmalar, ekonomik krizler, uygulanan ücret politikalarındaki yetersizlikler, eğitim sistemi ve işgücü piyasası arasındaki eşgüdümsüzlük ve bunların yanı sıra gençlerin ilk kez çalışma hayatına giriş yapıyor olmaları nedeniyle iş tecrübesine sahip olmamaları, gençlerin çalışma eğilimleri ve işverenlerin bu duruma bakış açısı gibi faktörler etkili olmaktadır.

Özellikle son dönemde Türkiye'de ciddi bir işsizlik ve genç işsizliği sorunu yaşanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri dikkate alınarak genelde işsizlik ve özelde de genç işsizliği sorunu incelenmiş ve bu çerçevede Türkiye'de genç işsizliği sorununun temel nedenleri ülke nüfusunun yapısından, işgücü piyasasına yönelik düzenlemelerden, eğitim sisteminden, gençlerin çalışma eğilimleri ve işverenlerin bakış açılarından kaynaklanan sorunlar olarak ele alınmıştır. Genç işsizliği gerek bireyin kendisini gerekse ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilemektedir. İşsiz kalan genç, kendi açısından bir gelir kaybına uğrarken aynı zamanda ülke ekonomisi açısından da önemli bir üretim kaybına neden olmaktadır. İşsizliğin en önemli sonucu olan ekonomik sıkıntıların yanı sıra birey bu süre zarfında sosyal ve psikolojik sıkıntılar da yaşamaktadır. Ortaya çıkış nedenleri ve yarattığı

ekonomik-sosyal-psikolojik sonuçları itibariyle genç işsizliği olgusu bir an evvel çözülmesi gereken önemli bir sorunu teşkil etmektedir.

Bu çalışmada, Denizli ilinde genç işsizliği sorununun nedenlerini incelemek üzere, İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne kayıtlı 15-24 yaş aralığındaki genç işsizlere ve işverenlere yönelik bir alan araştırması yapılmıştır. Yapılan alan araştırması sonuçlarına göre, Denizli ili için elde edilen araştırma bulgularının Türkiye'deki genç işsizliğinin nedenlerine ilişkin literatürü desteklediği ortaya çıkmıştır. Buna göre, özellikle okullarda verilen eğitimin iş piyasasının gereklerini karşılayamaması, çalışma hayatına ilk kez giriş yaşı olması nedeniyle gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları ve işverenler tarafından işe alımlarda tercih edilmemeleri gerek Denizli'de gerekse Türkiye'de genç işsizliği sorununun nedenleri ile örtüşmektedir. Bunun yanı sıra, Denizli'de ve Türkiye'de 15-24 yaş aralığında bulunan genç işsizler arasında işsizlik sorunundan en fazla etkilenen grubu 20-24 yaş aralığındaki genç işsizler oluşturmaktadır.

Denizli ilinde araştırma kapsamına konu olan genç işsizlerin profili şu şekildedir; %90'ı 20-24 yaş aralığında, bekar ve ilköğretim mezunu olup, anne ve baba ile birlikte yaşamakta, herhangi bir gelire ve mesleğe sahip değildirler. Daha önce bir işte çalışanların yaptıkları işin meslek ile ilgili olup olmadığına ilişkin elde edilen bulgulara göre mesleği ile ilgili olmayan işlerde çalışanların oranının mesleği ile ilgili işlerde çalışanların oranından daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca genç işsizlerin meslek ile ilgili olan ve olmayan çalıştıkları işlerde Denizli ekonomisinin lokomotif sektörü olan tekstil sektörünün ön plana çıkması dikkat çekmektedir.

İş arama sürelerine göre genç işsizlerin çoğunluğunun 6-8 aydır işsiz oldukları ortaya konmuş ve iş arama kanalı olarak ise %95,8'inin İŞKUR'u tercih ettikleri görülmüştür. Bu durum araştırmanın İŞKUR'a kayıtlı genç işsizler üzerinde yapılması ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra eş dost aracılığı ile, doğrudan işverene başvuru ve internet sırasıyla en çok tercih edilen iş arama kanallarıdır. Diğer taraftan, genç işsizlerin %99,3'ünün iş bulma konusunda özel istihdam bürolarına başvurmadıkları tespit edilmiştir. Alan araştırmasının birinci kısmını oluşturan gençler ile yapılan anket sonuçlarına göre, genç işsizliği sorununun nedenlerine ilişkin ortaya konan bulgularda; genç işsizlere göre işgücü piyasasından kaynaklanan nedenler arasında piyasada ücretlerin düşük olması ve buna karşın iş yükünün fazla olması, işverenden kaynaklanan nedenler arasında işverenlerin iş tecrübesine daha çok önem vermesi ve kişisel nedenler arasında ise yeterli tecrübeye sahip olmama ön plana çıkmıştır.

Bununla birlikte, genç işsizlerin %75'inin herhangi bir sektör ayrımı yapmaksızın her iki sektörde de çalışmaya razı oldukları tespit edilmiştir. Genç işsizlerin işe alınmada en önemli kriterin önceki iş deneyimleri olduğunu belirttikleri ayrıca çalışma hayatından beklentileri konusunda ise büyük bir çoğunluğunun düzenli bir gelir beklentisi ve ücret beklentisinin de asgari ücret ile 1500 TL arasında olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarında; genç işsizlerin %93,1'inin aktif istihdam programları kapsamında meslek edinme/mesleki eğitim, işbaşı eğitim gibi herhangi bir kursa katılmadıkları ve kursa katılmama nedeni olarak %59'unun bu konuda bilgisi olmadığı, %31,9'unun ise söz konusu kursları faydalı bulmadıkları tespit edilmiştir.

Alan araştırmasının ikinci kısmını oluşturan işverenler ile yapılan anket sonuçlarına göre ise genç işsizliği sorununun nedenlerine ilişkin ortaya konan bulgularda; işverenlere göre gençlerden kaynaklanan nedenler arasında gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları ve gençlerin ücret beklentilerinin yüksek olması, eğitim yapısından kaynaklanan nedenler arasında okullarda verilen eğitimin iş piyasasının gereklerini karşılayamaması ve işgücü piyasasından kaynaklanan nedenler arasında ise istihdamı teşvik politikalarının yetersiz olması ön plana çıkmıştır.

Araştırma sonuçlarında; %68,7'sini mikro ölçekli işletmelerin oluşturduğu işverenlerin %52,4'ü hizmet ve %47,6'sı ise sanayi sektöründe faaliyet göstermektedir. Buna göre, işverenlerin personel alımlarında en çok firmalarına gelen özgeçmiş başvuruları ile değerlendirme yaptıkları, işe alımlarda özel istihdam bürolarına başvurmadıkları ve işe alımlarda en çok 25-29 yaş aralığındaki kişileri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu durum çalışmanın hedef kitlesi olan 15-24 yaş aralığındaki genç işsizler için önemli bir veri sunmakta ve işverenlerin 15-24 yaş aralığındaki gençleri işe alımlarda pek fazla tercih etmediklerini göstermektedir. Ayrıca işverenler işe alımlarda önceki iş deneyimleri ile sözlü ve yazılı iletişim becerisinin çok önemli olduğunu, yabancı dil bilgisinin ise önemli olmadığını belirtmişlerdir.

İşverenlerin aktif istihdam politikalarından yararlanmaları ise yetersizdir. Buna göre, işverenlerin %83,7'sinin İŞKUR tarafından düzenlenen işbaşı eğitim programlarından yararlanmadığı ve yararlanmama nedeni olarak %38,8'inin bu konuda bilgisi olmadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan, genç ve kadın işçi çalıştırmada işverenlerin %85'inin sosyal sigorta prim teşviklerinden yararlanmadığı ve yararlanmama nedeni olarak ise %44,9'unun mevzuatı çok karışık buldukları ve bu konuda yeterli bilgilendirmenin yapılmadığını belirttikleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak gerek genç işsizlere gerekse işverenlere yapılan alan araştırması sonuçları değerlendirildiğinde; genç işsizliği sorununun çözümüne yönelik olarak şu önerilerde bulunulabilir;

-Eğitim sistemi ile işgücü piyasaları arasındaki uyumsuzluğun ortadan kaldırılmasına yönelik eğitim ile işgücü piyasası arasında işbirliğine gidilmeli, piyasaların ihtiyaçları, işgücü piyasasının gerekleri, işverenin talep ettikleri nitelikler doğrultusunda işgücünün yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Denizli özelinde ise, kentte öne çıkan sektörlerde istihdam edilmek üzere eleman yetiştirecek okulların kurulması teşvik edilmelidir.

-Okullarda işgücü piyasalarının mevcut durumu, gelecekteki muhtemel seyri ve yeni iş alanları konusunda gençleri bilgilendirecek rehberlik ve danışmanlık hizmetleri geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

-İşgücü maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla daha az işgücü ile daha fazla üretim yapılması dolayısıyla ücretlerin yapılan işlere göre düşük kalması, alınacak olan tedbirlerle işverenler açısından bir cazibe konusu olmaktan çıkarılmalıdır. İşverenler, üretim artışlarını mevcut çalışanlarını daha fazla çalıştırarak değil daha fazla işçi çalıştırarak karşılamalıdır.

-İstihdamı teşvik politikalarının etkinliği artırılmalı ve bu konuda işverenler daha fazla bilgilendirilmelidir. Özellikle genç istihdamın teşviki Denizli ili gibi bölgesel çekim merkezi ve ihracata dayalı sanayi üretimi yoğun olan iller üzerinde yoğunlaştırılmalıdır.

-Gençlerin tecrübe kazanmaları için meslek edinme/mesleki eğitim, işbaşı eğitim kurslarının sayısı artırılmalı, istihdam garantili kursların sonrasında gençlerin istihdam durumu takip edilmeli ve yapılan projelerin başarısı analiz edilerek bu yönde önlemler alınmalıdır. Bununla birlikte, gençlere kendi işlerini kurmaları için girişimcilik kurslarının duyurulması ve bu kurslara katılım desteklenmelidir.

-Üniversitelerde gençlere meslek ile ilgili gerekli yetkinliklerin kazandırılması, staj olanaklarının artırılarak işgücü piyasası hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.

-Özel istihdam bürolarının neden gençler ve işverenler tarafından tercih edilmediğine ilişkin analiz ve araştırmalar yapılmalı ayrıca söz konusu büroların işe yerleştirme görevi olmasının yanında mesleki eğitim, danışmanlık hizmetlerini de üstlenen bir kurum olarak daha fazla tanıtımı yapılmalıdır.

Son olarak birçok çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da çeşitli kısıtlar bulunmaktadır. Daha sonraki çalışmalarda incelenmek üzere, genç işsizlere yönelik sorulara ek olarak hangi tür işlerde çalışmak istedikleri, ileride sahip olmak istedikleri meslek, hangi unvanla çalışmak istedikleri; işverenlere yönelik sorularda ise hangi alanlarda eleman ihtiyaçlarının olduğu ve gençlerin daha çok hangi mesleklere yönlendirilmesi gerektiği şeklinde genç işsizliğin nedenleri ortaya konabilir. Ayrıca, bu çalışma İŞKUR Denizli İl Müdürlüğü'ne kayıtlı genç işsizlere ve işverenlere uygulanmıştır. Dolayısıyla İŞKUR'a kayıtlı olmayanlara da uygulanarak daha geniş bir perspektifte incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Aktan C. C. (1990). “Çağdaş İktisadi Düşünceler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı 1-2, 211-230.
- Aktan, C. C. (2000). *Monetarizm ve Rasyonel Beklentiler Teorisi*, Anadolu Matbaacılık, Politik İktisat, İzmir.
- Andaç, F. (2010). *İşsizlik Sigortası*, Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Eğitim Yayınları, Yayın no. 66, 2. Baskı, Ankara.
- Arulampalam W.(2000). “Is Unemployment Really Scarring? Effects of Unemployment Experiences on Wages” , *IZA Discussion Paper Series*, No.189, 1-28.
- Ashton D.N., Maguire M.J., Garland,V. (1982). “Youth in The Labour Market”, *Department of Employment Research*, London.
- Ata N. (2007). “Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik”, *TİSK Akademi*, Cilt: 2, Özel Sayı 1, 109-118.
- Ataman B.C. (2003). “İşsizlik Sorunu ve Türkiye’nin AB İstihdam Stratejisine Uyumu”, *TİSK İşveren Dergisi*, Cilt:42, Sayı 1, 34-37.
- Ay S. (2012). “Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Sayı 2, 321-341.
- Aydemir C. (2013). “Türkiye’de İşgücü Yapısı, İşsizlik ve Kırsal Alan”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 27, Sayı 1, 115-138.
- Aydın N. (2012). “İşsizlik, Beveridge Eğrisi ve Türkiye İşgücü Piyasasına İlişkin Bir Değerlendirme”, *Dumlupınar University Journal of Social Sciences (DPUJSS)*, Vol: 2, No. 32, 119-134.
- Ayhan, F. (2008). *İşsizlik ve İktisadi Büyüme İlişkinin Türkiye Üzerinde Analizine Yönelik Bir Uygulama*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ayvaz, Z. (1990). *Türkiye’de İstihdam ve İşsizlik Sorunları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bakkalcı A.C., Işıkoğlu P.S. (2011). “Küresel Krizin Kayıt Dışı İstihdam Üzerine Muhtemel Etkileri Emek Yoğun Piyasalarda Türkiye Örneği”, *Ege Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi (ESAM) Dergisi*, Cilt: 2, Sayı 1, 19-47.
- Başesgioğlu M. (2007). “Genç İşsizliği Sempozyumu Açılış Konuşması”, *TİSK Akademi Dergisi*, Cilt: 2, Özel Sayı 1, 12-18.
- Bayraktar S., İncekara A. (2013). “Türkiye'nin Genç İşsizlik Profili”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 15-38.
- Bekiroğlu, C. (2010). *Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Betam (2010). *İstihdamda Dezavantajlı Grupların İşgücüne Katılımını Artırmak*, İstanbul.
- Betcherman G., Olivas K., Dar A. (2004). “Impacts of Active Labour Market Programs; New Evidence from Evaluations with Particular Attention to Developing and Transition Countries”, *Social Protection Discussion Paper Series*, The World Bank.
- Bhargava A., Jamison D.T., Lau L.J., Murray C.L. (2001). “Modeling the Effects of Health on Economic Growth”, *Journal of Health Economics*, 423-440.
- Biçerli M.K. (2005). “Aktif İstihdam Politikaları İşsizliği Azaltır mı?”, *Çimento İşveren Dergisi*, Cilt: 19, Sayı 6, 3-14.

- Bilen A. (2007). “Kayıt Dışı Ekonomi ve Kayıt Dışı Ekonomiyi Önlemeye Yönelik Çabalar”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 36.
- Bilgin M.H. (2003). “Türkiye’de İşsizliğin Yapısal Analizi”, *Öneri Dergisi*, Cilt: 5, Sayı 19, 137-143.
- Bilir, H. (2011). *1980 Sonrası Dönemde Türkiye’de Genç İşsizliğin Ücret Yapışkanlığı Üzerindeki Etkileri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Blanchflower D., Freeman R. (1998). “Why Youth Unemployment will be Hard to Reduce”, *Policy Options*, 3-7.
- Bozdağlıoğlu Y.E. (2008). “Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 20, 45-65.
- Boztepe, Y. (2007). *Türkiye’de İşsizlik Kavramı ve İşsizliğin Ortadan Kaldırılması İle İlgili Bir Model Oluşturulması*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Breen R. (2005). “Explaining Cross-national Variation in Youth Unemployment: Market and Institutional Factors”, *European Sociological Review*, Vol: 21, Issue 2, 125-134.
- Bulut, V. (2011). *Türkiye’de İşsizlik Süresini Etkileyen Faktörlerin Yaşam Çözümlemesi ile İncelenmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bulutay, T. (1995). *Employment, Unemployment and Wages in Turkey*, International Labour Organisation, Ankara.
- Bulutekin, M.B. (2008). *Türkiye’deki Genç İşsizliği Sorununun Makroekonomik Boyutları ve “Avrupa İstihdam Stratejisi” Çerçevesinde Çözüm Politikalarının Belirlenmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Diyarbakır.
- Carmichael F., Ward R. (2001). “Male Unemployment and Crime in England and Wales”, *Economics Letters*, Vol: 73, Issue 1, 111-115.
- Caroleo F.E., Pastore F.(2007). “A Note On Youth Unemployment in EU”, *Annals of the University of Petroşani, Economics*, Vol:7, 37-52.
- Ceritoğlu E., Gürçihan H.B., Taşkın T. (2012). “2001 ve 2008 Krizleri Sonrası İşsizlik Oranı Gelişmeleri”, *Ekonomi Notları TCMM*, Sayı 23, 1-14.
- Clark, K.B., Summers, L.H.(1978), “The Dynamics of Youth Unemployment”, National Bureau of Economic Research Working Paper Series, No.274
- Çetinkaya, E. (2008). *Türkiye’de Genç İşsizliği İle Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikaları*, (Basılmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sakarya.
- Çetintaş H., Vergil H. (2003). “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Tahmini”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Sayı 4, 15-30.
- Çolak Ö.F.(2007). “Avrupa İstihdam Stratejisi ve Genç İşsizlik”, *TİSK Akademi*, Cilt: 2, Özel Sayı 1, 37-52.
- Çolak Ö. F. (2011). “Genel Teorinin 75. Yılında Keynes'in İktisadı Yine Gündemde”, *İktisat ve Toplum Dergisi*, Sayı 5, 26-29.
- ÇSGB (2004). *Türkiye’de İşsizliğin Önlenmesi ve İstihdamın Arttırılması*, Yayın No. 117, Ankara.
- Dar,A.,Tzannatos, Z.,(1999), “Active Labor Market Programs: A Review of The Evidence From Evaluations”, Social Protection Department, Human Development Network, The World Bank.
- Dedeoğlu S. (2000). “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emegi”, *Toplum ve Bilim Dergisi*, Sayı 86, 139-170.

- Demircan E. (2012). "İstihdam ve İşgücü Piyasası Raporu", *Karacadağ Kalkınma Ajansı*, 1-37.
- Dereli T.(2007). "Türkiye'nin İstihdam Sorunu İşsizlik ve Bazı Çözüm Önerileri", *Mercek Dergisi MESS Yayınları*, 4-9.
- Descy P., Tessaring M. (2002). "Training and Learning for Competence", *Second Report on Vocational Training Research in Europe; executive summary*, Revised edition cedefop reference series: Luxembourg.
- Dinler, Z. (2003). *İktisada Giriş*, 9. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa.
- DPT (2012). *Kalkınma Planları*,
<http://www.dpt.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FC3712B3AA8761DC70455EDD505C91856E7FE60BF0028C293D> (18.07.2012).
- Duruel M., Kara M. (2009). "Yeni AB Üyesi Ülkeler İle Türkiye İşgücü Piyasasının Karşılaştırmalı Analizi", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 17, 53-76.
- Ecevit, Y. (2010). *İşgücü Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*, El kitabı, İŞKUR, Ankara.
- Eker, A., Sakal, M., Altay, A. (1994). *Maliye Politikası (Teori, İlkeler ve Yöntemler)*, Tolga Matbaacılık, Ankara.
- Ekin, N. (2000). *Türkiye'de Yapay İstihdam ve İstihdam Politikaları*, İstanbul Ticaret Odası Yayın no.2000-33, İstanbul.
- Ellwood D.T.(1982). "Teenage Unemployment: Permanent Scars or Temporary Blemishes?" for Richard B.Freeman, David A. Wise, eds., *The Youth Labor Market Problem: It's Nature, Causes and Consequences*, *University of Chicago Press*, 349-390.
- Eraydın K., Gül E., Çevik B., Demir E. (2012). "Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması", *Türkiye İş Bankası A.Ş. Yayını*, 3-191.
- Ercan H. (2007). "Youth Employment in Turkey", *International Labour Office*, Ankara.
- Erdaylı A.U. (2009). "Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı 22, 133-162.
- Erdoğan N., Biçerli K. (2004). *Çalışma Ekonomisi*, Anadolu Üniversitesi, Yayın no.1461, 2. Baskı, Eskişehir.
- Erdoğan N. (2011). *İş ve Meslek Danışmanlığı*, İŞKUR, İş ve Meslek Danışmanlığı Derneği Yayını, Ankara.
- Erhel C. (1996). "Job Opportunities For The Hard-to Place", *International Handbook of Labour Market Policy and Evaluation*, Cambridge, 270-306.
- Eşiyok B. A. (2004). "Türkiye Ekonomisinde Kalkınma Stratejileri ve Sanayileşme", *Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.*, 1-96.
- Eşiyok B. A., Sekmen F. (2012). "Türkiye Ekonomisinde Bölgesel Gelişmişlik Farkları, Doğu Anadolu'nun Bölgesel Gelişmedeki Yeri ve Çözüm Önerileri", *Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayını*, 1-53.
- Eurobarometer 79 (2013). "Public Opinion in The European Union, First Results", http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm , (20.10.2013).
- EUROSTAT, Employment Statistics,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_social_policy_equality/introduction, (12.06.2013).
- EUROSTAT, Population Statistics,
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database> (12.06.2013).

- EUROSTAT, Unemployment rate,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_ifs/data/database, (13.06.2013)
- Eyüboğlu, D., (2003), “2001 Krizi Sonrasında İşsizlik ve Çözüm Yolları”, Milli Prodüktivite Yayınları, No.674, Mert Matbaası, Ankara
- Ferrera M., Hemerijk A., Rhodes M. (2001). “The Future of The European Social Model in The Global Economy”, *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, Vol: 3, 163-190.
- Fırat E. (2012).“Konjonktür Teorileri Işığında Türkiye'deki İktisadi Dalgalanmalar”, *International Conference on Eurasian Economies*, 406-413.
- Fisunoğlu M., Tan K. B. (2009). “Keynes Devrimi ve Keynesyen İktisat”, *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, Cilt: 20, Sayı 70, 31-60.
- Fougere D., Kramarz F., Pouget J. (2006). “Youth Unemployment and Crime in France”, *IZA Discussion Papers*, 3-41.
- Freeman, R., (1979)., “Why is There a Youth Labor Market Problem?”, National Bureau of Economic Research Working Paper Series, No. 365.
- Fretwell D. (2005). “Labour Markets and Social Policy in Central and Eastern Europa- The Accession and Beyond. The World Bank, Washington.
- Gerrad B. (1995). “Keynes, The Keynesions and The Classics: A Suggested Interpretation”, *The Economic Journal*, Vol: 105.
- Giannakouris K. (2008). “Ageing Characterises the Demographic Perspectives of the European Societies”, *Eurostat Statistics in Focus*, Sayı 72, 1-11.
- Goffee, R., Scase R. (1992). *Kadınlar İş Başında*, Eti Kitabevi, İstanbul.
- Gomez-Salvador R., Liener-Killinger N. (2008). “An Analysis of Youth Unemployment in the Euro Area”, *Occasional Paper Series*, 1-44.
- Gök, M. (2004). *İşgücü Piyasası ve Kobiler*, Roma Yayınları, No.12, 1. Baskı, Ankara.
- Gökalp, P.,(2012), “2008 Küresel Ekonomik Krizin Türkiye’de İstihdam Üzerindeki Etkileri”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara
- Görgün S. (1991). “İktisadi Gelişme ve Gelişme İktisadi”, *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi*, Sayı 34, 55-65.
- Gregg P., Tominey E. (2005). “ The Wage Scar From Male Youth Unemployment”, *Elsevier Labour Economics*, Vol: 12, 487-509.
- Gross D.M.(1998). “Youth Unemployment and Youth Labour Market Policies in Germany and Canada”, *Action Programme on Youth Unemployment, Employment and Training Department, International Labour Office Geneva*, 1-46.
- Güler K.B. (2005). “İşsizlik ve Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi”, *İstanbul Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 55, Sayı 1, 373-394.
- Güloğlu T. (2005). “The Reality of Informal Employment in Turkey”, *International Programs Visiting Fellow Working Papers*
- Gündoğan N. (1999). “Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği’ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdamı Politikaları”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 54, Sayı 1, 63-79.
- Gündoğan N. (2001). *Genç İşsizliği*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No. 1320, Eskişehir.
- Güney A. (2009). “ İşsizlik, Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri”, *Kamu-İş*, Cilt: 10, Sayı 4, 136-159.
- Güney A. (2010). “Türkiye’de Geliştirilmiş İşsizlik Oranları”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 239-252.

- Güngör K. (1998). “İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış ve Merkantilizmden Günümüze İktisadi Düşünceler”, <http://www.ceterisparibus.net/düşünce/genel.htm>
- Gürsel S., Ulusoy V. (1999). *Türkiye’de İşsizlik ve İstihdam*, 1. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Güzel A., Okur A.R., Caniklioğlu N. (2010). *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Beta Yayını, İstanbul.
- Hammer T. (2007). “Labour Market Integration of Unemployed Youth From a Life Course Perspective: The Case of Norway”, *International Journal of Social Welfare*, Vol: 16, 249-257.
- Hesapçioğlu M. (1986). “Gelişmekte Olan Ülkelerde İstihdam ve İşsizlik”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 161-182.
- Heskett J. (2006). “How important is Quality of Labor? And How is it Achieved?”, Working Knowledge of Harvard Business School, <http://hbswk.hbs.edu/item/5570.html#original> (12.06.2013).
- ILO, Unemployment, <http://laborsta.ilo.org/applv8/data/c3e.html> (15.06.2012).
- ILO (1998). *Employability in the Global Economy, How Training Matters, World Employment Report*, International Labour Office, Geneva.
- ILO (2011). *Global Employment Trends 2011*, International Labour Office, Geneva.
- ILO (2012). *Global Employment Trends For Youth 2012*, International Labour Office, Geneva.
- ILO, (2013a). *Global Employment Trends 2013*, International Labour Office, Geneva.
- ILO, (2013b). *Global Employment Trends For Youth 2013*, International Labour Office, Geneva.
- İşığışık Ö., Emirgil B.F. (2009). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Ve Mesleki Yetiştirme: İşgücü Yetiştirme Kurslarının Etkinliğinin Bursa İli Örneğinde İncelenmesi”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 57, 213-233.
- İşığışık, Ö. (2011). *İstihdam ve İşsizlik*, Ekin Kitabevi, Bursa.
- İŞKUR (2007). *Stratejik Plan, 2008-2012*, Ankara.
- İŞKUR (2011). *Denizli İşgücü Piyasası Analiz Çalışması*, Denizli.
- İŞKUR (2012). *İstatistik Yıllığı 2012*, Ankara.
- İŞKUR (2013). *2006-2012 Dönemi İŞKUR’a Kayıtlı İşsizler*, Denizli.
- İzgi B. B., Arslan İ. (2008). “Türkiye’de Genç İşsizliği, Eğitim ve Büyüme İlişkisi (1988-2008)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, 2. Ulusal İktisat Kongresi*, 1-11.
- Jensen P., Rosholm M., Svarer M. (2003). “The Response of Youth Unemployment to Benefits, Incentives and Sanctions”, *European Journal of Political Economy*, Vol:19.
- Kapar R. (2006). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 55, Sayı 1, 341-371.
- Kar M., Ağır H. (2003). “Türkiye’de Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme: Nedensellik Testi (Neo-Klasik Büyüme Teorisi)”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 1-15.
- Karabıyık İ. (2009). “Avantaj ve Dezavantajları İle Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi”, *EÜHFD*, Cilt: XIII, 294-320.
- Karabulut, A., (2007), “Türkiye’deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği”, T.C Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

- Karagülle,B., (2007), “Türkiye’de İşsizliğe Bir Çözüm Önerisi Olarak Türkiye İş Kurumu’nun İş Danışmanlığı Hizmetleri”, T.C Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kayacan, E. (2011). *İktisadi Büyüme ile İşsizlik Arasındaki İlişkinin Analizi: Türkiye Örneği*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaynak M. (2007). “İşsizlik ve Emek Kalitesi”, *TİSK Akademi Dergisi*, Özel Sayı 1, Ankara TİSK Yayınları, 67-87.
- Kılıç C. (2005). “Avrupa Birliği’nin Yeni Üye Ülkelerinde İstihdam ve İşsizlik Göstergelerinin Türkiye ile Karşılaştırmalı Analizi”, *MESS Mercek Dergisi*, 133-143.
- Kılıç S. (2012). “Örnek Büyüklüğü, Güç Kavramları ve Örnek Büyüklüğü Hesaplaması”, *Journal of Mood Disorders*, Vol: 2, No.3
- Kılıç C. (2012). “Türkiye’de İşsizlik Sigortası Diğer Ülkelere Göre Nerede ve Nasıl İşliyor?”,<http://www.dunya.com/turkiye-de-issizlik-sigortasi-diger-ulkelere-gore-nerede-ve-nasil-isluyor-149694yy.htm> (29.10.2013).
- Kieselbach T. (2003). “Long Term Unemployment Among Young People: The Risk of Social Exclusion”, *American Journal of Community Psychology*, Vol: 32, No.1/2, 69-76.
- Kletzer L.G., Fairlie R.W. (2003). “The Long Term Costs of Job Displacement for Young Adult Workers”, *Industrial and Labor Relations Review*, Vol: 56, Issue 4, 682-698.
- Kluve J. (2007). “Active Labour Market Policies in Europe, Performance and Perspectives”, RWI Essen, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, New York.
- Koray, M., Demirbilek, S., Demirbilek T. (1999). *Gıda İş Kolunda Çalışan Kadınların Koşulları ve Geleceği*, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Koray, M. (2005). *Sosyal Politika*, 2. Baskı., İmge Kitabevi, Ankara.
- Korenman,S.,Neumark,D., (1997), “Cohort Crowding and Youth Labor Markets: A Cross National Analysis”, *NBER Working Paper No.6031, Cambridge*, 1-32.
- Kondylis F., Manacorda M. (2006). “Youth in the Labor Market and The Transition from School to Work in Tanzania”, *The World Bank, Social Protection Discussion Paper*, No.0606, 1-49.
- Korkmaz A., Mahiroğulları A. (2007). *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları: Türkiye ve AB Ülkeleri*, 2.Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.
- KOSGEB (2012). *Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik*, (10/09/2012 tarihli ve 2012/3834 K.), Cilt: 44
- Köstekli Ş.İ. (2003). “Türkiye’nin Üretim-İstihdam Sorunu, Strateji ve Politika Önerileri”, *TİSK Yayınları*, Yayın no:236, Ankara.
- Kutal G. (1985). “Türkiye’de İşsizliği Etkileyen Faktörler ve İşsizliğin Özellikleri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 34, 149-173.
- Lanzieri G. (2008). “Population and Social Conditions”, *Eurostat Statistics in Focus*, Sayı 81, 1-11.
- Lordoğlu K., Özkaplan N. (2005). *Çalışma İktisadı*, DER Yayınları, Yayın No: 358, ISBN 975-353-306-3, İstanbul.
- Metin, Ş., (2011), “Kayıt Dışı İstihdam ve Esnek Üretim Sürecinde Kadın Emeginin Durumu: Türkiye’de Ev-Eksenli Çalışma”, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Mıchau J.B. (2009). “European Unemployment: How Significant was a Declining Work Ethic?”, *CentrePiece, Autumn*, 14-17.

- Morris E. (2006). "Globalization and Its Effects on Youth Employment Trends in Asia", *Senior Labour Market and Human Resources Policies Specialist ILO Subregional Office for East Asia*, 2-24.
- Mroz T.A., Savage T.H. (2006). "The Long Term Effects of Youth Unemployment" *The Journal of Human Resources*, Vol: 41, Issue 2, 1-79.
- Murat, S. (2000). *Bütünleşme Sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliği'nin Karşılaştırmalı Sosyal Yapısı*, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Murat S., Şahin L. (2011). "Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı 30, 93-135.
- Mütevellioğlu N., Zambak M., Mert M. (2010). "İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Sayı 1, 207-229.
- MYK (2013). Ulusal Mesleki Yeterlilik Kurumunun Amaçları, <http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/ulusal-yeterlilikler/216-ulusal-meslek-yeterlilik-sistem-umys>, (29.10.2013).
- Nickell S., Layard R. (1997). "Labor Market Institutions and Economic Performance" *Centre for Economic Performance & Institute of Economics*, 1-23.
- OECD (1997). "Labour Market Policies: New Challenges Policies For Low-Paid Workers and Unskilled Job Seekers", Meeting of the Employment, Labour and Social Affairs Committee, Organisation for Economic Cooperation and Development, Paris.
- OECD (2005). "Reviews of National Policies for Education: Basic Education in Turkey Background Report", Paris.
- OECD (2006). "Economic Surveys: Turkey", Issue: 15, OECD Pub., Paris.
- OECD, Labour Force Statistics, http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=LFS_SEXAGE_I_R#, (05.09.2013).
- O'Higgins, N., (1997), "The Challenge of Youth Unemployment", *Employment and Training*, Geneva, International Labour Office Pub, 63-93.
- O'Higgins, N., (2001), "Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective", Geneva., International Labour Office Pub, 1-212.
- O'Higgins, N., (2004), "Recent Trends in Youth Labour Markets and Youth Employment Policy in Europe and Central Asia", *Celpeides Discussion Paper* 85.
- Orhan, O. Z. (1989). *Keynesyen ve Monetarist İstikrar Politikaları*, Bilim Teknik Yayınları, İstanbul.
- Öcal, T. (2005). *Makro İktisat*, 2. Baskı, Savaş yayınları, Ankara.
- Öksüz, D., (2007), "İŞKUR'un İşe Yerleştirme Hizmetleri, Özel Sektör Üzerinde Etkisi ve Etkinliğinin Artırılması", T.C Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri* Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özdemir, S., Ersöz, H.Y., Sarıoğlu, H.İ., (2006), "İşsizlik Sorununun Çözümünde Kobi'lerin Desteklenmesi", İstanbul Ticaret Odası, Yayın no:2006-45, İstanbul.
- Özen Y., Gül A. (2007). "Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu", *KKEFD/JOKKEF*, Sayı 15, 394-422.
- Özer M., Biçerli K. (2004). "Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 55-86.
- Özkan G. (2010). "Uluslararası Güç Dengeleri Bağlamında Uluslararası Finans Sisteminin Yeniden Yapılandırılması", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt:7, Sayı 27, 3-26.

- Özsağır A. (2000). “Küresel İşsizlik Krizi ve İşsizlikle Mücadele Politikaları”, *Sosyal Siyaset Konferansları*, İÜ Yayın no.4223, 281-312.
- Özşuca, Ş.T. (2003). *Esneklik ve Güvenlik İkileminde Türkiye Emek Piyasası*, İmaj Yayıncılık, Ankara.
- Pirler B. (2007). “Genç İşsizliğini Çözmeye Yönelik Politikalar”, *TİSK Akademi*, Özel Sayı 1, 147-156.
- Sapancalı F. (2005). “Avrupa Birliği’nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı 6, 51-106.
- Sarılı A. M. (2002). “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler”, *Bankacılık Dergisi*, Sayı 41, 32-50.
- Savaş, V. F. (1997). *İktisadın Tarihi, Liberal Düşünce Topluluğu*, Avcıol Matbaacılık, İstanbul.
- Savcı İ. (2007). “Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları”, *TİSK Akademi*, Cilt: 2, Özel sayı 1, 87-108.
- Selamoğlu A. (2002). “Gelişmiş Ülkelerde İstihdam Politikaları, Esneklik Arayışı ve Etkileri”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 2, 33-63.
- Selamoğlu A., Lordoğlu K. (2006). “Katılım Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye’de İşgücü ve İstihdamın Görünümü”, *Belediye-İş Yayınları*, Ankara.
- Seyidoğlu, H. (2006). *İktisat Biliminin Temelleri*, Güzem Can Yayınları, İstanbul.
- Seyidoğlu, H. (2007). *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama*, İstanbul.
- Seymen, R. (2004). *İktisatçılar için Sosyal Siyaset*, Der Yayınları, İstanbul.
- SGK (2013). *2008-2012 Dönemi Denizli İlinin İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Yapısı*, Denizli.
- Sorrentino C. (1981). “Youth Unemployment: An International Perspective”, *Monthly Labor Review*, 1-15.
- Şahin L. (2007). “Türkiye İşgücü Piyasasının Yapısal Özellikleri ve İşsizlik Sorunu”, *Sosyal Siyaset Konferansları*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, 543-575.
- Şahin L. (2009). “Avrupa Birliği ve Türkiye İşgücü Piyasalarının Karşılaştırmalı Analizi”, *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt: 10, Sayı 3, 131-175.
- Şahin, L. (2010). *Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu*, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taban S. (2006). “Türkiye’de Sağlık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi”, *Sosyo-Ekonomi*, 31-46.
- Tansel, A. (2012). *2050’ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış*, TÜSİAD Yayını, İstanbul.
- Taşkın E., Üstünkaya U. (2010). “İki Vitesli Büyümeden Seyir Hali Moduna Geçiş: 2011’e Girerken Dünya ve Türkiye Ekonomisi Raporu”, *TÜSİAD Yayını*, 9-34.
- Tatar, M. (2006). *Türkiye’de İstihdam-İşsizlik ve Çözüm Önerileri: Adıyaman İli Örneği*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Tatlıdil E., Xanthacou Y. (2002). “Türk İşgücünün Yapısı ve Avrupa Birliği İstihdam Politikaları”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 1-14.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2012). *Rio’dan Rio’ya: Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınmanın Mevcut Durumu*, 1-93.
- T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2011). *Makro Ekonomik Görünüm Raporu*, Ankara.
- Tekelioğlu, M. (1993). *İktisadi Düşünceler Tarihi*, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Adana.

- Tissot P. (2004). "Terminology of Vocational Training Policy: A Multilingual Glossary for an Enlarged Europe", Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- TNSA (2008). Türkiye'nin Demografik Dönüşümü, Doğurganlık, Aile Planlaması, Anne-Çocuk Sağlığı ve Beş Yaş Altı Ölümlerdeki Değişimler: 1968-2008, Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, 1-74.
- Todaro, N., Samanta, Dr., (2008) "What Determines European Youth Unemployment?"
- Tokol, A. (2005). *Türk Endüstri İlişkileri Sistemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Tuy P., Hansen E., Price D. (2001). "Değişen İşgücü Piyasasında Kamu İstihdam İstihdamı", *Uluslararası Çalışma Ofisi (ILO) Yayını*.
- TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri, İnternet Veri Tabanı <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10860> (10.06.2013).
- TÜİK, Bölgesel GSKD, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/ulusalhesapapp/bolgeselgskd.zul>, (17.12.2012)
- TÜİK, Demografik İstatistikler, ADNKS Veri Tabanı, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=37 (16.12.2012).
- TÜİK, İşgücü İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=25 (11.06.2013).
- TÜİK, Nüfus İstatistikleri, ADNKS Veri Tabanı, http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa_turkiye_ilce_koy_sehir.RDF&p_il1=20&p_kod=1&p_yil=2011&p_dil=1&desformat=html (14.06.2013).
- TÜİK, Nüfus İstatistikleri ve Projeksiyonlar, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=39 (11.06.2013).
- TÜİK, Gayrisafi Milli Hasıla İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1075 (16.12.2012).
- TÜİK, Göç İstatistikleri, http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa_adnks_goc_il.RDF&p_kod=2&p_il1=20&p_goc=1&p_yil=2011&p_dil=1&desformat=html (14.06.2013).
- TÜİK, Ölüm İstatistikleri, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/demografiapp/olum.zul> (12.06.2013).
- TÜSİAD (2004). *Türkiye'de İşgücü Piyasasının Kurumsal Yapısı ve İşsizlik*, Yayın no. TÜSİAD-T/2004-11/381, İstanbul.
- TÜSİAD (2009). *Türkiye'nin Fırsat Penceresi: Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri*, Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş., Yayın no. TÜSİAD-T/99-1-251, İstanbul.
- Uşen Ş. (2007). "Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'de Aktif Emek Piyasası Politikaları", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı 13, 65-95.
- Uşen Ş., Delen M. (2011). "Eğitimli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Tercihleri: İstanbul Örneği", *Kamu-İş Dergisi*, Cilt: 11, Sayı 4, 127-182.
- Uyar, Y. (2005). *Türkiye'de Uygulanan İşsizlik ve İstihdam Politikalarının Avrupa Birliği Uyum Sürecine Etkileri (1980 Sonrası)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Ünsal, E. (2007). *Makro İktisat*, 7.Baskı, İmaj Yayınları, Ankara.
- Varçın, R. (2004). *İstihdam ve İşgücü Piyasası Politikaları*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Werner H. (1999). "Countries With Successful Employment Policy-What is Behind Their Success", *Institute For Employment Research; Labour Market Research Topics*, No 33, 1-22.

- Winkelmann R. (1996). "Employment Prospects and Skill Acquisition of Apprenticeship-Trained Workers in Germany", *Industrial and Labor Relations Review*, Vol: 49, No 4, 658-672.
- World Bank,(2006), "Turkey Labour Market Study", Document of the World Bank, Report No. 33254.
- World Bank,(2007), "Turkey-Higher Education Policy Study", Strategic Directions for Higher Education in Turkey, Vol: 1
- Yavaş, K.H. (2010). *Türkiye'de Genç İşsizliği ve İstihdam Politikalarının Genç İşsizliğine Etkileri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yay G. G. (2001). "Chicago Okulu, Milton Friedman ve Monetarizm", *Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 1-13.
- Yeter E. (2007). "Genç İşsizliği Sorununu Çözmeye Yönelik Politikalar", *TİSK Akademi*, Özel Sayı 1, 127-156.
- Yıldırım, S. (2006). *Avrupa Birliğinde İstihdam Politikaları ve İşsizlik: EURO Alanında Gelişmeler*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım K. (2008). "Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Karşılaştırmalı Demografik Yapısı", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 31-76.
- Yılmaz T., Fidan F., Karataş V. (2004). "İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları Bir Alan Araştırması", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 164-183.
- Yılmaz A. (2005). "Türkiye'de İşsiz Nüfus", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 15, Sayı 1, 43-56.
- Yılmaz Ö. (2005). "Türkiye Ekonomisinde Büyüme İle İşsizlik Oranları Arasındaki Nedensellik İlişkisi", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, Sayı 2, 63-76.
- Yiğit Y. (2005). "Türkiye'de İşsizlik Sigortasının Uygulama Alanı ve Sigorta Yardımlarına Hak Kazanmanın Koşulları", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı 5, 75-102.
- Zaim, S. (1997). *Çalışma Ekonomisi*, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Zengin, Ş. (2000). *Türkiye'de İşsizlik Sigortasının Uygulanabilirliği*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Anket No. Tarih:../../2013

EKLER

Ek-1 Genç İşsiz Anket Soruları

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma 15-24 yaş grubu gençlerin işsiz kalmalarındaki nedenlerin tespit edilmesi ve sonuçların değerlendirilmesi için yapılacaktır. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve isminiz hiçbir surette açıklanmayacaktır. Vereceğiniz bilgiler Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim dalında yapmakta olduğum Yüksek Lisans tez çalışmasında kullanılacaktır. Bu nedenle vereceğiniz cevaplar bu çalışmanın amacına ulaşması için büyük önem taşımaktadır. Katılımınızdan ve katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Doç. Dr. Hacer Simay KARAALP
Pamukkale Üniversitesi
Çalışma Eko. ve End.İliş.Bölümü

Pelin Suzan IŞIKOĞLU
Pamukkale Üniversitesi
Çalışma Eko.ve End.İliş.Bölümü

SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2. Yaşınız:.....

3. Eğitim Durumunuz:

Okur Yazar Değil	☐
İlkokul	☐
İlköğretim	☐
Normal Lise	☐
Mesleki/Teknik Lise	☐
Ön Lisans	☐
Üniversite	☐
Yüksek Lisans	☐
Doktora	☐

4. Medeni Haliniz:

Bekar Evli

5. Çocuğunuz var mı?

Hayır Evet

Cevabınız Evet ise; sahip olduğunuz çocuk sayısını belirtiniz.....

6. Bakmakla yükümlü olduğunuz kişi/kişiler var mı?

Hayır Evet

Cevabınız Evet ise; kaç kişi olduğunu belirtiniz.....

7. Doğum Yeriniz:

Denizli

Denizli Dışı

(lütfen belirtiniz)

☐	Köy/Kasaba	☐
☐	İlçe	☐
☐	Şehir	☐
☐	Büyükşehir	☐

Cevabı Denizli dışı olanlar için;

Denizli'ye göç ile mi geldiniz? Hayır Evet(Evet ise lütfen belirtiniz)

8. Şu anda kiminle/kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?

Anne ve Baba ile	☐
Anne ile	☐
Baba ile	☐
Arkadaşlarım ile	☐
Akrabalarım ile	☐
Yalnız	☐
Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

9. Anne ve Babanızın Eğitim Durumu:

Anne		Baba
☐	Okur Yazar Değil	☐
☐	İlkokul	☐
☐	Ortaokul	☐
☐	İlköğretim	☐
☐	Normal Lise	☐
☐	Mesleki/Teknik Lise	☐
☐	Ön Lisans	☐
☐	Üniversite	☐
☐	Yüksek Lisans	☐
☐	Doktora	☐

10. Bir mesleğe sahip misiniz? (Evet ise lütfen belirtiniz)

Hayır Evet

11. Daha önce herhangi bir işte çalıştınız mı?

Hayır Evet

(Cevabınız Hayır ise 14. soruya geçiniz)

12. Çalışmış olduğunuz iş mesleğiniz ile ilgili miydi?

Hangi sektör/sektörlerde kaç işte çalıştığınızı lütfen belirtiniz.

	Sektör	İş Sayısı
Evet ☐
Hayır ☐

13. Daha önce çalışmış olduğunuz işteki durumunuzu belirtiniz.

Ücretli, maaşlı veya yevmiyeli	☐
İşveren	☐
Kendi hesabına	☐
Ücretsiz aile işçisi	☐

14. Herhangi bir yerden geliriniz var mı?

Hayır Evet

Cevabınız Evet ise; nereden olduğunu belirtiniz.

- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
- İŞKUR İşsizlik Sigortası
- Sivil Toplum Kuruluşları(Biliniyorsa adı alınacak)
- Anne ve Baba Desteği
- Eşimin geliri
- Kira geliri
- Diğer(lütfen belirtiniz).....

15. Ne kadar süredir iş arıyorsunuz?

- 1 aydan az
- 1-2 ay
- 3-5 ay
- 6-8 ay
- 9-11 ay
- 12-23 ay
- 24 ay ve üzeri

16. Şu anda çalışma yaşamındaki konumunuz nedir?

- İlk kez iş arayan
- Birden fazla iş arama deneyimi olan
- Çalışırken işsiz kalan

17. Herhangi bir işe yerleşmek için hangi iş arama kanallarını denediniz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Doğrudan işverene başvuru
- Eş dost aracılığı
- İŞKUR
- Özel İstihdam Büroları
- Gazete ve dergilerdeki iş ilanları
- İnternet
- Sözlü veya yazılı iş sınavı/mülakatı
- Kendi işyerinizi kurmak amacıyla girişimde bulunmak
- Diğer (lütfen belirtiniz).....

NÜFUS VE EĞİTİM YAPISINDAN KAYNAKLANAN NEDENLER

(18-21. sorularda birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

18. Şu anda işsiz konumda olmanız ile ilgili "nüfus ve eğitim yapısından kaynaklandığını düşündüğünüz nedenler" nelerdir?

1. Genç işsiz sayısının fazla olması	☐
2. Denizli'ye dışarıdan gelen göç	☐
3. Okullarda alınan eğitim ile iş piyasasının gereklerinin uyuşmaması	☐
4. Hayat boyu öğrenme sürecine katılımın düşük olması	☐
5. Eğitim fırsatlarından eşit yararlanamama	☐
6. Okullarda meslek ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılmaması	☐
7. Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

İŞGÜCÜ PİYASASINDAN KAYNAKLANAN NEDENLER
--

19. Şu anda işsiz konumda olmanız ile ilgili "işgücü piyasasından kaynaklanan nedenler" nelerdir?

1. Piyasada ücretlerin düşük olması ve buna karşın iş yükünün fazla olması	☐
2. Aktif işgücü piyasası politikalarının yetersizliği	☐
3. İŞKUR'un işgücü piyasasını düzenlemedeki yetersizliği	☐
4. İstihdamı teşvik politikalarının yetersiz olması	☐
5. Piyasada yeterli sayıda iş imkanı olmaması	☐
6. Fazla mesai yapma ama ücretini alamama	☐
7. İş ve kariyer danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği	☐
8. Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

İŞVERENDEN KAYNAKLANAN NEDENLER

20. Şu anda işsiz konumda olmanız ile ilgili "işverenden kaynaklanan nedenler" nelerdir?

1. İşverenlerin daha çok eğitimli işgücünü tercih etmesi	☐
2. İşverenlerin iş tecrübesine daha çok önem vermesi	☐
3. İşverenlerin gençleri ek maliyet yaratacağı nedeniyle işe almaması	☐
4. İşverenlerin işten çıkarmalarda öncelikle gençleri tercih etmesi	☐
5. İşverenlerin gençlere karşı olumsuz bakış açısı	☐
6. İşverenlerin işe alımlarda tanıdık referansına(torpil) önem vermesi	☐
7. İşverenlerin düşük ücret teklif etmesi	☐
8. Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

KİŞİSEL NEDENLER

21. Şu anda işsiz konumda olmanız ile ilgili "kişisel nedenler" nelerdir?

1. Eğitim yetersizliği	☐
2. Yeterli tecrübeye sahip olmama	☐
3. Mülakatlarda başarısız olma	☐
4. Açık işler hakkında yeterli bilgiye sahip olmama	☐
5. İş arama teknikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmama	☐
6. Yeterli torpilimin olmaması	☐
7. Uygun çalışma koşullarında iş bulamama	☐
8. Ailevi nedenler	☐
9. Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

İŞ HAKKINDA

22. Hangi sektörde çalışmayı tercih edersiniz, Neden?

- Kamu
- Özel
- Her ikisi

Neden: (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

1. İş Garantisi
2. İzinler
3. Kariyer imkanı
4. Sosyal Haklar
5. Çalışma saatleri belli
6. Yüksek maaş
7. Stressiz bir ortam
8. Masa başı iş

23. İşe alımlarda aşağıdaki kriterlerin ne kadar etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

	Hiç önemli Değil	Önemli Değil	Biraz önemli	Önemli	Çok Önemli
Sosyal çevre	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Üçüncü kişilerin tavsiyesi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Hemşericilik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kişilik özellikleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Yabancı dil bilgisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Bilgisayar becerisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Önceki iş deneyimleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Sözlü ve yazılı iletişim becerisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Eğitim alanına yönelik teorik bilgi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
İş alanına yönelik pratik bilgi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

24. Çalışma hayatından beklentileriniz nelerdir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

Düzenli bir gelir	☐
Kariyer	☐
İş garantisi	☐
Sosyal hizmetler ve olanaklar	☐
Sigorta	☐
Kendini gerçekleştirme olanağı	☐
Güven içinde hissetme	☐
Güç ve saygınlık kazanma	☐
Yeni insanlar tanıma/Kabul görme	☐
Sorumluluk almak	☐

25. Şu anda işe başlayacak olursanız talep edeceğiniz minimum ücret ne olurdu?

Asgari ücret	☐
Asgari ücret-1500 TL	☐
1501-2500 TL	☐
2501-3500 TL	☐
3501 TL ve üstü	☐

AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARINDAN YARARLANMA DURUMU
--

26. Herhangi bir kursa katıldınız mı?

(Meslek edinme/mesleki eğitim, işbaşı eğitim vs.)

Hayır Evet

(Cevabınız hayır ise 27. soruya geçiniz)

27. Kursa katılmama nedeniniz nedir?

Bu konuda bilgim yok	☐
Faydalı olacağını düşünmüyorum	☐
Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

DİĞER SORULAR

28. Yetkili biri olsaydınız genç işsizliği sorununu nasıl çözerdiniz?

.....

Anket No. Tarih:../../2013

Ek-2 İşveren Anket Soruları

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma 15-24 yaş grubu gençlerin işsiz kalmalarındaki nedenlerin tespit edilmesi ve sonuçların değerlendirilmesi için yapılacaktır. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve isminiz hiçbir surette açıklanmayacaktır. Vereceğiniz bilgiler Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim dalında yapmakta olduğum Yüksek Lisans tez çalışmasında kullanılacaktır. Bu nedenle vereceğiniz cevaplar bu çalışmanın amacına ulaşması için büyük önem taşımaktadır. Katılımınızdan ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Doç. Dr. Hacer Simay KARAALP
Pamukkale Üniversitesi
Çalışma Eko. ve End.İliş.Bölümü

Pelin Suzan IŞIKOĞLU
Pamukkale Üniversitesi
Çalışma Eko.ve End.İliş.Bölümü

SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2. Yaşınız:.....

3. Eğitim Durumunuz:

İlkokul

Ortaokul

İlköğretim

Normal Lise

Mesleki/Teknik Lise

Ön Lisans

Üniversite

Yüksek Lisans

Doktora

4. İşyerindeki statünüz:.....

NÜFUS VE EĞİTİM YAPISINDAN KAYNAKLANAN NEDENLER

(5-7. sorularda birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

5. Size göre gençlerin işsiz kalmalarında "nüfus ve eğitim yapısından kaynaklandığını düşündüğünüz nedenler" nelerdir?

1. Genç işsiz sayısının fazla olması	☐
2. Denizli'ye dışarıdan gelen göç	☐
3. Okullarda verilen eğitimin iş piyasasının gereklerini karşılayamaması	☐
4. Hayat boyu öğrenme sürecine katılımın düşük olması	☐
5. Eğitim fırsatlarından eşit yararlanılamaması	☐
6. Okullarda meslek ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılmaması	☐
7. Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

İŞGÜCÜ PİYASASINDAN KAYNAKLANAN NEDENLER
--

6. Size göre gençlerin işsiz kalmalarında "işgücü piyasasından kaynaklanan nedenler" nelerdir?

1. Piyasada ücretlerin düşük olması	☐
2. Aktif işgücü piyasası politikalarının yetersizliği	☐
3. İŞKUR'un işgücü piyasasını düzenlemedeki yetersizliği	☐
4. İstihdamı teşvik politikalarının yetersiz olması	☐
5. Piyasada yeterli sayıda iş imkanı olmaması	☐
6. Çalışma süresinin uzunluğu	☐
7. İş ve kariyer danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği	☐
8. Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

GENÇLERDEN KAYNAKLANAN NEDENLER

7. Size göre gençlerin işsiz kalmalarında "gençlerden kaynaklandığını düşündüğünüz nedenler" nelerdir?

1. Gençlerin eğitim düzeylerinin düşük olması	☐
2. Gençlerin iş tecrübesine sahip olmamaları	☐
3. Gençlerin iş tecrübesi eksikliği nedeniyle işverenlere ek maliyet Yaratması	☐
4. Gençlerin ücret beklentilerinin yüksek olması	☐
5. Gençlerin sık sık iş değiştirmeleri	☐
6. Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

İŞLETMEYE ÖZGÜ ÖZELLİKLER

8. Hangi sektörde faaliyet göstermektedirsiniz?

Sanayi	☐
Hizmet	☐
İnşaat	☐

Faaliyet Kolu:

Tekstil ve Dokuma Ürünleri İmalatı	☐
Gıda-İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	☐
Eğitim Faaliyetleri	☐
Finans ve Sigorta	☐
Bilgi İletişim	☐
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	☐
Ulaştırma-Depolama	☐
Diğer (lütfen belirtiniz).....	☐

9. İşletme ölçeğiniz nedir?.....

10. a. İşyerinizde çalışan kişilerin yaş ortalaması nedir?.....

b. Çalışan Sayısı ve Genel Durumu:

Toplam Çalışan Sayınız:.....

Kadın İşçi Sayısı:.....

Erkek İşçi Sayısı:.....

11. Genel olarak personel alımlarında hangi yollara başvuruyorsunuz?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

Gazete İlanı	☐
İnternet	☐
Firmanıza gelen özgeçmiş başvuruları	☐
Referans (Tanıdık)	☐
Çalışan Yakınları	☐
Özel İstihdam Büroları	☐
İŞKUR	☐
Diğer	☐

12. İşe alımlarda en çok hangi yaş aralığını tercih ediyorsunuz?

15-19	☐
20-24	☐
25-29	☐
30-34	☐
35-39	☐
40-44	☐
45-49	☐
50-54	☐
55+	☐
Önemi yok	☐

13. İşe alımlarda en çok hangi mezunlara ağırlık veriyorsunuz?

İlkokul	☐
Ortaokul	☐
İlköğretim	☐
Normal lise	☐
Mesleki/Teknik lise	☐
Üniversite	☐
Yüksek lisans	☐
Doktora	☐

14. İşe alımlarda aşağıdaki kriterlere ne kadar dikkat ediyorsunuz?

	Hiç önemli değil	Önemli Değil	Biraz önemli	Önemli	Çok Önemli
Yabancı dil bilgisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Bilgisayar kullanma becerisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Önceki iş deneyimleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Sözlü ve yazılı iletişim becerisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Eğitim alanına yönelik teorik bilgi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
İş alanına yönelik pratik bilgi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Referans (Tanıdık) kriteri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARINDAN YARARLANMA DURUMU

15. İŞKUR tarafından düzenlenen işbaşı eğitim programlarından yararlanıyor musunuz?

Evet Hayır

(Cevabınız hayır ise 16. soruya geçiniz)

16. Bu programlardan yararlanmama nedeniniz nedir?

Bu konuda bilgim yok

Faydalı olacağını düşünmüyorum

Diğer.....

17. Genç ve kadın işçi çalıştırmada sosyal sigorta prim teşviklerinden yararlanıyor musunuz?

Evet Hayır

(Cevabınız hayır ise 18.soruya geçiniz)

18. Söz konusu teşviklerden yararlanmama nedeniniz nedir?

Bu konuda bilgim yok

Mevzuat çok karışık, bu konuda yeterli bilgilendirme yapılmıyor

Diğer.....

DİĞER SORULAR

19. Yetkili biri olsaydınız genç işsizliği sorununu nasıl çözerdiniz?

.....

ÖZGEÇMİŞ

PELİN SUZAN IŞIKOĞLU

Doğum Tarihi: 01.01.1989

Doğum Yeri: Denizli

Eğitim:

Üniversite/Lisans: Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (Bursa)

Üniversite/Yüksek Lisans: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (Denizli)

İş/Staj Tecrübeleri:

Çalışma Bakanlığı ve İl Bölge Müdürlüğü (Bursa)

Şişecam Denizli Cam Sanayi Ticaret A.Ş./İnsan Kaynakları Departmanı

Artı Kariyer Dershanesi, Eğitimci (Hukuk)

Humanica Yönetim Danışmanlığı Özel Eğitim ve İletişim Hizmetleri/Proje Asistanı

Sertifikalar:

Avrupa Birliği Proje Yazma Eğitimi, YOUTH-AGENDA Bahçeşehir Üniversitesi AB Kulübü Arı Hareketi Ekonomistler Platformu

Koçluk Eğitimi, Humanica Yönetim Danışmanlığı

Bilimsel Yayınlar:

Bakkalcı A.C., Işıkoğlu, P.S., (2011), “Küresel Krizin Kayıt Dışı İstihdam Üzerine Muhtemel Etkileri Emek Yoğun Sektörlerde Türkiye Örneği”, Ege Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi